

Usvojene promjene Ustava RH

Usvojenim ustavnim promjenama Sabor opet dobiva ulogu koju je i tijekom povijesti imao sve do 1918. godine kao središnje političko tijelo u Hrvatskoj. Tim je bitno ojačana uloga Sabora, osobito njegova nadzorna funkcija u odnosu na izvršnu vlast. Proširene su ovlasti Sabora, a suženo je njegovo ime i on ponovno nosi svoj tradicionalni naziv: Hrvatski sabor. Izmjena naziva ne izaziva promjenu saborskog glasila jer se ono nazivalo »Izvjješćima Hrvatskoga sabora« i u godinama kad je Sabor imao nazive Sabor Republike Hrvatske i Hrvatski državni sabor. To je, eto, mali argument u prilog novom nazivu.

Na prijedlog zastupnika mr. Ive Škrabala, Odbor za ratne veterane Zastupničkog doma Sabora razmatrao je i podržao promjene državnih blagdana. Po tome bi 30. svibnja bio preimenovan u Dan Hrvatskog sabora, jer je na taj dan 1990. nakon slobodnih izbora konstituiran demokratski Hrvatski sabor. Nadalje bi se uveo novi blagdan – Dan nezavisnosti i to 8. listopada. Godine 1991. Hrvatska je saborskom Odlukom o raskidu državno-pravne sveze s ostalim republikama i pokrajinama SFRJ napokon postala samostalna i suverena država. Ovi prijedlozi su utemeljeni i za očekivati je njihovo prihvaćanje u domovima Hrvatskog sabora.

Ž. S.

	strana
– Uvodnik urednika	2
– Utvrđivanje dnevnog reda	3
– Prijedlog promjene Ustava Republike Hrvatske	6
– Prijedlog zakona o izmjenama i dopuni Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima	38
– Prijedlog Strategije restrukturiranja i modernizacije hrvatskih željeznica	42
– Izvješće o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini s osvrtom na devizne pričuve NBJ, dug SFRJ i »staru« deviznu štednju	61
– Godišnje izvješće Hrvatske elektroprivrede d.d. i obrazloženje zahtjeva za usklađivanje cijena električne energije	64
– Izbori – imenovanja – razrješenja	65
– Odgovori na zastupnička pitanja	65

PRIKAZ RADA:

- 47. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 24. I 25. LISTOPADA 2000.
- 48. SJEDNICE ŽUPANIJSKOG DOMA HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 6. I 7. STUDENOGA 2000.
- 8. SJEDNICE ZASTUPNIČKOG DOMA HRVATSKOG SABORA ODRŽANE 25., 26. I 27. LISTOPADA TE 8., 9., 10., 15., 16. I 17. STUDENOGA 2000.

Utvrdjivanje i dopuna dnevnog reda

Predsjednica Županijskog doma **dr. Katica Ivanišević** otvorila je 48. sjednicu Doma, te pozdravila sve prisutne i pozvala ih da minutom šutnje odaju počast prvom hrvatskom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu. Potom je ustvrdila da sjednici prisustvuje dovoljan broj zastupnika kako bi Županijski dom mogao donositi pravovajane zaključke.

Za riječ se prvi javio **dr. Jure Burić (HDZ)**. Ukazao je na dogovor, prema kojem bi se na ovoj sjednici trebalo raspraviti o kršenju Dayton a i izborima u BiH. Smatra da se Hrvati u BiH svakodnevno omalovažavaju i da se vrijeđaju njihovi nacionalni osjećaji, te kaže da ga žalosti što ih u njihovoj matičnoj državi nitko ozbiljno ne uzima u zaštitu. Kao dokaze kršenja Daytonskog sporazuma naveo je izbacivanje Bašćanske ploče, Gundulića i Hrvatske himne iz udžbenika, ukidanje Hrvatske televizije te dnevnih i tjednih listova. Upitao je što se može napraviti te hoće li zastupnici ostati gluhi i nijemi na, kako kaže, čudnu demokraciju koja se prakticira u Bosni i Hercegovini. Dodao je i da se od Dayton a radi karikatura te je apelirao da se karikatura ne napravi od BiH Hrvata te od ljudi koji o takvim pitanjima moraju raspravljati. Potom je zatražio da Županijski dom donese zaključak kojim bi se osudio čin gospodina Đinđića glede teritorijalnih pretenzija i traženja Prevlake čime se, kaže zastupnik, htio pokloniti Crnogorcima. To smatra uvredom hrvatskog naroda i svih žrtava koje su za ovu državu pali. Ako to već nije napravio Predsjednik, dajmo mi do

Dopune dnevnog reda

- *Prijedlog izmjena i dopuna državnog proračuna Republike Hrvatske za 2000. godinu s pratećim dokumentima (predlagatelj: Vlada RH; ZD);*
- *Konačni prijedlog zakona o izmjenama Zakona o izvršavanju državnog proračuna Republike Hrvatske za 2000. godinu (predlagatelj: Vlada RH; ZD);*
- *Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o davanju ovlasti Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka za izdvajanje obveznica (predlagatelj: Vlada RH; ZD);*
- *Provedba Daytonskog sporazuma i Ugovora s posebnim odnosima RH i Federacije BiH (predlagatelj: Klub zastupnika HDZ-a; ZD)*

znanja: »Dalje prste od Prevlake«, zaključio je gosp. Burić.

U ime Odbora za vanjsku politiku govorila je **Ivana Sućec-Trakoštanec**. Rekla je da ono što se događa u zadnje vrijeme u BiH počelo je intenzivirati brigu Odbora u čije ime govori. Iznijela je podatke koji govore o sve lošijem položaju Hrvata u toj državi. Samo je, kaže, iz Sarajeva otišlo 210 tisuća Hrvata, a godišnje ih se u Kanadu, SAD ili Australiju iseli 80 tisuća. Dodala je i da još 30 tisuća hrvatskih kuća čeka na obnovu, te da svi ti alarmantni podaci govore u prilog povećanom broju suicida Hrvata u stanju depresije i bezizlaza. 23. listopada Odbor je podnio prijedlog koji je u obliku zaključka Županijskog doma poslan Vladi te je obvezao da hitno poduzme potrebne korake kako bi se spriječilo odstupanje od Dayton a posebno glede izbora u BiH, istaknula je zastupnica. Dodala

je kako je izostao i odgovor iz Ministarstva vanjskih poslova u svezi sa zamolbom koju je također uputio Odbor Županijskog doma za vanjsku politiku, u kojoj se traži izrada podloge na temelju koje bi Dom proveo raspravu i donio određene zaključke. Gđa Sućec-Trakoštanec naglasila je da taj materijal nije pristigao te da Odbor nije u stanju ništa konkretno predložiti za raspravu. Predložila je da Dom odluči hoće li se raspravljati o vanjsko-političkom položaju RH bez materijala Ministarstva vanjskih poslova ili ne, te rekla da će Odbor poštivati svaku odluku.

Psihološki pritisak, blef ili prijetnja

Zvonimir Puljić (HDZ) se osvrnuo na izjave mr. Arlovića tijekom rasprave vezane uz promjene Ustava, te rekao da je predstavnik predlagatelja tom prigodom izrekao jednu sugestiju koja je imala ton prijetnje, a odnosila se na mogućnost ukidanja Županijskog doma. Smatra da je gospodin Arlović kao dobar pravnik dobro znao kako je to nemoguće te da je blefirao, a javnost je stekla krivi dojam, budući da je ta izjava bila prikazana kao udarna vijest. Obrazložio je dalje kako se predložene promjene Ustava ne odnose na članak 70. Ustava Republike Hrvatske u kojem se jasno kaže da se Hrvatski državni sabor sastoji od dva doma – Zastupničkog i Županijskog, te je navedene izjave ocijenio i kao sredstvom psihološkog pritiska koji bi doveo do prihvaćanja predloženih promjena.

Činjenica da točka dnevnog reda – vanjsko-politička orijentacija i položaj Republike Hrvatske, nije danas na sjednici, daje mi obvezu da je dodatno potenciram, odnosno komentiram, rekao je **mr. Vladimir Mesarić (KDM)**. Kao razlog za uvrštavanje ove točke u dnevni red naveo je primanje Savezne Republike Jugoslavije u Ujedinjene narode, te još ekspresnije u Pakt o stabilnosti za jugoistočnu Europu bez ispunjenja uvjeta koje je morala ispuniti Hrvatska. Zaključio je kako ga ne bi začudilo da isto tako brzo SRJ bude i u Europskoj uniji. Smatra da je vrijeme za odlučnu i odgovornu vanjsku politiku te predlaže da se rasprava o tom pitanju održi bez obzira što materijali koji bi bili podloga nisu pristigli.

Ivan Novosel (HDZ) je bio mišljenja da u dnevni red bude uvrštena točka: Izbori i imenovanja članova Odbora za zakonodavstvo. Razlog za to je što u Odboru fale dva člana, pojašnio je zastupnik.

Tko je tu lud, upitala je **Ankica Mamić (LS)**, rekavši da je točka dnevnog reda na temu Daytonskog sporazuma trebala biti raspravljana 25. listopada ove godine. Smatra kako je smiješno da se tada nije iskoristilo to vrijeme, budući da se predsjednici Odbora na čiju inicijativu se točka

usvojila jako žurilo. Žao joj je što gospođa Trakoštanec nije imala vremena kao danas nego je isforsirala donošenje zaključka i završetak sjednice. Zaključila je da su danas bosanski Hrvati jako važni, s obzirom na to da je ovdje Hrvatska televizija, što je sramota.

Zašto Vam smeta to što će Hrvati u Bosni i Hercegovini čuti kako se u Republici Hrvatskoj vodi briga o njima, rekao je **dr. Jure Burić (HDZ)** dodavši kako ti ljudi nisu »ovce« da im se mogu pridavati priče. Drži da bi bilo šteta danas ništa ne poručiti hrvatskom narodu u BiH.

Žao mi je što se dijelimo, mi smo svi svoji ljudi, odgovorila je prozvana **Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ)**. Što se isforsiranog zaključka i završetka sjednice tiče rekla je da se zaključak donio radi izbora 11. studenoga te radi svih posljedica koje bi se mogle desiti, a to su kršenje Dayton, Pakta o stabilnosti i posebnih ugovora s BiH. Tvrdi da se žurila zato što je morala, zato što je imala rokove i zato što su zastupnici tako procijenili. Zaključak je, kaže, poslan Vladi te se nada da će ga oni najozbiljnije razmotriti.

Ante Dželalija (HDZ) ukazao je na problem koji je u skorije vrijeme postao vrlo aktualan, a to je sve veći

broj poduzeća koja odlaze u stačajeve te velika nezaposlenost. Shodno tome predložio je da se od Vlade zatraži prikaz kretanja zaposlenosti u zadnjih nekoliko mjeseci te moguća rješenja iz postojeće situacije. Zaključio je da treba smiriti stranačke strasti i početi rješavati ovaj gorući problem.

Za to moramo zadužiti naš Odbor za zakonodavstvo, odgovorila je **dr. Katica Ivanišević**.

Mr. Miroslav Rožić (HSP) je predložio da se za sada ne raspravlja o promjeni Ustava. Razlog je, kaže, taj što bi prethodno mišljenje Županijskog doma prejudiciralo raspravu u Zastupničkom domu, te zato što je potrebno u široj i jasnijoj raspravi odgovoriti na pitanje treba li nam uopće promjena Ustava. Smatra da u ovom momentu Županijski dom ima puno važnijih stvari za raspraviti od promjene Ustava te je podržao sve prije iznesene prijedloge.

Predsjednica Doma **dr. Katica Ivanišević** dala je tada taj prijedlog na glasovanje, no zastupnici su ga odbili.

Potom je većinom glasova prihvaćen dnevni red 48. sjednice Županijskog doma dopunjen točkom o izborima i imenovanjima.

U nastavku osme sjednice Zastupničkog doma iznesen je plan dopune dnevnog reda Zakonom o porezu na dohodak, Zakonom o porezu na dobit, o čemu bi bila objedinjena rasprava, Prijedlogom zakona o davanju ovlasti Državnoj agenciji, Provedba Daytonskog sporazuma i ugovora s posebnim odnosima RH i Federacije BiH. Potom rasprava o Prijedlogu izmjena i dopunama državnog proračuna i Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju proračuna RH za 2000. godinu.

Nakon toga je **Vladimir Šeks** zatražio u ime Kluba zastupnika HDZ-a da se uz televizijski prijenos sljedeći dan provede rasprava o prijedlogu Kluba zastupnika HDZ – tj. provedbi Daytonskog sporazuma, o čemu se očitovao u ime Odbora za vanjsku politiku dr. **Zdravko Tomac**. Naime, na sjednici Odbora održanoj 24. listo-

pada, postignuta je suglasnost da o toj točki treba raspraviti i da prije saborske rasprave bude proširena tematska sjednica. Donijeti stavovi bili bi predloženi Saboru kako se ne bi vodila rasprava koja bi štetila hrvatskim državnim interesima. Stav je Odbora bio da oko ovako važnih pitanja treba dobro pripremiti sjednicu i težiti konsenzusu. Osim toga, prihvatio je prijedlog da se održi još jedna sjednica prije Zagrebačkog samita na koji treba doći i ministar Picula. Budući da je sada u Daytonu, ne može biti sazvana ni sjednica Odbora prije 22. studenoga, jer drži da nije ozbiljno raspravljati o Daytonu bez nazočnosti ministra vanjskih poslova i informacija o tome što se tamo događa.

Članovi Odbora (oko toga je postignut konsenzus) smatraju da bi otvaranje nepripremljene rasprave prije Zagrebačkog sumita, štetilo nacionalnim interesima. Dakle, postoji suglasnost, naglasio je dr. Tomac da se tema stavi na dnevni red, ali ne forsira na datum.

Dr. Ivo Sanader (HDZ) je odgovorio da ovaj iskaz nije potpun jer je već tada zatražena saborska rasprava, na

plenarnoj sjednici u oba doma Hrvatskog sabora, da se raspravi tu situaciju prije izbora u BiH.

Odbor je to zaključio slijedom činjenice da je hrvatska Vlada uputila non paper dokument u kojemu izražava svoje neslaganje i konstatira činjenicu da je izbornom povjerenstvo promijenilo izborna pravila što predstavlja kršenje Daytonskog sporazuma i Ustava Federacije Bosne i Hercegovine. Iako su zahtijevali, hrvatska Vlada nije u zaključnoj rečenici tražila ukidanje tih pravila koji predstavljaju kršenje Dayton i Ustava, nego to samo konstatirala. Podsjećajući da je na sjednici Odbora zaključeno da će vanjskopolitički odbor predložiti raspravu u Zastupničkom domu prije izbora u Bosni i Hercegovini. Dogovoreno je da to bude 7. ili 8. studenoga (još i prošli tjedan), a izbori su održani u subotu 11. studenoga. Radi se o otvorenim pitanjima na koja Hrvatski sabor mora dati odgovor jer je i Hrvatska supotpisnica Daytonskog sporazuma i postoji obveza da se donese određeni zaključak.

Uvažavajući činjenicu da je ministar Picula odsutan, upozorava na

zaključak vanjskopolitičkog odbora (ministar Picula je to predložio) da rasprava može biti provedena prije samih izbora, a i tada je smatrao, reče zastupnik Sanader, da je malo »knap« da Sabor raspravlja dan, dva prije samih izbora, pogotovo što bi zaključci imali političku i moralnu težinu. Mišljenja je da je vrijeme prije Zagrebačkog sumita dobro da se o toj temi raspravi sljedeći dan.

Ako HDZ pristaje na prijedlog vladajuće koalicije, rekao je, da se raspravi prijedlog rebalansa, premda je materija kasno stigla, drži da je zbog općenacionalnih interesa i stanja hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini potrebno držati na dogovora i provesti raspravu kao što se traži.

Dr. **Zdenko Franić (SDP)** je prigovorio jer dokument o kojem je govorio dr. Sanader nije non paper nego predstavnica hrvatske Vlade OSS-u. Nije bitan pojam odgovorio je dr. **Sanader** nego nisu zatražene promjene pravila i upućene Izbornom povjerenstvu. Traženje Kluba zastupnika HDZ-a da se provede rasprava bez stava radnog tijela ne može preuzeti na sebe odgovorio je dr. **Zdravko Tomac**, te je dodao da bi rasprava bez potrebnih saznanja o tome što Vlada razgovara s Beryjem i drugima, štetilo ciljevima i interesima hrvatskog naroda u BiH. Na to je dr. **Sanader** ponudio kompromisno rješenje – temu uvrstiti u dnevni red, raspraviti je na vanjskopolitičkom odboru, uz nazočnost ministra vanjskih poslova i odrediti tu točku dnevnog reda. Dva dana

prije summita, znale bi se činjenice iz Daytonu, i bio bi prisutan ministar vanjskih poslova. Zbog važnosti teme, HDZ-u je neprihvatljivo da se raspravlja o tome nakon Zagrebačkog summita.

Dr. sc. **Zdravko Tomac** je sugerirao da o tome donesu odluku članovi Odbora. Međutim, dr. **Ivo Sanader** je naglasak stavio na zaključak Odbora za vanjsku politiku da će uvrstiti točku dnevnog reda prije izbora, a odgađati punih mjesec dana raspravu – čisti je promašaj za temu. Osim toga, ne može Ministarstvo vanjskih poslova ne provoditi zaključke Sabora. Stoga predlaže, da se rasprava provede kao što je tražio.

U istom tonu nastavili su raspravu zastupnici **Šeks, Arlović, Sanader i Tomac**, a nakon stanke koju su zatražili klubovi zastupnika HSS-a i HDZ-a slijede zaključci. Prvi prenosi da podržava dopunu s temom o Daytonu, inzistira na tome da se ne krši Poslovnik, te smatra da termin rasprave nije bitan.

Vladimir Šeks je podsjetio da je Klub prihvatio prijedlog da se sve četiri točke uvrste u dnevni red, i vjerujući obećanju da će se uvrstiti rasprava koju su tražili, predložio da se točke o proračunu i izvršenju proračuna ne uvrste u dnevni red ove sjednice. To je iziskivalo glasovanje. Rezultat je bio – 86 zastupnika »za«, 28 »protiv« i 1 »suzdržan«, za uvrštavanje u dnevni red, a za prijedlog Kluba zastupnika HDZ-a izjasnilo se 27 »za«, 85 »protiv« i 1 »suzdržan«.

Budući da o drugim dvjema točkama nije bilo prigovora one su uvrštene u dnevni red, konstatirao je.

Iako je **Vladimir Šeks** zatražio da se rasprava o temi koju su predložili provede isto popodne nakon sjednice Odbora, uz naglasak da su dobili jamstva, iznio je dojam da se želi izbjeći ta rasprava kao i njegov stranački kolega, Sanader. Međutim, mr. **Mato Arlović** je inzistirao na Poslovniku, kao i dr. **Zdravko Tomac** na stavu i radu Odbora. No, **Milan Kovač** je tvrdio da je o toj točki već provedena rasprava na Odboru i da o tome postoji zapisnik, ali je to mr. **Arlović** negirao rekavši da je točka uvrštena tek sada. Uslijedila je polemika između mr. **Arlovića** i dr. **Sanadera** koji ga je podsjetio na zaključak da će se točka uvrstiti u raspravu prije bosansko-hercegovačkih izbora. O tome Dom nije informiran, odgovorio je mr. **Arlović**.

Vladimir Šeks se pozvao na poslovničku mogućnost da Dom sada obveže Odbor da provede raspravu o toj temi i time se ispuni proceduralna obveza. Međutim, mr. **Arlović** je odgovorio upozorenjem da postoje poslovnički rokovi. Tome su se usprotivili zastupnici **Krpina i Šeks**, te se i mr. **Arlović** u tom slučaju pozvao na poslovnički propust dvojice zastupnika.

Time je ujedno ova rasprava o dopuni dnevnog reda završena.

M. S; M. P.

PRIJEDLOG PROMJENE USTAVA REPUBLIKE HRVATSKE

Poticaj razvoju demokracije uz zadržavanje temeljnih vrednota

Zastupnici Zastupničkog doma, sada već Hrvatskog sabora, dvotrećinskom su većinom svih zastupnika donijeli promjene Ustava Republike Hrvatske. Glasovalo se pojedinačno, 106 glasova bilo je »za«, 35 »protiv« uz 1 »suzdržan«. Županijski dom većinom je glasova podržao prijedlog matičnog Odbora za Ustav i Poslovnik kojim se predloženi zakonski tekst odbija kao neprihvatljiv.

U raspravi koja je provedena u Županijskom domu dominirali su kritički tonovi, jer je veći dio zastupnika procijenio da će se smanjiti njihove nadležnosti.

Opsežnu raspravu u Zastupničkom domu započeo je u ime predlagatelja, Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, njegov predsjednik – mr. sc. Mato Arlović. On je istaknuo da se predloženim promjenama nastoje obuhvatiti i razriješiti sva sporna pitanja, a u postupku donošenja i izglasavanja težiti će se što širem konsenzusu. Ovakav je pristup podržala i Vlada u svom mišljenju kojega je zastupnicima obrazložio ministar pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, dr. Stjepan Ivanišević. Prije glasovanja predstavnik predlagatelja očitovao se o 71 amandmanu. Pojedini amandmani prihvaćeni su u cijelosti, neki uz korekcije predlagatelja, a od dijela amandmana njihovi su podnositelji odustali nakon očitovanja predlagatelja.

UVODNO IZLAGANJE

Temeljne vrijednosti se ne mijenjaju

Obrazlažući zastupnicima obaju sarsborskih domova Prijedlog promjene Ustava što ga je 30. listopada o. g. utvrdio Odbor Zastupničkog doma za Ustav, Poslovnik i politički sustav, predsjednik tog radnog tijela mr. **Mato Arlović** je naglasio da se temeljne vrednote sadržane u postojećem Ustavu Republike Hrvatske ne mijenjaju.

Naime, ni u jednoj verziji do sada nije se predlagala promjena Izvorišnih osnova tog dokumenta, niti članka 135. kojim je izričito zabranjeno udruživanje u jugoslavenske državne saveze, itd. Napomenuo je, također, da se o promjenama Ustava raspravlja od početka prošle godine budući da je danas vladajuća koalicija, a lani opozicija, u svojim izbornim programima najavila promjenu Ustava i transformaciju polupredsjedničkog u parlamentarni sustav, te stvaranje ustavnih osnova za decentralizaciju države odnosno jačanje lokalne i regionalne samouprave, reforme u pravosuđu te jačanje vladavine prava i pravne sigurnosti svih naših građana.

• Predložene ustavne promjene trebale bi omogućiti da se otklone neka otvorena pitanja koja su postala sporna i, na izvjestan način, kočnica razvoju demokracije u Hrvatskoj, te stvore ustavno-pravni temelji za bržu društvenu reformu.

Jača neposredna demokracija

Po riječima mr. Arlovića predložene ustavne promjene trebale bi omogućiti da se otklone neka otvorena pitanja koja su postala sporna, i, na izvjestan način, kočnica razvoju demokracije u Hrvatskoj, te stvore ustavno-pravni temelji za bržu društvenu reformu. Osim toga, one moraju biti podloga za brže i kvalitetnije usklađivanje pravnih propisa Republike Hrvatske s onima zemljama Europske unije i drugih europskih asocijacija. Spomenuo je, nadalje, da se članak 1. Ustava ne mijenja, što znači da i dalje ostaje kombinacija nacionalnog i građanskog suvereniteta. Drugim riječima, nema dvojbe da će hrvatski narod, kao ravnopravna

zajednica državljana, i dalje biti nositelj suvereniteta a ostvarivat će svoju vlast posredno, birajući svoje predstavnike u izborna tijela (od jedinica lokalne samouprave do parlamenta) i neposredno – osobnim izjašnjavaњem. Predloženim rješenjem čak se pojačava neposredna demokracija nositelja suvereniteta kojem je omogućeno da o ključnim pitanjima (npr. o udruživanju s drugim državama) odlučuje na referendumu. Zastupnički dom mora raspisati referendum ako to zatraži 10 posto ukupnog broja birača, a rezultati su obvezujući za sve ako na takav referendum izađe više od 50 posto birača i ako se za neku odluku izjasni više od 50 posto njih. Time su – kaže – skinute s dnevnog reda eventualne optužbe kako vladajuća koalicija želi ishoditi promjene Ustava, među ostalim, i zato da bi odvela Hrvatsku u balkanske asocijacije ili novu Jugoslaviju, i sl.

• Zastupnički dom mora raspisati referendum ako to zatraži 10 posto ukupnog broja birača, a rezultati su obvezujući za sve ako na takav referendum izađe više od 50 posto birača i ako se za neku odluku izjasni više od 50 posto njih.

Vlada odgovorna Saboru

Po riječima mr. Arlovića predloženim ustavnim promjenama polupredsjednički sustav trebao bi se transformirati u parlamentarni sustav u kojem je Vlada odgovorna pred Saborom. U skladu s tim predviđeno je više instituta pomoću kojih se Vladu može pozvati na odgovornost – zastupnička pitanja, mogućnost interpelacije koja se može pretvoriti i u pitanje povjerenja i, napokon, sam institut (ne)iskazivanja povjerenja. U slučaju da se Vladi ili premijeru izgla-

sa nepovjerenje ona mora dati ostavku, a Predsjednik Republike u roku od 30 dana mora predložiti mandataru za sastavljanje nove Vlade. Ne dobije li ta Vlada u roku od 30 dana povjerenje Zastupničkog doma, Predsjednik države mora raspustiti Zastupnički dom i istovremeno raspisati izbore za taj dom. Dakako, ne dolazi u obzir rješenje koje je bilo prvobitno predloženo da bi mogao raspustiti i Županijski dom koji se ovdje tretira kao predstavničko tijelo lokalne i regionalne samouprave i građana (budući da se zastupnici biraju u taj dom neposredno). Procedura je nešto duža i složenija kad se Vlada ne može konstituirati nakon izbora. Naime, predviđeno je da Predsjednik i tada po istim kriterijima i uzusima, daje mogućnost mandataru da predloži svoju Vladu i program na provjeru Zastupničkom domu. Ne uspije li sastaviti Vladu u roku od 30 dana Predsjednik mu može produžiti mandat za najviše još 30 dana, a ne dobije li predložena Vlada ni u tom roku povjerenje Zastupničkog doma predsjednik će povjeriti mandat za sastav nove Vlade drugoj osobi. Ukoliko se u tom roku ne bi konstituirala nova Vlada na temelju provedenih izbora, Predsjednik će imenovati privremenu nestraučku Vladu i istodobno raspisati prijevremene izbore za Zastupnički dom.

• Zahvaljujući predloženim rješenjima saborski domovi imaju ustavno pravo da se autonomno raspuste (primjerice iz političkih razloga ili ako Vlada ne poštuje program koji je na izborima dobio povjerenje biračkoga tijela) i vrate pravo građanima da o sastavu novog doma odlučuju na izborima.

Zahvaljujući predloženim rješenjima Zastupnički, a i Županijski dom imaju ustavno pravo da se autonomno raspuste (primjerice, iz političkih razloga ili ako Vlada ne poštuje program koji je na izborima dobio povjerenje biračkoga tijela) i vrate pravo građanima da o sastavu novog doma odlučuju na izborima. Predviđena je i mogućnost da Vlada predloži Predsjedniku Republike da raspusti Za-

stupnički dom, ali on ne može o tome odlučiti prije nego što se konzultira s predsjednicima parlamentarnih stranaka u tom domu. S tim u svezi Odbor sugerira dodatno ograničenje, da predsjednik ne može predložiti raspustanje Zastupničkog doma ako je taj Dom, odnosno Sabor slučajno pokrenuo pitanje njegove odgovornosti za povredu Ustava pred Ustavnim sudom (dok se taj postupak ne okonča). Isto vrijedi i za Vladu dok traje rasprava o pitanju njenog povjerenja.

Proširene ovlasti Županijskog doma

Što se pak tiče Županijskog doma predlagatelj smatra da treba proširiti dio ovlasti tog doma pa je člankom 81. predviđeno da mu se omogući ravnopravno sudjelovanje u odlučivanju sa Zastupničkim domom o svim zakonima kojima se regulira ustroj i nadležnost državne uprave, zatim ustroj i nadležnost lokalne samouprave te njeno financiranje, itd. U slučaju da saborski domovi ne izglasaju takav zakon u istovjetnom tekstu i ne postignu suglasnost o tome u roku od 15 dana, Županijski dom više ne bi imao pravo veta na te zakone. Dakako, ostaje mu mogućnost da eventualno pokrene pred Ustavnim sudom ocjenu ustavnosti pojedinog zakona. Na sve ostale zakone koje je donio Zastupnički dom tiču se pitanja lokalne samouprave Županijski dom – ako smatra da su povrijeđena prava jedinica lokalne i regionalne samouprave – može u roku od osam dana staviti veto i tada je Zastupnički dom dužan donijeti te zakone kvalificiranom većinom.

Predloženim ustavnim promjenama, kaže Arlović, propisano je, među ostalim, da predsjednik države proglašava zakone u roku od osam dana nakon njihova izglasavanja u Hrvatskom saboru, a po potrebi, može pokrenuti i postupak za ocjenu ustavnosti pred Ustavnim sudom RH. U nastavku je naglasio da Vladu ubuduće više neće moći imenovati predsjednik države. On će imati samo ustavno ovlaštenje za imenovanje mandataru, a Vlada će biti konstituirana onog časa kad u Zastupničkom domu dobije povjerenje. Na taj je način otklonjena mogućnost da predsjednik Republike, utječe na ovaj dio odnosa između Vlade i parlamenta. Parlamentu je, dakako, ostala mogućnost da eventualno pokrene pitanje odgovornosti predsjednika države pred Ustavnim sudom.

• Vladu ubuduće više neće imenovati predsjednik države. On će imati samo ustavno ovlaštenje za imenovanje mandataru, a Vlada će biti konstituirana onog časa kad u Zastupničkom domu dobije povjerenje.

Prema prijedlogu Odbora predsjednik države se više ne bi mogao obraćati zastupnicima poslanicama ili godišnjim izvješćima o stanju države i nacije. Naime, po njegovu mišljenju to nema nikakvu svrhu, budući da zastupnici o tome ionako ne mogu raspravljati. Osim toga, ako se opredijelimo za to da Vlada bude odgovorna za unutarnju i vanjsku politiku prema Hrvatskom saboru, onda ona mora izvještavati o tim pitanjima.

Promjene u sudstvu

Po riječima predstavnika predlagatelja Prijedlog promjene Ustava sadrži i rješenja iznimno značajna za pravosudnu reformu. Primjerice, na temelju njemačkog iskustva uvodi se institut provjere sudaca. To znači da bi se oni, prilikom prvog stupanja na sudačku dužnost, imenovali na vrijeme od pet godina, a nakon ponovnog imenovanja obavljali bi svoju dužnost stalno. Promijenjen je i način izbora predsjednika Vrhovnog suda. Naime, birao bi ga Zastupnički dom, na prijedlog Predsjednika Republike, uz prethodno mišljenje Opće sjednice Vrhovnog suda i mjerodavnog odbora Zastupničkog doma. Prema predloženom, na inicijativu istih subjekata. Zastupnički dom je dužan provesti raspravu i o pokretanju postupka pred Ustavnim sudom za razrješenje predsjednika Vrhovnog suda, ali on ne donosi odluku o razrješenju (o tome odlučuje Ustavni sud). Za izbor i razrješenje sudaca bilo bi nadležno Državno sudbeno vijeće u kojem moraju imati većinu sami suci, dok bi se ostali članovi birali iz reda odvjetnika i sveučilišnih profesora. Dakako, o izboru i razrješenju svakog suca trebalo bi pribaviti mišljenje mjerodavnog odbora koji se bavi pitanjem pravosuđa. Po riječima mr. Arlovića u većini zemalja germanskog ili romanskog sustava državni odvjetnici se tretiraju dijelom državne uprave. Predložena rješenja, međutim, trebala bi osigurati (po uzoru na skandinavsko ustavnopravno uređenje) da to bude

samostalno i neovisno pravosudno tijelo, ovlašteno i dužno postupati protiv počinitelja kaznenih i drugih kažnjivih djela te na podnošenje pravnih sredstava za zaštitu Ustava i zakona. Državne odvjetnike bi također birao Zastupnički dom, na prijedlog Vlade RH i uz pribavljeno mišljenje mjerodavnog odbora tog doma. Novina je i povećanje broja sudaca Ustavnog suda, koje bi također birao Zastupnički dom, ali ne više na prijedlog Županijskog, nego na prijedlog i po postupku što bi ga provodio Odbor Zastupničkog doma mjerodavan za pitanje Ustava.

• Na temelju njemačkog iskustva uvodi se institut povjere sudaca.

Osim navedenih predlažu se i neke nomotehničke, pa i političke promjene, u prvom redu promjena imena Hrvatskoga državnog sabora u Hrvatski sabor, kaže Arlović. Naime, taj naziv je Parlament imao najduže kroz svoju povijest, a izglasan je 1990. prilikom donošenja božićnog Ustava (kasnije je iz autentičnog teksta koji je poslan na objavljivanje u »Narodne novine« to ime netragom nestalo i ostalo je samo »Sabor RH«, što je 1997. promijenjeno u Hrvatski državni sabor).

Na kraju izlaganja predstavnik predlagatelja je napomenuo da su se tijekom rasprave o ustavnim promjenama, a osobito između izrade nacrtu do utvrđivanja prijedloga, otvorila mnoga dodatna pitanja, među ostalim i dilema oko toga treba li u Ustavu biti reguliran i status sigurnosnih službi ili ne. Predlagatelj se odlučio za rješenje da rad civilnih službi sigurnosti usmjerava i nadzire Vlada, a vojnih Predsjednik Republike. Na temelju tog razgraničenja, kaže, sutra ćemo lakše zakonom urediti transformaciju sigurnosnih službi u službe koje će štiti ustavnopravni poredak i istodobno osiguravati potrebne informacije da svi, a poglavito Predsjednik Republike, obavljaju svoje dužnosti, odnosno brinu i osiguravaju usklađeno djelovanje tijela državne vlasti. Logično je, kaže, da u parlamentarnom sustavu u kojem Vlada mora biti odgovorna parlamentu, Predsjednik Republike surađuje s njom u oblikovanju i provođenju vanjske politike. Pored toga, on i dalje predstavlja i zastupa zemlju, vrhovni je zapovjednik oružanih snaga, imenuje

sve zapovjednike u oružanim snagama, daje pomilovanja, odlikovanja i ostala priznanja, predlaže mandatara, itd.

RADNA TIJELA

O predloženom su se tekstu očitovala i radna tijela obaju domova Sabora. Evo kratkog rezimea s rasprave u odborima, osim izvješća matičnog **Odbora ŽUPANIJSKOG DOMA za Ustav i Poslovnik**, koji je opisan u okviru rasprave u Domu.

Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za zakonodavstvo raspravio je predloženi zakonski tekst, a u raspravi se većina sudionika usprotivila promjeni dosadašnjeg naziva u – Hrvatski sabor. Izraženo je i nezadovoljstvo u pogledu ovlasti Županijskog doma, kao i smanjenih ingerencija na području sudbene vlasti. U raspravi je izraženo stajalište po kojem Vlada umjesto ovlasti da brine o gospodarskom razvitku zemlje treba imati ovlast kojom utvrđuje strategiju gospodarskog razvitka. Ukazano je i na činjenicu da državno vlasništvo mora biti predmet ovih ustavnih promjena. Po završetku rasprave Odbor nije donio odluku o ovom prijedlogu jer je omjer glasova bio: tri glasa »za« i tri glasa »protiv« Prijedloga promjene Ustava.

Odbor za unutarnju politiku i lokalnu samoupravu razmotrio je predloženi zakonski tekst i većinom glasova donio zaključak kojim se predlaže Domu da utvrdi mišljenje kojim se ne prihvaća prijedlog promjena Ustava Republike Hrvatske.

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo raspravio je predloženi zakonski tekst i većinom glasova nazočnih članova Odbora podupro Prijedlog promjene Ustava Republike Hrvatske. Na tekst prijedloga zakona Odbor nije podnio amandmane radi toga što primjedbe i prijedlozi na određena rješenja nisu bitne naravi. Međutim, prijedlozi za poboljšanje izričaja, nomotehničko uređenje, jezično usklađenje i redakciju teksta u odnosu na pojedine odredbe, Odbor je dostavio predlagatelju. On bi do okončanja rasprave svojim amandmanima trebao urediti tekst Prijedloga promjene Ustava. Član Odbora, zastupnik **Darko Šantić (HNS)** izrazio je primjedbu na rješenja sadržana u člancima 37., 38., 42., 44. i 70. Prijedloga promjene Ustava Republike Hrvatske i najavio da će amandmanima ponuditi rješenja sukladno svojim stajalištima.

Odbor za pravosuđe razmotrio je predloženi zakonski tekst u svojstvu zainteresiranog radnog tijela, te je uvodno saslušano kratko obrazložene predsjednika Odbora **Luke Trčonića**, koji je ujedno član i Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Članovi Odbora upoznati su i s pristiglim mišljenjima, stavovima i primjedbama Opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske na pojedine članke predmetnog Prijedloga kao i s prijedlogom amandmana i određenim mišljenjima Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i zaključcima IV. savjetovanja državnih odvjetnika. Predsjednik Odbora iznio je primjedbe i prijedloge Odbora za pravosuđe na tekst Nacrta promjene Ustava te dao kratku raščlambu usvojenih i neprihvaćenih primjedbi. Predsjednik Odbora ocijenio je istovremeno da su neutemeljeni pojedini prigovori da se predloženom, novom formulacijom umanjuje neovisnost sudstva.

Ministar pravosuđa, uprave i lokalne uprave **Stjepan Ivanišević** kao drugi uvodni izlagatelj, svoju je raspravu otvorio pitanjem sistematike teksta Ustava. Opravdanom smatra odredbu koja definira Državno odvjetništvo u posebnom odjeljku. Time se izražava činjenica da Državno odvjetništvo nije dio sudbene vlasti i ujedno obavlja potrebno razgraničenje. Prijedlog državnog odvjetništva ocijenio je u svojoj biti prihvatljivim, jer se njime integriraju državnoodvjetničke i državobraniteljske funkcije (u pogledu zaštite državne imovine), što pridonosi racionalizaciji sustava. Zamjenike državnih odvjetnika treba po statusu i načinu izbora izjednačiti sa sucima, a trebaju biti birani od neovisnog tijela čiju većinu sačinjavaju pripadnici državnoodvjetničke struke. Govorio je i o detaljima oko izbora sudaca, kao i izbora predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Istaknuo je da je to jedina točka koja povezuje sudbenu vlast s drugim granama i nositeljima vlasti.

U daljnjoj raspravi podržana su uvodna izlaganja s naglaskom na više pitanja. Tako se primjerice podržavaju prijedlozi oko sistematike teksta Ustava te se smatra bitnom pozicijom i čašću za pravosudne dužnosnike da budu imenovani u Zastupničkom domu. Razmatrana su i pitanja oko izbora članova Državnog sudbenog vijeća, a nakon provedene rasprave Odbor je utvrdio **nacrt** tri amandmana. Istovremeno je ovlastio predsjednika Odbora da u postupku daljnjeg usuglašavanja i raspravljanja u Odboru za Ustav,

Poslovnik i politički sustav, nastoji da rečene amandmane, kao i ostale bitne prijedloge ovog Odbora prihvati i ugradi predlagatelj navedenog zakonskog teksta.

Nakon rasprave Odbor za pravosuđe odlučio je jednoglasno predložiti Zastupničkom domu donošenje i proglašenje promjene Ustava Republike Hrvatske.

Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je raspravu kao zainteresirano radno tijelo, te izrazio zadovoljstvo što je predlagatelj usvojio dobar dio sugestija Odbora iz prethodne faze. To se odnosi na pitanja oko postupka donošenja zakona kojima će se uređivati pitanja ravnopravnosti i zaštite prava nacionalnih manjina. Predstavnici manjina predložili su dopunu teksta Prijedloga promjene Ustava iznijetih u članku 45. stavak 1. Predložili su da se nacionalnim manjinama osigura posebno pravo koje bi pored općeg i jednakog biračkog prava, ostvarivali kao dodatno pravo. Njime bi se zapravo ostvarila tzv. pozitivna diskriminacija. Ovakav prijedlog nisu podržala dva člana Odbora koji su ocijenili da su pitanja nacionalnih manjina uređena na zadovoljavajući način. Većina članova ipak je podržala ovu odluku. Ocijenili su da se time ne oštećuju prava većinskog naroda, a dodatno se štite manjine u Republici Hrvatskoj koje predstavljaju sastavni dio moderne hrvatske države, ne samo u etničkom smislu, već i kao dio demosa. Odbor je većinom glasova donio odluku kojom podupire promjenu Ustava Republike Hrvatske. Na tekst odredbi Odbor je podnio amandman kojim se precizira i nadopunjuje članak 45. stavak 1., predloženog zakonskog teksta.

Predloženo je da se doda nova rečenica koja glasi: »Pripadnicima nacionalnih manjina, osim općeg i jednakog biračkog prava, osigurava se posebno pravo da biraju svoje prestavnike u Hrvatski državni sabor«.

Mišljenje Vlade

Temeljem poslovnčkih odredbi, Vlada Republike Hrvatske dala je i svoje mišljenje. Ocijenila je dosadašnje poslove oko Prijedloga promjene Ustava Republike Hrvatske, koje je pripremio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav Zastupničkog doma. Smatra da je taj akt izrađen na temelju Prijedloga odluke da se pristupi promjeni Ustava Republike Hrvatske, koji su Predsjednik Republike Hrvatske i Vlada Republike Hrvatske uputili Hrvatskom državnom saboru 3. srpnja 2000. godine. Vlada je nadalje

ocijenila vrlo značajnim da se Prijedlog promjene Ustava usvoji suglasnošću svih političkih stranaka, te je procijenila da se oko nekih otvorenih pitanja može postići potrebna mjera usuglašavanja.

Vlada će poduprijeti rješenja koja vode ostvarenju tog temeljnog cilja, te stoga sa svoje strane nije predložila amandmane na Prijedlog promjene Ustava Republike Hrvatske.

AMANDMANI

Amandmani zastupnika Županijskog doma

Uz amandmane podnesene tijekom rasprave dio zastupnika Županijskog doma dostavio je i pismene amandmane na Prijedlog promjene Ustava RH. Primjerice, **Žarko Katić (HSL)** je uložio čak 12 amandmanskih zahtjeva za poboljšanje ponuđenih ustavnih rješenja. U nastavku ukratko o onima koje nije usmeno obrazložio na sjednici Doma.

Amandmanom na članak 3. (čl. 4. sadašnjeg Ustava) zatražio je brisanje odredbe stavka 1., s obrazloženjem da je dosadašnja jasnija i preciznija. Po njegovu mišljenju predložena dopuna kojom se ističe da je državna vlast ograničena Ustavom zajamčenim pravom na lokalnu i regionalnu samoupravu je nepotrebna, a uz to logički suvišna i gramatički netočna. Predložio je, nadalje, da se formulacija »uključuje« u stavku 2. istog članka zamijeni riječima »ne isključuje«, tako da spomenuta odredba glasi: »Načelo diobe vlasti ne isključuje oblike međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti propisane Ustavom i zakonom«.

Amandmanski zahtjev za brisanje riječi »demokratskim« u stavku 2. članka 4. predloženih promjena (6.) zastupnik je popratio obrazloženjem da je ta riječ preopćenita i da u konkretnom slučaju ne nudi ništa novo. Stoga bi – kaže – bilo bolje ustroj političkih stranaka precizno vezati uz ustavno i zakonsko određene. Po njegovoj ocjeni druga rečenica u stavku 4. je suvišna (propisuje da o protuustavnosti političkih stranaka odlučuje Ustavni sud RH) jer je to pitanje regulirano člankom 125. alineja 6. postojećeg Ustava, koja se ne mijenja.

Predložio je, među ostalim, i preformulaciju odredbe članka 6 (13. st. 2) koja predviđa da se zakonom može urediti metropolitansko područje grada Zagreba. Smatra, naime, da nije

jasno što u ustavnopravnom smislu znači »metropolitansko područje« i da bi ta odredba trebala glasiti: »Položaj, djelokrug i ustroj glavnog grada uređuje se zakonom. Drži, nadalje, da u Ustavu, valja posebno naglasiti, štiti i promicati ravnopravnost među spolovima. Zbog toga je predložio dodavanje novog članka 15a. (dopuna postojećeg članka 61.) koji bi glasio: »Država osobito jamči i osigurava ravnopravnost žena i muškaraca«. Daljnja je njegova sugestija da se neprecizna i nedosljedna formulacija u članku 17. (71.) odnosno riječi »gradovima s položajem županije« zamijeni riječima »gradovima kojima su zakonom prenijete ovlasti županija«.

Kad smo već kod članka 71. postojećeg Ustava spomenimo i amandmanski zahtjev **dr. Vojislav Stanimirovića (SDSS; imenovan Odlukom Predsjednika Republike)** za izmjenu stavka 4. tog članka, tako da glasi: »Predsjednik Republike može imenovati u Županijski dom Hrvatskog državnog Sabora do pet zastupnika iz reda predstavnika nacionalnih manjina, ako za njih ne bude propisana odgovarajuća proporcionalna zastupljenost drugim zakonima u Republici Hrvatskoj. Kažimo i to da je amandman na isti članak uložio i **dr. Slobodan Lang (DC)** predloživši njegovo objedinjavanje sa člankom 70. Prema njegovu prijedlogu Hrvatski državni sabor bi trebao imati najmanje 150, a najviše 200 zastupnika koji bi se, na temelju općeg i jednakog biračkog prava, birali neposredno tajnim glasovanjem. Tri četvrtine zastupnika biralo bi se po trajnim izbornim područjima (zastupali bi sve građane) a četvrtina putem stranačkih lista.

Zastupnik **Katić** se ne slaže ni s predloženim rješenjem da se konstituiranje saborskih domova veže uz izbor predsjednika doma. Stoga je uložio amandman za izmjenu stavka 2. u članku 18. (73.) tako da glasi: »Pojedini dom Sabora konstituiran je trenutkom potvrde (verifikacije) mandata većine zastupnika tog doma«. Spomenimo i njegov prijedlog za dodavanje novog članka 18a., odnosno izmjenu stavka 1. u članku 74. tako da glasi: »Zastupnik u Hrvatskom državnom saboru obvezan je držati se načela pravde i istine te Ustava i zakona Republike Hrvatske. Drugačiji nalozi ili zapovijedi ga ne obvezuju te ne može biti opozvan zbog izraženog mišljenja ili glasovanja u Hrvatskom saboru«.

Prema njegovu prijedlogu dopunom članka 22. (čl. 79.) preciziralo bi se da se postupak provedbe Ustavom

utvrđenog odnosa domova Hrvatskog sabora uređuje poslovnicama domova u istovjetnom tekstu«. U obrazloženju tog amandmana zastupnik napominje da mnoga važna pitanja suodnosa saborskih domova, utvrđena Ustavom, u postupovnom smislu treba razraditi poslovnice, kako u radu ne bi dolazilo do »kratkog spoja«. Primjerice, kod suodlučivanja, koje je k tome i »ravnopravno«, očito valja ustanoviti zajedničko tijelo na paritetnoj osnovi, koje će provesti postupak usuglašavanja spornih odredbi. Način i postupak usuglašavanja može se regulirati poslovnice domova (na isti način kod oba doma).

Po njegovu mišljenju izrazom »nadzor javnosti« bolje se izriče smisao i bit nadzora nad oružanim snagama i službama sigurnosti nego li riječima »građanski nadzor« (amandman na članak 23. odnosno čl. 80 postojećeg Ustava). Spomenimo i predloženu dopunu u novom stavku 3. dopunu u novom stavku 3. članka 30. (92) kojom bi se omogućilo da predsjednik istražnog povjerenstva bira većina zastupnika doma iz reda oporbenih ili nezavisnih zastupnika. Po mišljenju zastupnika Katića odredbe o sigurnosnim službama ne bi trebale biti dio ustavnog teksta (nadzor nad njihovim radom trebao bi obavljati Sabor preko mjerodavnih odbora). Predložio je, stoga, da se u članku 38. (100.) briše dodani stavak 6.

Amandmane na predloženi tekst uputila su i radna tijela, klubovi zastupnika i zastupnici Zastupničkog doma.

Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav zatražio je amandmanima nomotehničko poboljšanje teksta te da se uređuje biračko pravo pripadnicima nacionalnih manjina; da se sredi zakonski tekst; djelokrug državnog odvjetništva. Podnosi se zaključak da se prije objavljivanja u »Narodnim novinama« obave redakcijski ispravci u tekstu Promjene ustava Republike Hrvatske, te donese odluka o proglašenju promjene Ustava Republike Hrvatske.

Odbor za pravosuđe podnio je amandman da bi se cjelovito uređio sadržaj članka o zaštiti ljudskih prava i uskladio s međunarodnom Konvencijom. Zatražio je promjenu članka kojim se uređuje način izbora i razrješenja predsjednika Vrhovnog suda, te dopuna odredbe kako bi se izbjegla mogućnost da se sudački imunitet proteže i u slučaju ako sud krši zakon.

Klubovi zastupnika u Zastupničkom domu podnijeli su amandmane radi otklanjanja spornih pitanja i

postizanja što većeg suglasja kod donošenja Promjena Ustava. Potpisuju ih klubovi SDP-a, HSLŠ-a, HSS-a, HNS-a i LS-a, IDS-a, PGS-a i SBHS-a, Klub zastupnika etničkih zajednica i nacionalnih manjina, Klub zastupnika HSP-a i HKDU-a i DC-a.

Promjene se odnose na – promjenu naziva Sabora, Hrvatski državni sabor u Hrvatski sabor; koji su zakoni o čijem donošenju ravnopravno odlučuju Županijski i Zastupnički dom; rješenje u kojem slučaju Predsjednik Republike može raspustiti Zastupnički dom; rok za donošenje odluke o odgovornosti Predsjednika Republike za povredu Ustava; uvjeti pod kojima se raspušta Zastupnički dom.

Klub zastupnika HDZ-a podnio je 18 amandmana na Prijedlog promjene. Prvi se odnosi na upotrebu riječi »regionalna samouprava« jer pravo na regionalnu samoupravu kao ustavno pravo ne poznaju u demokratskoj Europi zemlje (osim iz osebujnih povijesnih razloga Belgija i Italija). Osim toga sadržaj i opseg prava na regionalnu samoupravu prema čl. 129a. prijedloga određen je tako da »jedinici regionalne samouprave (a to su županije prema Prijedlogu) obavljaju poslove od regionalnog značaja s pobranjanjem nekih od tih poslova.

U doktrini je sporno je li katalog prava na lokalnu samoupravu identičan katalogu prava na regionalnu samoupravu. U okviru Vijeća Europe tek se izrađuju nacrti pravnih dokumenata koji bi utvrđivali sadržaj i opseg prava na regionalnu samoupravu.

Stoga prema Prijedlogu određivanje istih poslova i kao lokalne samouprave i regionalne samouprave (prostorno i urbanističko planiranje) pokazuje da predlagatelj, ostavljajući zakonodavcu da zakonom uređuje poslove regionalnog djelokruga, nema jasnu viziju o tome što bi bio sadržaj, opseg prava na regionalnu samoupravu, njihovo razgraničenje prema lokalnoj samoupravi i konačno što bi od primjerice navedenih poslova od »regionalnog značaja« bilo i u kojem razgraničenju prema poslovima klasične državne uprave (primjerice iz »poslova od regionalnog značaja koji se odnose na gospodarski razvoj«).

U odnosu na sudbenu vlast, potpuno je neprihvatljivo da bi s izvršnom (pa i zakonodavnom) bilo u nekim oblicima »međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti (sudbene)« jer bi značilo ugrožavanje neovisnosti sudbene vlasti.

Prijelaz ili djelovanje oružanih snaga preko granica RH treba uvijek

imati prethodnu odluku Zastupničkog doma Hrvatskog državnog sabora. U slučaju pružanja humanitarne pomoći prethodnu odluku može donijeti mjerodavni odbor Zastupničkog doma.

Pogrešna je promjena naziva Hrvatski državni sabor, jer Klub drži da naziv Hrvatski državni sabor, radi povijesnog značaja u očuvanju i razvijanju ideje i zbilje hrvatske nacionalne samobitnosti i državne opstojnosti, samostalnosti i suverenosti, najpotpunije održava njegov ustavni položaj i značenje.

Klub se ne slaže s Prijedlogom, prema kojem Predsjednik RH na način opisan u članku 104. Prijedloga može raspustiti Zastupnički dom.

Županijski dom treba imati pravo suspenzivnog veta na sve zakone, osim nekih u donošenju kojih ravnopravno odlučuje sa Zastupničkim domom.

Odluke o promjeni granica RH i prijelazu granica ili djelovanju izvan granica RH, Zastupnički dom može donijeti 2/3 (dvotrećinskom) većinom, a ne običnom većinom nazočnih (38 zastupnika).

Pitanja koja se tiču institucije pučkog pravobranitelja treba regulirati Zakonom o pučkom pravobranitelju, a ne Ustavom.

Klub navodi da prema članku 110. Prijedloga Vlada RH vodi vanjsku politiku, a prema stavku 1. članka 99. »Predsjednik Republike i Vlade RH surađuju u oblikovanju i provođenju vanjske politike«, te da postojanje ovakvih odredbi unosi nejasnoće i djelovao bi kao generator nesporazuma i miješanje djelokruga Predsjednika RH i Vlade RH u oblikovanju, vođenju i provođenju vanjske politike, te odredbu treba brisati.

Traženje da se u skladu s prethodnim rješenjem briše riječi »supotpis«, jer – ukoliko Vlada daje prijedlog, supotpis Predsjednika Vlade je suvišan.

Ne spada u ustavnu materiju određivanje usmjeravanja i nadziranja sigurnosnih službi, pa se traži brisanje te odredbe.

Klub smatra neprihvatljivim da bez ikakvih razloga može doći do raspuštanja Zastupničkog doma (osim ograničenja iz stavka 2. i 3. članka 104. Prijedloga).

Klub drži da pokretanje pitanja povjerenja predsjedniku Vlade, pojedinom njenom članu ili Vladi u cjelini nije primjereno ograničiti samo na jednu petinu zastupnika u Zastupničkom domu, jer se na taj način isključuje mogućnost pokretanja toga

postupka za sve stranke osim za dvije u sadašnjem sazivu Zastupničkog doma, da samostalno pokreću pitanja povjerenja, pa je primjerenija jedna desetina.

Ukoliko se izglasuje nepovjerenje predsjedniku Vlade i Vladi u cjelini, odnosno ukoliko podnesu ostavku, treba omogućiti većini zastupnika da odrede mandataru za sastav Vlade kojem Predsjednik RH mora povjeriti mandat za sastav Vlade.

Predsjednik Ustavnog suda je i sudac toga suda. Za predsjednika Vrhovnog suda može biti izabrana samo osoba koja ispunjava uvjete za suca Vrhovnog suda, a predloženom promjenom predlažu se manji uvjeti od onih koji su predviđeni za suca Vrhovnog suda. Zastupnički dom koji inače ne imenuje suce ne bi mogao predsjednikom izabrati osobu koja nije imenovana sucem, obrazloženje je uz traženje da se predložena odredba mijenja, odnosno ako se prihvati rješenje Prijedloga promjene Ustava, imat ćemo dvije vrste sudaca – kaže se – one koje imenuje Državno sudbeno vijeće i neko drugo tijelo.

Klub traži da suci imaju, u skladu sa zakonom, imunitet kao i zastupnici u Hrvatskom državnom saboru.

Neprihvatljiva je predložena iznimka smatra Klub od stalne sudačke dužnosti tako da prvo imenovanje na sudačku dužnost bude na 5 godina. Takav sudac ne bi bio samostalan i neovisan, a njegov položaj neravno-pravan u odnosu na trajno imenovane suce.

Predviđeno »pokusno« razdoblje može se riješiti Zakonom o sudovima, a ne Ustavom. Postojeće odredbe važećega Ustava o Državnom sudbenom vijeću ne treba mijenjati. Članove Državnog sudbenog vijeća, prema tome, treba predlagati Županijski dom, a birati ih Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora, amandmani su Kluba zastupnika HDŽ-a.

Klub zastupnika HNS-a i LS-a amandmanima je zatražio usklađivanje nadležnosti Ustavnog suda o odgovornosti Predsjednika Republike i podnošenju ostavke; zatraženo je da predsjednik Vlade supotpisuje odluku predsjednika Republike o imenovanju šefova diplomatskih misija u inozemstvu; oblikovanje nove ustavne odredbe o suodlučivanju Predsjednika Republike i predsjednika Vlade u postupku usmjeravanja, nadzora te imenovanja članova sigurnosnih službi čime se dosljedno provodi koncepcija suradnje i ravnoteže u obavljanju poslova izvršne vlasti u zemlji. Zatraženo je da ustrojstvo Ureda

uređuje sam Predsjednik Republike svojom odlukom. Određuje se rok u kojem Ustavni sud odlučuje o odgovornosti Predsjednika Republike. Ustavnopravno je neutemeljeno davanje Zastupničkom domu da sklapa ugovore kada ima ustavnu obvezu naknadne kontrole međunarodnih ugovora, drži Klub.

Demokratski centar amandmanima je predložio da se problematika obavještajne zajednice ukloni iz teksta Ustava i regulira podustavnim ili zakonskim aktima. Čelne ljude obavještajne zajednice imenovao bi Predsjednik Republike uz supotpis premijera a oni bi za svoj rad bili odgovorni isključivo Zastupničkom domu i njegovom Odboru za nacionalnu sigurnost. Klub je zatražio dopunu u tekstu u kojem treba pisati da Vlada čini i zamjenik premijera, te da predsjednik i članovi Vlade ne mogu obavljati drugu javnu ili profesionalnu dužnost. U tekst Ustava treba uvrstiti tekst predsjedničke prisege, kao i to da je potrebno odvojiti Državno odvjetništvo od instituta izvršne vlasti. Zatraženo je da se precizira da mandat u Saboru nije obvezujući, te da je HNB i dalje odgovorna za stabilnost valute.

Klub zastupnika PGS-a i SBHS-a amandmanima je zatražio da se u izvorišnim osnovama među nabrojene pripadnike nacionalnih manjina navedu i Bošnjaci, Slovenci i Romi. Nadalje, da je Zagreb glavni grad Republike Hrvatske i da se zakonom uređuje položaj, djelokrug i ustroj. Klub traži da se promijeni članak i svakome građaninu pod jednakim uvjetima jamči pravo na zdravstvenu zaštitu. Zatraženo je brisanje odredbe koje regulira u kojem slučaju Predsjednik Republike može biti pritvoren bez odobrenja Ustavnog suda. Zatražena je intervencija u rješenje o tome da se zakonom mogu ustanoviti i druge jedinice lokalne samouprave kao i pitanje obavljanja poslova jedinice lokalne i regionalne samouprave.

Klub zastupnika IDS-a zatražio je da se u dijelu gdje se nabrajaju autohtone nacionalne manjine upiše Bošnjaci, Slovenci i Romi, a **Klub zastupnika nacionalnih manjina**, da se upiše Bošnjaci i Slovenci.

Klub zastupnika HSP-a-HKDU-a smatra da odluku o izboru državnog odvjetnika koju donosi Zastupnički dom ne treba uvjetovati obveznom inicijativom Vlade RH i pribavljenim mišljenjem mjerodavnog odbora Zastupničkog doma jer bi u tom slučaju Vlada imala odlučnu riječ i

državni odvjetnik bi u izvjesnom smislu bio ovisan o predlagatelju, što smatra nedopustivim.

Amandmane su podnijeli i zastupnici, pa su **Snježana Biga-Friganović i Tibor Santo** zatražili da se primarna zdravstvena zaštita, odgoj i osnovno obrazovanje kao temeljne potrebe građana nalaze u sklopu poslova lokalne samouprave. **Zlatko Canjuga** je podnio nekoliko amandmana. U jednom od njih traži da se omogući temeljno demokratsko načelo da narod samostalno odlučuje o bitnim političkim pitanjima, tj. referendumom se odlučuje o stupanju u savez kao što je Europska unija. Zauzeo se, uz ostala prava i za ravnopravnost spolova. Predlaže da se odredba – granice RH mogu se mijenjati samo odlukom Sabora dopuni ili referendumom, nakon kojega odluku donosi Hrvatski sabor. Sljedeća korekcija je u upotrebi riječi da se Predsjednik Republike »brine« o obrani i neovisnosti i teritorijalnoj cjelovitosti RH što proizlazi iz rješenja o podjeli odgovornosti o tome s Vladom RH.

Željko Glavan i dr. Zrinjka Glovacki-Bernardi ponudili su formulaciju da se zakonom područje grada može urediti kao područje metropole.

Jadranka Katarinčić-Škrlić, Đurđa Adlešić i Željko Glavan zauzeli su se za ravnopravnost spolova te se predloženim amandmanom preuzima »dio europskog standarda i ostvaruje preduvjet za ulazak u Europsku uniju«.

Zlatko Kramarić podnio je nekoliko amandmana. Jedinim od njih je ponudio bolje stilsko rješenje i ukazao na neprimjerenu upotrebu termina »organski zakon« jer nije normativan, a od »običnog« se zakona razlikuje po posebnom postupku donošenja. Sljedećim amandmanom preciziralo bi se da se obnova postupka odnosi na konkretni kazneni postupak koji je već bio pravomoćno okončan a o kojem govori isti članak. Preformulacijom odredbe da Predsjednik Republike proglašava zakone u roku osam dana od dana okončanja postupka donošenja uklanja se zabuna jer Županijski dom može u roku 8 dana od dana izglasavanja zakona u Zastupničkom domu, vratiti na ponovno odlučivanje. Sljedeći amandman se odnosi na rješenje da nisu dopuštena imenovanja koja su u suprotnosti s načelom diobe vlasti jer znači da nijedna osoba iz zakonodavne i sudbene vlasti ne bi smjela savjetodavnu pomoć Predsjedniku Republike, a radi se o savjetodavnim tijelima Predsjednika. Zastupnik sma-

tra nužnim da se u Ustav uvrsti i prestanak hrvatskog državljanstva kao osnova prestanka sudačke dužnosti čime se, smatra, izbjegavaju kasniji mogući problemi u Zakonu o sudovima.

Milanka Opačić je ponudila rješenja da se dade pravo i klubovima zastupnika da predlažu zakone te je zatražila izostavljanje teksta radi poboljšanja izričaja.

I **Dino Debeljuh** je zatražio da se naglasi neobvezujući mandat zastupnika kako bi zastupnici bili u svome radu što samostalniji.

Darko Šantić je predložio korekcije jer smatra da treba predvidjeti nadležnosti županija (regija) u području zdravstva i školstva jer su to djelatnosti koji nisu od uskog lokalnog značenja već od šireg značenja za stanovništvo cijele županije, te se na tom nivou trebaju usklađivati i regulirati. Zdravstvene ustanove (posebno bolnice, zavodi za javno zdravstvo) trebaju biti u nadležnosti županija, mada se stavkom 1. daje mogućnost i gradovima/općinama da imaju određene nadležnosti u području zdravstva (primarna zdravstvena zaštita).

Ista je situacija i sa školstvom. Zakon će podrobnije regulirati nadležnosti u tom području, međutim, ukoliko se ne prihvati predložena dopuna, nadležnost županija svodit će se samo na usklađivanje mreže. Takva nadležnost županija je neprihvatljiva iz razloga što osnovno i srednje školstvo nije pitanje koje je usko vezano uz interese stanovnika jedne općine ili grada već je od šireg interesa za regiju.

Osim toga gradovi i općine (osim većih gradova) nisu niti stručno niti financijski u mogućnosti pokrivati ovo područje.

Obzirom da je predviđena nadležnost i jedinica lokalne samouprave u području odgoja i osnovnog obrazovanja, predlaže predvidjeti i nadležnost jedinica regionalne samouprave i u području školstva i zdravstva, a zatim zakonom razgraničiti nadležnost.

Nadalje, Ustavom mora biti naglašena obveza zakonodavca i pravo jedinica lokalne i regionalne samouprave da se prihvati određuju adekvatno obvezama, jer će se u protivnom, kao i do sada, dešavati da se jedinice opterećuje novim obvezama, a da se to ne prati adekvatnom preraspodjelom poreznih prihoda, (odredba

također proizlazi iz Europske povelje o lokalnoj samoupravi).

Ivo Škrabalo je ponudio drugačiji naslov glave VI, jer je predloženi nezgrapnan, a glasilo bi »Pravo na samopravu«.

RASPRAVA

Negativno mišljenje matičnog Odbora

Nakon uvodničara za riječ se javio **Zvonimir Puljić**, predsjednik Odbora Županijskog doma za Ustav i Poslovnik. Izvijestio je zastupnike da to radno tijelo predlaže Domu da odbije Prijedlog promjene Ustava jer je, po mišljenju većine njegovih članova, neprihvatljiv. Drugim riječima, nije u skladu s inicijativom za promjenu Ustava, neke njegove odredbe su međusobno kontradiktorne i u suprotnosti s principima parlamentarne demokracije pod kojim načelom su ustavne promjene i započete.

• Predložena rješenja nisu u skladu s inicijativom za promjenu Ustava, a neke odredbe su kontradiktorne i u suprotnosti s principima parlamentarne demokracije.

Članovi Odbora tvrde da u dosadašnjoj proceduri Županijski dom praktički nije imao mogućnosti bitnije utjecati na formuliranje noveliranih ustavnih odredbi. Primjerice, nije iskorištena ni poslovnička mogućnost da o ključnim pitanjima raspravlja zajednički odbor obaju domova. Osim toga, predlagatelj nije uvažio ni jednu točku zaključaka ovog doma od 5. listopada, koji su prihvaćeni konsenzusom svih stranaka. Nije prihvaćen čak ni njihov zahtjev za jačanje zakonodavne inicijative prema kojem bi zastupnici obaju domova imali jednako pravo predlaganja zakona. Čak štoviše, članak 85. postojećeg Ustava, koji bi u tom slučaju trebalo promijeniti, nije uopće obuhvaćen predloženim promjenama.

Institut suodlučivanja znači manje od suspenzivnog veta

Iako predlagatelj tvrdi da je Županijski dom dobio pojačane ovlasti, njegove ionako nedostatne nadležnosti su još više reducirane, kaže Puljić. Stoga se doista nameće pitanje ne bi li ukidanje tog doma bio dosljedniji korak od ovoga što je predloženo. Naime, institut suodlučivanja sveden na rok od 15 dana, nakon kojeg vrijedi tekst što ga je usvojio Zastupnički dom, znači manje od suspenzivnog veta. Osim toga, pravo na suspenzivni veto je predloženim suženo samo na zakone iz domene lokalne samouprave. Županijski dom više ne bi imao pravo ni davati prethodno mišljenje na zakone kojima se uređuju prava nacionalnih manjina, daljnja je zamjerka Odbora. Po riječima predsjednika njegova predlagatelja, očito, želi ozakoniti ignoriranje obvezatnosti prethodnog mišljenja ovog Doma, zbog čega je svojedobno podnesen Zahtjev za ocjenu ustavnosti.

• Budući da su ionako nedostatne nadležnosti Županijskog doma dodatno reducirane nameće se pitanje ne bi li ukidanje tog doma bio dosljedniji korak od ovoga što je predloženo.

Spomenuo je, nadalje, da su zastupnici tražili i da se odnosi među domovima uredi posebnim zakonom što je potpuno izostalo iz ovog prijedloga te da oba sabsorska doma, kao u većini zemalja s dvodomnim sustavom, budu autonomna u provođenju ustavnih ovlasti, a ne da predsjednik Zastupničkog doma ujedno bude i predsjednik Parlamenta. Nadalje, u člancima 42., 46., 47. i 51. nude se rješenja prema kojima simbioza Predsjednika Republike i premijera zapravo kontrolira Sabor. U članku 45. Prijedloga stoji da bez odobrenja Vlade predsjednik, članovi Vlade ne mogu obavljati nikakvu drugu profesionalnu i javnu funkciju. Time im se, zapravo, omogućava da sami sebi odobre obavljanje tih poslova, negoduje zastupnik. Riječ je, kaže, o okrivljenom članku 106. Njemačkog Ustava prema kojem odluku o tom (iznimnom) ovlaštenju donosi Parlament.

Kakva je uloga Sabora i Predsjednika Republike?

S obzirom na formulaciju članaka 48. Prijedloga promjena koji među izvornim ustavnim ovlaštenjima Vlade predviđa i »vođenje vanjske i unutarnje politike« nameće se pitanje – kaže – mjesta Sabora i Predsjednika Republike u tome. Zapravo, širokom primjenom instituta supotpisa premijera Predsjednik Republike je stavljen u nedoličan položaj jer to znači da je kontroliran. Takav nas institut vodi prema zamagljenoj odgovornosti, odnosno prema već prevladanom institutu kolektivne odgovornosti, napominje zastupnik.

• Zastupnici Županijskog doma su zahtijevali da se odnosi među saborskim domovima urede posebnim zakonom, te da oba doma budu autonomna u provođenju ustavnih ovlasti što je izostalo iz ovog prijedloga.

Po mišljenju članova Odbora nije primjereno ni u Ustavu definirati nadređenost Vlade civilnim službama sigurnosti. Time se taj dokument zapravo prenose tekući dnevni konflikti, odnosno kroz predložene ustavne promjene rješava sukob nadležnosti između aktualne Vlade i aktualnog Predsjednika Republike oko tajnih službi. Daljnja je njihova zamjerka da se predloženim forsira izmjena naziva Parlamenta iako, po mišljenju većine članova Odbora, ni povijesni niti politički razlozi ne govore o tome u prilog. Spomenuo je primjer Slovenije gdje su oba parlamentarna doma autonomna (svaki ima svog predsjednika a niti jedan od njih nije nadređen drugome) i nose atribut državnosti (Državni svet, Državni zbor).

Po mišljenju Odbora – kaže Puljić – ne bi trebalo ukinuti ni članak 103. Ustava koji ovlašćuje predsjednika Republike da se obraća Saboru, jer se time onemogućava kontaktiranje dvaju neposredno izabranih instituta vlasti.

Protuargumenti predlagatelja

Kada bi sve što piše u izvješću matičnog Odbora i što je rekao njegov predsjednik bilo točno i sam bih razmislio bih li glasovao za ove promje-

ne, našalio se **mr. Mato Arlović**. U nastavku je naveo protuargumente predlagatelja. Ustvrdio je da nije točno da Županijski dom nema mogućnost davanja prethodnog mišljenja o pitanjima ili zakonima koji uređuju prava nacionalnih manjina. Naime, zajamčena ravnopravnost i zaštita prava nacionalnih manjina spadaju u temeljne slobode i prava čovjeka i građanina, a člankom 81. predviđeno je da Županijski dom daje Zastupničkom prethodno mišljenje u postupku donošenja Ustava i zakona kojima se razrađuju Ustavom utvrđene slobode i prava čovjeka i građanina. Po njegovim riječima svaki zastupnik Županijskog doma ima pravo uputiti zakonodavnu inicijativu tom domu, koji onda predlaže donošenje zakona Zastupničkom domu. Napomenuo je, nadalje, da postupak usuglašavanja zakonskog prijedloga teče od njegova upućivanja u saborsku proceduru a ako ga domovi ne donesu u istovjetnom tekstu ostaje još 15 dana za usuglašavanje. Možda je to pitanje trebalo raspraviti pred zajedničkim tijelom sadašnjeg Županijskog i Zastupničkog doma ali ono do danas nije konstituirano, podsjeća Arlović. Napominje, također, da Ustav omogućava da se ustrojstvo i način rada saborskih domova poslovnikom regulira, pa nema potrebe da se njihovi odnosi uređuju posebnim zakonom (takva mogućnost je, doduše, predviđena u anglosaksonskom pravu, ali ovo je romansko-germanski pristup Ustavu jer mi živimo u tom podneblju).

• Ustav omogućava da se ustrojstvo i način rada saborskih domova reguliraju poslovnikom, pa nema potrebe njihove odnose regulirati posebnim zakonom.

Imenovanje Vlade tek nakon konstituiranja Zastupničkog doma

Po njegovim riječima ne stoje argumenti kojima je Odbor popratio kritiku članaka 24., 43. i dr. Primjerice, kada bi predsjednik Sabora potpisao rješenje o imenovanju premijera to bi značilo ulazanje u sferu izvršne vlasti (rješenje je upravni akt). Odluka o povjerenju je, međutim, akt zakonodavne vlasti, pa je logično da je donosi Predsjednik Republike, uz supotpis

predsjednika Hrvatskog sabora. Po njegovim riječima članak 45. predloženih promjena je dodatno osiguranje Vladi i premijeru da ocijene hoće li eventualno obavljanje i drugih poslova biti na uštrb ukupne politike Vlade i njene odgovornosti prema Parlamentu. Ovisno o tome pojedinim članovima Vlade će se odobriti takva djelatnost ili ne. To će se pitanje inače pobliže urediti Zakonom o Vladi i Zakonom o ministarstvima, kaže Arlović.

Po njegovim riječima predstavnik Odbora je potpuno krivo interpretirao odredbu članka 109.b u svezi s člankom 109.a predloženih promjena tvrdeći da nije potrebno da se s neakvom privremenom nestranačkom Vladom stručnjaka premošćuje određeno razdoblje. U prvom redu ta tehnička Vlada trajala bi najduže 60 dana a u prijedlogu da se pristupi ustavnim promjenama bilo je predviđeno najduže godinu dana. Osim toga, treba imati na umu da je promijenjen sustav – po novome će se Vlada imenovati tek nakon konstituiranja Zastupničkog doma. Naime, Predsjednik Republike daje mandatara koji sastavlja svoju Vladu. Ako on u 120 dana ne dobije povjerenje Zastupničkog doma i ne bude li Vlada sastavljena ni nakon drugog kruga, valja popuniti ustavno-pravnu prazninu u tih 60 dana do novih izbora. U tom bi slučaju Predsjednik Republike imenovao privremenu nestranačku Vladu.

Replicirajući predstavniku predlagatelja **Zvonimir Puljić** je ponovio primjedbe matičnog Odbora.

Nema opravdanog razloga za promjenu imena Parlamenta

Govoreći u ime Kluba zastupnika HDZ-a, **Ivan Brleković** je napomenuo da su njegovi stranački kolege u početku načelno prihvatili predložene ustavne promjene, budući da se najavljuje da će ići u smjeru ukidanja polupredsjedničkog sustava i njegova pretvaranja u parlamentarni sustav svojstven mnogim državama Europe. Očekivali su, kaže, stvaranje sistema dinamične parlamentarne ravnoteže između zakonodavne vlasti – Sabora i dvaju segmenata izvršne vlasti – Predsjednika Republike i Vlade. Nažalost, sudeći po predloženim rješenjima, izgleda da prelazimo u jedan parlamentarizam poremećene ravnoteže u korist izvršne vlasti i to Vlade RH, što bi moglo imati dalekosežne negativne posljedice, kaže zastupnik.

Po njegovim riječima Klub zastupnika HDZ-a smatra pozitivnim da se nije diralo u Izvorišne osnove božićnog Ustava iz 1990. godine i da je zadržana odredba prema kojoj je Republika Hrvatska ustanovljena kao nacionalna država hrvatskog naroda i pripadnika autohtonih nacionalnih manjina, kao i postojeća odredba članka 135. (to je veliko priznanje i ustavotvorcu iz 1990. i svima koji su sudjelovali u izradi i donošenju tog Ustava). Kako reče, po mišljenju njegovih stranačkih kolega nema posebno opravdanog razloga za promjenu imena Parlamenta u Hrvatski sabor, budući da se sadašnjeg imena nisu stidjeli ni ban Jelačić, ni Stjepan Radić a koristio ga je i ZAVNOH (to je, očito, još jedan vid obračuna s pokojnim predsjednikom Tuđmanom i njegovim nasljeđem).

• Izgleda da prelazimo u jedan parlamentarizam poremećene ravnoteže, u korist izvršne vlasti i to Vlade RH, što bi moglo imati dalekosežne negativne posljedice.

Unatoč uvjeravanju predstavnika predlagatelja da uvođenje pojma regionalne samouprave ni na koji način neće značiti put prema nekakvoj federalizaciji ili regionalizaciji Hrvatske, nejasna definicija regionalne samouprave u članku 67. ovih promjena unosi takvu sumnju, napominje zastupnik. Po ocjeni njegovih stranačkih kolega odredba u članku 4. koja propisuje da načelo diobe vlasti uključuje oblike međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti propisane Ustavom i zakonom, vrlo je opasna. Naime, to bi moglo značiti prešutno uvođenje jedinstva vlasti, s dominacijom izvršne vlasti nad zakonodavnom i sudskom, i, dakako, ponovno dominacijom Vlade.

Hadezeovci, inače, drže da oružane snage Republike Hrvatske ni u kom slučaju ne bi mogle prijeći granice naše države a da se o tome prethodno ne izjasni Hrvatski sabor. Naime, u članku 5. promjena Ustava predviđa se takva mogućnost uz prethodnu dozvolu Zastupničkog doma, a u određenim slučajevima i bez te dozvole. Ne slažu se ni s time da predsjednik Zastupničkog doma ujedno bude i predsjednik Parlamenta. Smatraju, naime, da bi predsjednici obaju saborskih domova trebali biti ravnopravni. Njihov klub, međutim, podržava

ideju da se odnosi između dvaju saborskih domova urede zakonom koji bi oba doma donijela kvalificiranom većinom.

Minorizira se uloga Županijskog doma

I oni smatraju da se ovakvim ovlastima, predviđenim u članku 24. Prijedloga promjene Ustava, umnogome umanjuje, odnosno minorizira uloga Županijskog doma, tako da se s pravom postavlja pitanje njegova daljnjeg opstanka. Ne može se govoriti o istinskoj ravnopravnosti Zastupničkog i Županijskog doma, kada u spomenutom članku stoji da je u slučaju izglasavanja različitog zakonskog teksta i nepostizanja suglasnosti u roku od 15 dana, mjerodavan onaj usvojen u Zastupničkom domu, tvrdi zastupnik. Osim toga, Županijski dom nema ni pravo veta na takve zakone, osim ako su njihova povrijeđena prava jedinica lokalne i regionalne samouprave (može ih jedino vratiti na ponovno odlučivanje).

Činjenica je, kaže, da je iz postojećeg Ustava izbrisano pravo Županijskog doma da sudjeluje u odlučivanju o organskim zakonima kojima se uređuju prava nacionalnih manjina (jedino ima pravo suspenzivnog veta i to dvotrećinskom većinom zastupničkih glasova). Prema predloženom, gubi i svoje dosadašnje pravo predlaganja sudaca Ustavnog suda i dr. Naime, postupak njihova kandidiranja prenosi se nadležnom odboru Zastupničkog doma, što znači da su odbori tog Doma predlagatelju važniji od cijelog Županijskog doma. Po riječima zastupnika u članku 60. trebalo bi, međutim, predvidjeti da Ustavni sud rješava i sporove između dvaju domova Hrvatskog sabora.

• Postupak kandidiranja sudaca Ustavnog suda prenosi se nadležnom odboru Zastupničkog doma, što znači da su odbori tog Doma predlagatelju važniji od cijelog Županijskog doma.

Instrument za discipliniranje zastupnika

Po mišljenju Kluba zastupnika HDZ-a Predsjedniku Republike bi trebalo omogućiti da, prije proglašenja, zatraži od Ustavnog suda da hitnim postupkom donese ocjenu ustavnosti

zakona za koji sumnja da je protustavan. S obzirom na formulacije članka 37. i 48. vrlo je dvojbeno – kažu – i kakva su prava Predsjednika Republike kad je riječ o vođenju vanjske politike. Odredbu članka 42. koja predviđa da Predsjednik Republike, na prijedlog Vlade i uz supotpis premijera, a nakon savjetovanja s predstavnicima klubova zastupnika parlamentarnih stranaka, može raspustiti Zastupnički dom te raspisati prijevremene izbore, hadezeovci smatraju isključivo instrumentom za discipliniranje zastupnika.

Želimo li istinsku decentralizaciju i dosljedno poštovanje povelje o lokalnoj samoupravi, u članku 69. (izmijenjeni članak 131.) trebalo bi propisati da odgovarajućom raspodjelom poreza jedinicama lokalne samouprave treba osigurati dostatne vlastite prihode za obavljanje poslova i djelatnosti koji su im zakonom stavljeni u nadležnost, napominje dalje Brleković.

U zaključnom dijelu izlaganja naglasio je da su njegovi stranački kolege puno više očekivali od predloženih ustavnih promjena, ali da se, izgleda, sve svodi na borbu između predsjednika države i premijera oko toga tko će dobiti više ovlasti. Sudeći po predloženim rješenjima pobijedio je premijer, što znači da Hrvatska, zapravo, dobiva polukancelarski sustav vlasti. Kako reče, uvjeren je da će ove promjene trajati kratko, samo do novih izbora.

• Sve se svodi na borbu oko ovlasti između predsjednika države i premijera. Sudeći po predloženim rješenjima pobijedio je premijer, što znači da Hrvatska dobiva polukancelarski sustav vlasti.

Usklađivanje zakonskih tekstova regulirati posebnim zakonom

Po riječima **Ratka Maričića** Klub zastupnika SDP-a podržava Prijedlog promjene Ustava jer je napravljen u skladu s usvojenom inicijativom (suprotne tvrdnje su paušalne) i dosljedno osigurava prijelaz od polupredsjedničkog u parlamentarni sustav. O tome kaže, najbolje svjedoči činjenica da su zadržana dva saborska doma, kao jamstvo što dosljednijeg parla-

mentarizma. Po mišljenju esdepeovca prava zastupnika obaju domova ne mogu se izjednačavati, budući da su i birani na različite načine. Smatraju da Županijski dom mora zadržati pravo na zakonodavnu inicijativu, koju treba artikulirati u vlastitim okvirima, i iskazati je prema Zastupničkom domu. Njihovo je mišljenje da Županijski dom ima svoju dionicu u proceduri donošenja zakonskih propisa, budući da utvrđuje tekstove određenih zakona. A ako ih Zastupnički dom eventualno utvrdi u različitom obliku, predstoji još jedna faza usklađivanja tog teksta. Način usklađivanja zakonskih tekstova mogao bi se regulirati posebnim zakonom u čijem bi donošenju svakako trebali sudjelovati i zastupnici Županijskog doma.

Kako reče, esdepeovci se zalažu za to da se odnosi između dvaju domova reguliraju zakonom ili zajedničkim poslovníkom. Po njihovoj ocjeni Vlada je predloženim promjenama napravila dobar mehanizam u kojem se stabilnost parlamentarne većine, izražena kroz volju biračkog tijela, reflektira na stabilnost Vlade, ali i obrnuto. Naime, kada se osjeti da te parlamentarne većine više nema, Vlada ima mogućnosti da parlament i parlamentarnu većinu ponovo šalje na provjeru biračkom tijelu.

• Jedinice lokalne samouprave trebale bi obavljati sve poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a samo iznimno neke druge (obavljanje dijela tih poslova moglo bi se organizirati i u širim lokalnim jedinicama).

Po njihovoj ocjeni predloženim promjenama dobro su riješene nadležnosti i financiranje lokalne samouprave. Drže, inače, da bi jedinice lokalne samouprave trebale obavljati sve poslove iz lokalnog djelokruga kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a samo iznimno neke druge. Ako nemaju mogućnosti za to, obavljanje dijela tih poslova moglo bi se organizirati i u širim lokalnim jedinicama. Spomenimo i njihov zahtjev za dopunu odredbe koja predviđa da se zakonom može urediti metropolitansko područje grada Zagreba (precizirati podrazumijeva li se pod time jedna ili više županija) te mišljenje da bi

svaka županija trebala imati barem jednog zastupnika u Županijskom domu.

Po njihovu mišljenju izraz da Vlada »brine« o gospodarskom razvitku zemlje je preblag. Umjesto toga, u članku 48. trebalo bi stajati da »utvrđuje strategiju gospodarskog razvitka zemlje«. Pored toga, valjalo bi joj staviti u nadležnost i brigu o državnom vlasništvu. Analogno tome, u poglavlju koje govori o lokalnoj samoupravi treba naznačiti tko brine o imovini lokalnih jedinica.

Raspuštanje Zastupničkog doma – na prijedlog Vlade

Obrazlažući stajališta Kluba zastupnika DC-a **Zlatko Vitez** je predložio da prvi stavak članka 42., odnosno izmijenjenog članka 104. u konačnom tekstu Ustava glasi: »Na prijedlog Vlade Predsjednik Republike može raspustiti Zastupnički dom Hrvatskog sabora te raspisati prijevremene izbore«. Obrazloženje – Predsjednik Republike izabran je neposrednim putem i jedno od njegovih izvornih prava po toj osnovi je raspuštanje parlamenta. Drugim riječima, politička odgovornost neposredno izabranog predsjednika države za političku stabilnost države podrazumijeva njegovo pravo da, na prijedlog Vlade, raspusti parlament.

S druge, pak, strane, premijer je izabran posrednim putem pa ne postoji ustavno-pravni temelj da činom svog supotpisivanja sudjeluje u raspuštanju parlamenta (to nije uobičajeno ni u praksi razvijenih zemalja zapadne demokracije, ni tranzicijskih zemalja, bez obzira na to radi li se o parlamentarnom, polupredsjedničkom ili pak, predsjedničkom sustavu).

Po ocjeni njegovih stranačkih kolega odredba koja predviđa da se predsjednik države o tome savjetuje s predstavnicima klubova zastupnika parlamentarnih stranaka je neutemeljena, jer ne postoji nikakva veza, pa ni suodgovornost između tih dviju institucija. Naime, Klub zastupnika ni po kojoj osnovi ne može biti subjekt u suodlučivanju o činu raspuštanja parlamenta.

Demokratski centar, nadalje, predlaže da se u Ustav uvrsti tekst cijele predsjedničke prisega, te da se članak 40. odnosno izmijenjeni članak 102. dopuni 3. stavkom, koji bi glasio: »Na traženje Zastupničkog doma Hrvatskog sabora Predsjednik Republike može dostaviti domu svoje mišljenje o pojedinom problemu u pisanoj formi.

»Njegovi stranački kolege, među ostalim, sugeriraju da se u Ustavu precizira da »predsjednik i članovi Vlade ne mogu obavljati nikakvu drugu javnu ili profesionalnu dužnost, te da ne mogu na bilo koji način sudjelovati u radu profitnih organizacija«. Unošenjem ovakve ustavne odredbe ukinula bi se neprihvatljiva praksa da ministri budu članovi nadzornih odbora trgovačkih društava, bez obzira na činjenicu da za taj svoj rad ne primaju novčanu naknadu.

Obavještajnoj zajednici nije mjesto u Ustavu

Po riječima zastupnika Demokratski centar predlaže da se problematika obavještajne zajednice Republike Hrvatske ukloni iz teksta Ustava. Naime, praksa je svih zemalja razvijene zapadne demokracije, a i onih u tranziciji, da se ta problematika regulira isključivo podustavnim ili zakonskim aktima. To stoga što su sigurnosne i tajne službe obično puki informativni servisi izvršne i dijela zakonodavne vlasti. Po riječima zastupnika predloženo rješenje prema kojem Predsjednik Republike i Vlada usmjeravaju i nadziru rad vojnih odnosno civilnih sigurnosnih službi, označava Ustavom dozvoljeno uplitanje izvršne vlasti u njihov rad a onda neminovno i njihovu politizaciju. Upravo zbog toga se građani danas boje tih tajnih službi koje bi ih svojom djelatnošću, zapravo, trebale štiti. Osim toga, potpuno je neprihvatljivo da čelni ljudi sigurnosno-tajnih službi istupaju u javnosti, a kamoli njihovi niži djelatnici, (a predlagatelj sada traži od nas da takvo stanje ozakonimo čak Ustavom). Status i obveze svih sigurnosnih službi trebalo bi regulirati Zakonom o nacionalnoj sigurnosti jer one mogu biti samo informativni servis nositelj izvršne i dijela zakonodavne vlasti, napominje dalje. Prema prijedlogu DC-a čelne ljude obavještajne zajednice imenovao bi predsjednik Republike, eventualno na prijedlog Vlade ili resornog ministra, a opozivao na prijedlog Zastupničkog doma. Za svoj rad bili bi odgovorni isključivo Zastupničkom domu i njegovom Odboru za nacionalnu sigurnost. Na taj bi način tajne sigurnosne službe bile trajno depolitizirane i demistificirane, zaključuje zastupnik.

Na kraju je izjavio da se Demokratski centar protivi promjeni naziva Hrvatskog državnog sabora jer smatra da argumenti koji se iznose u priilog tome ne stoje.

Ciljevi za pohvalu a rješenja neprihvatljiva

Iako je predlagatelj uvažio prijedlog Hrvatske stranke prava o obvezi raspisivanja referenduma ako ga peticijom zatraži 10 posto birača, Klub zastupnika HSP-a i KDM-a ima niz primjedbi na predložena ustavna rješenja, rekao je mr. **Miroslav Rožić**. U prvom redu ni jedan od ciljeva koje je nabrojio predstavnik predlagatelja ne argumentira promjenu imena Parlamenta u Hrvatski sabor. Nadalje, ovlasti Vlade oko raspuštanja Sabora su također neprihvatljive, napominje zastupnik (tako dugo dok Sabor ne bude mijenjao vlade u Hrvatskoj neće biti demokracije niti parlamentarnog sustava). Po mišljenju njegovih stranačkih kolega trebalo bi predvidjeti samo tri situacije koje bi nalagale raspuštanje Sabora i raspisivanje novih izbora – kada ne postoji mogućnost sastavljanja Vlade, ako ne prođe proračun ili ako nakon izglasavanja nepovjerenja nije moguće ponovno sastaviti vladu). Daljnja je njihova zamjerka da predlagatelj nije usvojio većinu zahtjeva Županijskog doma, itd.

• Tako dugo dok Sabor ne bude mijenjao vlade u Hrvatskoj neće biti demokracije niti parlamentarnog sustava.

Po njihovu sudu nema potrebe da odredbe procesno-kaznenog prava budu sadržane u Ustavu (članak 29.). Smatraju neprihvatljivim i rješenje predviđeno člankom 31. kojim se, na izvjestan način, u Ustav unosi mogućnost obnavljanja pojedinih kaznenih postupaka ako to traže nekakvi međunarodni ugovori, itd. Zastupnik podsjeća na to da je HSP od samog početka bio protiv donošenja Ustavnog zakona o suradnji s Haaškim sudom, a sada čak u Ustavu prihvaćamo neku nadnadležnost nekih nadnacionalnih sudova. Spomenuo je i niz dubioza oko trodiobe vlasti, neovisnosti sudstva, definiranja naroda odnosno nacije, itd. Na kraju je zaključio da su ciljevi koji se žele postići predloženim promjenama za pozdraviti, ali da su ponuđena rješenja posve neprihvatljiva.

Dr. **Paško Bubalo (HDZ)** osvrnuo se na izmjene u glavi IV. Ustava u kojoj se govori o ustrojstvu državne

vlasti. Kada bismo prihvatili prijedlog da se Hrvatski državni sabor preimenuje u Hrvatski sabor, vratili bismo se u 1939. godinu, u vrijeme Banovine Hrvatske i Vlatka Mačeka, kaže zastupnik. Međutim, proteklih šezdesetak godina se ipak mnogo toga promijenilo i s time ne možemo biti zadovoljni. U nastavku je iznio niz povijesnih činjenica iz kojih je vidljivo da naziv Hrvatski državni sabor nije umotvorina HDZ-a, nego da se radi o tradicionalnom imenu hrvatskog Parlamenta. U prilog svom stajalištu naveo je i to da bi promjena tog imena iziskivala nove troškove (za izmjenu natpisa, memorandum, pečata, itd.) koji bi pali na leđa poreznih obveznika. Umjesto toga, sredstva namijenjena toj svrsi trebalo bi usmjeriti jednoj provincijskoj bolnici za kupnju moderne opreme.

Njegovo mišljenje dijeli i dr. **Jure Burić (HDZ)** jer, kako reče, nova ustavna rješenja će, po svemu sudeći, trajati koliko i nova vlast (niti puni mandat). Međutim, zagrebački summit je pred vratima, pa gazdama treba pokloniti dogovoreni dar, a to je prekrojen odnosno »popravljen« Ustav, kaže zastupnik. Podsjetio je i na to da je prilikom stvaranja »božićnog Ustava« u raspravu bilo uključeno više od 200 tisuća građana dok današnji kreatori ustavnih promjena uopće ne spominju riječ narod (ne zna se koje je općinstvo tražilo promjene Ustava i kakve).

Obrativši se zastupnicima vladajuće koalicije Burić je rekao: »Sudeći po načinu na koji predlažete promjenu Ustava stječe se dojam da je vaša ustavna obveza mijenjati taj dokument čim ste došli na vlast. Razumljivo je da ukidate naziv Hrvatski državni sabor jer je nekome od vas zacijelo dosadila država koju imate već šezdeset godina. Morali biste shvatiti da je meni, koji je imam tek deset godina, toliko draga da bih svugdje volio vidjeti natpis »državno« i »država«. I ne samo to. Predloženim promjenama vi instituciju predsjednika svodite na protokolarni nivo (»ne želim da moj predsjednik bude dalmatinski lero«) umjesto da je zaštitite nekakvim ustavnim ovlastima. Kako reče, želi imati pametnu i sposobnu a ne jaku hrvatsku vladu, te pametan i jak Hrvatski državni sabor (a ne nekakve razvlašćene sabsorske domove, pogotovo Županijski). Budući da predložene promjene to ne jamče ne prihvaća ih.

Zakonodavna vlast ustuknula pred izvršnom

Po ocjeni **Josipa Majdenića (HDZ)** ove ustavne promjene ne donose se u funkciji načela proklamiranih u predizbornoj kampanji (decentralizacija, jačanje parlamentarizma, itd.) već radi učvršćenja postojećih odnosa u okviru šestorice i spram drugih stranaka. Ove promjene zasigurno nisu u službi demokratizacije, što je narodu obećano, već nose pečat aktualnih odnosa u sadašnjoj vlasti, tvrdi zastupnik. Naime, one učvršćuju odnose u šestorici s jednom kancelarskom ulogom premijera ili, bolje rečeno, čelne stranke – SDP-a, kao da će vladati stotinu godina (»po ovome što su dosada napravili zasigurno neće«). Usporede li se ponuđena s važećim rješenjima primjećuje se da je zakonodavna vlast ustuknula pred izvršnom (ovlasti su joj sužene tako da izvršna vlast može osjetno utjecati na nju). Naime, ovlasti obaju saborskih domova svedene su na nižu razinu, a Županijski dom je sa svojim ingerencijama sveden na razinu običnog saborskog odbora. Zastupnički dom, pak, zahvaljujući novim ovlastima Vlade i premijera, može biti raspušten kada to Vlada poželi. Ovlasti predsjednika države svedene su na protokolarni oblik, čemu je, dobrim dijelom, i sam pridonio. Naime, u predizbornoj kampanji je isticao kako mu ne treba ni lenta, ni počasna straža, ni toliki automobili ni predsjednički dvori na Pantovčaku itd.).

• Ove ustavne promjene ne donose se u funkciji načela proklamiranih u predizbornoj kampanji (decentralizacija, jačanje parlamentarizma, itd.) već radi učvršćenja postojećih odnosa u okviru šestorice i spram drugih stranaka.

Po riječima zastupnika vanjska politika prepuštena je nekakvom samoupravnom dogovoru između Vlade i Predsjednika Republike (naš narod kaže – »puno babica kilava djeca«). Unatoč tome što ove promjene još nisu izglasane, izgleda da takvi odnosi već prevladavaju jer, u protivnom, ne bi se smjelo dogoditi da na onakvu izjavu Džindića o Prevlaki Predsjednik Republike daje onako anemičan,

mlak i neodređen odgovor. Pojam regionalizma i regionalne samouprave koja se spominje u ponuđenim promjenama samo je put na mala vrata da se u Hrvatskoj uvedu regionalne podjele, a brisanje naziva Hrvatski državni sabor vjerojatno nagovještava da bismo već sutra mogli govoriti o nekakvom Istarskom, Slavanskom, Dalmatinskom ili Čakavskom saboru. Doduše, sačuvane su izvorišne odredbe postojećeg Ustava ali nije isključeno da se i one u zadnji čas neće ugaziti (i promjena naziva Parlamenta iznuđena je amandmanom) što bi bilo posve u skladu s praksom ove vladajuće garniture, kaže zastupnik. Na kraju je rekao da neće glasovati za ovakve ustavne promjene jer bi njihovo prihvaćanje značilo da radi protiv nacionalnih interesa.

• Građani bi trebali biti centar suverenosti, a svatko tko se želi baviti politikom morao bi osobno stati pred ljude i reći da za njih odgovara te da im u svakom pogledu želi pomoći.

Rasprava o ustavnim promjenama zapravo je osvrst na proteklih deset godina Republike Hrvatske, kada je ostvarena i obranjena državnost, smatra dr. Slobodan Lang (imenovan Odlukom Predsjednika Republike). U raspravi, kaže, fale usporedbe s ustavima europskih zemalja u kojima je položaj Predsjednika države isti kao i u Hrvatskoj, a njihov politički sustav naziva se parlamentarna demokracija. Drži da se rasprava svela na pet političkih subjekata, a to su: građani, stranke, Vlada, predsjednik države i Sabor. Mišljenja je kako bi građani kao subjekt trebali imati veću ulogu u Saboru, te konstatira da u Hrvatskoj nitko ne zna tko mu je zastupnik. Nastavio je kako bi građani trebali biti centar suverenosti, a svatko tko se želi baviti politikom morao bi osobno stati pred ljude i reći da za njih odgovara te da im u svakom pogledu želi pomoći. U ljude se mora imati povjerenje te im omogućiti da saznanju neke stvari, smatra gosp. Lang. Sukladno tome predložio je da se zastupnici u Hrvatski državni sabor biraju direktno po definiranim izbornim jedinicama. Na kraju izlaganja upitao je, postoji li i jedan europski Ustav u kojem se definira hapšenje predsjednika države, te drži da takvu

odredbu ne bi trebao sadržavati ni novi Ustav Republike Hrvatske.

Postizborna obmana

Ovaj prijedlog Ustava je postizborna obmana, jer vrsta Ustava i stupanj demokracije ne ovise jedno o drugom, drži **Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ)**, argumentirajući to time što SAD imaju predsjednički sustav, dok Francuska polupredsjednički, a smatra ih se »perjanicama demokracije«. Rekla je da u predloženim promjenama vidi ustvari novi Ustav koji predstavlja ispunjenje izbornih obećanja da će se polupredsjednički sustav transformirati u parlamentarni. Transformacija ustvari vodi prema kancelarskom sustavu u kojem će najviše izgubiti Parlament, odnosno Županijski dom čije bi se ovlasti svele na Odbor Zastupničkog doma, tvrdi zastupnica. Mišljenja je kako je pravi cilj učvršćivanje odnosa u šestorki, za koju kaže da je bila mnogo složenija kada je rušila HDZ. Za postojeći Ustav je rekla da ne ometa razvoj gospodarstva, otvaranje novih radnih mjesta, rješavanje socijalnih pitanja i svega što je bilo obećano. Nastavila je i kazala da opseg i sadržaj ustavnih promjena vrlo grubo kompromitiraju Republiku Hrvatsku kao pravnu državu i da unaprijed ruše dignitet Ustava kao temeljnog akta svake uljudene državne tvorbe. Smatra da je suprotno dostojanstvu nacije i njenih temeljnih vrijednosti donositi Ustav u uvjetima i na temelju polujavnih, pretežno tajnih političkih i trgovačko-stranačkih pregovora prožetih ucjenama. Konstatira dalje da demokracija ne završava s demokratskim višestranačkim izborima, već da s njima tek počinje, a mistificirati brzinu donošenja novog Ustava kao neupitnu vrijednost samo po sebi iznad svih drugih vrijednosti drži činom demokratske i političke nekulture. Osvrnula se na prije izrečenu misao te istaknula da je eliminacija temeljite javne rasprave negacija civilnog društva. Za Hrvatski državni sabor je rekla da je najviša i izvorna vlast naroda, a ne tek puka komponenta u trodiobi vlasti. Podržala je i ideju gospodina Langa da u politički život treba uključiti građane, te nevladine udruge i sve predstavnike civilnog društva. Kaže, da ne bi htjela vjerovati u to da je 3. siječnja ove godine izabrana grupa ljudi koja bolje od samog naroda zna njegove interese. Na kraju je gđa Sućec-Trakoštanec zaključila da HDZ mora stvarati probleme prilikom prih-

vaćanja ovakvih prijedloga promjene Ustava koji nisu u interesu hrvatskog naroda, a iza kojih stoje opasne društvene promjene pa čak i pitanje oblika suverenosti u budućnosti.

Zlatko Komadina (SDP) osvrnuo se na navod zastupnice Sućec-Trakoštanec da je 3. siječnja došla na vlast grupa ljudi, te rekao da se radi o sto ljudi koji su izabrani demokratskom voljom naroda. Smatra kako je evidentno zabrinjavajuće da određeni zastupnici priznaju samo onu Hrvatsku u kojoj vladaju, a da se sve drugo svodi na tamu i mrak. Rekao je da ga to vrijeđa, te da bi kao demokrati trebali stišati strasti i koncentrirati se na promjene Ustava.

I ja bih voljela da je to tako, ali, nažalost, djela Vas demantiraju – odgovorila je **Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ)**.

Na niz nelogičnosti u predloženim ustavnim promjenama ukazao je **Emil Soldatić (IDS)**. Kaže da se jednom spominje Hrvatski državni sabor, dok drugi puta samo Sabor, jednom je Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora, pa Zastupnički dom Sabora, jednom je Vlada, te Vlada Republike Hrvatske, a isto se odnosi i na Predsjednika Republike Hrvatske koji je na nekim mjestima naveden samo kao Predsjednik. Što se Ustavnog suda Republike Hrvatske tiče, zastupnik je zamjerio predlagatelju što je na nekim mjestima naveo samo Ustavni sud. Rekao je da podržava uvođenje parlamentarnog sustava, te da bi u izmjenama trebalo narod istaknuti i staviti ga na prvo mjesto, s obzirom na to da je on nositelj suverenosti. Založio se i za to da se navede koliko najmanje i najviše zastupnika može imati Županijski dom. Drži dalje da bi iz Ustava trebalo brisati riječi: »Ministarstvo obrane«, jer ministarstva ne bi trebala biti ustavna kategorija, već bi ih, predlaže, bilo dobro navesti kao državna tijela koja su nadležna za pitanje obrane. Smatra da bi trebalo izbaciti i članke koji govore o sigurnosnim, civilnim i vojnim službama, jer ni one nisu ustavna materija. Primjedbu je iznio i na tzv. supotpis predsjednika Vlade, te kaže da ukoliko će prijedlog Vlade postati ustavna kategorija, supotpis je suvišan. Na kraju je zaključio da ako ove ustavne promjene ne budu u granicama očekivanja birača, vrlo brzo će se većina na vlasti naći pred izborima. Čudno je da se zastupnici prepiru oko toga što birači žele ili ne, oni će to najbolje ocijeniti sami, smatra gosp. Soldatić.

• Promjene ipak nisu suštinski opravdane, jer sve razine vlasti funkcioniraju, ustavni poredak nije ugrožen, a nije ni upitna razina demokracije.

Jedini argumentirani razlozi za promjenom Ustava su predizborna obećanja šestorke i institut demokratske većine, smatra **mr. Vladimir Mesarić (KDM)**. Promjene ipak nisu suštinski opravdane, jer sve razine vlasti funkcioniraju, ustavni poredak nije ugrožen, a nije niti upitna razina demokracije, kaže dalje zastupnik. Što se tiče drugih izbornih obećanja koja su puno važnija za život građana, rekao je da nisu ni približno ostvarena, a to su, nezaposlenost, pitanja umirovljenika, socijala, poljoprivreda, gospodarska stagnacija i vanjsko-politička orijentacija. Problem vidi i u porednom zakonodavstvu te predstojećem Državnom proračunu. Drži da su velike razmirice u okviru vladajuće koalicije te nešto manje na relaciji predsjednik države – Vlada – Sabor, te kaže da je upravo zato neopravdana izmjena Ustava. U promjenama je važno da ne dođe do inverzije u ovlastima, konstatira gosp. Mesarić i smatra da je najveća greška predloženih izmjena što Vlada može predložiti razrješavanje Parlamenta. Predložio je da Vlada ostane odgovorna Saboru, ali uz Zastupnički i Županijski dom. Na kraju je još ukazao na potrebu da Hrvatska ima dvodomni parlament, za kojeg drži da je jako dobar za mlade demokracije, ali kaže da on isto tako dobro funkcionira i u ostalim državama.

Mr. Božidar Puštin (HDZ) je mišljenja da bi netko morao reći koliko će predložene izmjene naziva Hrvatskog parlamenta koštati. Nelogičnost te promjene vidi u tome što riječ »državno« ostaje u nazivu Državno sudbeno vijeće i Državno odvjetništvo. Nije se složio ni s prijedlogom da jedna petina zastupnika može pokrenuti pitanje povjerenja predsjednika Vlade ili pojedinog ministra, jer, kaže, da petinu zastupnika imaju u Zastupničkom domu samo SDP i HDZ.

Postojeći Ustav je moderniji i demokraciji

Smatram da predložene promjene ne daju poboljšanja u odnosu na postojeći Ustav koji spada u modernije

ustave europskih demokratskih država, rekao je **dr. Živko Kolega (HDZ)**. Promjene je ocijenio kao niz nedorečenosti i nejasnoća u cilju slabljenja ovlasti Parlamenta. Kao primjer nedorečenosti naveo je prijedlog da o udruživanju s drugim državama može odlučivati Hrvatski sabor ili narod. Shodno tome je rekao kako se ne može dozvoliti da o tako važnim pitanjima odlučuje Zastupnički dom, nego isključivo hrvatski narod. Osvrnuo se i na regionalizam te rekao da Hrvatska nije država regija koje nas uvode u federalizam zvao se on Balkan ili nekako drugo. Založio se za ostanak naziva Hrvatski državni sabor, rekavši da je riječ »državni« nužan da se ovaj Sabor razlikuje od ostalih hrvatskih sabora. U prijedlogu da se umjesto 11 sudaca Ustavnog suda bira njih 13 vidi situaciju da će se suci tog suda ponovno birati. Mišljenja je da se promjenama Ustava ne umanjuje samo uloga Županijskog, već i Zastupničkog doma, jer situaciju da Vlada može predložiti raspuštanje Zastupničkog doma prije nego što novi mandatar sastavi Vladu nema ni jedan Ustav demokratskih zemalja. Drži da ne postoji prihvatljivo obrazloženje zašto se ide u ove ustavne promjene, osim promjena polupredsjedničkog u parlamentarni sustav. Zaključio je da predloženi materijal ne daje takva rješenja te da ga on odbacuje uz pojašnjenje da je postojeći Ustav bolji, moderniji i demokraciji. Na kraju je rekao da bi bilo dobro donijeti amandman kojim bi se svaka ustavna promjena počela primjenjivati konstituiranjem novog Zastupničkog doma, što bi dovelo do Ustava koji bi trajao stoljećima.

Dr. Ivan Marijanović (HDZ) je rekao da nagovještavanje promjene Ustava nije bilo zgodno postavljeno, jer se zbivalo u vrijeme izbora za Zastupnički dom Sabora. Dodao je da sve ide na brzinu da ne vidi razloge za žurbu i vratolomiju. Konstatirao je da se od 139 članaka mijenja njih 74 što nije izmjena, već promjena Ustava, koju, kaže, moraju prihvatiti svi politički čimbenici, jer je temeljni akt države. Smatra da građane u ovom momentu zanima ipak nešto drugo, a to je bolje sutra i veći dohodak danas, dok za predložene promjene kaže da nisu na tragu tog boljitka. Istaknuo je da jedina svjetska velesila ima predsjednički, dok Francuska ima polupredsjednički politički sustav, te pita što je s njihovom demokracijom i parlamentarizmom. S tog gledišta, kaže, kako nisu prihvatljive ni razumljive promjene hrvatskog Ustava. Ocijenio

je da se nalazimo u nekom čudnom stanju u kojem je teško reći jesmo li pravna država i funkcioniraju li najviši oblici vlasti sukladno Ustavu. Drži da imamo Ustav po kojem se Predsjednik odriče ovlasti, Vlada pak uzima ovlasti koja ne bi smjela, a Sabor ima vrlo malo političkog utjecaja. Vratio se ponovno na pitanje nepotrebne žurbe glede promjena te konstatirao da je u SAD-u tek prije pet godina ukinut rasni zakon, a Škotska je prije dvije godine službeno ukinula feudalizam. Zaključio je na kraju izlaganja da ne može prihvatiti predloženi materijal ukoliko se u njega ne ugrade svi do sada izneseni prijedlozi.

• Zakoni nisu akti koji se donose od danas do sutra, a Ustav pogotovo treba donositi u dužem vremenskom razdoblju.

Zakoni nisu akti koji se donose od danas do sutra, a Ustav pogotovo treba donositi u dužem vremenskom razdoblju, drži **Žarko Katić (HSL)**. Iznenaden je nezainteresiranošću javnosti glede ustavnih promjena, te dodaje da su se građani očito zasitili ovakvih pitanja i ovakvih rasprava. Za prijedloge promjena Ustava kaže da su preobilne, kao i da su na tragu transformiranja Hrvatske u zemlju s parlamentarnim sustavom. Drži da je zabluda da Hrvatski državni sabor bude centar političkog sustava, jer, kaže, i u drugim državama izvršna vlast preteže. Primjer za to su Njemačka, Engleska i SAD, ali u tim državama svaki segment vlasti ima svoju ulogu i ne može nametati svoju volju drugima, konstatira gosp. Katić. Misli da parlamentarizam znači jaku ulogu parlamenta, ali i odgovarajuću ulogu izvršne vlasti uz njihovu međusobnu kontrolu. Što se tiče prijedloga oko raspuštanja Sabora, rekao je da to podržava ali da se moraju izričito navesti takvi slučajevi, dok nije za to da Vlada može raspuštanje predložiti predsjedniku države. Prijedlog po kojem se zastupnici u Županijski dom biraju u županijama i gradovima s položajem županija drži dosta širokim i nepreciznim te pita što je to položaj županije i predlaže da se navede da su to gradovi na koje su zakonom prenijete ovlasti županije. Konstituiranje pojedinog doma Sabora trebalo bi se desiti trenutkom potvrde man-

data većine zastupnika toga doma jer u tom slučaju Dom može zasjedati i donositi odluke, predložio je u nastavku izlaganja. Smatra da bi trebalo uvesti institut suodlučivanja među domovima, čime bi njihov odnos bio puno kompleksniji. Ukazao je tada na amandman koji je podnio i kojim se založio za to da Županijski dom može u roku od osam dana od dana izglasavanja zakona vratiti zakon na ponovno odlučivanje, osim u slučaju ako o zakonu ne odlučuje ravnopravno sa Zastupničkim domom. Svođenje prava Županijskog doma da može vraćati samo zakone koji su vezani uz pravo jedinica lokalne ili regionalne samouprave ocijenio je kao veliko smanjenje ovlasti tog doma. U svijetu je uobičajena ovlast gornjih domova imati suspenzivni veto koji nije ograničen na određena područja i materije, kaže zastupnik. Zaključio je da je većina odredaba kvalitetno sročena, te se nada da će za dotjerivanja biti dovoljno vremena.

Dr. Jure Burić (HDZ) se osvrnuo na riječi gospodina Đinđića kojima je od Hrvatske zatražio Prevlaku. Usporedio je to sa situacijom da netko zatraži vraćanje Aljaske Rusima te rekao da onaj koji bi to rekao ne bi više nikad smio ući u SAD. Shodno tome zatražio je da se gospodinu Đinđiću zabrani ulazak u Republiku Hrvatsku.

Na početku izlaganja, glede mijenjanja naziva Sabora, **Julije Derossi (HDZ)** ukazao je na to da i ruski parlament Duma ima naziv Državna Duma te da riječ državna sigurno ima razloga. Smatra da to nisu ustavne promjene, nego da je predložen jedan novi Ustav. Potrebu za to ne vidi jer, drži da je dosadašnji Ustav dobar, a nisu se stvorile niti neke posebne povijesne okolnosti za to. Nije ni za to da se mijenja politički sustav, jer u predsjedniku države vidi ravnotežu između izvršne i zakonodavne vlasti, a promjene, kaže, ionako idu za time da se ojača izvršna vlast. Istaknuo je i to kako ne postoje primjeri u demokratskim zemljama da se promjenom vlasti mijenja i Ustav tih država. Zaključio je da se u promjene Ustava ulazi samo zato što je biračima obećano kako će im biti bolje nego dok je na vlasti bio HDZ i predsjednik Tuđman.

Pijani Ustav pijanih političara

I **Dragutin Bračun (HDZ)** se pita je li ovo promjena ili novi Ustav, s obzirom na to da se postojeći Ustav mijenja na 81 mjestu. Smatra da se radi o

nekom novom Ustavu za koji bi se trebala provesti malo dulja rasprava ili čak i referendum. Postojeći Ustav donesen je na Božić 1990., te je nazvan »Božićni Ustav« i asociirao je na rađanje nečeg novog, nečeg uzvišenog, konstatira zastupnik. Što se tiče ovog Ustava, kaže da će biti donesen uoči Martinja, te pita hoće li asociirati na vino i pijanstvo i hoće li se zvati pijani Ustav ili Ustav koji su donijeli pijani političari.

O kratkoći vremena u kojem se donose ustavne promjene govorio je i **Kruno Peronja (HDZ)**, te naglasio da je rasprava trebala biti temeljitija. U nastavku izlaganja govorio je o hrvatskom pravosuđu. Smatra da se tu ne trebaju tražiti neka vlastita rješenja, nego samo koristiti međunarodne standarde neovisnosti sudstva. Shodno tome kaže, kako bi ustavni model sudbene vlasti bilo korisno ugraditi i u naš Ustav, što znači propisati zakonsku zabranu umanjenja jamstva neovisnosti te pogoršanje sudačkog statusa i socijalnog položaja sudaca. Što se tiče Državnog sudbenog vijeća, zastupnik je rekao da bi natpolovičnu većinu članova trebali birati sami suci između sebe. U svezi s predloženim gosp. Peronja je dodao da je potrebno udariti temelj za zakonsku razradu objektivnih kriterija imenovanja sudaca, i da bi svakako bilo dobro izbjegavanje pokusnog roka odnosno početnog sudačkog mandata od pet godina. Smatra da svi želimo u Europu, no objašnjava da to znači prihvaćanje određenih standarda. Dio promjena koji govori o regionalnoj samoupravi upućuje na to da bi jednog dana mogla nestati dalmatinska skupština što bi dovelo do sukoba između Zadra i Splita, ističe zastupnik. Važnim drži i izbor članova Ustavnog suda te predlaže da od njih 13 Županijski dom bira 6 sudaca čime bi se, kaže podijelila odgovornost među domovima. Zaključio je na kraju izlaganja da bi najbolje bilo produžiti vrijeme raspravljanja i odlučivanja, jer da u protivnom ne može podržati ove ustavne promjene.

Svi smo za to da se polupredsjednički politički sustav zamijeni parlamentarnim i ovaj prijedlog ide za tim, riječi su **Zlatka Komadine (SDP)**. Radi se o tome da ovlasti koje je imao predsjednik države prelaze na jedinu instituciju koju mogu, a to je Vlada Republike Hrvatske kao nositelj izvršne vlasti, pojašnjava dalje zastupnik. Ne vidi razloga za bojazan stavljanja Parlamenta u podređenu ulogu, jer nitko iz hira ne bi u zdravoj demokraciji išao raspuštati parlament. Ka-

ko je predloženo, Županijski dom bi raspravljao i mogao odlučivati o svim zakonima koji su u nadležnosti Zastupničkog doma, kaže gosp. Komadina, te pojašnjava da Županijski dom mora sam odlučiti o kojim će zakonima raspravljati i odlučivati. Nejasnoću je uočio u dijelu koji govori da se zastupnici u Županijski dom biraju iz županija i gradova s položajem županije. Misli da bi to trebalo malo pojasniti, što je i zamolio prisutnog predstavnika predlagatelja.

Zvonimir Puljić (HDZ) je tada dodao da nisu svi zastupnici prihvatili ove promjene, kao što je to naveo gosp. Komadina. Druga primjedba odnosila se na spominjanje hira te je naglasio da je zaista hir davati premijeru tako velike ovlasti, za koje se nada da neće biti zloupotrijebljene.

• Danas hrvatskog građanina ipak tište neka druga pitanja kao gospodarska depresija i cijene koje svakodnevno rastu.

Niste me uspjeli uvjeriti u ustavne promjene i samim tim smatram da nisu potrebne, rekao je **Branko Močibob (HDZ)**. Smatra da danas hrvatskog građanina ipak tište neka druga pitanja kao gospodarska depresija i cijene koje svakodnevno rastu. Kaže da tako svatko može vladati i da ga to podsjeća na vremena u kojima se inflacijom rješavala nesposobnost. Naglasio je da ključno pitanje Ustava ostaje kontrola tajnih službi, te je u svezi s tim rekao da medijska prepucavanja čelnih ljudi tih službi slične kaosu i bezvlašću. Što se doma u kojem je zastupnik tiče, drži da će sada imati još manje ovlasti, što je suprotno najavama. Ako je Županijski dom već ostao trebalo mu je dati pravu dimenziju i ugledati se na zapadne demokracije kako 67 zastupnika ne bi sjedilo uzalud i proglašavali se drugorazrednim političarima, zaključio je gosp. Močibob.

Argumentirano i stručno bez straha spram promjena

Rasprava je tada zaključena i riječ je dobio predstavnik predlagatelja, predsjednik Odbora Zastupničkog doma za Ustav, Poslovnik i politički sustav **mr. Mato Arlović**. Rekao je da će pokušati odgovoriti na sva pitanja koja su se pojavila tijekom rasprave, bez namjere mijenjanja mišljenja već iz-

nošenja svojih argumenata. Najčešće pitanje bilo je promjena imena Hrvatski državni sabor u Hrvatski sabor, konstatirao je gosp. Arlović i pojasnio da se u povijesti najčešće upotrebljavao naziv Hrvatski sabor, te da je čak i 1990. godine u Ustavu izglasano ime Hrvatski sabor koje je kasnije promijenjeno. Izraz »državni« bio je odraz želje za samostalnošću i državnosti hrvatskog naroda, a sada kada je država samostalna i suverena nazivom Hrvatski državni sabor ustvari se negira njegova funkcija kao predstavničkog tijela građana, a ističe se funkcija vlasti, smatra predstavnik predlagatelja. Za ime Hrvatski državni sabor, kaže da je moglo odgovarati političkoj ideji koja je polazila od toga da sva državna tijela provode državnu politiku. Upravo to se namjerava promijeniti jer sva tijela moraju provoditi volju naroda, zaključuje mr. Arlović. Drugo na što je pokušao odgovoriti bila je brzina donošenja ovih promjena, te je rekao da je promjena počela još u travnju 1998. godine, te da su čak i visoki dužnosnici HDZ-a govorili o transformaciji političkog sustava. Osvrnuo se i na pitanje o odnosu domova te o nadležnosti Županijskog doma. Obrazložio je da Županijski dom neće raspravljati samo o pravima nacionalnih manjina nego da to mogu biti i ekonomski i nacionalni zakoni po kojima se štite prava čovjeka i građanina koja su Ustavom zaštićena. O nadležnosti je još rekao da to neće biti samo davanje mišljenja o zakonima iz djelokruga Zastupničkog doma, nego da Županijski dom ima i svoje vlastite poslove. Što se tiče prethodnog mišljenja Dom će odlučiti hoće li ga dati ili ne. Predsjednik Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav pojasnio je i nejasnoće oko raspuštanja Zastupničkog doma. Kaže, da ako takvu odluku predloži Vlada time je, uvjetno rečeno, raspuštena i ona jer postoji samo još 60 dana do novih izbora, te Vlada koju je sastavila stranka sa stabilnom većinom u Saboru nikada neće ići za tim rješenjem dok ne iscrpi sva ostala. Rješenje o raspuštanju postoji i u sadašnjem Ustavu u slučaju da se ne donese Proračun, ali se nije prakticiralo, ističe mr. Arlović. Dodao je da se upravo time što raspuštanjem Sabora pada i Vlada dobiva sustav ravnoteže. Za ustavna ograničenja glede raspuštanja, kaže da su karakteristična za države koje imaju polupredsjedničke sustave. Obrazložio je i izmjenу prema kojoj se nikome ne može suditi za kazneno djelo za koje je već pravomoćno osuđen. To je značajno iz razloga kako bi se točno znalo tko kome

odgovara i na koji način, kaže mr. Mato Arlović dodavši da to nije ničija umotvorina već pravna dosljednost. O kolektivnoj odgovornosti podsjetio je zastupnike da ona postoji i sada u Ustavu te da Vlada pada ukoliko joj se iskaže nepovjerenje, a u promjenama se spominje politička odgovornost institucije spram institucije. Glede uvođenja kancelarskog sustava, rekao je da to nije točno, već da su kancelarski sustav tražili zastupnici HDZ-a predlagavši da bi jedna petina zastupnika mogla predložiti mandataru i novu Vladu. Za taj je prijedlog rekao da nema osnovicu u Ustavu, budući da vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu. Odgovorio je i na pitanje o navodu da odlučuje Sabor ili narod, te rekao da je to zato što se odlučivanje Sabora i naroda ne može osigurati istovremeno. U skladu s tim rekao je da nije dirano u članak koji zabranjuje udruživanje u nekakve jugoslavenske zajednice te da o tome odlučuje Sabor dvotrećinskom većinom i narod na referendumu. Drži da nema smisla uspoređivati brzinu donošenja ovih promjena s brzinom donošenja izmjena Ustava 1997. godine. Za donošenje tih promjena rekao je da su se odvijale u duplo kraćem vremenu te da u njima nisu sudjelovale nikakve radne grupe. Začudilo ga je postavljanje pitanja federalizacije koja je spomenuta u kontekstu regionalne samouprave. Podsjetio je da je jasno i nedvojbeno Ustavom određeno što je to regionalna samouprava i što je njena nadležnost, a nigdje se ne može vidjeti da je ona nositelj izvršne ili zakonodavne vlasti. Sukladno tome je rekao da županije koje su nastale imaju određene statuse i da ne treba razgovarati o tome hoćemo li imati regije kao nositelje posebne vlasti. Zakonom će se jedino omogućiti da regionalne samoupravne zajednice pokušaju upravljanjem i gospodarenjem riješiti sva pitanja koja će im osigurati razvitak koji nije na štetu države, obrazložio je mr. Arlović. Smatra dalje, da se ovim pitanjima ne treba pristupati s aspekta psihološkog straha, nego stručno i argumentirano. Glede odnosa Županijskog i Zastupničkog doma, konstatirao je kako nema smisla da takve odredbe donosi Zastupnički dom, nego bi to trebalo regulirati poslovnicima. O oružanim snagama rekao je da se Ustav nadopunio odredbom prema kojoj ne mogu preći granice Republike Hrvatske bez odobrenja Sabora, osim u slučaju bez vojnog djelovanja ili ako se radi o humanitarnoj pomoći. Na kraju je konstatirao da je Prevlaka teritorijalno sastavni dio Republike

Hrvatske i da ona nije nikakvo teritorijalno pitanje te da u tom pogledu ne može trgovati niti Sabor niti Vlada niti predsjednik države. O tome će odlučiti samo narod na referendumu, zaključio je mr. Mato Arlović.

Na prijedlog predsjednice Županijskog doma dr. **Katice Ivanišević**, predstavnik predlagatelja tada se očitovao o amandmanima.

O amandmanima mišljenje će dati Zastupnički dom

Mr. **Arlović** je rekao da Županijski dom o ovoj temi daje prethodno mišljenje, a da sadržaj prethodnog mišljenja mogu biti i amandmani koje će Dom usvojiti kao pojedinačne primjedbe. Ukoliko Dom te primjedbe dostavi Zastupničkom domu, oni će biti tretirani kao i svi drugi amandmani te će postati dio rasprave, obrazložio je mr. Mato Arlović. Dodao je da ga iznenađuje prijedlog iznesen na ovoj raspravi o ukidanju Županijskog doma, za kojeg drži da je potreban radi razvoja demokracije i što boljeg predstavljanja interesa lokalne i regionalne samouprave. Pojasnio je da se sada ne želi očitovati o amandmanima Županijskog doma te da nema namjeru dati osvrt na bilo čije mišljenje. Dom će sam odlučiti hoće li imati amandmane i dostaviti ih Zastupničkom domu, koji će se o njima očitovati, smatra predsjednik Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav.

• Županijski dom je potreban radi razvoja demokracije i što boljeg predstavljanja interesa lokalne i regionalne samouprave.

Dr. **Katica Ivanišević** tada je rekla da odbacuje svaku ideju o ukidanju Županijskog doma, naglasivši da takve inicijative nisu došle iz ovog Doma. Složila se s mr. Arlovićem glede amandmana te ih je dala na glasovanje, a Dom se o njima negativno očitovao.

Potom se Županijski dom trebao izjasniti o promjenama Ustava, no na prijedlog kako ga je iznijela predsjednica dr. **Katica Ivanišević**, bilo je prigovora.

Prvo je **Zvonimir Puljić (HDZ)** rekao da se članak 72. Poslovnika koji je predsjednica spomenula uopće ne odnosi na promjenu Ustava. Članci koji se odnose na proceduru Ustava i ustavnih zakona su članci 74. do 78.

Poslovnika Županijskog doma, objavio je zastupnik. Predložio je da se glasuje o mišljenju kojim se odbijaju ove promjene sukladno članku 75.

Dr. **Katica Ivanišević** tada je formulirala novi prijedlog koji je glasio: »Dajem na glasovanje prijedlog Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav Zastupničkog doma ali dajem na glasovanje sukladno prijedlogu našeg Odbora za Ustav i Poslovnik.«

Reagirao je i mr. **Mato Arlović** te rekao da bi zaključak trebao glasiti: »Na temelju članka 138. Ustava Republike Hrvatske, a u svezi sa člankom 75. Poslovnika Županijskog doma Županijski dom daje prethodno mišljenje.«

Mišljenje **Zlatka Komadine (SDP)** bilo je da predsjednica Doma sama daje zaključak o kojem se zastupnici izjašnjavaju.

Zvonimir Puljić (HDZ) smatra da treba raditi razliku između prijedloga Odbora za Ustav i Poslovnik Županijskog doma i prijedloga promjena Ustava, jer zastupnici moraju znati o čemu glasuju. Predložio je da u zaključku stoji kako zastupnici glasuju o prijedlogu Odbora za Ustav i Poslovnik o promjenama Ustava.

Predsjednica dr. **Katica Ivanišević** bila je mišljenja da bi se time glasovalo o prijedlogu Odbora, a ne o promjenama Ustava.

Zvonimir Puljić (HDZ) je odgovorio da podržava mišljenje predsjednice.

Kruno Peronja (HDZ) je bio mišljenja da treba uvažiti prijedlog prethodnog mišljenja Odbora za Ustav i Poslovnik i glasovati o njemu.

Predsjednica Doma dr. **Katica Ivanišević** tada je dala na glasovanje prijedlog prethodnog mišljenja Odbora za Ustav i Poslovnik Županijskog doma o Prijedlogu promjena Ustava Republike Hrvatske.

Županijski dom podržao je većinom glasova prijedlog Odbora za Ustav i Poslovnik kojim se Prijedlog promjene Ustava odbija kao neprihvatljiv.

Prvi je u ovom Domu uvodno govorio predstavnik predlagatelja, predsjednik Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, mr. **Mato Arlović**. On je istaknuo da se predloženim promjenama nastoje obuhvatiti i razrije-

šiti sva sporna pitanja, a u postupku donošenja i izglasavanja težit će se što širem konsenzusu. Ocijenio je da promjene Ustava Republike Hrvatske imaju izuzetno značenje za uređenje ustavnopravnih, političkih, pa čak i gospodarsko-socijalnih pitanja. Dosađajući je Ustav sadržavao čitav niz demokratskih stajališta, ali se nakon deset godina pokazalo da treba pristupiti određenim izmjenama i dopunama. Time će se osigurati daljnje širenje prostora za uređivanje državne i društvene zajednice na temeljnim vrednotama na kojima počiva naš ustavni poredak.

Stvaranje podloge za daljnje reforme

U tom su pogledu izmjene i dopune iznimno značajne jer predstavljaju ustavnopravnu podlogu za provođenje svih najavljenih reformi. Oko tih se pitanja vodila rasprava ne samo unutar vladinih i nevladinih udruga i političkih stranaka, već i među građanima Republike Hrvatske. Predložene promjene idu prema decentralizaciji države i jačaju lokalnu i regionalnu samoupravu, a u isto vrijeme teže razdiobi vlasti po vertikalnoj liniji, između središnjih i lokalnih struktura. Predloženim se izmjenama i dopunama ujedno teži što bržem i efikasnijem razrješenju gospodarsko-socijalnih odnosa. Uz nabrojene prednosti koje nose izmjene, nisu zaboravljeni ni potezi koji će pomoći ulasku Republike Hrvatske u europske asocijacije.

• Promjene Ustava osigurati će i brže uključivanje Republike Hrvatske u europske integracije.

Središnji dio predloženih promjena i izmjena odnosi se na transformaciju polupredsjedničkog u parlamentarni sustav, nastavio je zastupnik Arlović. Podjela državne vlasti kao čisti model nigdje u praksi ne postoji i zbog toga se pristupilo unošenju pojedinih odredbi kako bi svaki od segmenta državne vlasti mogao ostvarivati svoju ustavnu poziciju i ulogu. Istodobno se nastojalo ukloniti i moguće konfliktne i druge situacije između pojedinih dijelova sudbene vlasti, a ustavnopravni mehanizam trebao bi razrješavati sve moguće sporne točke koje je predstavljale kočnicu u daljnjem funkcioniranju države.

Ocijenio je da je porasla izravna i neizravna uloga Sabora čija će tijela imati važnu ulogu u vezi s imenovanjima i razrješenjima na pojedine dužnosti. Najvećim je doprinosom ocijenio promjene oko imenovanja i konstituiranja Vlade Republike Hrvatske. U svim ovim promjenama utkana je i otvorena mogućnost suradnje, ali i uzajamne kontrole i nadzora s ostalim čimbenicima državne vlasti. Predloženim su promjenama uvedeni i precizirani pojedini novi instituti u parlamentarnom životu; od postavljanja zastupničkog pitanja, preko pitanja interpelacije, sve do pitanja povjerenja. Ovo pitanje može postaviti određeni broj zastupnika pa se time ojačava uloga Zastupničkog doma i učvršćuje pitanje odgovornosti Vlade Republike Hrvatske. Razriješeno je i pitanje mogućih parlamentarnih kriza, tako da se ugrađuju mehanizmi vraćanja prava biračima da oni putem izbora razriješe moguće nesporazume i krize. Do tih se situacija može doći ukoliko Zastupnički i Županijski dom donesu odluku o svom raspuštanju ili ako se ne uspije konstituirati Vlada Republike Hrvatske nakon izbora. Izvanredni izbori mogući su i ukoliko se izglasa nepovjerenje Vladi ili kada Vlada i premijer podnesu ostavku, a otvorena je i četvrta mogućnost, kada Vlada uz supotpis premijera predloži predsjedniku države raspuštanje Doma. U nastavku izlaganja predstavnik predlagatelja analizirao je i spomenuo sve nijanse i dosege ovih odredbi budući da se njima uređuju važna pitanja oko kojih je bilo dosta žustrih rasprava pa i različitih pristupa i prijedloga.

Ukazano je zatim da su sačuvane i unesene u ovaj Prijedlog i sve izvorne ovlasti predsjednika države. Gdje god je potrebno utvrđivati odgovornost i nadzor nad radom i funkcioniranjem države, ugrađeni su mehanizmi i zajednički oblici suradnje. Ovu je tvrdnju ilustrirao na primjeru uzajamne suradnje i odgovornosti na području kreiranja vanjske politike. Suradnja je predviđena oko imenovanja ambasadora, zatim transformacije i demokratizacije sigurnosnih službi, te u svim ostalim slučajevima gdje se stvara prostor za uzajamnu kontrolu i institut supotpisa.

Naglasio je da i u ovom Prijedlogu promjene Ustava, predsjednik Republike ostaje prva osoba koja predstavlja i zastupa Republiku Hrvatsku, te je ujedno i vrhovni zapovjednik vojske, odnosno oružanih snaga Republike Hrvatske. Predsjednik imenuje i zapovjednike u oružanim snagama, pred-

laže mandataru, daje odlikovanja i rješava čitav niz ostalih pitanja koja su sukladna članku 98. Ustava.

Naznačio je da se uspostavlja i drugačiji odnos između Županijskog i Zastupničkog doma. Prijedlog je da Županijski dom opstane, iako je u posljednje vrijeme bilo i suprotnih mišljenja. Pojedine nadležnosti Županijskog doma predloženim su promjenama čak i proširene budući da iznosi prethodno mišljenje na donošenje zakona kojim se razrađuju pitanja ljudskih prava i sloboda. Ravnopravno odlučivanje trebalo bi rezultirati da se konačni prijedlog zakona doneše u istovjetnom tekstu. Ukoliko se to ne bi uspjelo postići onda bi se preko zajedničkog tijela pristupilo procesu usklađivanja. Ukoliko se sporne odredbe ne bi uspjele usuglasiti onda bi se taj zakonski prijedlog vratio na ponovno izglasavanje.

Konstatirao je da su pojedina pitanja u toj domeni dobro riješena jer će se na ravnopravnoj osnovi odlučivati o djelokrugu i ustroju lokalne i regionalne samouprave, kao i o pitanjima financiranja i rada njenih tijela. Dodao je kako je ostavljeno pravo Županijskom domu da predlaže zakone. Ipak, ovo se pravo odnosi, pojasnio je zastupnik Arlović, samo na domenu iz Županijskog doma. Napomenuo je da Vlada ne bi mogla predlagati raspuštanje ovoga Doma jer on nije zakonodavni dom, pa nema potrebe da se rečene ovlasti prepuste izvršnoj vlasti.

• Županijski dom sačuvao je svoju ulogu, a Vlada ne bi mogla predložiti njegovo raspuštanje, jer nije zakonodavni dom.

Naglasio je zatim i činjenicu da se predloženim promjenama nastoji dodatno ojačati samostalnost sudske vlasti, ali i stvoriti pretpostavke za kvalitetniji izbor sudaca. Objasnio je zatim koje zakonske preduvjete moraju posjedovati kandidati za ove visoke pravosudske funkcije, a zatim je upozorio da predsjednika Vrhovnog suda bira Zastupnički dom na prijedlog Predsjednika Republike i mišljenja mjerodavnog Odbora za pravosuđe.

Govorio je zatim i o predloženim promjenama oko državne odvjetničke djelatnosti, koja je do sada bila razrađena i obuhvaćena kao sastavnica pravosuđa. Pri kraju izlaganja, osvr-

nuo se i na predložene promjene oko pitanja lokalne uprave i samouprave. Ocijenio je da je Republici Hrvatskoj potreban regionalni razvoj koji se ostvaruje u županijama. Upozorio je zatim da županije nisu posebne teritorijalne cjeline, nego se u njima obavlja regionalna samouprava. Ti se detalji taksativno navode u Ustavu tako da nema mogućnosti da se sutra utvrđuju posebne regije. Time se osjećuju pojedine nedoumice, ali i strahovanja dijela javnosti da regionalna uprava i samouprava dovodi do federalizacije zemlje. Istaknuo je zatim kako se ne mijenjaju izvorišne osnove Ustava, kao ni nositelj suvereniteta u Republici Hrvatskoj. Upozorio je da je nositelj suvereniteta hrvatski narod kao ravnopravna zajednica državljana, a predloženim se promjenama razrađuju i detalji oko raspisivanja referendumskih pitanja o važnim državnim pitanjima. Ocijenio je da se time anuliraju strahovanja koja su bila prisutna u javnosti, te pozvao zastupnike da daju primjedbe, ali i podrže predložene promjene Ustava. Ocijenio je da će se donošenjem traženih pravnih propisa i zakona osigurati i provođenje reformi radi ostvarenja interesa svih naših građana. Ocijenio je da se time stvaraju preduvjete za gospodarski, socijalni i svaki drugi napredak države koji će dovesti do boljeg i demokratskijeg života svakog sugrađana i članova njegove obitelji.

Nakon ovog izlaganja, za riječ se javio predsjednik Odbora za pravosuđe dr. **Luka Trconić** te napomenuo da je Odbor podržao predložene promjene. Osvrnuo se zatim na iznijete primjedbe, te podsjetio da su članovi Odbora upoznati i s mišljenjima i stavovima Vrhovnog suda i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. Iznio je pojedine primjedbe oko imenovanja i razrješenja članova ovih tijela. Dodatno je napomenuo da su rečene primjedbe (koje su opisane u dijelu teksta u kojemu se govori o radnim tijelima Županijskog i Zastupničkog doma Hrvatskog sabora), pristigle i sa IV. savjetovanja državnih odvjetnika.

Na kraju je podsjetio da su amandmani Odbora na pojedine prijedloge još u prijepisu i uskoro će pristići na zastupničke klupe. Ukratko je rezimirao ove amandmane te podsjetio da se u prvom predlaže da se u članku 29. doda novi stavak koji glasi: »Kazneni postupak može se pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja«. Drugi amandman predstavlja intervenciju na članak 116., stavak 3.,

koji se mijenja i glasi: »Predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske uz prethodno mišljenje opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske, na prijedlog Predsjednika Republike – bira i razrješava Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora«, odnosno Hrvatskog sabora ako se prihvati predloženi naziv i to na četiri godine. Trećim amandmanom predložena je promjena članka 56., odnosno članka 119., Ustava Republike Hrvatske. Amandman glasi: »U članku 119. na kraju stavka 2., briše se točka i stavlja zarez te dodaju slijedeće riječi – Osim ako se ne radi o kršenju zakona od strane suca.« Objasnio je da u ovom slučaju treba uskladiti opseg materijalnog i procesnog imuniteta kako bi se izbjegle nejasne situacije. Zaključio je da je ova izmjena vrlo bitna jer se njome može voditi pravno korektan postupak i tražiti kaznena odgovornost. Dodao je na kraju da je on kao predsjednik Odbora za pravosuđe, dobio ovlast članstva da zastupa njihova stajališta i da po potrebi intervenira s amandmanima ukoliko se za tim ukaže potreba.

Dodatna prava manjinama

Za riječ se nakon njega javio predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, dr. **Furio Radin**. Ponovio je već opisane primjedbe te dodao da sustav i prava koja proizlaze iz »pozitivne diskriminacije« predstavljaju jednu demokratsku vrijednost koju zastupa i koalicija šest stranaka. Istaknuo je da je oko rečenog pitanja bilo i suprotstavljenih stavova te prijedloga da se ovo pitanje ne uređuje Ustavom nego da se prepusti Izbornom zakonu ili Ustavnom zakonu. Upozorio je zatim i na detalje koje je o ovom pitanju iznio i Ustavni sud Republike Hrvatske svojom izjavom od 3. veljače 2000. godine. Podsjetio je zatim i na pojedina sporna pitanja koja su se javila oko raspuštanja Zastupničkog doma, naziva županija te prijepore oko predloženih promjena naziva Sabora.

• Sustav »pozitivne diskriminacije« predstavlja demokratsku vrijednost i nacionalnim manjinama snažno jamči građanska i etnička prava.

Objasnio je nakon toga i predloženi amandman koji je već opisan u tekstu, a zatim zaključio da se jedino promjenom Ustava može realizirati

načelo »pozitivne diskriminacije«. Njime se, zaključio je, nacionalnim manjinama snažno jamče građanska i etnička prava u Republici Hrvatskoj.

Zatim je riječ dobio ministar pravosuđa, uprave i lokalne samouprave **Stjepan Ivanišević**. Govoreći o predloženim ustavnim promjenama podsjetio je na Vladin prijedlog da se usvajanje predloženih promjena realizira sa što širim konsenzusom zastupnika. Upozorio je, međutim, da se ne smiju narušiti temeljni ciljevi, jačanje parlamentarnog sustava, decentralizacija i na njoj zasnovana reforma lokalne i regionalne samouprave, te jačanje pravne države. Osvrnuo se i na mišljenje koje je Vlada uputila Zastupničkom domu te ponovio da je u ovom trenutku odustala od vlastitih amandmana. Dodao je da će pažljivo biti saslušani svi prijedlozi koji pripiju iz saborskih klupa, o kojima će se Vlada i očitovati. Nakon izlaganja predstavnika predlagatelja, riječ su dobili predstavnici klubova zastupnika, a prvi je u ime HDZ-a govorio zastupnik **Vladimir Šeks**. Podsjetio je na genezu stvaranja »božićnog« Ustava iz 1990. godine. Dodao je zatim da je tom prilikom provedena i velika javna rasprava u kojoj je sudjelovalo nekoliko stotina ljudi. Upozorio je da rečeni prijedlog izmjene Ustava sadrži čak 74. članka, te konstatirao da se u biti radi o donošenju potpuno novog Ustava budući da postojeći ima 139. članaka.

U nastavku izlaganja podsjetio je da HDZ uvjetuje svoj pristanak promjenom polupredsjedničkog u sustav parlamentarne demokracije. Uz to je zatražio da se ne zadire u izvorišne osnove, temeljna načela, kao i zadržavanje članka 135. kojim se zabranjuje pokretanje bilo kakvih postupaka udruživanja Republike Hrvatske u saveze koji bi mogli dovesti do obnavljanja jugoslavenskog zajedništva i novih balkanskih integracija.

Govorio je zatim o ulozi Zastupničkog doma i o varijantama u kojima bi došlo do njegovog raspuštanja. Založio se za pravo parlamentarne većine da u slučaju promjene političkih odnosa odredi mandatar za sastav nove Vlade i to bez raspuštanja Doma. Smatra ujedno da se regionalna samouprava ne treba unositi u Ustav jer samo Belgija i Italija, od svih europskih država ova pitanja rješavaju ustavnim tekstovima. Osvrnuo se i na predloženi djelokrug ovlasti za Županijski dom, te ocijenio da bi ga bilo bolje ukinuti ukoliko budu usvojena predložena, bitno reducirana uloga i ovlaštenja. Smatra da su

predložene ovlasti Predsjednika Republike oko kreiranja vanjske politike nejasne i mogu predstavljati novi generator ustavne krize i permanentnih sukoba između Vlade i Predsjednika Republike. Kritički se osvrnuo i na predložene ustavne odredbe kojima se uređuje položaj sudbene vlasti. Trenutna rješenja nisu dobra jer se njima zadire u neovisnost i samostalnost sudstva. Smatra da predloženi period kušnje nije primjeren budući da se slični efekti mogu polučiti i postojećim mehanizmima – provjerom djelotvornosti i zakonitosti rada sudaca. Ukoliko se zadrže predložena rješenja bit će narušeni temelji neovisnosti i samostalnosti sudstva, upozorio je zastupnik Šeks. Na kraju je izrazio neslaganje s inicijativom da se promijeni naziv Hrvatskog državnog sabora. Ukoliko navedeni, ključni prijedlozi ne budu usvojeni, HDZ kaže, neće glasovati za ustavne promjene.

Prelazak na parlamentarni sustav

Zastupnik **Josip Leko** govorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a te ocijenio da većina parlamentarnih stranaka podržava inicijativu o prelasku na parlamentarni sustav. Uvodno je najavio da će Klub zastupnika SDP-a glasovati za predložene promjene jer se njima utvrđuje i nova pozicija Vlade, koja je sada odgovorna Parlamentu. Predložena rješenja izlaska iz kriznih situacija pružaju mogućnost da se izbjegnju nejasnoće u tumačenjima i provedbi. Smatra dobrim što Vlada više neće odgovarati jednom čovjeku, bez obzira koje on funkcije vršio. Predložena ustavna rješenja su autentična jer predstavljaju realan odnos snaga u hrvatskom društvu koje ih treba potvrditi kroz praksu u nadolazećem periodu. Ocijenio je da će predložene promjene omogućiti značajnije reforme u svim segmentima života.

• Predložene ustavne promjene omogućit će značajne reforme u svim segmentima života.

Zastupnik **Damir Kajin** obrazložio je stavove Kluba zastupnika IDS-a, te odmah primijetio da se zbog predložena 73. članka može reći da se na određeni način stvara, odnosno usvaja potpuno novi Ustav. Predložene promjene ocijenio je pozitivnim ocje-

nama, premda građani upozoravaju da prioritarno treba rješavati nagomilane probleme iz sfere gospodarstva i socijalnih odnosa. Dosadašnje nejasno stanje otvaralo je prostor za različita sukobljavanja, što najbolje potvrđuje najnovija sporenja oko nadležnosti pojedinih obavještajnih službi. Zatražio je da se Ustavom jasno apostrofira uloga Parlamenta, ali i ovlaštenja Predsjednika Republike. Smatra ujedno da se ipak treba provesti raspravu i o preambuli Ustava gdje bi trebalo navesti Bošnjake i Slovence uz ostale narode i tako ispraviti civilizacijsku nepravdu koja je 1998. godine učinjena spram tih građana Republike Hrvatske.

Pozitivnim se riječima zatim osvrnuo i na predložene promjene oko utvrđivanja odnosa prema nacionalnim manjinama, uvođenja »pozitivne diskriminacije« i izbornog zakonodavstva, jer se predložena rješenja približavaju postignutim uzorima u zapadnoeuropskim zemljama. Manje zadovoljstva osjetio je analizirajući predloženi koncept regionalne samouprave, jer dosadašnji ustroj po županijama ima brojne nedostatke. Ustvrdio je da se njime neće moći ostvariti pozitivni učinci decentralizacije i regionalizacije. Ocijenio je zatim da bi trebalo na odgovarajući zakonski način definirati i položaj, te ovlasti obavještajnih službi koje bi morale odgovarati nadležnim saborskim tijelima. Mogućnost raspuštanja Zastupničkog doma za IDS nije sporna, ali smatra da bi trebalo predložiti slične solucije i za Županijski dom. Po sadašnjem konceptu ovaj se Dom ne može raspustiti pa bi trebalo pronaći odgovarajuća zakonska rješenja. Pozdravio je rješenja prema kojima bi političke stranke javno polagale račun o porijeklu sredstava i imovine, a sličan koncept trebao bi se odnositi i na najmoćnije i najutjecajnije medije u Hrvatskoj. Ocijenio je na kraju da predložene promjene treba usvojiti sa što je moguće širom potporom parlamentarnih stranaka u Zastupničkom domu.

Stvaranje prostora za regionalnu upravu i samoupravu

Zastupnik mr. **Nikola Ivaniš** iznio je zatim razmišljanja Klubova zastupnika PGS-a i SBHS-a, te uvodno podržao predložene promjene, ocijenivši da iza njih stoji i velika većina hrvatskog političkog tijela. Njima će se ujedno ostvariti kompaktilnost s europskim političkim prostorima te

brže i uspješnije pristupiti donošenju čitavog niza zakona za proces integracije prema Europskoj uniji. Podržao je što se u izvorišnim osnovama čuvaju postojeće odredbe, a poglavito baština hrvatskog antifašizma i odluke ZAVNOH-a. Smatra ujedno da je Republika Hrvatska definirana kao država hrvatskog naroda, ali i na način koji pokazuje građanske konture, što predstavlja kompromisno rješenje primjereno sadašnjem političkom momentu. I on je ukazao da bi u ovom dijelu predloženog zakonskog teksta trebalo »vratiti« Slovence i Bošnjake jer bi se time dao doprinos boljem razumijevanju i suradnji na ovim prostorima.

Podržao je zatim i uvođenje lokalne i regionalne samouprave, kao i ovlasti Zastupničkog doma oko nadzora nad oružanim snagama. Prokomentirao je istovremeno i ustavna rješenja oko metropolitanske pozicije Grada Zagreba te predložio preciznije formulacije od ponuđenih. Pozitivnim se ocjenama osvrnuo i na prijedlog da se nacionalnim manjinama u Republici Hrvatskoj omogućiti bolja pozicija prilikom izbora, kao i jačanje teksta kojime se štite ljudska prava i zabranjuje pozivanje na nacionalnu, vjersku i rasnu mržnju. Podržao je i prijedloge oko uvođenja »pozitivne diskriminacije«, te konstatirao da se time ne umanjuju biračka i politička prava većinskog naroda. Podržao je i novo definiranje Hrvatske narodne banke koja je samostalna u svom radu, a izravnu odgovornost ima samo prema Hrvatskom saboru. Predložio je malo opširnije definiranje prava na zdravstvenu zaštitu, a govorio je i o novoj poziciji Županijskog doma. Ocijenio je da su nužne i određene promjene u budućnosti, te podržao koncept o regionalnoj ulozi ovog političkog tijela. Solidnim je ocijenio i predložene članke kojima se definira institucija Pučkog pravobraniteljstva, za razliku od zadnjeg stavka članka 105. kojim se utvrđuju zakonska ograničenja za Predsjednika Republike. Predloženi zakonski članak održiv je samo djelomično jer nitko na licu mjesta ne može ocjenjivati moguća kršenja ovlasti Predsjednika Republike.

Na kraju se pozitivno očitovao i o mjesnoj, lokalnoj, područnoj i regionalnoj samoupravi, te upozorio da djelokrug ovlasti treba urediti novim zakonima. Prilikom glasovanja klubovi zastupnika navedenih parlamentarnih stranaka podržat će predloženi zakonski tekst, zaključio je zastupnik Ivaniš.

U ime Kluba zastupnika HSP-a i HDKU-a govorio je zastupnik dr. **Boris Kandare**. Izrazio je zadovoljstvo što je predlagatelj prihvatio njihov prijedlog o mogućnosti referenduma građana o svim pitanjima iz djelokruga Zastupničkog doma. Solidnim je ocijenio i one prijedloge sadržane u članku 104., a odnose se na mogućnost raspuštanja Zastupničkog doma. Ipak smatra da je do promjena Ustava došlo zbog promjene vlasti, odnosno zbog obećanja koja su bila nagovještena u predizbornoj kampanji šest stranaka koalicije. Dvije temeljne primjedbe koje nisu prihvatljive za nas, nastavio je zastupnik, odnose se na promjenu imena Hrvatskoga državnog sabora i mogućnost regionalne uprave. Mogućnost instituta regionalne uprave ocijenio je opasnim i otvorenim putem u federalizaciju Hrvatske. Nedorečenim je ocijenio i članak 35. Prijedloga, u kojemu se određuje mogućnost zamjene kao najviše funkcije u tijelima državne vlasti, a dodao je da postoji i cijeli niz primjedbi na Odjel IV., koji se odnosi na sudbenu vlast.

• Ne treba mijenjati naziv Hrvatskoga državnog sabora, a mogućnost regionalne uprave otvara put u federalizaciju Hrvatske.

Na kraju je upozorio da Klubovi zastupnika HSP-a i HKDU-a još nisu zauzeli konačan stav oko predloženog zakonskog teksta.

Ostvaruju se predizborna obećanja

Zatim je u ime Klubova zastupnika HNS-a i LS-a govorila zastupnica dr. **Vesna Pusić** te na početku izlaganja iznijela ocjenu da su predložene promjene mogle proći i malo dužu debatu i proceduru. Smatra da se najavljenim promjenama ostvaruju predizborna obećanja, ne samo stranaka koalicije, već i Predsjednika Republike, **Stjepana Mešića**. Ovlaсти Predsjednika smanjuju se, ograničavaju ili dokađaju u 17 članaka, a jača se i afirmira participativna, parlamentarna demokracija. Po predloženim promjenama Vlada i premijer biraju se u Saboru, a ta činjenica predstavlja prekretnu točku u etabliranju parlamentarnog političkog sustava u Republici Hrvatskoj. To je ujedno i glavni razlog što će Klubovi zastupnika HNS-a i LS-a

podržati najavljene promjene, nastavila je zastupnica, a zatim ocijenila da su pojedina ostala rješenja prekomplificirana i neujednačena.

Ocijenila je da se tijekom javne rasprave premala pažnja poklanjala temama poput ljudskih prava, regionalnoj i lokalnoj samoupravi i procesu decentralizacije. Smatra da građani imaju pravo odlučivati o svim vitalnim temama u svojoj kući, te najavila pojedine amandmane kojima se poboljšavaju rješenja koja se odnose na decentralizaciju vlasti.

Što se tiče problema oko nadležnosti i djelokruga obavještajnih službi, predložila je da se osigura uzajamna kontrola i ovisnost. Time bi se na zadovoljavajući način ova tijela stavila pod nadzor koji bi onemogućavao bilo kakvo zadiranje na polje građanskih prava i sloboda. Ocijenila je na kraju da će se Ustav dograđivati i u slijedećim sazivima Sabora. Iznijela je na kraju i očekivanja da će u budućnosti prevladavati teme oko daljnje zaštite i širenja ljudskih prava i građanskih sloboda.

Nakon toga govorio je zastupnik **Dražen Budiša** koji je iznio stajalište Kluba zastupnika HSLŠ-a. Iako je najavljeno da se neće otvarati pitanje izvorišnih osnova, Klub zastupnika HSLŠ-a podržao bi vraćanje i spominjanje Slovenaca, Bošnjaka i Roma u odgovarajućem segmentu teksta.

Usvajanjem predloženih promjena Republika Hrvatska šalje i snažnu poruku o stabilnosti države, a istovremeno realizira i predizborna obećanja o promjeni polupredsjedničkog u parlamentarni sustav. Postoji ipak nekoliko nejasnoća koje se mogu riješiti amandmanima. Njima bi se precizirale okolnosti u kojima dolazi do raspuštanja Zastupničkog doma.

Slijedeći amandman odnosi se na osnaživanje uloge Županijskog doma u odnosu na postojeći nacrt, poglavito iz domene ljudskih prava, državnog ustrojstva i izbornog zakonodavstva. Bit će predložen i amandman kojime bi Vlada samostalno, bez izglasavanja nepovjerenja mogla podnositi ostavku. Nakon toga osvrnuo se i na zakonska rješenja u kojima se uređuju pitanja lokalne, odnosno regionalne samouprave. Smatra da nema razloga za zabrinutost jer ovaj Ustav neće omogućiti bilo kakvu federalizaciju Republike Hrvatske. Ocijenio je zatim, da se u posljednjih deset mjeseci živjelo u nesređenoj ustavnopravnoj situaciji, bez obzira na postojeći Ustav. Odao je priznanje Predsjedniku Republike da se u delikatnom razdoblju nije koristio usta-

vnopravnim ovlastima, a i ponašanje Vlade ocijenio je zreлим jer je omogućilo izgradnju međusobnog povjerenja i stabilnosti. I on se osvrnuo na djelokrug i novu poziciju obavještajnih službi koje u prošlosti nisu obavljale svoju zakonsku zadaću već su često puta narušavale ljudska prava i slobode čovjeka. Iznio je i vlastita negativna iskustva o zadaćama pojedinih tajnih službi koje su nerijetko izazivale izvan ustavnog okvira i u prethodnom, desetogodišnjem razdoblju. Na kraju je govorio i o potrebi da se svi okrenu pitanjima iz gospodarsko-socijalne problematike budući da se time stvara politički okvir za stabilnu hrvatsku državu. Pozvao je i parlamentarnu oporbu da odgovornim odnosom pridonese zajedničkim interesima i razvijanju Hrvatske kao demokratske države.

• U svom djelovanju tajne službe ne bi smjele izlaziti iz zakonskih okvira i ponavljati pogreške iz prošlih sustava.

Problematiku obavještajne zajednice regulirati isključivo zakonima

Ustavne promjene podržao je u ime Kluba zastupnika HSS-a **Luka Trconić**, ali drži kako ih treba donijeti što većim stupnjem suglasnosti »bez sitnih kalkulacija i trgovačkih namjera« apelirajući na zastupnike da pokušaju shvatiti da su te ustavne promjene šansa za demokratski iskorak. Također je rekao da je vezano uz pripremu ustavnih promjena vladala »veoma složena situacija koja je povremeno bila i dramatična«. Podsjetivši da se i HSS opredijelio za parlamentarni sustav, ali da je zadržan bitan element polupredsjedničkog sustava (neposredno izabran predsjednik države), Trconić je naglasio da zato treba ustavno urediti izvorne ovlasti predsjednika u vanjskoj politici i poslovima sigurnosti. U praksi je došlo do sitnih kalkulacija s raznih strana koje su zamutile vodu, podvukao je Trconić i priznao da predložene promjene nisu do kraja dorečene i da se ključne stvari (pozicija predsjednika u vanjskoj politici i u tajnim službama) moraju još razraditi. Rekao je čak da se Ustav ne mora promijeniti odmah, već da zastupnici mogu raspravljati sljedećih nekoliko dana »i javnosti pokazati da su odgovorni«. Budući da su primjedbe HSS-a već ugrađene u ustavne promjene Klub neće podnositi amandmane, zaključio je Trconić.

Klub zastupnika DC-a drži da predložene ustavne promjene previše od-

govaraju sadašnjem stanju i odnosu snaga na političkoj pozornici Republike Hrvatske, i ne nude rješenja za neke moguće buduće situacije do kojih bi došlo npr. u slučaju istinske kohabitacije, rekla je **Vesna Škare-Ožbolt**. Kritizirala je predložena rješenja statusa sigurnosnih i obavještajnih službi naglašavajući da ih Klub neće podržati jer su podložna politizaciji, a to je nedopustivo i neprimjereno. Klub nije za to da se obavještajne službe dijele između Predsjednika Republike i Vlade i zato predlaže da čelne ljude te službe imenuje i razrješava Predsjednik Republike na prijedlog Vlade i uz supotpis premijera, a nakon savjetovanja s Odborom Zastupničkog doma za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost. Istodobno bi iz Ustava trebalo ukloniti problematiku obavještajne zajednice i regulirati je isključivo zakonskim aktima, ponajprije zato što su sigurnosne i tajne službe informativni servisi izvršne i dijela zakonodavne vlasti. Zastupnica je predložila da se Zakonom o nacionalnoj sigurnosti reguliraju status i obveze svih tajnih sigurnosnih službi bez obzira jesu li one civilne ili vojne, a da čelni ljudi tih službi odgovaraju za svoj rad isključivo Zastupničkom domu Hrvatskoga državnog sabora. Na taj bi način, kaže, sigurnosne službe bile trajno depolitizirane i demistificirane, a njihov rad stavljen u zakonske okvire čime bi svaka njihova zloraba u političke i kriminalne svrhe postala bespredmetna.

Prema Prijedlogu promjena Ustava još uvijek je nejasno tko vodi vanjsku politiku države pa bi to trebalo jasnije precizirati, smatra ova zastupnica. Na kraju je iznijela primjedbe na status i način izbora državnog odvjetnika. Klub smatra, kaže, da bi Državnog odvjetnika trebao imenovati parlament, ali ne na prijedlog premijera već Predsjednika Republike, a na prijedlog Državnog odvjetnika njegove bi zamjenike trebalo imenovati Državno sudbeno vijeće.

U popis nacionalnih manjina navedenih u Prijedlogu Ustava svakako treba uvrstiti još Bošnjake i Slovence, rekao je dr. **Tibor Santo (pripadnik međarske nac. manjine)**. Istupajući u ime Kluba zastupnika nacionalnih manjina zastupnik jer pozdravio predloženo rješenje u članku 15. da se ravnopravnost i zaštita prava nacionalnih manjina uređuju ustavnim zakonom koje se donosi po postupku za donošenje organskih zakona. To je, kaže Santo, dokaz želje da se na najviše mogućoj razini reguliraju i

osiguravaju ustavna prava nacionalnih manjina. Podržao je amandman Odbora za ljudska prava i prava etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina da se u članak 45. uvrsti odredba koja omogućava pripadnicima nacionalnih manjina pozitivnu diskriminaciju koju je zastupnik preveo kao mogućnost dvostrukog glasa. Dvostruki glas, kaže zastupnik, omogućio bi svim pripadnicima nacionalnih manjina da mogu ostvariti Ustavom i zakonima garantirano pravo na svog zastupnika, a da istodobno to ne moraju zamijeniti drugim pravom koje je jednako tako garantirano Ustavom. Prema članku 129a. jedinice lokalne samouprave obavljaju poslove iz lokalnog djelokruga kojim se neposredno ostvaruju potrebe građana, a Klub misli da bi se u taj popis trebalo unijeti i primarnu zdravstvenu zaštitu te odgoj i osnovno obrazovanje jer su to također javne i svakodnevne potrebe građana kao što su tjelesna kultura i sport.

• *Ustavne promjene treba donijeti sa što većim stupnjem suglasnosti »bez sitnih kalkulacija i trgovačkih namjera«.*

Usljedila je pojedinačna rasprava, a prva se za riječ javila **Jadranka Kossor (HDZ)**. Nije joj jasan članak 105a. Prijedloga po kojem predsjednik Republike ima imunitet nepovredivosti. Zastupnica misli da se ova odredba može u praksi tumačiti na bezbroj različitih načina.

Svi se zauzimaju za prelazak iz polupredsjedničkog u parlamentarni sustav u kojem bi ojačao položaj parlamenta, no zastupnicu zanima kako će se to postići kada se već danas neke odluke Sabora ne poštivaju kao npr. Deklaracija o Domovinskom ratu. Neki čelnici vladajuće šesterke javno govore da je Deklaracija bila nepotrebna, i da nikoga ne obvezuje, te da je rasprava o njoj bila zapravo gubljenje vremena, pa se zastupnica pita u kakav se parlamentarni sustav onda ide. Nije se složila s promjenom naziva Hrvatski državni sabor u Hrvatski sabor držeći da je to nepotrebno i tek promjena radi promjene. Uz to, zanima je koliko će novca stajati promjena naziva parlamenta. Možda će se to nekima činiti nebitno, ali, zastupnica se s time ne slaže jer smatra da smo u vremenu kada moramo svi štedjeti, a ovo nije nevažna stavka.

Jednako tako neprihvatljiv joj je prijedlog koji se odnosi na položaj Županijskog doma. Slaže se s ocjenama nekih da nam takav Županijski dom kako je osmišljen ovim ustavnim promjenama doista ne treba, te da služi samo kao ukras demokraciji, i za zbrinjavanje trećeg ešalona političara. Predlagatelj je sugerirala da razmisli o njezinom prijedlogu da se u Ustav unese odredba po kojoj bi svaki čovjek nakon smrti imao pravo na dostojanstven pokop i grob obilježen njegovim imenom. Razlog – u Hrvatskoj još uvijek ima 1568 osoba koje su na popisu zatočenih i nestalih te više od 600 neidentificiranih.

Sabor ne dobiva samo dodatna prava već i obveze i odgovornosti

Joško Kontić (HSL) usprotivio se minorizaciji značaja ove rasprave, a posebno politički štetnim i neodgovornim smatra izjave i stajališta koja relativiziraju važnost ove rasprave tako što se povlače određene paralele sa socijalnom i gospodarskom situacijom u kojoj se nalazi Hrvatska. Za ovog zastupnika ova je rasprava najvažnija rasprava koja se vodi u Zastupničkom domu od 3. siječnja ove godine, i predstavlja jednu vrstu ispunjenja ne samo predizbornih obećanja nego i desetogodišnjeg zalaganja bivše oporbe, a sada vladajuće koalicije. Velika većina predstavnika šestorke govorila je kako je polupredsjednički sustav vladanja, pogotovo u zadnjih pet godina, najveća zapreka u ostvarenju određenih gospodarskih i socijalnih projekata i sveukupnom razvitku zemlje. Stoga je normalno da te stranke predlažu danas transformaciju polupredsjedničkog u parlamentarni sustav, a u toj nakani pokušavaju čak i u suradnji s predstavnicima nekih drugih političkih grupacija naći zajednički jezik.

Osobno mu je svejedno hoće li se parlament zvati Hrvatski državni sabor, Hrvatski sabor ili Sabor Republike Hrvatske, a najvažnije mu je to što je parlament izraz volje hrvatskih građana i predstavničko tijelo koje funkcionira u neovisnoj i slobodnoj hrvatskoj državi. O promjeni naziva parlamenta u daljnjem tijeku ove rasprave sasvim sigurno će se iznositi povijesni argumenti, tvrdi ovaj zastupnik, ali upozorava da nam povijest mora biti učiteljica života no ne smije kočiti neke procese. A ovdje se radi o procesu transformacije polupredsjedničkog u parlamentarni sustav. Za neke je zastupnike pitanje promjene

naziva parlamenta puno važnije nego njemu osobno, kaže Kontić, i smatra da to ne bi trebao biti razlog na kojem bi zapele ustavne promjene.

Po procjeni zastupnika najvažnije je ipak pitanje odnosa Sabora, Vlade i Predsjednika Republike, a raspuštanje Sabora sasvim sigurno svima najvažnije. Već od pokretanja inicijative za promjenu Ustava, kaže, da se protivio konceptu redefiniranja članka 104. po kojem Vlada može bez ikakvih uvjeta predložiti raspuštanje Zastupničkog doma Sabora. Drži kako se takvo rješenje ne uklapa u predizborna obećanja vladajuće koalicije o potrebi transformacije polupredsjedničkog u parlamentarni sustav, i da Vlada bude odgovorna parlamentu. Pozdravio je rješenje o brisanju koncepta po kojem Vlada može bezuvjetno predložiti Predsjedniku Republike raspuštanje Sabora, a istodobno pozdravio prijedlog da to Vlada može učiniti samo kada parlament ne može u roku od 120 dana donijeti državni proračun. Pretpostavlja da će ti prijedlozi biti uneseni u ustavne promjene, koje će on, dakako, podržati te naglašava da Hrvatski sabor nikada nije imao sažniju i važniju funkciju u poticanju svih razvojnih procesa u zemlji, ali i veću odgovornost za sve ono što se događa u državi. Ustavnim promjenama Hrvatski sabor ne dobiva samo dodatna prava u parlamentarnom sustavu već i dodatne obveze i odgovornosti, zaključio je Kontić.

Na Kontićevu konstataciju o ravnodušnosti u svezi s promjenom naziva Hrvatski državni sabor, i o tome da povijest koči razvojne procese kratko je replicirao mr. **Nevio Šetić (HDZ)**. Ako je povijest učiteljica života tada treba znati integrirati prošlost u našu sadašnjost, jer je to vrijednost koja je ostala, a u primjeru Hrvatskoga državnog sabora pokazuje se kako je mogla i nadalje živjeti, zaključio je Šetić.

Ispravljajući netočan navod zastupnik **Kontić (HSL)** zaničevao je da je rekao kako povijest koči razvojne procese. Kaže kako je samo ustvrdio da bi svi skupa trebali imati dovoljno političke zrelosti i pameti da ne dopustimo da se to dogodi, a to je nešto posve različito od Šetićeve interpretacije.

Ispravljajući netočan navod zastupnika **Šetić** je podvukao da je naša odgovornost upravo u tome da znamo integrirati našu prošlost u našu sadašnjost, »i proizvesti takav život koji će sličiti nama, ali se od toga udaljavamo, što je pokazala i ova rasprava«.

Predsjedatelj ovog dijela sjednice, potpredsjednik Doma, **Baltazar Jalšovec** upozorio je zastupnika Šetića da nije dao ispravak netočnog navoda, a zastupnik **Kontić** zahvalio potpredsjedniku Zastupničkog doma što je na to ukazao jer je u ponovnom nastupu mislio reagirati na isti način.

• Iz Ustava valja ukloniti problematiku obavještajnih zajednica i to regulirati isključivo zakonskim aktima.

U nastavku rasprave riječ je dobio dr. **Ivo Sanader (HDZ)**. Ustavne su promjene najozbiljniji politički posao i zbog toga je tom poslu trebalo pristupiti na drugačiji način jer se u njemu ogleda budućnost Hrvatske i čuvanje državnih interesa, podvukao je Sanader. Posebno je upozorio na momenat ustavnih promjena i to uoči izbora u BiH i Zagrebačkog summita. Izborna povjerenstvo u BiH donijelo je, kaže, izborna pravila protivna Daytonskom sporazumu i Ustavu BiH odnosno Federacije BiH. Tvrdi kako je HDZ zbog toga predložio provođenje rasprave u Saboru o stanju u BiH i položaju Hrvata u toj nama susjednoj državi smatrajući potrebnim da se Sabor o tome očituje prije izbora. Uz to, tu je i predstojeći Zagrebački summit, a još uvijek nije poznat cilj tog skupa, te kojeg će ranga biti njegovi sudionici, i što će biti sadržaj tih razgovora, odnosno hoće li se tom prilikom donijeti deklaracija. Zbog svih tih aktualnih i velikih političkih pitanja bitnih za budućnost hrvatskoga naroda, pa i Republike Hrvatske, HDZ je inzistirao da se ne diraju izvorišne osnove, pogotovo ne članak 135. koji zabranjuje bilo kakvo udruživanje u balkanske ili nekakve jugoslavenske asocijacije.

Zastupnik je izrazio nezadovoljstvo predloženim ustavnim promjenama jer ne ispunjavaju niti predizborna obećanja o jačanju parlamentarizma. O kakvom jačanju uloge Hrvatskoga državnog sabora može biti govora kada se smanjuje, a ne jača ustavni status Županijskog doma. Prevladavajuća praksa u velikoj većini europskih zemalja je pojedinačan istup političkih stranaka na izborima, a nakon toga eventualni dogovori o koaliciji. Ukoliko u izvršenju programa takve koalicije dođe do problema, ili čak i odustajanja od izvršenja programa, tada je legitimno pravo stranaka da izađu iz Vlade, a onih koji

ostaju da pokušaju s nekom drugom strankom stvoriti novu parlamentarnu većinu. Zato, kaže, treba uvažiti prijedlog po kojem se ne bi cementiralo aktualno političko stanje, i činjenica o dogovorenoj predizbornoj koaliciji. Umjesto toga treba učiniti ono što čine europske zemlje, a to je da parlamentarna većina može predsjedniku Republike predložiti novog mandataru. Kada toga ne bi bilo onda bi sve zemlje u kojima dođe do krize Vlade svaki put imale izbore, a to nije slučaj u Italiji, Austriji ili Njemačkoj npr., primjećuje Sanader. Glede obavještajnih službi smatra kako bi trebalo postupati sukladno demokratskim standardima u Europi, a to znači da obavještajne službe nemaju što tražiti u Ustavu, jer je to zakonodavna materija.

Zaključujući raspravu najavio je amandmane na predložene ustavne promjene, pa o tome kako će proći ti amandmanski prijedlozi kao i primjedbe i sugestije umnogome će ovisiti konačan stav HDZ-a o predloženim ustavnim promjenama.

U kraćem istupu **dr. Zlatko Kramarić (LS)** je imao nekoliko prijedloga (amandmana) za koje drži da neće biti bitnije mijenjati tekst predloženih ustavnih promjena, ali će ga poboljšati, (vidjeti u pregledu amandmana).

Igre i igrice oko promjena Ustava

Ivo Lončar (nezavisni) veselio se, kaže, promjeni polupredsjedničkog u parlamentarni sustav, ali je razočaran igrama i igricama oko promjene Ustava, kojeg se mijenja zbog osobnih stvari. Zastupnik se protivio promjeni u imenu Sabora i smatra da je riječ o čistoj ideologizaciji. Zar nam nije bilo dovoljno ideologizacije od 1945. do 1990. i od 1990. do 3. siječnja 2000., nastavlja zastupnik i odmah pita zašto sada ona ponovno treba? Jesu li zbog pridjeva »državni« građani manje zastupljeni u parlamentu, odnosno ističe li se zbog toga manje predstavnička volja naroda, a više naglašava funkcija vlasti, kako je za naše prilike objasnio gospodin Arlović prijedlog da se pristupi izmjeni naziva Sabora. Ovaj se zastupnik zalaže za ostatak nazivlja Hrvatski državni sabor radi, kako je rekao, našeg identiteta i krvave i tragične povijesti, ali i radi stoljetne borbe za nacionalno i socijalno oslobađanje i odavanja počasti svima koji su se borili za hrvatsku državu i predvodili narod u toj borbi. Gledano povijesno uz ime Sabor stajao je pridjev držav-

ni, a koristile su ga sve političke struje jednako državotvorci, komunisti i demokrate. Podsjetio je na svoj raniji istup kada je iznio povijesnu kronologiju od 1848. pa sve do današnjih dana promjene naziva Sabora.

Replicirao je **Mladen Godek (HSL)** konstatacijom da je zapravo velika sreća što je zastupnik Lončar samo obično, smrtno ljudsko biće, jer da je besmrtnan tada bi u tisućgodišnjem svom životu bio sretan tek sedam godina i to od 1941. do 1945. i od 1997. do danas kada se Sabor nazivao Hrvatski državni sabor.

Zastupnik **Lončar** mu je odgovorio da ga zabavlja kada zastupnik Godek nekome replicira ili kada nešto govori. Poručio mu je, međutim, da malo pogleda hrvatsku povijest, te dodao da onaj koji se odriče svoje povijesti nema ni budućnosti.

Ivan Milas (HDZ) primijetio je da se naziv Hrvatski sabor u Austrougarskoj upotrebljavao za Zemaljski sabor, dok su ga Nijemci bez izuzetka prevodili kao Lantag, isto tako i kao Štajerski i Tirolski sabor. Ante Starčević koristio je naziv Hrvatski državni sabor kako se ne bi mogao mjeriti s Tirolskim saborom.

U obrazloženju promjena Ustava Vlada navodi kako se te promjene trebaju usvojiti suglasnošću svih političkih stranaka, te da sukladno predizbornim obećanjima valja ukinuti polupredsjednički sustav i ojačati ulogu Hrvatskoga državnog sabora, primijetio je **dr. Ivica Kostović (HDZ)**. Paradoksalno je, kaže, što njegova stranka ima istovjetna stajališta i političke poruke, ali se postavlja pitanje zašto će ipak biti protiv predloženog teksta ustavnih promjena. To je zato jer se predlagatelj nije držao ni jednog od proklamiranih načela.

Nije jasno zašto treba žuriti s ustavnim promjenama kada se zna da se Ustav donosi na dugo razdoblje, i da ne smije biti slijeпа preslika momentalnih političkih odnosa i aspiracija. Stalno se govorilo o ukidanju polupredsjedničkog sustava, a uvođenju sažne parlamentarne demokracije, a dogodilo se ono na što je upozorila zastupnica Pusić kada je govorila u ime Kluba zastupnika HNS-a i LS-a, da se Predsjedniku Republike oduzela ovlast sa 17 članaka, a Sabor nije dobio ništa. I pritom ne treba biti vrlo mudar pa da se vidi kuda su te ovlasti otišle, upozorava Kostović. Jednako tako drži da nije odgovarajuće riješeno pitanje raspuštanja Sabora. U proteklom je razdoblju vladao ustavni vakuum, jer Predsjednik Republike nije koristio, iako je mogao, svoje ov-

lasti. Mogao je npr. pozvati Vladu na odgovornost za loše gospodarske poteze, pa se postavlja pitanje zašto to nije učinio. Javnost je dobro ocijenila da se vodila borba za ovlasti, a kroz to su se vrijeme povampirile obavještajne službe, rekao je Kostović.

• Rasprava oko ustavnih promjena najvažnija je rasprava od 3. siječnja 2000. naovamo, i predstavlja ispunjenje predizbornih obećanja vladajuće koalicije i njezina desetogodišnjeg zalaganja kao oporbe.

Ispravljajući netočan navod **dr. Vesna Pusić (HNS)** zaničevala je da je rekla kako su u 17 članaka promjene Ustava Predsjedniku Republike oduzeta ili ograničena prava, a da istodobno Sabor nije dobio ništa. Rekla je, kaže, upravo obrnuto da je Sabor ojačan bitnom ustavnim odredbom po kojoj premijera i Vladu više ne imenuje i razrješava Predsjednik Republike nego Sabor kojemu su oni odgovorni.

Prošlo je mjesec dana od posljednje rasprave o prijedlogu za utvrđivanje Nacrta promjene Ustava, a u našoj političkoj stvarnosti puno se toga dogodilo, primijetila je **Zdenka Babić-Petrićević (HDZ)**. U političkom komešanju uoči 24. studenoga ove godine dogodit će se zapadno-balkanski summit u Zagrebu što asocira, kaže, na jednu drugu sudbonosnu sjednicu održanu također 24. studenoga, ali prije točno 82 godine. Spomenula je zatim i predaju dokumenata s oznakom državna tajna, uskraćenu pomoć Hrvatima u BiH, sigurnost države koja je spuštena na najnižu razinu, reorganizaciju Hrvatske vojske i umirovljenje hrvatskih generala. U takvom političkom ozračju, kaže, prvi put u raspravi o ustavnim promjenama prilazi s nevjericom i sumnjom jer nam politika novog kursa ne garantira krvlju stečenu suverenost, slobodu i državnu nezavisnost i samostalnost. Drži kako bi upravo Hrvatski državni sabor trebao biti jamac samostalnosti, i ujedno institucija koja izražava hrvatski nacionalni identitet, a napose kontinuitet hrvatske državnosti. I za ovu je HDZ-ovu zastupnicu neprihvatljiva izmjena imena Sabora. Upozorila je na povijesne datume u promjeni tog naziva te zapitala kome u nazivu Sabora smeta izraz »državni«?

Možda takav naziv smeta onima koji bi već sutra u regionalizaciji Hrvatski sabor shvaćali kao teritorijalni termin, pa bismo brzo imali (kao nekad) pod stranim gospodarima Slavonski sabor, Dalmatinski sabor, Istarski sabor itd. Ako ima takvih tada im u naziv Sabora smeta i riječ »hrvatski«, i teško će ovu zemlju u kojoj su rođeni i u kojoj žive priznati svojom domovinom, kao što će se teško odreći nastojanja da u Hrvatskoj uspostave »kranjski sabor«, tvrdi ova zastupnica.

Imperativni mandat

Dr. Anto Kovačević (HKDU) svjestan je potrebe nacionalnog konsenzusa oko usvajanja Ustava, ali ima, kaže, dosta primjedbi na Prijedlog ustavnih promjena. Najprije, bio bi sretniji da se zadrži naziv Hrvatski državni sabor, naziv kojega su podjednako rabile hrvatska ljevica i desnica. Ako se usvoji naziv Hrvatski sabor tada zastupnika zanima je li to Sabor zastupnika, ili skup naroda, odnosno nekog nedržavnog tijela?

Prema članku 66. uz uvjete određene zakonom mogu se osnivati privatne škole i učilišta što znači, objašnjava Kovačević, da i Soros npr. koji ima dosta novaca može osnivati te škole i učilišta gdje bi odnarođivao hrvatsku djecu. Zastupnik drži da to nije uredu. Primjećuje kako nije određeno kako se donosi odluka o promjeni državnih granica pa proizlazi da se one mogu mijenjati običnom većinom u Hrvatskom državnom saboru, podvlači ovaj zastupnik. To je, kaže, jako važno pitanje, a on predlaže da se o promjeni granice odlučuje nakon referenduma dvotrećinskom većinom glasova.

Darko Šantić (HNS) obrazložio je amandmane koje je podnio na Prijedlog promjena Ustava te iznio neka kritična zapažanja i razmišljanja o okolnostima pod kojima se donose ustavne promjene. Kaže kako nije bio sklon tvrdnji da smo u vremenskom tjesnacu koji bi mogao imati štetne posljedice po određena kvalitetna rješenja u Ustavu sve dok nije dan prije ove sjednice Doma čuo raspravu u Odboru za pravosuđe. Tada je, tvrdi zastupnik, bio suočen s nekoliko veoma kvalitetnih i interesantnih prijedloga i razmišljanja koji su ostali tek na razini prijedloga i prekasno su izneseni da bi mogli ući u Prijedlog za promjenu Ustava. Tada se, primjerice, moglo čuti interesantno razmišljanje o preoblikovanju DSV-a u jednu savim drugačiju instituciju s većim brojem članova i izmijenjenim nadležnostima.

Pitanje je je li građanima i biračima baš uspješno ukazano na pravu suštinu ustavnih promjena. Ima i onih koji smatraju da je naš Ustav previše normativan i da regulira i ono što ne bi trebao, a zastupnik drži da s obzirom na našu političku i pravnu povijest Ustav mora biti takav.

Zastupnik **Nenad Stazić (SDP)** ograničio se samo na članak 104. Ustava po kojem na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade, a nakon savjetovanja s predstavnicima klubova zastupnika parlamentarnih stranaka, Predsjednik Republike može raspustiti Zastupnički dom Hrvatskog sabora te raspisati prijevremene izbore. Osnovna je zadaća tog članka da bude svojevrsan osigurač u sprječavanju politikantskih trikova kojima bi se u Saboru stvorila nova parlamentarna većina spremna diktirati politiku suprotnu politici za koju se opredijelila većina birača u prethodnim izborima, drži ovaj zastupnik. Pojasnio je to konkretnim primjerima. Prva je pretpostavka da grupa zastupnika iz stranaka parlamentarne većine jednostavno promijeni stranački dres i prijeđe manjini, te tako naruši odnos snaga u parlamentu pa dojučerašnja parlamentarna manjina postane parlamentarna većina. Nova je većina spremna izglasati nepovjerenje dotadašnjoj Vladi, i izabratu novu Vladu koja će provoditi novu, bitno drugačiju politiku od one za koju se opredijelila većina birača na prethodno održanim izborima. Vlada tada predlaže Predsjedniku Republike da raspusti parlament, pa ukoliko predsjednik države procijeni da će kandidat za novog premijera i njegova nova Vlada nastaviti provoditi državnu politiku za koju se opredijelila većina birača neće postupiti po članku 104. i raspustiti parlament već će povjeriti novom mandataru sastav Vlade. Ukoliko, pak, procjena Predsjednika Republike bude suprotna tada će posegnuti za svojim ustavnim ovlastima i raspustiti parlament, ali neće dopustiti da se iznevjeri volja birača. Na kraju, ipak, birači su ti koji će na izborima odlučiti koja je od političkih stranaka izazvala parlamentarnu krizu. Članak 104. dakle ne pojačava ovlasti Predsjednika Republike niti premijera već samo ovlasti biračkog tijela, podvlači zastupnik Stazić.

Zastupnik upozorava da sve rečeno vrijedi tek za prije izborne koalicije. Što ako političke stranke idu samostalno na izbore, pa se Vlada konstituirala na temelju poslizeizborne koalicije, pita dalje zastupnik Stazić. Izađe li koja od političkih stranaka po-

slijeizborne koalicije iz Vlade ostale će stranke u Vladi potražiti novog koalicijskog partnera spremnog da uđe u Vladu i nastavi raditi na njezinom dotadašnjem programu. Uspije li Vlada u toj nakani tada neće niti predložiti Predsjedniku Republike raspuštanje parlamenta. Pri tome je važno da prijedlog o raspuštanju parlamenta ne daje premijer nego Vlada, a odluku Predsjednika Republike premijer samo supotpisuje.

• Predloženi članak 104. ne pojačava ovlasti Predsjednika Republike ni premijera, već ovlasti biračkog tijela.

Amandman Kluba zastupnika HSLs-a bitno drugačije tretira pitanje članka 104. i čini ga nepotrebnim, primijetio je zastupnik Stazić. Po tom prijedlogu uvjet za raspuštanje Zastupničkog doma je ako Dom Vladi izglasa nepovjerenje ili u roku od 120 dana od dana predlaganja ne donese državni proračun. Neizglasavanje proračuna samo je jedan od oblika iskazivanja nepovjerenja Vladi, a ta je situacija, uostalom, već opisana u članku 113. Prijedloga za promjenu Ustava, primjećuje zastupnik. On, kaže, upozorava na nešto posve drugo, tj. na situaciju kada je proračun već donesen pa zbog toga Vlada i Predsjednik Republike ne mogu posegnuti za člankom 104., te činjenicu da tada ne postoji više ni jedan ustavni mehanizam kojim bi se spriječilo izigravanje volje birača.

Kada bi se prihvatili argumenti zastupnika Stazića tada bi to bilo uvođenje imperativnog mandata koji je protivan principu moderne demokracije, replicirao je **Ivan Milas (HDZ)**. Izborna obećanja mogu iznevjeriti pripadnici političke stranke, ali i predsjednik Vlade pa bi se mogao i obrnutim političkim argumentom opravdati bijeg njegovih podanika, primijetio je gosp. Milas.

Na bojazan zastupnika **Luke Bebića (HDZ)** da Vlada ne zlorabi predloženi članak 104. jer dolazi u pitanje njezin osobni sastav, zastupnik Stazić odgovorio je da je takvo što potpuno nelogično jer predlažući raspuštanje parlamenta Vlada dokida sebe, jer i ona ide na izbore.

Vladimir Šeks (HDZ) rekao je kako odluku o promjeni granice RH i prijelazu ili djelovanju oružanih snaga izvan granica RH, Zastupnički dom može donijeti dvotrećinskom, a ne

običnom većinom nazočnih zastupnika (38 zastupnika). Drži također da za pokretanje pitanja povjerenja predsjedniku Vlade, pojedinom njenom članu ili Vladi u cjelini nije primjeren ograničiti samo na jednu petinu zastupnika u Zastupničkom domu, jer se na taj način isključuje mogućnost samostalnog pokretanja tog postupka za sve stranke, osim dvije, u sadašnjem sazivu Zastupničkog doma (SDP i HDZ). U skladu s demokratskim standardima treba dakle i drugim političkim strankama s manjim brojem zastupnika omogućiti na pokrenu taj postupak, kaže zastupnik Šeks.

U Ustavu jasno treba precizirati odredbe glede sklapanja međunarodnih ugovora kako to ne bi bio generator krize i sukoba između Predsjednika Republike, Zastupničkog doma i Vlade. Valja jasno odrediti koje ugovore može sklapati Vlada RH, a koji ugovori idu na ratificiranje Zastupničkom domu Sabora. Dvojbeno je pitanje koje to međunarodne ugovore može sklapati Predsjednik Republike.

Dr. Ivan Čehok (HSLŠ) upozorio je na inzistiranje njegove stranke da se kroz raspravu o ustavnim promjenama dođe do ustavno-pravnih rješenja koja bi podigla moć, snagu i ovlasti Hrvatskoga sabora, a svi skupa prešli iz polupredsjedničkog u pravi parlamentarni sustav. Drži kako će se prihvaćanjem amandmana Kluba zastupnika HSLŠ-a spriječiti bilo kakva mogućnost arbitrarnog i samovoljnog raspuštanja parlamenta. Na taj način ostvaruje se fina dinamička ravnoteža između svih poluga vlasti koja je Hrvatskoj danas potrebna.

Zastupnik Čehok se ne slaže s postavkama nekih da se parlament previše bavi Ustavom, i da bi trebao zapravo raspravljati o nekim ključnim pitanjima. S tim u svezi Čehok upozorava na temeljnu funkciju Sabora i zastupnika, a to je donošenje Ustava i zakona koji će stvoriti pravni okvir kako bi se ojačalo naše gospodarstvo. Osobno bi, kaže, volio da je Sabor s promjenama Ustava donio i zakone koji će se ticati unutarnjeg teritorijalnog ustrojstva ili preustroja Hrvatske, i zakone koji će se ticati lokalne samouprave i uprave. Razlog – Sabor bi tako pokazao da osim ustavnih promjena razmišlja i o izgradnji civilnog društva koje mora krenuti odozdo.

Tražiti slogu, a ne raspirivati razlike

Za **dr. Ivića Pašalića (HDZ)** žalostno je što se u hrvatskoj javnosti stvo-

nila atmosfera po kojoj je rasprava o promjenama Ustava pa i konačan Prijedlog tih promjena nešto potpuno nebitno kada postoje važnije stvari, i nešto u čemu političari gube vrijeme. Zastupniku se čini da to nije slučajno i da se u javnosti namjerno stvara takva atmosfera. Ovdje je riječ o temeljnom aktu države za koji hrvatski građani ne mogu biti nezainteresirani, a već spomenuta atmosfera samo pogoduje zakulisnim igrama, mišljenja je ovaj zastupnik. Tvrdi kako se ništa bitno ne dešava u sabornici već izvan nje, i zanima ga raspravljaju li zastupnici uopće o pravom tekstu ustavnih promjena. Kolaju, kaže, priče kako su neki amandmani već prihvaćeni. Stoga je predložio predsjedniku Doma da štiteći dostojanstvo Sabora prekine raspravu kako bi se u miru vidjelo što se to trguje i koji to amandmani kolaju, odnosno je li kakav razuman amandmanski zahtjev već prihvaćen kako se u raspravi zastupnici ne bi ostvrtali na nešto što je već pasé. Neki prijedlozi o raspuštanju Vlade i parlamenta već su, kaže, bitno drugačiji od predloženog teksta ustavnih promjena. Drži kako nije primjeren raspravljati o Ustavu na postojeći način, a činjenica da nema predlagatelja dodatno govori da na konačnu odluku o ustavnim promjenama neće utjecati saborska rasprava nego ono o čemu se raspravlja negdje drugdje. A sve je to zato što vladajuća koalicija nema potreban 101 glas da bi izglasala ustavne promjene, pa ako je to tako onda je politički korektnije i poštenije zastati s formalnom raspravom i zatražiti konsenzus u donošenju predloženih promjena Ustava, podvlači zastupnik Pašalić. Nužno je nastaviti ozbiljnu raspravu među klubovima zastupnika i unutar stranaka kako bi se došlo do kvalitetnih i trajnih rješenja.

• *Ustav ne smije biti slijepa preslika momentalnih političkih odnosa i aspiracija.*

Cilj tih ustavnih promjena je promijeniti tzv. Tuđmanov Ustav tj. iz polupredsjedničkog sustava prijeći u parlamentarnu demokraciju, a dosadšnja je rasprava pokazala da se predloženim tekstom nije uspjelo u toj nakani, kaže ovaj HDZ-ov zastupnik. Parlament je u lošijem položaju nego što je prije bio, a izvršna vlast ima veću moć. Jedina je razlika u tome gdje je ta vlast preseljena tj. je li prese-

ljena s jednog na drugi brijeg. I sudbena je vlast ovim promjenama dovedena u lošiji položaj nego što je imala u dosad važećem Ustavu, podvukao je ovaj zastupnik. Evidentno je samo to da se pred zastupnicima nalazi Prijedlog koji je zapravo izraz trenutnih političkih odnosa, trgovine i bitke tko će dobiti malo više, a tko malo manje ovlasti. Po mišljenju političke javnosti i stručnjaka takav Prijedlog nije konzistentno rješenje koje bi za cilj imalo ustroj Hrvatske kao parlamentarne države, zaključio je Pašalić.

Odgovarajući mu predsjednik Doma, **Zlatko Tomčić** rekao je da će tek djelomično uvažiti njegov zahtjev i uskoro prekinuti ovu raspravu, ali ne zbog razloga koje je naveo zastupnik Pašalić. Zanimjeko je zatim trgovinu i pogađanje glede ove rasprave, te upozorio na brojne dobre prijedloge, ali i amandmane o kojima se već sada može raspravljati. Pridružio se apelu zastupnika Pašalića da se ustavne promjene donesu što većim konsenzusom.

Ivan Milas (HDZ) misli da se ne može raspravljati o amandmanima već da se s raspravom mora krenuti od početka. Razlog – ovdje je riječ o novom dijelu Ustava pa je apsurdno ga donositi u jednom čitanju.

Prema članku 99. Prijedloga promjena Ustava Predsjednik Republike i Vlada surađuju u oblikovanju i provođenju vanjske politike, a u članku 110. predlaže se da Vlada, među ostalim, vodi vanjsku i unutarnju politiku, primijetio je **Luka Bebić (HDZ)**. Na taj način se, kaže, generiraju različiti mogući pristupi i ponašanja glede vođenja vanjske politike u kojoj bi mogli trpjeti interesi Republike Hrvatske. Preciznije formulacije u tom smislu ovdje su nužne kako do takvih situacija ne bi došlo do preklapanja, ali i različitog tumačenja i istupanja u vanjskoj politici, podvlači zastupnik Bebić. Do iste situacije može doći i u slučaju sigurnosnih službi. Prema Prijedlogu (članak 100.) Predsjednik Republike usmjerava i nadzire rad vojnih sigurnosnih službi, a Vlada rad državne uprave i civilnih službi sigurnosti (članak 110.). I premda Sabor nadzire zakonitost rada sigurnosnih službi Republike Hrvatske, zastupnik smatra da bi Sabor trebao obavljati opći nadzor nad tim službama. Stavljanjem tih odrednica u Ustav generiraju se budući sukobi oko nadležnosti što pokazuje suvremena praksa, i Sabor onemogućava da zakonskim odredbama sprječava ili na neki način obuzdava moguće nesporazume i probleme unutar

tajnih službi. Razlog – već je ustavno uređeno da tajne službe nadziru Predsjednik Republike i Vlada, pa je nemoguće više zakonom popraviti eventualne probleme koji bi se tu javili. Zastupnik je protiv toga da se u Ustav unese odredba o takvom nadzoru Vlade i Predsjednika Republike već je za to da Sabor provodi nadzor nad zakonitosti rada tih službi, dok se operativni nadzor može urediti zakonom.

Najava o transformaciji polupredsjedničkog u parlamentarni sustav rezultirala je, kaže, mnogim kompromisima, po njemu neprincipijelnim, između Vlade i Predsjednika Republike oko nadležnosti, a tu se u svemu negdje izgubio Sabor odnosno prvobitna ideja o spomenutoj transformaciji. Naglašava kako Hrvatska nije izvršila ustavnu obvezu o zaštiti interesa hrvatskog naroda izvan Hrvatske, pa kaže kako Hrvati u BiH i nisu dobili očekivanu i odgovarajuću potporu Hrvatske u pogledu izbora i zbornog sustava u toj državi.

Dr. Zdravko Tomac (SDP) odbacio je kritiku da se trguje oko ustavnih promjena, ističući da je riječ o međustranačkim dogovoranjima koji su bit parlamentarizma. Kod promjena Ustava bitno je naći najbolja, a ponekad i kompromisna rješenja, a nije potrebno na detaljima dijeliti hrvatski narod na dvije suprotstavljene strane. Na Saboru je, dakle, odgovornost da nađe kompromisno rješenje s tim da granice kompromisa budu nacionalni interesi jer, kaže, dovoljno je zamisliti što bi se dogodilo ako se ne donesu ustavne promjene. Drži kako bi nastupila parlamentarna i politička kriza, Vlada bi dala ostavku i sve to uoči Zagrebačkog summita i raspleta krize na Balkanu. Apelirao je na zastupnike da budu na razini povijesne odgovornosti i 1990. te naglasio da se sva sporna pitanja mogu riješiti. Tako npr. u odredbu o raspuštanju Sabora uz odluku Vlade i supotpis premijera može se ugraditi i supotpis predsjednika Sabora.

• Prijedlog je izraz trenutnih političkih odnosa, trgovine i bitke tko će dobiti više, a tko malo manje ovlasti.

Nakon toga predsjednik Tomčić prekinuo je sjednicu uz objašnjenje da klubovima zastupnika treba vremena za međusobne konzultacije, a ne, naglasio je, za trgovinu.

Pojačana uloga Parlamenta, uz očuvanje uloge Predsjednika Republike

Mr. **Ivo Škrabalo (HSL)** najprije se osvrnuo na predloženim promjenama pojačanu ulogu parlamenta rekavši zatim kako je zbog hrvatske tradicije i njenog položaja zadržano rješenje da Predsjednika Republike građani biraju izravno. Njegov je ugled u ustavnom prijedlogu sačuvan i tako što su mu ostale neke važne ovlasti u ratu i miru te vanjskoj politici. To je, naglasio je zastupnik, dobra osnova za politički sustav koji bi mogao omogućiti politiku bez trzavica. Da je izuzetno važno voditi računa baš o primjeni novih rješenja potvrđuje, rekao je, dosadašnja praksa – prema važećem Ustavu ovlasti Predsjednika Republike nisu bile tako goleme, kao što ih je koristio prvi Predsjednik Republike, dok je posljednjih deset mjeseci, zbog priprema za prelazak na parlamentarni sustav bilo prisutno suženo i samozatajno provođenje tih ovlasti.

Zastupnik se zatim osvrnuo na pitanje diobe vlasti, ustvrdivši da nijedna odredba ne zadiru u neovisnost sudstva osim ako neovisnost podrazumijeva da sudstvo ne bude kooperativno. Zbog sporosti sudova, upozorio je, investicije slabo dolaze u Hrvatsku.

Komentirajući primjedbe povodom izmjene naziva parlamenta, rekao je da je predloženo samo usuglašavanje s prvim poglavljem izvorišnih osnova, gdje se »Hrvatski sabor« spominje pet puta. Založio se još za to da se umjesto pojmova lokalna i regionalna samouprava koristi pojam »pravo na samoupravu«.

• Predloženim se Ustav i politički sustav samo prilagođavaju shvaćanjima šestorke, uz visoki i sofisticirani stupanj političke trgovine – očito, radi postizanja političkog konsenzusa koalicije.

Mr. **Nevio Šetić (HDZ)** ustvrđio je kako se predloženim Ustav i politički sustav samo prilagođavaju shvaćanjima šestorke uz, kako reče, visoki i sofisticirani stupanj političke trgovine – očito, radi postizanja političkog konsenzusa koalicije. Na to najbolje upućuje Glava VI. u kojoj se, prvi put, u Ustav uvodi termin regionalna sa-

mouprava, a u biti sadržajem potpuno derogira, što – napomenuo je – upućuje na zaključak da je to samo formalni gest političkog podilaženja nekima u šestorki. Promjenama se dobiva samo korekcija sustava vladanja, a ne rekonstrukcija hrvatskog društva i države.

Propusti li se, amandmanima, u Ustav ugraditi elemente parlamentarnog sustava tada su promjene potpuni promašaj – rekao je Šetić, dometnuvši još kako hrvatski građani neće po promjenama Ustava živjeti kvalitetnije i sigurnije jer promjene i nisu bile usmjerene na promjenu Ustava kao vrijednosno-socijalnog akta već isključivo vrijednosno-političkog.

Zastupnik je zatim podržao stav Ive Lončara kad je riječ o protivljenju promjeni naziva parlamenta; upozorio da u Europi samo Belgija i Italija imaju definiranu mogućnost regionalne samouprave i da je regionalizacija već obavljena »županizacijom« te da je mjesna, lokalna i regionalna samouprava samo politička nagodba; izjavio je da je klima u kojoj se Ustav mijenja veoma žalosna te da bi Ustav trebalo promijeniti s velikom većinom glasova, a ne samo sa 101 glasom.

Nije shvaćena suština izmjena

Ante Markov (HSS) upozorio je da je u velikoj mjeri bitno to kako se interpretiraju ustavne odredbe. Češki predsjednik Havel, primjerice, značajno utječe na kreiranje unutrašnje i vanjske politike i za to mu nisu bile potrebne odredbe Ustava, već je to postignuto u praksi kroz demokratizaciju i načine funkcioniranja u trodiobi vlasti.

Sve rasprave koje su išle prema tome da se zaštititi Parlament od Vlade, Vlada od parlamenta bile su nepotrebne i nije shvaćena suština izmjena Ustava – rekao je zastupnik, ustvrdivši da Parlament ne treba zaštitu, da mu je najbolja zaštita ponašanje zastupnika, njihov rad i odgovornost.

Ante Markov rekao je zatim kako ne bi trebalo razdvajati civilnu od vojne obavještajne zajednice jer se tada u njihovu funkcioniranju javljaju opasne tendencije, posebice ako nisu kontrolirane. Predložio je da bi čelnike obavještajne zajednice trebao imenovati Predsjednik Republike na prijedlog Vlade i uz njezin supotpis, a uz nadzor i suglasnost Zastupničkog doma, odnosno njegovog Odbora za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost.

Mladen Godek (HLS) najprije je podsjetio kako se i HDZ, uz šestorku i predsjednika Republike Mesića, na početku deklarirao za jačanje uloge parlamenta a sad odjednom – kad se proklamirane želje realiziraju – eto najave («ne baš principijelne argumentacije») da se neće glasati za ustavne izmjene. A trebalo bi, kako reče, jer se realizira željeno – jača se uloga Parlamenta, smanjuju ovlasti Predsjednika Republike i decentralizira uprava. Zastupnik je podržao izmjene unatoč tome što, napomenuo je, smatra kako možda nisu baš svi mehanizmi savršeno prilagođeni (pitanje je, npr., je li baš najbolje rješenje da Zastupnički dom zajednički raspuštaju Predsjednik Republike i Vlada) te rekao kako mu se osobno ne sviđa to što se ne ukida Županijski dom. On se zatim izjasnio u korist promjene naziva Parlamenta upozorivši da se ne mijenjaju temeljne odredbe Ustava gdje se spominje baš »Hrvatski sabor«, a i podsjetio da se i za vladavine HDZ-a Sabor tako zvao sedam-osam godina. Isti se naziv spominje, među ostalim u svezi sa Cetinskim saborom, zatim 1712., pa 1948., te 29. listopada 1918. kod raskidanja veza s Austrougarskom.

Ocijenivši da je način definiranja Državnog odvjetništva vrlo prihvatljiv, povodom prigovora iz njihovih redova da nije regulirano kako će se birati državni odvjetnici ukazao je na prijedlog Odbora za pravosuđe, da se formira posebno vijeće koje bi biralo samo njih. Zastupnik je još ocijenio da »pokusnih« pet godina neće ugroziti nezavisnost pravosuđa niti će smetati kreativnosti državnih odvjetnika i sudaca već da će ih to, štoviše, stimulirati da se dokažu.

Neprihvatljivim je nazvao prigovore kako izmjene Ustava nisu dovoljno pripremljene ili su se odvijale prebrzo. Bile su formirane, podsjetio je, dvije skupine stručnjaka te vođene mnogobrojne rasprave po klubovima, u odborima, na plenarnoj sjednici. Povodom napomene zastupnika Godeka kako je javna tajna da je pripremljen amandman koji na potpuno prihvatljiv način rješava pitanje raspuštanja Zastupničkog doma, predsjednik Doma, **Zlatko Tomčić** upozorio je zastupnike da amandmane ne treba mistificirati, da su oni legalan mehanizam za poboljšanje teksta zakona i ustava.

Ivan Milas (HDZ) je upozorio da često spominjani konsenzus nije u skladu s demokracijom, već s totalitarizmom te da nema sustava na svijetu koji predviđa konsenzus kod donoše-

nja Ustava već dovoljno veliku većinu.

Odbačeni mnogi zahtjevi HDZ-a

Uz ocjenu kako predloženi tekst promjena Ustava nije prihvatljiv, **Ivo Baica (HDZ)** izlaganje je započeo upozorenjem kako su odbačeni mnogi zahtjevi HDZ-a, dok neki prijedlozi rješenja nisu prihvatljivi. Mijenja se naziv parlamenta, uvodi se pojam regionalne samouprave, zadire se u sudbenu vlast, smanjuju ovlasti Županijskog doma, nije prihvatljiv način raspuštanja Zastupničkog doma. To što se predviđa da Županijski dom ima 65 zastupnika, a ne određuje se da građani svake županije biraju po tri zastupnika otvara različite, još ne-definirane, mogućnosti. Domu je, uz to, suženo pravo vraćanja zakona na ponovno odlučivanje samo u slučaju ako ocijeni da su povrijeđena prava jedinica lokalne uprave i regionalne samouprave, a suženo mu je i pravo davanja mišljenja o pitanjima kojima se uređuju nacionalna prava. Ni deklarirana ravnopravnost domova nije zajamčena jer je – ne izglasaju li zakon u istovjetnom tekstu – mjerodavan onaj usvojen u Zastupničkom domu.

• Uvelike se napušta načelo trodiobe vlasti, što može biti opasno jer prijeti uplitanje izvršne u sudbenu vlast.

Zastupnik HDZ-a rekao je, nadalje, da bi trebalo propisati okolnosti zbog kojih je moguće zatražiti raspuštanje Zastupničkog doma, preciznije definirati kriterije za osobu kojoj Predsjednik Republike povjerava mandat za sastavljanje Vlade. Također bi bilo primjerenije urediti da pitanje povjerenja predsjedniku Vlade može pokrenuti desetina, a ne petina zastupnika (jer, prema sadašnjem rasporedu snaga to samostalno mogu učiniti samo HDZ i SDP).

Ivo Baica zatim je ustvrdio da se uvelike napušta načelo trodiobe vlasti, što može biti opasno jer prijeti uplitanje izvršne u sudbenu vlast i upozorio da treba uskladiti važeći zakon s ustavnim izmjenama – predloženo je da za predsjednika Vrhovnog suda može biti izabrana osoba koja ima najmanje 10 godina radnog iskustva (kao sudac, državni odvjetnik, odvjetnik ili redoviti profesor pravnih znanosti), dok je zakonom

propisano da je za suca toga suda potrebno 12 godina iskustva. Zastupniku je neprihvatljivo rješenje prema kojem se suci kod prvog stupanja na dužnost imenuju na pet godina. Postoji, kaže, opasnost od raznih utjecaja na suce, posebno zato što ih imenuje Državno sudbeno vijeće koje je u postupku imenovanja dužno pribaviti mišljenje mjerodavnog odbora Zastupničkog doma, u kojem vladajuće stranke imaju većinu članova.

Propuštena prilika za definiranje građanske države

Milan Đukić (SNS) rekao je da je propuštena prilika za definiranje građanske države. Objašnjavajući to, ustvrdio je da je iznuđen korak u promjenama koje su balans stupnja političke volje vlasti i konzervativnih predrasuda ugrađenih u važeći Ustav, izrastao iz poriva hrvatskog naroda u vrijeme stvaranja samostalne Hrvatske – kada su nacionalni interesi dosta nesmotreno zaobilazili granice građanskog društva, uz poistovjećivanje interesa nositelja vlasti s interesima građana, umjesto obratno. Da je i predlagatelj izmjena Ustava bio opterećen tim sindromom, po tvrdnji zastupnika, pokazuje nagađanje radi eventualne dvotrećinske većine potrebne za donošenje Ustava. Za to je, dometnuo je, kriva loša politička struktura, odnosno zamorenost mnogih od dugog političkog staža.

Zastupnik SNS-a imao je dvije primjedbe i jedan prijedlog, rasprava je imala deklarativan i formalan pristup, prevelika je mreža tzv. supotpisa u kompetentnosti prvih ljudi države: omogućiti pozitivnu diskriminaciju pripadnicima drugih narodnosnih identiteta (na to upućuje i tumačenje Ustavnog suda da to pravo mora biti definirano Ustavom). On je, uz to, upozorio da je trebalo ispraviti formalnu grešku te u izvorišnim osnovama spomenuti Bošnjake, Slovence i Rome; pozdravio unošenje instituta regionalne samouprave te promjenu naziva Parlamenta.

Jadranka Katarinčić-Škrlić (HLS) uvodno je naglasila kako se protiv minoriziranja značaja ovih ustavnih promjena. Nije svejedno, naglasila je, kako će izgledati »politička razglednica« Hrvatske, te podsjetila da se predloženim ispunjava izborna obećanje.

Obrazložila je zatim amandman što ga je podnijela zajedno s Đurđom Adlešić i Željkom Glavanom, a kojim je predloženo da se u Ustav, kao najviša vrednota ustavnog poretka, ugra-

di ravnopravnost spolova. O tome se, dometnula je, najčešće govori kroz prizmu obitelji (i nasilja u njoj), ali je to pitanje mnogo šire (ravnopravnost izbora zanimanja). To pravo, podsjetila je zastupnica, jedno je od opće-prihvaćenih načela europskog prava.

Ante Beljo (HDZ) kritički se osvrnuo na prijedlog Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina o tzv. pozitivnoj diskriminaciji za pripadnike nacionalnih manjina. Diskriminacija je, bila pozitivna ili negativna, uvijek diskriminacija, a u hrvatskom ustavu ne smije joj biti mjesta – upozorio je. Manjinama je, naglasio je, već osigurano pravo na pozitivnu diskriminaciju time što im je osigurano 5 mjesta, bez obzira koliko ljudi za njih glasovalo. Baš zbog zagarantiranih glasova, dometnuo je, mnogi pripadnici nacionalnih manjina svoje glasove daju svojim nacionalnim ili drugim strankama.

• *Propuštena je prilika da se definira građanska država.*

Zastupnik HDZ-a upozorio je s tim u svezi kako pozitivna diskriminacija nije izborna za hrvatske državljane koji žive izvan Hrvatske pa je za jedno zastupničko mjesto trebalo 30 tisuća glasova. Povodom prijedloga da se u Ustavu spomenu Bošnjaci, zastupnik je ustvrdio kako Hrvatska ne može tako često mijenjati svoj Ustav koliko često oni mijenjaju svoje ime (neopredijeljeni, Muslimani, Bošnjaci muslimani pa Bošnjaci). Slovence, pak treba unijeti u Ustav kad Hrvati budu navedeni u slovenskom ustavu, jer je Hrvata više u Sloveniji nego Slovenaca u Hrvatskoj.

U ime Vlade

Pojašnjavajući predložene promjene, ministar pravosuđa, lokalne uprave i samouprave, prof. dr. **Stjepan Ivanišević** najprije je govorio o samoupravi (lokalnoj i regionalnoj), spomenuvši pet načelnih razloga u njezinu korist. Samouprava je obrana protiv koncentracije političke moći u državi, opasne u bilo čijim rukama. Ona, nadalje, omogućuje da u političkom životu sudjeluje daleko veći broj ljudi, što znači da se može računati s ukupnim povećanjem mobilizacije stanovništva, što opet podrazumijeva da će više odluka biti u skladu s interesima i potrebama ljudi. Kroz samoupravu se postiže i učinak dekompresije političkog sustava jer se sukobi rješavaju lokalno (i ne postoji ta-

kav pritisak da se sve rješava na razini države, Vlada i Sabor su bez potrebe pod pritiskom svakodnevnog odlučivanja o svemu). Kroz lokalnu i regionalnu samoupravu može se mobilizirati daleko više lokalne energije (često se zanemaruju potencijali lokalnih resursa). I naposljetku – nema potrebe da se sustavom, napose u malim zemljama, upravlja centralistički. To je neracionalno jer se u tom slučaju i pogreške u takvom upravljanju reflektiraju na cijelu državu. Može se pogriješiti i lokalno, ali je i učinak – lokalni. Ministar pravosuđa, lokalne uprave i samouprave dometnuo je kako postoje i dodatni razlozi u korist izmjena na planu samouprave. Hrvatska ima usitnjenu teritorijalnu podjelu u kojoj općine ne mogu baš ništa odlučivati – nisu to u stanju organizacijski, kadrovski ni financijski. Gotovo 200 općina nema ni 3000 stanovnika, to je imitacija samouprave – rekao je.

• *Supotpis predsjednika Vlade na akte Predsjednika države – bitna karakteristika parlamentarnog sustava.*

Komentirajući upozorenja da se izmjenama ograničava neovisnost pravosuđa, ministar je ustvrdio da pravosuđe nije odvojeni sustav. Ako se njegova neovisnost doživljava kao potpuna zatvorenost prema svakom utjecaju (to, pojasnio je ne podrazumijeva utjecaj na donošenje sudačkih odluka u sporovima) tada je predlagatelj za to da se takva neovisnost smanji – rekao je prof. Ivanišević. Ustvrdivši zatim kako je pogrešno ako se suci smatraju, kako netko reče, »bramanskom sektom«, koja je nedodirljiva onda je samostalnost i neovisnost shvaćena pogrešno. Odluke sudaca može revidirati samo viši sud, naglasio je te zatim, podsjetivši kako je iz KZ-a izbaženo kazneno djelo kojim se inkriminira ponašanje suca protivno zakonu, upitao – što sa sucima koji dobiju mito. Podsjetivši zatim da je sucima, bar radi osiguranja neovisnosti, osiguran razmjerno visok standard za društvene prilike, ministar je podsjetio da se ostaje i kod trajnog izbora sudaca te da je iznimka samo prvi izbor. Polaganje računa o radu može biti samo stimulatívno, dometnuo je, napomenuvši kako je i osobno bio podvrgnut reizboru od prethodne vlasti, iako je 1986. bio trajno izabran. On je, zatim,

upozorio kako suce biraju tijela sastavljena prvenstveno od sudaca te da predlagatelj ne želi da se dogodi ono što se faktički događalo ranije – da predsjednici sudova sjede u Državnom sudbenom vijeću i da se o njima samima tamo odlučivalo. Predsjednike valja izdvojiti jer to nije suđenje nego vođenje sudova. Ostala je i institucija »nepremjestivosti«, osim u slučaju ukidanja ili reorganizacije suda.

Objašnjavajući u kojoj su mjeri ustavnim promjenama ugrađene bitne odrednice parlamentarnog sustava, ministar Ivanišević rekao je da je supotpis predsjednika Vlade na sve akte šefa države bitna karakteristika takvog sustava. Tako se, naime, politički neodgovorni šef države preko Vlade čini odgovornim za akte koje donosi, a kako Vlada politički odgovara u Saboru tako predsjednik Vlade odgovara za potpisivanje neodgovornog akta – u Saboru. Znači, ovdje će se polagati račun, naglasio je predstavnik predlagatelja.

Kad je riječ o uvjetima pod kojima može biti raspušten Sabor rješenja nuđena u zadnjim raspravama pokazala su se prihvatljivim, rekao je ministar, ustvrdivši da se Hrvatska kad je riječ o ustavnim stvarima kreće »logikom njihala«. Najprije je bio veliki utjecaj šefa države i njemu potčinjene Vlade (on je promijenio svih šest), a sada se ide u drugu krajnost, što, dometnuo je, može razumjeti, ali se pita je li to optimalno.

Osvrnuvši se na primjedbe povodom izmjene naziva Parlamenta, Ivanišević je rekao kako nije točno da Slovenija ima Slovenski državni sabor (»postoji samo Državni sabor«), i dometnuo – »ako je ovo hrvatska država onda je »Hrvatski sabor« – želim da se doda državni pokazuje da nismo sigurni da je ovo država. To je tradicionalan naziv. Komentirajući upit, u tijeku rasprave, koliko će izmjena naziva koštati, ministar je uzvratilo – onoliko koliko je koštalo mijenjanje naziva 1997. (»o tome je trebalo razmišljati onda«).

Ivan Milas javio se radi ispravka netočnog navoda. Nije točno da Hrvatska ima mnogo općina. Austrija ih ima 2000 a ima manje od 8 milijuna stanovnika. To što neke općine nemaju novca treba riješiti, a ne ukidati općine, dometnuo je.

Ivo Lončar uzvratilo je ministru da je govorio o Slovenskom državnom zboru te da je to provjerio u slovenskoj ambasadi. Argumentacija »koliko je koštalo 97. toliko košta sad« podsjeća ga na onu – da bi se uvjerio da je nešto otrov, probaj. O HDZ-u i

njegovoj vladavini, dometnuo je, misli najgore i zašto sada ponavljati ono što su radili oni. Nakon upozorenja predsjednika Doma, **Zlatka Tomčića**, da ne polemizira **Ivo Lončar** je rekao da je riječ o ideogiziranju nasuprot povijesnim činjenicama.

Objašnjenje predstavnika predlagatelja

Uslijedilo je objašnjenje mr. **Mate Arlovića**, u ime Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Budući da smo njegovo objašnjavanje već prikazali u okviru Županijskog doma evo najkraće o njegovim objašnjenjima u Zastupničkom domu, posebice onim u svezi s kojima su uslijedili ispravci netočnih navoda.

Osvrnuvši se na primjedbe u svezi s promjenom naziva Parlamenta rekao je da nema potrebe za tolikim polemiziranjem. Podsjetio je da je 1948. bio Hrvatski sabor te da je isto ime jednostavno izglasano 1990. godine. Pojasnio je zatim da je službeno ime domova u Sloveniji Državni svet i Državni zbor, nema naziva države u imenu. Naziv Hrvatski sabor u političko-pravnom smislu najvjerodostojnije izražava ustavnopravnu poziciju suverena – hrvatskog naroda. U Ustavu jasno piše, naglasio je Arlović, da je Sabor predstavničko tijelo naroda, građana i nositelj zakonodavne vlasti. U imenu Hrvatski državni sabor više je naglašena državnost, koja je inače međunarodno neupitna. Hrvatska je samostalna država, a kroz državnost se više naznačava sadržaj vlasti, a ne predstavljanje građana.

Ivan Milas je, ispravljajući mr. Arlovića, rekao kako je Sabor u prvom redu najviši oblik vlasti a ne kako je ustvrdio predsjednik Odbora, pretežito – predstavništvo naroda, građana.

Ivo Lončar je izjavio da ga ne zanima što se dogodilo 90-te. Ni na jedno pitanje nije mu odgovoreno, napomenuo je, uz zamjerku što se ne govori o grešci, ako je tako, već "stalno nešto imaginarno". Još je ustvrdio da ostaje kod tvrdnje da je riječ o čistoj ideologizaciji.

• Ovisnost pravosuđa se ne ugrožava, ali njegova neovisnost ne podrazumijeva – zatvorenost sustava.

Mr. **Mato Arlović** je uzvratilo Milasu da je to pitanje rasvijetljeno u vrijeme kada zastupnika Milasa zbog

bolesti nije bilo u sabornici. Ivi Lončaru je, pak, odgovorio da se ovaj samo poslužio poslovničkom mogućnošću da bi otvorio polemiku i baš ideološke rasprave. Nepomenuvši da će mu tako i odgovoriti, mr. Arlović rekao je kako je sretan da Hrvatski državni sabor nije i ne mora biti instrument provođenja državne politike nego je zakonodavno tijelo koje provodi volju birača u zakonodavnoj sferi. Ime »Hrvatski državni sabor« hrvatski je parlament imao u nesretno i teško vrijeme hrvatske povijesti, u tijeku 2. svjetskog rata, kada je rezultat tadašnje »državne« politike bilo i to da su iz sabornice bili protjerani zastupnici HSS-a (na čijoj je listi, dometnuo je, izabran i Lončar), čiji je predsjednik, Maček, završio u Jasenovcu i jedva preživio. Mr. Arlović završio je izlaganje zamolbom zastupniku Lončaru da »ne drobi drugima jeftino politikantski«.

Da bi Arlović kao pravnik morao poznavati povijest prava, rekao je **Ivan Milas**, rekavši kako je Nezavisna Država Hrvatska proglašena nepostojećom, kao i svi njezini akti i odluke. SR Hrvatska je prethodnica Republike Hrvatske, prema tome to obvezuje ovaj Sabor – dometnuo je.

Napomenuvši kako ne drobi te zatraživši od predsjedavajućeg da upozori Arlovića, **Ivo Lončar** je uzvratilo da nije govorio o državnoj politici, niti od 2. svjetskom ratu već o sadašnjoj ideologizaciji i onoj koja je prije 50 godina protjerala njegovu obitelj u jugoslavenske kazamate, dometnuvši kako je i Arlović pripadao tog stranci.

Da Maček nije završio u Jasenovcu već u kućnom pritvoru u Koprivnici ispravio je Arlovića **Ante Beljo**. Njegovu je tvrdnju pak opovrgao predsjednik Doma, **Zlatko Tomčić**. On je zatim raspravu zaključio apelom zastupnicima, klubovima i predlagatelju da vrijeme do glasovanja iskoristi na najbolji mogući način, kako bi se unatoč tvrdnjama o nepotrebnom konsenzusu ipak usuglasilo što više stavova, jer to očekuje hrvatska javnost.

IZJAŠNJAVANJE O AMANDMANIMA

Na redu je bila rasprava i objašnjavanje o podnijetim amandmanima. Krenulo se redom. Pod rednim brojem 1. bio je amandman Kluba zastupnika nacionalnih manjina (iza riječi »Rusina«, kao pripadnika autohtonih nacionalnih manjina dodaje se »Bošnjaka, Slovenaca«). Razlog što

nije prihvatljiv iznio je predsjednik Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav mr. **Mato Arlović**. Podsjetio je na stajalište od početka podnošenja inicijative za promjenu Ustava da se ne dira u izvorišne osnove. U ime podnositelja amandmana, nezadovoljna odgovorom **Zdenka Čuhnil** je zatražila glasovanje, no ni tada nije bio prihvaćen.

Isti je bio razlog da se ne prihvati amandman Kluba zastupnika IDS-a (iza riječi »Rusina« dodaje se »Bošnjaka, Slovenaca, Roma«), nakon čega je, prema riječima predstavnika **Damira Kajina**, Klub odustao, a isto je učinio mr. **Nikola Ivaniš** u ime Kluba zastupnika PGS-a i SBHS-a jer je tražio isto.

U slučaju amandmana Zlatka Canjuge (dopuna da narod, neposredno samostalno, u skladu s Ustavom i zakonom odlučuje o ulasku u neke saveze, poput Europske unije), mr. **Mato Arlović** je rekao da je u sadržajnom dijelu prihvaćen time što je unutar Ustava kod članka 87. ugrađen institut referenduma kada to traži 10 posto od ukupnog broja birača u Republici Hrvatskoj te ga u predloženom obliku nema potrebe prihvaćati. Ovo je obrazloženje zastupnik prihvatio i amandman povukao.

Pod rednim brojem 5.i 6. bila su dva istovjetna amandmana kojim se u temeljne ustavne vrednote unosi i ravnopravnost spolova. Amandmane su podnijeli posebno zastupnik Zlatko Canjuga i zajedno zastupnici Jadranka Katarinčić-Škrlić, Đurđa Adlešić i Željko Glavan. Budući da su sadržajno istovjetni prihvaćeni su kao jedinstven amandman.

Prihvaćen je amandman zastupnika dr. Zlatka Kramarića (jezična korekcija o ograničenju vlasti).

Nezadovoljan što nije prihvaćen amandman Klub zastupnika HDZ-a (prigovor na pojam regionalna samouprava) **Vladimir Šeks** je rekao da regionalnu samoupravu poznaju samo Belgija i Italija, te da uvođenje novog pojma otvara određena politička pitanja. Ona nisu u dovoljnoj mjeri razjašnjena u okvirima međunarodnih pravnih akata i nemaju mjesto u Ustavu Republike Hrvatske. Zatražio je da se o amandmanu glasa. No, nije prihvaćen.

Odbor nije iskazao suglasnost ni sa slijedećim amandmanom Kluba zastupnika HDZ-a iz istih razloga kao s prethodnim. Na to je **Vladimir Šeks** odgovorio da drže kako sudbena vlast ne može biti u oblicima međusobne suradnje i uzajamne provjere nosite-

lja vlasti jer bi to bilo njezino ugrožavanje. Osobito ne može biti u odnosima međusobne suradnje i uzajamne provjere.

Obrazloženje o tome zašto predlagatelj ne može prihvatiti amandman Kluba zastupnika HDZ-a (prijelaz ili djelovanje oružanih snaga preko granica RH treba uvijek imati prethodnu odluku Zastupničkog doma Sabora a u slučaju pružanja humanitarne pomoći prethodnu odluku može donijeti mjerodavni odbor Zastupničkog doma) dao je mr. **Mato Arlović** riječima – odluku o prelasku Hrvatske vojske preko granica Republike Hrvatske mora donijeti Hrvatski državni sabor, no **Vladimir Šeks** je naglasak stavio u ovom slučaju na humanitarni slučaj. O amandmanu je zatražio glasovanje, ali on nije prihvaćen.

Što se tiče obrazloženja predlagatelja uz amandman Zlatka Canjuge (promjene granica Republike Hrvatske moguće su samo odlukom Sabora ili referendumom nakon kojeg odluku donosi Sabor) – traženje je prihvaćeno kroz instituciju referenduma, ako ga zatraže birači, pa nije potreban, rekao je mr. **Mato Arlović**. Na posebnom je mjestu prihvaćen amandman koji odluku o granicama i prelasku Hrvatske vojske treba Zastupnički dom donositi dvotrećinskom većinom. Ovo je obrazloženje zastupnik u načelu prihvatio, i amandman povukao.

Zastupnici **Željko Glavan** i **Zrinjka Glovacki-Bernardi**, prihvatili su prijedlog predlagatelja i povukli svoj amandman (zakonom se područje grada Zagreba može urediti kao područje metropole) koji je sadržajno sličan amandmanu Kluba zastupnika PGS-a i SBHS-a za koji Odbor za Ustav, politički sustav kaže da prihvaća drugi dio amandmana kao posebni stavak 2. članka 13. važećeg Ustava ili u članku 6. prijedloga promjena glasi: »Zakonom se uređuje položaj, djelokrug i ustroj glavnog grada Zagreba«.

Zlatko Kramarić je povukao svoj amandman podnijet da bi se formuliralo da se obnova postupka odnosi samo na konkretni postupak o kojem govori stavak toga članka. Međutim, prihvatio je stav predlagatelja da ostane predloženo rješenje.

Amandman Odbora za pravosuđe (»kazneni postupak može se pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja«) prihvaćen je, kao i slijedeći po redu amandman dr. Zlatka Kramarića kojim se precizira tekst koji regulira pitanje obnove po-

stupka, tj. da se samo zakonom, u skladu s Ustavom i međunarodnim ugovorom mogu propisati slučajevi i razlozi za obnovu postupka.

Što se tiče amandmana Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (da se pripadnicima nacionalnih manjina osigura, pored općeg i jednakog, pravo da biraju svoje predstavnike u Sabor), prihvaćena je ideja amandmanskog traženja ali ne na članak 45. stavak 1. važećeg Ustava nego je mr. **Arlović** predložio u ime Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, što je podnositelj prihvatio, da to bude novi stavak 3. članka 15. važećeg Ustava a da postojeći stavak 3., postane stavak 4., pa bi glasilo – zakonom se može pored općeg biračkog prava, pripadnicima nacionalnih manjina osigurati posebno pravo da biraju svoje zastupnike u hrvatskom Saboru.

Riječ je zatražio zastupnik **Vladimir Šeks**, i iskoristio poslovničku mogućnost, da iako predlagatelj prihvati tumačenje, izjašnjavanje može zatražiti bilo koji zastupnik.

Predsjedavajući je zatražio da se postupi po Poslovniku, odnosno zahtjevu zastupnika Šeksa.

Glasovalo se o tekstu kako ga je prihvatilo predlagatelj – zakonom se može, pored općeg biračkog prava, pripadnicima nacionalnih manjina osigurati posebno pravo da biraju svoje zastupnike u hrvatskom Saboru. Za amandman u izmijenjenom obliku kako ga je modificirao predlagatelj glasovalo je 103, protiv 36, suzdržana su bila 4 zastupnika.

Prešlo se na izjašnjavanje o amandmanima koje su podnijeli klubovi zastupnika u Zastupničkom domu. Oni su radi otklanjanja spornih pitanja i postizanja što većeg stupnja suglasnosti, u okviru međustranačkog dogovora potpisali zajedničke amandmane i uputili ih u saborsku proceduru. Klub zastupnika HDZ-a, nije potpisnik tih amandmana.

Prvi amandman kojim se precizira da je Hrvatska narodna banka odgovorna Zastupničkom domu Sabora a (ne samo Saboru) prihvaćen je. **Vladimir Šeks** ponovio je prijašnje traženje i pozvao se na poslovničku mogućnost, upozorivši da će s prihvaćanjem amandmana doći do promjene naziva ovog visokog doma (Hrvatski državni sabor u Hrvatski sabor). To Klub zastupnika njegove stranke drži nepotrebnim jer je postojeći naziv primjeren, i »najpotpunije izražava i odražava ideju i zbilju hrvatske nacionalne samobitnosti«. Međutim, aman-

dman je prihvaćen sa 103 glasa »za«, 35 »protiv« i 4 »suzdržana«.

Amandman Kluba zastupnika Demokratskog centra (Hrvatska narodna banka odgovorna je u okviru svojih prava i dužnosti, za stabilnost valute i za opću likvidnost plaćanja u zemlji i prema inozemstvu), prema riječima mr. **Mate Arlovića**, predlagatelj nije mogao ni prihvatiti niti odbiti, te ga je podnositelj povukao u raspravi u Odboru.

Klub zastupnika PGS-a i SBHS-a podnio je amandman (»svakom se građaninu pod jednakim uvjetima utvrđenim zakonom, jamči pravo na zdravstvenu zaštitu, koja je odgovarajuća medicinski objektivno utvrđenom stanju zdravlja svakog pojedinca, na razini je zdravstvene zaštite koju provode zakonski priznate institucije zdravstva u Republici Hrvatskoj). Traženje nije bilo prihvatljivo jer ta ustavna odredba nije bila u prijedlogu promjena, a način kako je stipuliran amandman materija je Zakona o zdravstvenoj zaštiti. Predlagatelj Promjena smatra da bi ovo pitanje trebalo urediti u sklopu izmjena i dopuna Zakona o zdravstvenoj zaštiti ili novog zakona.

S ovim se obrazloženjem podnositelj amandmana nije složio nego je upozorio da se u članku 58. važećeg Ustava kaže – svakom se građaninu jamči pravo na zdravstvenu zaštitu a ima građana koji to pravo ne ostvaruju. Predstavnik predlagatelja mr. **Mato Arlović** je odgovorio citatom ustavne odredbe – »svakom se građaninu jamči pravo na zdravstvenu zaštitu«, a podnositelj amandmana mr. **Nikola Ivaniš** zatražio je glasovanje, uz prethodnu napomenu da to nije pomoglo onima koji su zadnjih godina ostali bez zdravstvene zaštite. Amandman ni nakon glasovanja nije prihvaćen.

Klub zastupnika HDZ-a amandmanom je zatražio da ostane isto ime, Hrvatski državni sabor, odnosno da se u Prijedlogu doda riječ »državni« što predlagatelj, kao što je rekao mr. **Mate Arlović** nije mogao prihvatiti. Riječ je zatražio u ime podnositelja **Vladimir Šeks**, i iznio razloge zbog kojih se Klub ne slaže s izmjenom. Ime najbolje odražava značenje ove visoke institucije, i navodi da se rabio u povijesti i u vrijeme kada Hrvatska nije bila slobodna i neovisna država, a tome se težilo. Pledirao je da se ne mijenja naziv Sabora i sugerirao da će ova promjena, do koje će ipak doći, biti privremeno rješenje. Zatražio je glasovanje, ali ni tada amandman

Kluba zastupnika HDZ-a nije prihvaćen.

Amandman Kluba zastupnika Demokratskog centra (mandat zastupnika u Saboru nije obvezujući) podnositelj je povukao u raspravi Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav kao i **Dino Debeljuh** svoj, istog sadržaja.

Traženje Kluba zastupnika HDZ-a (da se briše rješenje iz Prijedloga kojim Predsjednik RH može raspustiti Zastupnički dom) Odboru nije bilo prihvatljivo – rekao je mr. **Mato Arlović** jer je vezan uz koncepcijsku razliku između poimanja parlamentarnog sustava vladajuće koalicije i svih onih koji će glasovati za prijedlog promjena Ustava. Riječ je zatražio predstavnik Kluba **Vladimir Šeks** i povukao amandman jer su već prihvaćena druga rješenja o raspuštanju Zastupničkog doma.

Amandmansko traženje Zlatka Čanjuge – dodati stavak da se Zastupnički dom brine za neovisnost i teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske, nije bilo prihvatljivo – rekao je predstavnik Odbora mr. **Mato Arlović**. To već Zastupnički dom ostvaruje kroz zakonodavnu djelatnost, nadležnost predsjednika Republike i Vlade. Izvršna vlast ima na raspolaganju potrebna sredstva, a da je ugrožena neovisnost i teritorijalna cjelovitost i sam narod ima pravo braniti svoju domovinu. Nakon toga je Zlatko Čanjuga svoje traženje obrazložio time da je Sabor tijekom svoje povijesti bio prva instanca brige za neovisnost i teritorijalnu cjelovitost i rješenjem je želio Saboru dati dodatni dignitet. O amandmanu se glasovalo ali nije prošao.

Predstavnik Odbora mr. **Mato Arlović** je rekao da prihvaća amandman klubova zastupnika u Zastupničkom domu (precizira pitanje djelovanja Županijskog doma).

Amandman koji je podnio Klub zastupnika HDZ-a (ostaje na snazi članak u Ustavu koji uređuje pitanje Županijskog doma) Odbor nije prihvatio. Mr. **Mato Arlović** je ukazao na to da se amandmanom klubova zastupnika na drugačiji način pokušava riješiti ovo pitanje. Nezadovoljan odgovorom **Vladimir Šeks** je pojasnio – traži pravo da Županijski dom daje veto na sve zakone koje donosi Zastupnički dom. To mu se pravo, ovim Prijedlogom, sužava na upravu i prema Prijedlogu regionalnu samoupravu, premda mu je proširen djelokrug na zakone o kojima ravnopravno suodlučuje sa Zastupničkim do-

mom. Ovo traženje zastupnici nisu podržali, nakon što je zastupnik Šeks zatražio da o tome glasuju.

Dr. **Zlatko Kramarić** nerado je povukao svoj amandman – u kojem je tražio da uz zakone kojima se uređuju prava nacionalnih manjina stoji termin »organski zakon« (nije normativan i ne bi ga smio sadržavati nijedan općenormativni akt, a posebno ne Ustav. Drugo, »ustavni zakon« nikako ne može biti »organski zakon« u smislu kako se upotrebljava u literaturi, pa sintagmu treba zamijeniti upućujućom sintagmom sukladno članku 83. stavku 1. Ustava što znači da se (ustavni) zakoni o nacionalnim manjinama donose 2/3 većinom svih zastupnika – nakon što je mr. **Mato Arlović** rekao da u tom članku 83. nije riješen postupak nego način glasovanja.

Predlagatelj je prihvatio amandman Kluba zastupnika HDZ-a, rekao je mr. **Mato Arlović**, da odluku o promjeni granica RH i prijelazu granica ili djelovanju izvan granica Zastupnički dom može donijeti 2/3 (dvotrećinskom) većinom, a ne običnom većinom nazočnih (38 zastupnika).

Također su prihvaćena oba amandmana zastupnice Milanke Opačić – prvi, da pravo predlagati zakone imaju i klubovi zastupnika u Zastupničkom domu, i drugi – da se briše rečenica da se o odgovoru na interpelaciju vodi rasprava u skladu sa Poslovníkom.

Nije prihvaćen amandman (Predsjednik Republike proglašava zakon u roku 8 dana od donošenja postupka njihova donošenja u Saboru) dr. Zlatka Kramarića, a nakon pojašnjenja mr. **Mate Arlovića**, da je prihvaćeno drugačije rješenje (slučaj kada predsjednik Sabora privremeno zamjenjuje Predsjednika Republike) zastupnik je svoj amandman povukao.

Nije prihvaćen amandman Kluba zastupnika HDZ-a (zakonom a ne Ustavom urediti pitanje vojnog ombudsmena) ni nakon glasovanja koji je zatražio **Vladimir Šeks**.

Zlatko Čanjuga je povukao svoj amandman nakon što je mr. **Mato Arlović** iznio stav radnog tijela prema kojem Predsjednik Republike, kao zapovjednik oružanih snaga mora »odgovarati« a ne kao što traži zastupnik, »brinuti« o obrani neovisnosti i teritorijalnoj cjelovitosti Republike Hrvatske.

Vesna Škare-Ožbolt je prihvatila odgovor mr. **Mate Arlovića**, da se zakonom uredi prisega Predsjednika

Republike vezano a ne kao što traži Klub zastupnika DC-a – u Ustavu.

Amandman Kluba zastupnika HNS-a i LS-a (dopuna rješenja u Prijedlogu da Predsjednik Republike podnosi ostavku predsjedniku Ustavnog suda, i onda se obavještava predsjednika Sabora) prihvaćen je – rekao je mr. **Arlović**. Prihvaćen je i amandman Milanke Opačić u kojem je preciznije rješenje koje glasi: »Kada predsjednik Hrvatskog sabora kao privremeni Predsjednik Republike donosi akt o proglašenju zakona, akt supotpisuje predsjednik Vlade Republike Hrvatske«.

Istovjetan sadržaju prethodnoga amandmana bio je amandman Kluba zastupnika HNS-a i LS-a, pa je povučen.

Nije prihvaćen amandman Kluba zastupnika HDZ-a (postojanje odredbe da Vlada vodi vanjsku politiku, te da Predsjednik Republike i Vlada surađuju u oblikovanju i provođenju vanjske politike) jer Odbor, prema riječima mr. **Mate Arlovića**, smatra da treba ostati rješenje da Predsjednik Republike Hrvatske i Vlada Republike Hrvatske surađuju u oblikovanju i provođenju vanjske politike. Tražeći glasovanje **Vladimir Šeks** je rekao da po članku 110. Promjene Ustava Vlada vodi vanjsku politiku a prema stavku 1. članka 99. Predsjednik i Vlada surađuju u oblikovanju i provođenju vanjske politike. Zbog mogućih nejasnoća i miješanja, drže da to nije sretno rješenje, te da takvo ne postoji u europskom Ustavu. Ni nakon glasovanja amandman Kluba zastupnika HDZ-a nije prihvaćen.

Nije prihvaćen ni amandman Kluba zastupnika HDZ-a da se briše riječ »supotpis«, jer bi se prema riječima predstavnika Odbora mr. **Mate Arlovića**, onemogućilo da Zastupnički dom kroz institut odgovornosti poziva Vladu a ona da preuzme odgovornost i za one akte koje donosi Predsjednik Republike. Time bi se otvorilo pitanje odgovornosti Predsjednika Republike.

Nezadovoljan odgovorom **Vladimir Šeks** je pojasnio da Predsjednik Republike u slučaju kada na prijedlog Vlade imenuje veleposlanike i ostale diplomatske predstavnike ne treba imati supotpis, nego je dovoljno da Predsjednik Republike imenuje, bez supotpisa predsjednika Vlade jer je i on sastavni dio Vlade.

Sljedeći amandman Kluba zastupnika HNS-a i LS-a sadrži pojašnjenje instituta supotpisa pa je prihvatljiv, rekao je mr. **Mato Arlović**. Naime,

»Predsjednik Republike na prijedlog Vlade i uz mišljenje nadležnog odbora Zastupničkog doma Hrvatskog sabora, donosi odluku o postavljanju i opozivu šefova diplomatskih misija Republike Hrvatske u inozemstvu, uz prethodni supotpis predsjednika Vlade Republike Hrvatske«.

Prihvaćen je amandman Kluba zastupnika HNS-a i LS-a (o usmjeravanju i nadzoru rada sigurnosnih službi, suodlučivanju Predsjednika Republike i predsjednika Vlade u postupku usmjeravanja, nadzora te imenovanja čelnika sigurnosnih službi). Time se dosljedno provodi koncepcija suradnje i ravnoteže u obavljanju poslova izvršne vlasti u zemlji, pa je time prihvaćen i amandman Kluba zastupnika HDZ-a, čime je **Vladimir Šeks** bio zadovoljan i povukao amandman.

Prihvaćen je amandman klubova zastupnika Zastupničkog doma (»Predsjednik Republike na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade, a nakon savjetovanja s predstavnicima klubova zastupnika parlamentarnih stranaka, može raspustiti Zastupnički dom Sabora ako taj Dom Vladi izglasa nepovjerenje ili u roku od 120 dana, od dana predlaganja ne donese državni proračun«) korigiran dodatkom Odbora za Dom – u slučaju ako Vlada zahtijeva da se izglasa povjerenje, ono ne bude izglasano.

Zadovoljan prethodnim rješenjem **Vladimir Šeks** je povukao amandman Kluba zastupnika HDZ-a, a to je učinio i Klub zastupnika PGS-a i SBHS-a.

Razlog što Odbor nije prihvatio amandman **Zlatka Kramarića** (omogućiti pružanje stručne pomoći Predsjedniku Republike Hrvatske iz zakonodavne i sudbene vlasti, to više što su posebnim zakonom određene kategorije koje ne mogu obavljati drugu javnu funkciju) objasnio je mr. **Mato Arlović**. Smatra, naime, da sukladno načelu diobe vlasti ne smije biti imenovanja koja bi narušavala to temeljno načelo, pa je podnositelj povukao svoj amandman.

U ime podnositelja amandmana, dr. **Vesna Pusić**, na sugestiju predstavnika Odbora mr. **Mate Arlovića** povukla je amandman, u kojem se traži da je potrebno omogućiti Predsjedniku Republike da odluči na koji način ustrojiti svoj Ured. Prema Prijedlogu ustrojstvo i djelokrug Ureda Predsjednika uređuju se zakonom i poslovnikom.

Sljedeći amandman Kluba zastupnika Demokratskog centra povučen

je, rekao je mr. **Mato Arlović** prenoseći stav da se to odnosi na sve njihove amandmane koje Odbor ne bi prihvatio, i one koji nisu jasno formilirani.

Usljedio je izjašnjavanje o amandmanu Kluba zastupnika HDZ-a (pokretanje pitanja povjerenja predsjedniku Vlade) za koji je mr. **Mato Arlović** rekao da ga Odbor ne prihvata jer smatra da treba biti razlika u pokretanju interpelacije u odnosu na pravo da se pokreće pitanje povjerenja. Nezadovoljan, **Vladimir Šeks** je odgovorio da prema sastavu ovoga Doma proizlazi da to pitanje mogu samostalno pokrenuti samo klubovi zastupnika SDP-a i HDZ-a, pa druge stranke moraju tražiti koalicijskog partnera da bi pokrenule pitanje povjerenja. Njihov je prijedlog da se to omogući desetini zastupnika.

Prije nego je provedeno zatraženo glasanje mr. **Mato Arlović** je rekao da je kolega Šeks djelomično u pravu u slučaju Kluba zastupnika HDZ-a, međutim zanemaruje činjenicu da šest stranaka u vladajućoj koaliciji imaju međusobne obveze i sigurno je da Klub zastupnika SD-a neće samostalno pokretati pitanje povjerenja Vladi. Potom se glasovalo o amandmanu Kluba zastupnika HDZ-a ali nije prihvaćen.

Predlagatelj, prema riječima predsjednika Odbora, nije prihvatio amandman Kluba zastupnika HDZ-a (ukoliko se izglasa nepovjerenje predsjedniku Vlade ili Vladi u cjelini ili podnesu ostavku, treba omogućiti većini zastupnika da odrede mandatar za sastav Vlade kojem Predsjednik RH mora povjeriti mandat za sastav Vlade) jer bi se ovim amandmanom izuzelo ili bolje rečeno, podijelilo pravo Predsjednika Republike da sukladno članku 98. važećeg Ustava i predloženoj izmjeni, predlaže mandatar. To bi pravo bilo dato i grupi zastupnika. U ime podnositelja amandmana, **Vladimir Šeks** je protumačio da je predlagatelj prihvatio ovaj prijedlog samo u drugoj formi pa ga Klub povlači. Unatoč tome što je amandman povučen mr. **Mato Arlović**, radi ispravka netočnog navoda rekao je da to nije amandman koji je prihvatio Odbor niti bilo gdje ugrađeno nego se ugrađuje institut provjere mandata, za što ima ovlast Predsjednik Republike.

Prihvaćen je amandman klubova zastupnika u Zastupničkom domu – i određuje da se u svim slučajevima kada predsjednik Vlade ili Vlada podnesu ostavku postupa u skladu s

prethodnim stavkom te da za predsjednika Vrhovnog suda RH može biti izabrana osoba koja uz ostale uvjete, propisane zakonom, ispunjava uvjete – imenuje ga Državno sudbeno vijeće na 4 godine uz prethodno mišljenje opće sjednice Vrhovnog suda i uz prijedlog predsjednika Republike.

Amandman Kluba zastupnika HDZ-a nije prihvaćen – rekao je predsjednik Odbora mr. **Mato Arlović** jer je to pitanje razrađeno u amandmanu Odbora za pravosuđe ali je dodao da to nije istovjetan tekst amandmana. **Vladimir Šeks** je citirao tekst svog amandmana ne nalazeći razliku te je zatražio glasanje, ali se amandman smatra povučenim.

Sukladno stajalištu Odbora amandman Odbora za pravosuđe je prihvaćen uz dodatak, te promijenjen tekst u cijelosti glasi – Predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske uz prethodno mišljenje opće sjednice Vrhovnog suda Republike Hrvatske i mjerodavnog odbora Zastupničkog doma Hrvatskog sabora na prijedlog Predsjednika Republike bira i razrješava Zastupnički dom Hrvatskog sabora. Predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske bira se na četiri godine. S ovime se u ime podnositelja amandmana, zastupnik **Luka Trconić** složio.

Mr. **Mato Arlović** je informirao da je amandman Kluba zastupnika Demokratskog centra (Državnog odvjetnika, u skladu sa zakonom na 4 godine bira Zastupnički dom na prijedlog Predsjednika Republike) i Kluba zastupnika HSP-a i HKDU-a predlagatelj djelomično prihvatio u svom amandmanu, a na svome je amandmanu (Državnog odvjetnika u skladu sa zakonom bira na četiri godine Zastupnički dom) ustrajao dr. **Boris Kandare** jer se odnosi na drugi članak, ne više na 116a, koji je na sjednici povučen i prihvaćen članak 121a. i ustrajati će na glasanju.

Objašnjenje predlagatelja prihvatio je predstavnik Kluba zastupnika DC-a dr. **Mate Granić** i povukao svoj amandman. Dodatno obrazloženje dao je mr. **Mato Arlović** – glasuje se samo o dijelu u kojem je razlika. Amandman klubova neprihvatljiv je zato jer se Prijedlogom ustvari želi postići stabilnost i neovisnost sudbene vlasti i pravosuđa u cjelini, rekao je. Međutim, to objašnjenje dr. **Boris Kandare** nije mogao prihvatiti. Glasovalo se, ali amandman nije prošao.

Razlog što Odbor nije mogao prihvatiti amandman (»suci imaju, u skladu sa zakonom, imunitet kao i

zastupnici u Hrvatskom državnom saboru») Kluba zastupnika HDZ-a iznio je mr. **Mato Arlović**. Naime, postoji čitav niz argumenata koji upućuje na to da suci ne mogu imati istovjetni imunitet kao što ga imaju zastupnici i Predsjednik Republike nego je prijedlog da se sucima imunitet utvrđuje u skladu sa zakonom. Nezadovoljan odgovorom **Vladimir Šeks** je na ovo obrazloženje odgovorio da bi povukao amandman kada bi dobio uvjerenja da u drugim europskim zemljama suci nemaju isti opseg imuniteta kao zastupnici ili ministri. Smatra da nema razloga da se drugim zakonom riješi pitanje imuniteta sudaca od kaznenog progona. Ne videći potrebe za razuvjeravanje mr. **Mato Arlović** je smatrao da je dovoljno da navede jedan argument – suci ne mogu biti članovi političkih stranaka, pa već i iz toga proizlaze neke razlike. Glasovalo se o amandmanu Kluba zastupnika HDZ-a i nije prihvaćen.

Nakon toga rečeno je da se prihvaća amandman Odbora za pravosuđe kojim se stavak »suci i suci porotnici koji sudjeluju u suđenju ne mogu biti pozvani na odgovornost za izraženo mišljenje ili glasovanje pri donošenju sudbene odluke«, dopunjuje riječima »osim ako se ne radi o kršenju zakona od strane sudaca«.

Klub zastupnika HDZ-a tražio je brisanje predložene odredbe da se iznimno od odredbe u 1. stavku – sudačka dužnost je stalna prilikom stupanja na dužnost, suca imenuje na vrijeme od 5 godina, a nakon ponovnog imenovanja sudac obavlja svoju dužnost stalno. To predlagatelj nije prihvatio, a **Vladimir Šeks** je podupro traženje bojeći se moguće diskriminacije za nove suce.

Razlog što nije prihvaćen amandman dr. Zlatka Kramarića (sudac se razrješuje te dužnosti ako mu prestane hrvatsko državljanstvo) iznio je mr. **Mato Arlović**. U tome je što je državljanstvo Republike Hrvatske uvjet za obavljanje sudačke dužnosti pa iz istog razloga prestaje, što ne treba posebno navoditi. Uvjeren u nepotrebnost amandmana podnositelj je od njega odustao.

Zastupnici nisu glasovali pozitivno o amandmanu koji je u ime Kluba zastupnika HDZ-a branio **Vladimir**

Šeks, tražeći da članove Državnog sudbenog vijeća predlaže Županijski dom a bira Zastupnički dom. U svezi s tim pitanjem, mr. **Mato Arlović** je predložio Klubu zastupnika HNS-a da povuku svoj amandman na što je dr. **Vesna Pusić** pristala, a svoj je amandman (riječi koje nisu istoznačnice »područna« i »regionalna«) već ranije povukao Ivo Škrabalo.

Isto je učinio mr. **Nikola Ivaniš** u ime Kluba zastupnika PGS-a i SBHS-a nakon što je u ime predlagatelja mr. **Mato Arlović** naveo razlog zašto ne treba prihvatiti brisanje mogućnosti da se zakonom ustanove i druge jedinice lokalne samouprave.

Prihvaćen je amandman zastupnice **Snježane Bige-Friganović** i **Tibora Santa** koji su ponudeni rješenjem smatrali da je primarna zdravstvena zaštita, odgoj i osnovno obrazovanje temeljne potrebe građana te je logično da se briga o njima nalazi u sklopu poslova lokalne samouprave.

Prihvaćen je amandman **Darka Šantića**, uz korekciju predlagatelja, pa sadržajno stoji da se prilikom određivanja djelokruga jedinica lokalne i regionalne samouprave mora voditi računa o širini i prirodi poslova i o zahtjevima učinkovitosti i ekonomičnosti.

Amandman Kluba zastupnika PGS-a i SBHS-a nije prihvaćen – rekao je mr. **Arlović** jer Odbor drži da ova materija – poslovi lokalnog i regionalnog djelokruga, trebaju biti uređeni zakonom, a ne zakonima pa ga je zastupnik **Ivaniš** povukao.

Prihvaćen je amandman zastupnika **Darka Šantića** da prihodi jedinica lokalne i regionalne samouprave moraju biti razmjerni njihovim ovlastima predviđenim Ustavom i zakonom.

Dr. **Vesna Pusić** povukla je amandman (Zastupnički dom ne treba sudjelovati u sklapanju međunarodnih ugovora jer ima ustavnu obvezu naknadne kontrole ratifikacijom), nakon što je mr. **Mato Arlović** izvijestio da Odbor drži da u postupku zaključivanja međunarodnih ugovora, ratifikacija jest zapravo ono u čemu sudjeluje i Zastupnički dom.

Nakon izjašnjavanja o posljednjem amandmanu mr. **Mato Arlović** je naznačio, vezano uz rješenje o državnom odvjetništvu, redni broj članka i citirao sadržaj.

Usljedila je petnaestominutna stanka koju je zatražio dr. **Boris Kandare**, nakon koje je predsjedatelj napomenuo da je dobio zahtjev koji je potpisao 31 zastupnik da se temeljem članka 232. stavka 3. Poslovnika Zastupničkog doma provede poime-nično glasovanje.

Prije toga pozdravio je brojne članove Vlade i predsjednika Vlade **Ivicu Račana**, ispričavši se što to nije učinio ranije.

Zatim je zamjenica tajnice Hrvatskog sabora **Jadranka Blažević**, prozivala zastupnike abecednim redom, a iz njihova odaziva i izjašnjavanja proizlazi da su zastupnici **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**, **Anto Đapić (HSP)**, **Vlado Gotovac (LS)**, **Mato Jukić (HDZ)**, **Milan Kovač (HDZ)**, **Anto Kovačević (HKDU)**, **Juraj Njavro (HDZ)**, **Vlatko Pavletić (HDZ)** i **Dario Vukić (HDZ)** bili odsutni. Prisutni zastupnici Hrvatske demokratske zajednice glasovali su »protiv«, zastupnik **Ivo Lončar (nezavisni)** bio je »suzdržan«, ostali nazočni zastupnici glasali su »za«.

Tijekom brojenja glasova predsjedavajući je podsjetio da je za donošenje promjene Ustava potrebna dvotrećinska većina glasova svih zastupnika, dakle najmanje 101 glas »za«, prema 138. članku Ustava Republike Hrvatske.

Nakon toga utvrđen je rezultat glasovanja, prema kojem je potrebnom većinom od 106 glasova »za«, 35 »protiv« i 1 »suzdržan« donesena promjena Ustava Republike Hrvatske, u tekstu kako ga je podnio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav zajedno s prihvaćenim amandmanima.

Glasovalo se o Odluci koju je predložio Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav – proglašavaju se promjene Ustava RH koje je donio Zastupnički dom na sjednici 9. studenoga 2000. godine, i ona je donijeta većinom glasova: 108 »za« i 34 »suzdržana«.

Potom se glasovalo o prijedlogu istog Odbora da se prije objavljivanja u »Narodnim novinama« obave redakcijski ispravci u tekstu promjene Ustava Republike Hrvatske što je jednoglasno prihvaćeno.

M. Ko.; M. S.; V. Ž.; J. Š.; J. R.; M. P.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNI ZAKONA O LIJEKOVIMA I MEDICINSKIM PROIZVODIMA

Ograničiti rast zdravstvenih troškova

Zastupnički je dom, uz pozitivan stav Županijskog doma, jednoglasno prihvatio ovaj zakonski prijedlog u prvom čitanju.

O PRIJEDLOGU

Odredbom stavka 2. članka 64. Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima, u skladu s navedenim ciljevima uređeno je da ministar zdravstva ima pravo poduzimati mjere i radnje u provedbi nadzora godišnjeg nadmetanja za cijene lijekova koje provodi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, u provedbi kontrole cijene lijekova usporedbom cijena domaćih i uvoznih lijekova sa cijenama lijekova na inozemnom tržištu te u provedbi interventnog uvoza lijekova u slučaju prekoračenja cijena u usporedbi s inozemnim tržištem.

Implementacijom citirane zakonske odredbe u praksi, u Republici Hrvatskoj uveden je sustav godišnjeg nadmetanja za cijene lijekova koje provodi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje. Navedeni sustav nadmetanja (ili tzv. »tender« sustav), inače prisutan u državama s manjom ponudom i slabije razvijenom infrastrukturom u snabdijevanju lijekovima, iskazao je nedostatke u primjeni, evidentne i u međusobnom dogovaranju proizvođača s ciljem snižavanja cijena lijekova prilikom provedbe nadmetanja. To je nastavno imalo za posljedicu neostvarivanje ciljeva utvrđenih pri uspostavi tog sustava i rast troškova na teret obveznog zdravstvenog osiguranja s naslova potrošnje lijekova.

Zbog navedenih razloga, izmjenama Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima, radi postizanja optimalne opskrbe lijekovima na hrvatskom tržištu predlaže se promjena sustava određivanja cijena lijekova uvođenjem tzv. »referentnih« ili usporednih cijena lijekova, a u kojem se

sustavu cijene lijekova izračunavaju na temelju usporedbe sa cijenama odgovarajućih lijekova u drugim državama.

U skladu s predloženim rješenjem, izmijenjenom odredbom stavka 2. članka 64. Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima, ovlašćuje se ministar zdravstva za donošenje provedbenog propisa kojim će se utvrditi kriteriji za određivanje cijena lijekova na veliko te način izvještavanja o cijenama lijekova na veliko.

Noveliranjem Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima u smislu predloženog rješenja utvrdit će se osnova za uspostavu sustava određivanja »referentnih« cijena lijekova kojim će se omogućiti ograničenje rasta zdravstvenih troškova na ovom području čime će se pridonijeti i ostvarenju jednog od najprioritetnijih operativnih ciljeva reforme zdravstvenog sustava u Republici Hrvatskoj.

RADNA TIJELA

Zakonski prijedlog razmotrila su radna tijela. **Odbor ŽUPANIJSKOG DOMA za unutarnju politiku i lokalnu samoupravu** predložio je da se podrži Prijedlog zakona. **Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za zakonodavstvo**, podupore je donošenje i nije imao bitnih primjedbi osim da se mjesto riječi kriterij rabi riječ mjerilo. **Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo**, nakon provedene rasprave predložio je da se prihvati Prijedlog i sva mišljenja, primjedbe i prijedloge iz rasprave predlagatelj uzme u obzir prilikom izrade konačnog teksta. Članovi Odbora podržali su potrebu određivanja cijene lijekova uvođenjem »referentnih« ili usporednih cijena, pri čemu se cijene lijekova izračunavaju na temelju usporedbe sa cijenama odgovarajućih lijekova u drugim državama.

Sadašnji sustav nadmetanja ili tzv. »tender sustav« u praksi nije dao zadovoljavajuće rezultate. S obzirom na stalni porast potrošnje lijekova, koji se kreće od 10 do 15 posto godišnje, predloženim načinom utvrđivanja cijene lijekova omogućit će se ograničenje rasta zdravstvenih troškova, a i postići će se optimalna opskrba lijekovima na hrvatskom tržištu.

Vidljivo je, drže članovi Odbora, veliko financijsko povećanje potrošnje lijekova, kao posljedica izostanka kontrole visine iznosa sredstava po pojedinom receptu. Uz činjenicu da je oko 80 posto stanovništva oslobođeno plaćanja participacije, to predstavlja ogroman teret za državni proračun.

Stoga bi u provedbi reforme zdravstva bilo korisno preispitati osnovanost odredbi koje oslobađanje od plaćanja participacije proširuju i na članove obitelji, odnosno preispitati osnovanost postojanja instituta u ovom obliku. Korisno bi bilo, također, pratiti visinu iznosa po izdanim receptima.

Primjena Zakona trebala bi dovesti do općenitog snižavanja cijena lijekova izdanih na recepte a koje moraju biti primjerene socijalnom ustroju Republike Hrvatske. Članovi Odbora, međutim, skreću pažnju na činjenicu da se veliki broj lijekova kupuje bez recepta i na opasnost od mogućeg traženja rješenja farmaceutske industrije da poskupljenjem ovih lijekova kompenzira manji prihod nastao ograničavanjem cijene lijekova koji se izdaju na recept.

U raspravi, članovi Odbora su također predložili da se do drugog čitanja ovog Prijedloga zakona napravi analiza sadašnjih cijena i očekivanog pojeftinjenja po grupama lijekova, a u slučajevima mogućeg povećanja cijena predvidjeti mehanizme koji bi ublažili odnosno spriječili poskupljenje lijekova u slobodnoj prodaji.

Provedbeni propis koji proizlazi iz odredbi ovog Prijedloga zakona, članovi Odbora ocjenjuju izuzetno važnim i predlažu da bude dostavljen, zajedno s Konačnim prijedlogom ovoga Zakona.

RASPRAVA

Jedan od čimbenika

Zastupnicima se obratio u ime predlagatelja, zamjenik ministrice zdravstva, dr. **Rajko Ostojić** i iznio osnovnu namjeru zakonskog prijedloga. Predstavlja nastavak zdravstvene reforme, rekao je koja je započela u rujnu ove godine. Jedan od njezinih čimbenika je i nacionalna politika lijekova.

Polazeći od činjenice da se u Hrvatskoj troši veliki iznos za lijekove, bilo je potrebno racionalizirati potrošnju, te je procijenjeno da cijenu lijekova treba uspoređivati s cijenama u susjednim zemljama u tranziciji, i zemljama zapadne i središnje Europe. Drugim riječima – usporedit će se postojeće cijene lijekova i napraviti pravilnik o usporednoj cijeni koji će važiti za tekuću godinu. Na taj će se način postići jedno od prvih ciljeva – smanjenje cijene lijekova, rekao je predstavnik predlagatelja.

• Primjena usporedne cijene neće biti dovoljna za ukupno snižavanje cijene lijeka nego je potrebno uzeti u obzir carinu i tečaj kune.

Otvorena je rasprava u kojoj je prvi sudionik bila mr. **Ankica Mamić (LS)**. Upozorila je da samo primjena usporedne cijene neće biti dovoljna za ukupno snižavanje cijene lijeka nego je potrebno uzeti u obzir carinu i tečaj kune. Zastupnica je rekla da se iskreno nada da će u stvaranju kriterija Ministarstvo konzultirati stručnjake iz ljekarničke komore.

Dr. **Ivan Marijanović (HDZ)** je izrazio skepsu u mogućnost ostvarivanja zacrtanog cilja bez potresa na tržištu lijekova. Naime, upozorava da i važeći Zakon daje mogućnost da Mi-

nistarstvo zdravstva poduzme mjere i radnje u provedbi nadzora, godišnjeg nadmetanja i kontrole cijena lijekova. Postoji mogućnost interventnog uvoza u slučaju prekoračenja cijene lijeka, ministar može odrediti pregovaranje o cijeni lijekova i nakon provedbenog nadmetanja ako visina cijena otežava normalnu opskrbu lijekovima. Dakle, rekao je, važeći Zakon i sada omogućava da se u normativnom dijelu uspostavi sigurna opskrba lijekovima, no praksa je bila drugačija.

Podsjetivši kako se u drugim zemljama metoda »tendera« primjenjuje, mišljenja je da se ovim Prijedlogom ministru daju prevelike ovlasti, tj. da određuje okvire cijena lijekova na veliko. Boji se da će se centralizirati moć a da je rezultat upitan. Ugrožava se princip tržišne utakmice, za koju se u drugim poljima svi zdušno zalažu. Što se tiče ovog pitanja drži da odlučujuću riječ treba dati struka, pogotovo što se mogu čuti mišljenja da bi mogle biti ugrožene domaće farmaceutske kuće, jer one u tom slučaju neće biti konkurentne. Dobiti jeftiniji lijek, a ugroziti farmaceutsku industriju nije poželjan rezultat, smatra zastupnik.

Iz prakse mu je poznato koliko koštaju lijekovi i što to znači za zdravstvo u cjelini, no, drži da donošenjem ovog rješenja neće biti u potpunosti regulirana tako složena materija. Naime, i liječnik treba voditi računa da racionalizira prepisivanje lijekova (poznato je da bolesnici drže ogromne količine lijekova, a to im omogućavaju i simbolične participacije). Postoji više mogućnosti da se smanji potrošnju lijekova, mišljenja je i usprotivio se promjeni važeće odredbe.

Dr. **Jure Burić (HDZ)** se složio s cijelim prethodnim izlaganjem, i iznio svoj princip po kojem bolesnik ne smije biti zdravstveno ugrožen ako nema novca da plati lijek.

Smatra da liječnik mora slijediti svoju savjest i propisati odgovarajući lijek, ali ne smije zanemariti činjenicu da je recept bianco mjenica.

U svezi s predloženim rješenjem zabrinut je datim mogućnostima ministru da intervenira, jer se time zadiru u tržišni princip.

Tržište lijekova pod kontrolu

Ovu je bojazan u potpunosti odbacio dr. **Branko Srak (SDP)** jer drži da tržište lijekova treba staviti pod kon-

trolu, a Prijedlog podržava jer je na tragu provođenja zdravstvene reforme.

Dr. **Slobodan Lang (imenovan Odlukom Predsjednika Republike)** smatra da je pomoć čovjeku iznad svih tržišta. Tržište treba dokazivati u gospodarstvu a ne u medicini, rekao je. Međutim, ako je smisao Prijedloga da više ostaje pacijentu a manje trgovcu tada svoj glas daje ovakvom rješenju.

Dr. **Živko Kolega (HDZ)** naglašava da je svaki prijedlog kojemu je cilj smanjenje cijena, ionako preskupih lijekova, dobro došao za pacijenta.

Ipak bi da se donese zaključak kojim bi se obvezalo ministricu zdravstva da nakon što se formiraju cijene lijekovima dade izvješće o rezultatima predložene mjere.

Dr. **Ivan Valent (HDZ)** je rekao kako je uvijek za ono rješenje koje će pridonijeti poboljšanju postojećeg stanja. Međutim, u ovom slučaju ne vidi takve naznake. Naime, misli da će veledrogerije uvijek iznaći neke svoje puteve za koje Ministarstvo neće imati dovoljno kontrolnih mehanizama. Kao što je poznato u pozadini je moćna farmaceutska industrija a iza njih vlade zemalja proizvođača. Uza svu dobru namjeru ovog prijedloga, boji se, rekao je, da će se morati iznaći kompromisno rješenje. Napominje da se najveća količina lijekova ipak uvozi, te bi moglo uslijediti gašenje hrvatske proizvodnje lijekova, (veliki proizvođači svojim cijenama mogu dočekati propast malog proizvođača) što se redovito lomi na bolesnom i siromašnom pacijentu.

• Veledrogerije će uvijek iznaći neke svoje puteve za koje Ministarstvo neće imati dovoljno kontrolnih mehanizama.

Ovime je završena rasprava pa je završnu riječ dobio zamjenik ministri- ce zdravstva dr. **Rajko Ostojić**. Zahvalio je sudionicima rasprave na dobrim kritičkim prijedlozima i na njih redom odgovorio. Što se tiče carinske politike, postoje sniženja sa 15 na 12 sa 12 na 5 i sa 5 na 0 za određene cijene lijekova. Tendencija je da svi lijekovi budu oslobođeni carina kao što su oslobođeni PDV-a. Razmišlja se o kursnim razlikama a osobito se to odnosi na farmaceutske tvrtke koje

rade s američkim dolarom i britanskom funtom koji su bitno porasli proteklih mjeseci.

U izradi ovog Prijedloga sudjelovale su sve ljekarničke, pa i liječnička, stomatološka komora, te Hrvatska komora medicinskih biokemičara. U nacionalnoj politici sudjeluju četiri vrhunska klinička farmakologa iz Splita, Rijeke i Zagreba a jedan od njih je i prof. Simonić, koji je i predsjednik Odbora za znanost Zastupničkog doma Sabora. Sudjeluju i predstavnici obje velike farmaceutske tvrtke iz Plive i Belupa, akademik Silobrić i liječnici primarne zdravstvene zaštite, i svi zainteresirani. Govoreći o članku zakona koji se mijenja, naznačio je da predstoji promjena niza zakona da bi se postigla decentraliziranost. Što se tiče tržišne utakmice smatrao je da treba reći da su lijekovi proizvod od posebnog interesa, te moraju biti pod kontrolom.

Smisao predloženog rješenja je u tome, naglasio je, da ministar određuje samo kriterij za određivanje cijene lijekova ali ne i samu cijenu lijeka, pri čemu se vrši uspoređivanje s cijenom lijeka u susjednim zemljama.

Cilj je zapravo snižavanje cijena a ne ugrožavanje pacijenta i farmaceutske industrije.

Participacija je, nažalost, naša bolna točka, rekao je zamjenik ministricе, ako se ima u vidu da je 80 posto građana oslobođeno participacije, 60 posto preko Ministarstva socijalne skrbi, a 20 posto preko Ministarstva branitelja Domovinskog rata, pa se može postaviti pitanje njezine opravdanosti.

Informirao je da je na Medicinskom fakultetu uveden kolegij na diplomskoj nastavi, pod nazivom racionalna farmakologija.

Nakon ovih riječi glasovalo se o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopuni Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima. Većinom je glasova utvrđeno pozitivno mišljenje.

Moguće pojeftinjenje

Zastupnicima ovog Doma obratio se dr. **Rajko Ostojić**, zamjenik mini-

strice zdravstva, nakon čega je stav Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo iznijela **Snježana Biga-Fričanović**. U ime Kluba zastupnika HKDU-a govorio je dr. **Anto Kovačević**. Iskazao je podršku donošenju zakona jer su nakon njegove primjene moguća pojeftinjenja lijekova kao što se i predviđa, a zatim iz sume novca koji će ostati povećanje plaća zdravstvenim radnicima. U svezi s time je predložio da se osnuje agencija koja bi brinula o svim pitanjima u području lijekova (uvozu, registraciji, ispitivanju i drugome). Smatra, naime da je došlo vrijeme da naša zemlja, po uzoru na susjedne, uvede referentne cijene.

Prema tome kako sada stvari stoje, HZZO ima više od 4 milijarde deficita, a lijekovi su često skuplji nego u susjednim zemljama sa 4 do 5 puta većim nacionalnim dohotkom. Prema podacima zdravstvene organizacije, trošimo 350 dolara po stanovniku, Amerika 4 tisuća dolara i nalazimo se na 43 mjestu. Vode Francuska i Italija. Pri tome je primijetio da naši liječnici često puta nemaju osjećaja za realnost, kada se radi o novim lijekovima, tek prispjelim na svjetsko tržište.

Mr. **Andro Vlahušić (HSL)** je govorio u ime Kluba zastupnika svoje stranke pozdravljajući izlaganje dr. Kovačevića. Što se Prijedloga tiče, kao što smo skuplji u prehrambenim proizvodima od ostalih zemalja, tako smo i u lijekovima. Od predloženog rješenja očekuje kretanje na bolje i podržat će ga, rekao je, jer će omogućiti povećanje plaća medicinskoj struci.

U cijeloj toj problematici, Ministarstvu zdravstva je ukazao na dva bitna pitanja – u ukupnoj potrošnji, cijena lijeka samo je jedan od elemenata. Drugo je pitanje broj izdanih recepata kojima privatni liječnici sebi kupuju osiguranike i propisujući im skupe lijekove (neke znatno razvijene zemlje nemaju takvu potrošnju lijekova). Radi toga treba uspostaviti strogu kontrolu lijekova. Treće je pitanje ujedno prigovor da i bolesnici trebaju racionalizirati potrošnju lijekova – i radi skupoće i štetnosti po zdravlje. Pri tome moraju imati na umu da daju, odnosno uzimaju drugim oblicima zdravstvene zaštite.

Iznaći mehanizme

Sanja Borovčak je iznijela stav Kluba zastupnika SDP-a, i zadovoljstvo činjenicom da je moguće pojefti-

njenje lijekova. Međutim, za očekivati je da farmaceutske firme povećaju cijene lijekova koji se nalaze u slobodnoj prodaji da bi tako kompenzirali nastalu razliku u cijenama. U tom smislu valja iznaći mehanizme da se to spriječi, rekla je zastupnica, spominjući potrebu da se vodi računa o socijalnom statusu naših građana.

Stav Kluba zastupnika HDZ-a iznijela je zastupnica **Karmela Caparin**, i obećala podržati donošenje zakona pod uvjetom da zaista pojeftine lijekovi i da se ne ugrozi zdravlje osiguranika.

Rečenome je, međutim, prethodila ocjena da se važeći sustav pokazao lošim zbog porasta troškova na teret obveznog osiguranja. Istovremeno je u bolnicama potrošnja ograničena limitom, a u primarnoj zdravstvenoj zaštiti porasla je godišnje za 15 posto, i sve to zbog izostanka kontrole. Citirajući članak važećeg zakona, upozorila je na postojeću mogućnost da ministar i sada može poduzimati mjere nadzora godišnjeg nadmetanja i uspoređivati cijene lijekova na inozemnom tržištu. Mišljenja je da se predloženim rješenjem daje diskrecijsko pravo ministru zdravstva da podzakonskim aktom propiše kriterije za određivanje cijene lijekova, a članovi matičnog Odbora nisu dobili na uvid pravilnik o kriterijima cijena lijekova. Prema tome, rekla je – ukida se javno nadmetanje, a novim se rješenjem uvodi centralizacija prometa lijekova, i sve ovlasti dobiva ministar koji će odabrati kriterije. Njih će se morati pridržavati proizvođači lijekova i po njima formirati i cijene stranih lijekova.

• Ukida se javno nadmetanje, a novim se rješenjem uvodi centralizacija prometa lijekova i ovlasti dobiva ministar, koji će odabrati kriterije.

Ovakvo određivanje cijena lijekova nije u skladu s načelima tržišnog gospodarstva za koje se ova Vlada izjašnjava. Smatra da bi bilo zanimljivo znati što o tome kaže Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja ili Ministarstvo gospodarstva koje treba brinuti o transparentnosti trgovinskog sustava.

Suprotno proklamiranim načelima demokratičnosti i zakonitosti ne djelu

je politički voluntarizam, ocjenjuje, a o tome svjedoči i predložena izmjena zakona što je, kazala je, osobina rada ove Vlade.

Dr. **Miroslav Furdek** je u ime Kluba zastupnika HSS-a, sažeo bit predloženog rješenja. Smatra ga prihvatljivim, ali izražava bojazan da bi farmaceutska industrija mogla povisiti cijene lijekova u tzv. slobodnoj prodaji (bez recepta) i na taj način pokušati kompenzirati eventualno nastale gubitke. O tome treba na vrijeme povesti računa i nastojati iznaći mehanizme da se onemoguću udar na standard stanovništva.

Drži da je zbog porasta potrošnje lijekova potrebno uspostaviti kontrolu izdavanja lijekova, te predlaže Ministarstvu zdravstva da do drugog čitanja analizira sadašnje cijene lijekova, usporedi s očekivanim pojeftinjenjem (po grupama lijekova) i postupi po prijedlogu matičnog Odbora.

Nada se, rekao je, da će prihvaćene izmjene utjecati na veledrogerije da i one snize svoje izuzetno visoke marže, o čemu svjedoče podaci da su među desetak najprofitabilnijih grana.

Budući da se Dom opredijelio za reformu zdravstvenog sustava i da predstoji opsežan i delikatan posao, ova izmjena predstavlja mali korak naprijed.

Po ocjeni **Viktora Broža (HSL)** najveći je problem zdravstvene zaštite nedostatak sredstava, odnosno povećana potrošnja i visoki troškovi liječenja. Drži da restrikcije ni do sada nisu mogle riješiti problem niti su donijele išta dobrog zdravstvu i pacijentu, te smatra da rješenje treba

tražiti u cjelovitoj reformi zdravstva.

Poznato je da suvremena medicina nije jeftina, pa treba znati i to, rekao je, da je svaka ušteda dobrodošla i treba je podržati, naročito ako nema negativnih posljedica na kvalitetu i efikasnost u liječenju. Takvim ocjenjuje ovaj Prijedlog, i zaključuje da su lijekovi vid potrošnje gdje je smanjenje trošenja moguće.

I on je kao i prethodnici izrazio bojazan od povećanja cijene lijekova u slobodnoj prodaji radi namirenja gubitka. To bi posebno pogodilo starije osobe i invalide, koji u prosjeku imaju najmanja primanja.

Prijedlog podržava radi činjenice da dosadašnji način utvrđivanja cijena lijekova nije bio efikasan i očekivanog pada cijena lijekova.

Ujedno je predložio Vladi da ozbiljno razmotri pitanje snižavanja PDV-a ili njegovo ukidanje.

Stjepan Henezi (SDP) je imao jedan prijedlog – da i oni lijekovi koji nisu na popisu obveznog osiguranja budu dostupni pacijentima u našim ljekarnama kako se po njih ne bi moralo u inozemstvo, jer to povećava ionako velike troškove pri liječenju.

Mr. **Nikola Ivaniš (PGS)** je rekao da nije problem podržati intenciju, ali nije zgorega podsjetiti da se do smanjenja cijena u zdravstvu može doći na dva načina – boljom organizacijom i stručnošću i ukupnim smanjenjem prava i restrikcijama. Prvo, mišljenja je treba odgovoriti na odabir puta. Kada je u pitanju određivanje cijena lijekova, možda se radi o voluntarističkom pristupu kao što je rekla zastupnica HDZ-a. Budući da poznaje situaciju u Italiji i Sloveniji, a

radni materijal nije potpun, boji se mogućeg iznenađenja.

Ovim je riječima bila završena lista prijavljenih za ovu raspravu pa se zastupnicima obratio, u ime predlagatelja, zamjenik ministricice zdravstva dr. **Rajko Ostojić**. Zahvalio je na plodnoj raspravi, odličnim kritičkim prijedlozima i izrazio zadovoljstvo što su Prijedlog prihvatili klubovi zastupnika.

Što se tiče primjedbe zastupnika Kovačevića, odgovorio je da je Ministarstvo već započelo s osnivanjem Agencije za lijekove, a zastupniku Vlahušiću odgovara da je ove godine uveden novi kolegij racionalna farmakologija. Na primjedbe o centralizaciji sustava naglašava da se Prijedlogom uvodi decentralizacija i smanjuju ovlasti ministra, te kontrola svih liječnika primarne zdravstvene zaštite. Da je odborima dostavljen Pravilnik, kao što se primjećuje, pre-judiciralo bi se donošenje zakona, rekao je zamjenik ministricice i izrazio zadovoljstvo što je prof. Simonić predsjednik Odbora za znanost, uvaženi klinički farmakolog, koji aktivno sudjeluje u izradi Pravilnika uz predstavnike domaće i strane industrije i članove četiriju komora. Već je napravljena simulacija i kod nekih lijekova pokazalo se značajno sniženje cijena.

Glasovalo se o Prijedlogu zakona o izmjenama i dopuni Zakona o lijekovima i medicinskim proizvodima. Jednoglasno je prihvaćen. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja sukladno prijedlogu Odbora bit će upućeni predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga zakona.

M. P.

PRIJEDLOG STRATEGIJE RESTRUKTURIRANJA I MODERNIZACIJE HRVATSKIH ŽELJEZNICA

Racionalizacija uz primjerenu modernizaciju

O PRIJEDLOGU

Teško stanje Hrvatskih željeznica nije novijeg datuma

U prikazivanju Prijedloga strategije poslužili smo se uvodnim izlaganjem ministra pomorstva, prometa i veza, **mr. Alojza Tuška** pred zastupnicima Županijskog doma.

Problem u poslovanju Hrvatskih željeznica starijeg je datuma, kazao je na početku svog izlaganja, a situacija u kojoj se nalazi to poduzeće vrlo je teška. Svi problemi koje u svojoj domeni rješava Ministarstvo pomorstva, prometa i veza direktno zadiru u svakodnevicu svakog hrvatskog građanina, pa je tako i ova tema vrlo osjetljiva, a pripremana je nekoliko mjeseci, dakle praktično od imenovanja ministra Tuška.

Prije dvije godine Vlada i Sabor radili su na sličnom projektu, koji se može okarakterizirati kao prethodna faza Prijedloga koji se sada našao pred zastupnicima, Proces restrukturiranja HŽ-a.

Vlada ga je podržala pismom o razvojnoj politici te ugovorom o kreditu sa Svjetskom bankom za obnovu i razvoj, koji je ratificiran u Saboru. »Uzeli smo kao podlogu sve ono što je učinjeno ranije, počevši od Projekta osuvremenjivanja i restrukturiranja željeznica, koji je podržan od Svjetske banke, zatim pismom o razvojnoj politici Republike Hrvatske, aktualne planove poslovanja HŽ-a i izvješće o poslovanju, odluke i zaključke nadzornog odbora u svezi s predmetnom problematikom, te Strategija prometnog razvitka Republike Hrvatske iz 1999. godine. Pri izradi ovog Prijedloga Vlada se oslanjala i na mogućnost podrške modernizaciji i restrukturiranju željeznica, za koji je plan izradio RED-plan, vanjski konzultant, a poštivana je i zakonska regulativa Republike Hrvatske i Europske unije.

Korištene su studije o restrukturiranju Hrvatskih željeznica iz 1993., Strategija razvoja željezničkog pro-

metnog sustava, koju je izradio Institut prometa i veza 1997., te kanadska Studija o restrukturiranju Hrvatskih željeznica iz 1997. godine.

Postojeće stanje je posljedica nekoliko čimbenika. Prvi je činjenica da su geoprometni čimbenici, odnosno trendovi u korištenju željezničkih transporta niži, nauštrb cestovnog i riječnog prometa.

Tu su i posljedice Domovinskog rata koje su se itekako odrazile na poslovanje HŽ-a, budući da su prekinuti tradicionalni koridori kojima se velika količina roba prevozila u tranzitu, prije svega koridor 10. koji ide od Slovenije preko Hrvatske i prema SRJ. Promet tim koridorom je reduciran, a nekoć se njime odvijalo 2/3 prometa. Treći čimbenik je opće gospodarsko stanje i ekonomska situacija u Hrvatskoj, a sve zajedno ima za posljedicu i loše stanje i neodgovarajuću strukturu kapaciteta, kao i njihovu slabu iskorištenost, jer je danas u pogonu otprilike 50 posto nekadašnjih kapaciteta, koji obavljaju jedva 25 posto predratnog prijevoza.

Nepovoljno utječu i niska razina prijevoza, niska produktivnost, veliki troškovi poslovanja i održavanja, nepovoljni uvjeti na transportnom tržištu...

Svi navedeni čimbenici rezultiraju poslovanjem s gubicima, velikim obvezama prema dobavljačima, velikom podinvestiranošću sa stalnim slabljenjem tehničke i funkcionalne razine kapaciteta, te konkurentne sposobnosti željeznica na transportnom tržištu, uz stalne socijalne tenzije.

Osnovni smisao predložene strategije

Rješavanje ovih problema započeto je 1998. godine projektom osuvremenjivanja, ali se do danas od predviđenog ništa nije realiziralo.

Nije se promijenio ni način poslovanja, ni način korištenja željezničkih pruga, restrukturiranje se nije provelo, kao ni privatizacija, odnosno modernizacija.

Ovim Prijedlogom strategije za restrukturiranje i modernizaciju za

razdoblje do 2005. godine, u dijelu koji se predviđa napraviti u razdoblju 2000.–2002. godine u potpunosti je usklađena s već usvojenim projektima, a zacrtani su sljedeći ciljevi i aktivnosti koje je Vlada podržala, a to su: smanjenje broja zaposlenih s više od 19 tisuća na 13 tisuća zaposlenih, čime bi se uskladio broj iz strukture zaposlenih s realnim potrebama i mogućnostima.

Također je predloženo smanjenje dužine pruga na kojima se obavlja putnički promet sa 2700 km na 2000 km, odnosno rješenje statusa pruga s izrazito malim radom, čime bi se riješio problem nerentabilnih prijevoznih usluga, a na dijelu pruga trajno bi se obustavio promet.

Povećanje godišnjeg transporta i razina produktivnosti, te povećanje godišnjeg prihoda od prijevoza sa 2 milijarde i 700 milijuna kuna na 2 milijarde i 950 milijuna kuna, zacrtani su kao ciljevi.

• Povećanje godišnjeg transporta i razine produktivnosti, te povećanje godišnjeg prihoda od prijevoza sa 2 milijarde i 700 milijuna kuna na 2 milijarde i 950 milijuna kuna zacrtani su kao ciljevi.

Godišnja potpora iz proračuna smanjila bi se sa 1,5 milijardi na milijardu i 400 milijuna, tj. sa 1 posto na 0,7 posto BDP-a godišnje.

Poduzelo bi se sve kako bi se zastavilo negativno kretanje salda dugovanja do uključivo 2000. godine, socijalni je program predviđeno financirati kroz poticajne mjere, otpremnine, a predviđeno je i zbrinjavanje viška radnika u ukupnom iznosu od 645 milijuna kuna za što postoje i drugi izvori financiranja, osim proračuna.

Za nove je investicije predviđeno izdvojiti ukupno dvije milijarde kuna. Za provedbu socijalnog programa u čitavom razdoblju realizacije i odgovarajuće izmjene prilagodbe

zakonske regulative, što je preduvjet procesa restrukturiranja, također su predviđena sredstva.

Ostale predložene aktivnosti odnose se na privatizaciju dijelova Hrvatskih željeznica i rješavanje problema nekretnina uz suradnju sa znanstvenim institucijama i konzultantima, te odgovarajuće aktivnosti u suradnji s tijelima lokalne uprave i samouprave, a u svezi s nerentabilnim prugama i uslugama.

Pokušat će se izraditi čitav niz ugovora za takve pruge koje su navedene u tablicama Prijedloga strategije, kako bi se zajedno s tijelima lokalne uprave i samouprave pokušalo iznaći moduse sufinanciranja kroz »public servis obligation ugovore« za ostajanje onih pruga koje nisu rentabilne i nemaju ekonomsko opravdanje, osim želja ili potreba pojedinih manjih lokalnih sredina.

Hrvatske će se željeznice restrukturirati na način da se ustroje tri poslovne jedinice. Zasad HŽ djeluje kao jedinstveno poduzeće, a novci se, bez obzira da li ih zaradili sami ili dobili iz proračuna prelijevaju bez obzira tko, što i kako zarađuje, odnosno troši.

Ove poslovno-tržišno orijentirane jedinice trebale bi biti ustrojene kao infrastruktura, putnički prijevoz i teretni prijevoz, a trebala bi se privatizirati i ovisna društva koja su u 100-postotnom vlasništvu Hrvatskih željeznica. To bi restrukturiranje trebalo dovršiti do kraja 2001. godine.

S privatizacijom teretnog prijevoza trebalo bi se započeti nakon 2001. godine, stoji u Prijedlogu strategije, a na novi bi se način organizirao i remont infrastrukture i remonta prijevoznih sredstava.

U okviru modernizacije u putničkom prometu predloženo je nabaviti nove motorne vlakove i rekonstruirati dio putničkih vagona prema pravilima EC i IC kvalitete, odnosno prema europskim i međunarodnim standardima.

U teretnom bi se prometu obnovio i dio teretnih vagona i promijenila struktura prema odgovarajućoj robi koju oni prevoze, a predložena je nabavka niza niskopodnih vagona za uprt i prijevoz kamiona, čime bi se rasteretile ceste i manje se uništavale najtežim vozilima, a time povećava se i učinak željezničkog prometa.

Veliku pažnju treba posvetiti podizanju sigurnosti u željezničkom prometu, jer su se do sada sredstva koja su iz državnog proračuna u tu svrhu dostavljana Hrvatskim že-

ljeznicama trošila na osobna primanja, a to uključuje automatizaciju, odnosno daljinsko upravljanje prometom putem optičkih kablova, te odgovarajuću opremu uz prugu, osiguranje cestovnih prijelaza, kao nova službenička mjesta za praćenje prometa i kompletnu informatizaciju poslovanja.

HŽ učiniti efikasnim i konkurentnim poduzećem

Provedbom ovih elemenata u ovih sljedećih pet godina postići će se efikasniji i racionalniji sustav orijentiran na rentabilne usluge i konkurentnost na tržištu, a koji će istovremeno moći zadovoljiti potrebe globalnog transporta u širem okruženju, ali i interese lokalne samouprave većih gradova, sukladan smjernicama Europske unije, te omogućiti korištenje željezničke infrastrukture za sve prijevoznike na nediskriminirajućoj osnovi. Tako restrukturiran sustav pretpostavlja ekonomičnost i financijsku konsolidaciju, pa će biti moguće uspješno poslovati, uz bitno smanjenje subvencije iz Državnog proračuna.

Konačni je cilj u roku od 10 godina smanjiti sredstva koja se transferiraju HŽ-u iz proračuna na četvrtinu ovogodišnje. U proteklih je 10 godina u željeznice iz proračuna otišlo 5 milijardi njemačkih maraka.

Ove je godine u proračunu predviđeno 500 milijuna njemačkih maraka za razne vidove subvencije Hrvatskim željeznicama, te 2 milijarde i 100 milijuna direktnih financijskih sredstava i sredstava za vraćanje određenih kredita i državnih jamstava, odnosno garancija za nove kredite.

Predlagatelj očekuje da će se moći postići sustav s realnim osnovama za daljnji razvoj na domaćem i međunarodnom transportnom tržištu. U Prijedlog strategije uključen je popis pruga koje bi trebalo tretirati drugačije nego do sada, odnosno bile bi tretirane posebnim ugovorima ili bi im se izmijenio status, a za neke je predložena i trajna obustava prometa.

RADNA TIJELA

Odbor ŽUPANIJSKOG doma za gospodarstvo i financije, nakon provedene rasprave, prilikom koje je ocijenjeno kako naručene stručne studije, koje su poslužile za izradu predmetnog dokumenta, uglavnom ne sadrže ekološke trendove, pro-

cjene koristi za građane i državu, a i Prijedlogom je predviđeno otpuštanje više tisuća radnika, pa članovi Odbora nisu mogli donijeti zaključak, jer su tri člana Odbora glasovala »za«, a tri »protiv«.

Odbor ZASTUPNIČKOG doma za gospodarstvo, razvoj i obnovu pozitivno se očitovao o Prijedlogu strategije, iako su članovi Odbora kao manjkavost istakli nedostatak konkretnih rješenja za provođenje predloženih mjera.

Odbori ZASTUPNIČKOG doma za pomorstvo, promet i veze te za rad, socijalnu politiku i zdravstvo na zajedničkoj sjednici, raspravljali su o Prijedlogu strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica. Sjednici odbora nazočili su predstavnici Ministarstva pomorstva, prometa i veza, Hrvatskih željeznica i predstavnici sindikata.

Predstavnici sindikata iznijeli su sljedeća mišljenja:

- Hrvatske željeznice su devastirane kako tehničkom, materijalnom, tako i kadrovskom smislu;

- većina zaposlenih svjesna je potrebe restrukturiranja i modernizacije, ali drže da je pri tom smanjenje troškova putem otpuštanja ljudi neprihvatljivo;

- jedan od razloga teškog stanja je i česta promjena uprava u zadnjih deset godina te česta promjena stručnih stranih konzultanata koji su imali različite vizije restrukturiranja i modernizacije (Šveđani, Englezi, Kanađani i Nizozemci);

- za kvalitetnu raspravu o strategiji bilo bi potrebno imati i nalaze Državne revizije i nalaze interne revizije u kojima su utvrđene sve nepravilnosti i nezakonitosti u radu i poslovanju Hrvatskih željeznica.

- u Strategiji bi bilo korisno utvrditi komparativne prednosti željeznice u odnosu na ostale grane prometa, s obzirom na energetska, ekonomsku i ekološku prednost željeznice.

- projekt restrukturiranja mora imati točno naznačena sredstva, kako s obzirom na visinu tako i s obzirom na vrijeme kada će biti osigurana, jer problem financijske konsolidacije Hrvatskih željeznica ne trpi odlaganje. Ne priđe li se financijskoj konsolidaciji bez odlaganja, sustav će se sam od sebe ugušiti.

- u rješavanju stanja Hrvatskih željeznica bilo bi potrebno provesti odgovarajuće izmjene i dopune zakonske regulative koje bi stvorile zakonske temelje za predložene mjere (Zakon o radu, zaštiti na radu,

lokalnoj upravi i samoupravi, sigurnosti prometa i dr.)

– u odnosu na nužnu racionalizaciju broja zaposlenih potrebno je napraviti detaljan socijalni program u kojem će biti naznačeni kriteriji i metodologija utvrđivanja optimalnog broja zaposlenih koji su nužni za obavljanje predviđenog opsega posla.

– otpuštanje zaposlenika bez istovremene modernizacije i uvođenja novih tehnologija, direktno će djelovati na ugrožavanje sigurnosti prometa.

– izražena je želja i potreba aktivnog sudjelovanja sindikata u svim dijelovima razrade pojedinih zadataka u cilju provedbe Strategije rekonstruiranja i modernizacije.

– potrebno je riješiti zbrinjavanje sadašnjih invalida rada, kojih je na Hrvatskim željeznicama oko 1.500, te ulaganjem u poboljšanje uvjeta rada, svoditi na najmanju moguću mjeru broj budućih invalida rada.

Tijekom rasprave članovi odbora su konstatalirali da su nalazi Državne revizije i interne revizije Hrvatskih željeznica podloga temeljem koje su institucije pravne države (krim-policije, financijske policije te pravosuđa) obvezni djelovati u okviru svojih zakonskih nadležnosti i procesuirati eventualne kriminalne radnje. Nitko ne smije biti amnestiran od eventualne odgovornosti.

Odbori su konstatalirali da je donošenje Strategije nužno, kao podloga za osiguravanje visine sredstava u Državnom proračunu te kao osnovne smjernice Vladi Republike Hrvatske u Upravi HŽ-a za restrukturiranje i modernizaciju. Strategiju kao okvir iza kojeg će stajati operacionalizacija pojedinih planova po segmentima, članovi odbora prihvaćaju. Sve sporne dijelove, kao što su pitanja broja zaposlenika, zatvaranje ili trajna obustava prometnih pravaca, potrebno je rješavati kroz detaljne pojedinačne programe.

Odbori su temeljem provedene rasprave zaključili da predlože prihvaćanje Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica, uz tri uvjeta koji će se predložiti Zastupničkom domu u obliku zaključaka.

Prvo, da se zadužuje Vlada Republike Hrvatske da predloži Hrvatskom saboru dugoročnu strategiju razvitka Hrvatskih željeznica.

Drugo, da Vlada Republike Hrvatske treba Hrvatskom saboru, temeljem članka 6. stavka 6 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskim željeznicama, predložiti i

obrazložiti svaki prijedlog odluke o obustavi prometa posebno za svaku pojedinu prugu iz točke 11 (točke 2. i 3. u tabeli) Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica.

Treće, da se zadužuje Vlada Republike Hrvatske da izradi precizni socijalni program i tek potom pristupi realizaciji racionalizacije broja zaposlenih (prekvalifikacija i daljnje smanjenje broja zaposlenih) te da o tome izvjesti i nadležne odbore Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora.

KLUBOVI ZASTUPNIKA

Klub zastupnika Zastupničkog doma SDP-a predložio je da Zastupnički dom Hrvatskoga sabora donese sljedeće zaključke:

U provođenju Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica niti jedan pružni pravac, bez obzira na njegovu isplativost, ne može se zatvoriti ili ukinuti, a da se prije toga ne ponudi jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te gospodarskim subjektima sa sjedištem na njihovom području da sklope sa HŽ-om posebne ugovore. Za te ugovore i ostanak pružnih pravaca moraju postojati gospodarski i drugi interesi ovih subjekata, i pri tome se druga strana obvezuje osigurati razliku cijene između gubitka koji ostvaruje HŽ i ekonomski opravdane cijene, polazeći od uvjeta i kriterija za određivanje cijena koji važe na HŽ-u.

Program rješavanja »viška« zaposlenih na HŽ-u mora se ostvarivati tako da se tim radnicima ponudi zapošljavanje, kad za to postoje opravdani i na gospodarskim osnovama utemeljeni razlozi. Zapošljavanje se može realizirati u drugim pratećim tzv. sporednim djelatnostima HŽ-a, ili drugim javnim poduzećima odnosno trgovačkim društvima u kojima Republika Hrvatska ima većinski ili pretežiti udio, a nakon što se iskoriste unaprijed navedene mogućnosti, tek onda koristiti instrument otpremnine, slanja u mirovinu i na zavode za zapošljavanje.

Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da sve rezervne dijelove te druge robe koje su neophodno potrebne za restrukturiranje i razvoj HŽ-a, poglavito za tehničko-tehnološko održavanje, modernizaciju i automatizaciju HŽ-a, a zadržani su na carinarnicama Hrvatskih carina, preda HŽ-u a naplatu iznosa neplaćene carine osigura kroz planiranje proračunskih sredstava potrebnih za rad HŽ-a.

Klub zastupnika HSS-a odlučio je

predložiti Zastupničkom domu da donese zaključke prema kojima se, prije donošenja zakonske regulative i projekta raspolaganja imovinom HŽ-a, ne može provesti privatizacija i prodaja njenih sastavnih dijelova, da se razradi stvaranje eventualnog tehnološkog viška zaposlenika po fazama uvođenja modernizacije s kvalitetnim socijalnim programom i konsenzusom svih strana, da se uvede limitirani broj prijevoznih dozvola za kamione prije prihvaćanja projekta restrukturiranja i modernizacije HŽ-a, te da se odgodi sklapanje ugovora od javnog interesa (PSO ugovori) rekonstrukcije pojedinih pruga.

Klub zastupnika HSP-a i HKDU-a Zastupničkog doma predložio je donošenje zaključka prema kojemu se Vlada Republike Hrvatske zadužuje da na odgovarajući način međusobno uskladi dinamiku smanjivanja broja zaposlenih s mogućom dinamikom modernizacije, a sve u cilju osiguranja optimalnog stupnja sigurnosti željezničkog prometa, te da o tome izvjesti nadležne odbore Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora.

RASPRAVA

Nakon što je ministar pomorstva, prometa i veza **mr. Alojz Tušek**, u ime predlagatelja, Vlade Republike Hrvatske obrazložio Prijedlog strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica, za riječ se javio **mr. Franjo Križanić (HDZ)** kako bi zatražio pojašnjenje.

Studije stranih konzultantskih poduzeća nisu najmjerodavnije

Ministar Tušek je, naime, iznio podatak da se za subvencije Hrvatskim željeznicama izdvaja 5 posto iz Državnog proračuna, a na sjednici Odbora za gospodarstvo i financije se u tom kontekstu spominjalo 1,1 posto, s ciljem spuštanja na 0,7 posto. Kazao je kako nije istina da prijašnja vlast nije ništa napravila na provođenju ranije donesene prometne strategije, jer je u odnosu na 1997. godinu broj zaposlenih u Hrvatskim željeznicama Vraždin pao sa 1733 na 1532 zaposlena.

Lokalna je vlast već angažirana na restrukturiranju željeznica, te je Va-

raždinska županija već izdvojila sredstva za modernizaciju pruge Varaždin – Golubovec.

Kritičan stav prema vlasti, kako bivšoj, tako i sadašnjoj, ipak je pridonijelo da neke pruge još uvijek nisu zatvorene, što se pokazalo korisnim, kazao je mr. Križanić, podsjećajući na primjer pruge Varaždin – Golubovec, koja je trebala biti ukinuta.

Naručivane studije od stranih poduzeća i konzultantskih tvrtki neće pokazati pravi način za restrukturiranjem koji bi dugoročno donio prave koristi, budući da je financijski možda isplativije uvesti primjerice 10 autobusnih linija, ali je dugoročno to loše, jer je željeznički promet ekološki prihvatljiviji, a to je vrlo važno ljudima u Varaždinskoj županiji. Svi relevantni efekti su teško mjerljivi, a vrlo ih je važno sve sagledati pri donošenju ovakvih odluka. Potom je zastupnik upitao što se želi postići uvođenjem, kako se navodi u Prijedlogu, alternativnih prijevoza, te je upitao koji su to.

Austrija je problem višestruko korisno riješila tako da je propisala da se teretni kamioni prevoze dijelom putem željeznice. SR Jugoslavija će se sve više otvarati prema zapadu, a Hrvatska ne bi trebala dozvoliti da njeni kamioni tutnje po našim cestama, kad bi se za to mogli izvršno koristiti željeznički kapaciteti. Bez obzira na sve izrađene analize, teško se mogu sagledati sve eksterne žrtve i koristi, te isplativost državnog subvencioniranja. Zastupnik Križanić se složio, međutim, da se od strategije do ovog prijedloga puno napravilo na iznalaženju kvalitetnijih rješenja za problem Hrvatskih željeznica.

Otvoreno tržište pretpostavlja konkurenciju

Ministar Tušek je zahvalio na iznesenim primjedbama, te je napomenuo kako mora sagledati i govoriti o problemu generalno, te da ne može ulaziti u stanje u svakoj županiji pojedinačno. Odgovarajući na navode prethodnog govornika o broju zaposlenih na željeznicama u Varaždinskoj županiji, kazao je kako podaci Svjetske banke kazuju drugačije, te da treba uzeti u obzir i prirodnu fluktuaciju, ali to je već tema za neku drugu raspravu, zaključio je ministar Tušek. Složio se, međutim, da je izneseni primjer uključivanja tijela lokalne samouprave u saniranje stanja željeznica jako dobar i poučan, a složio se i s navodima da Hrvatske željeznice imaju dovoljno snage da same

pokušaju riješiti probleme, te da angažiranje stranih konzultantskih tvrtki ne može uvijek ponuditi kvalitetno rješenje. Pitanje međusobnog konkuriranja autobusnog i željezničkog prometa otvara niz drugih pitanja. Istina je da su kapaciteti putničkog prometa HŽ-a preveliki, ali otvoreno tržište pretpostavlja konkurenciju i borbu za tržište. Hrvatski će prijevoznici teško pristati na rješenje po uzoru na Austriju koja je kamionski tranzit preusmjerila na željeznički promet, jer se stvara dodatni trošak, a zarada je manja. Koridor od Beograda na zapad, koji prolazi preko hrvatskog teritorija, pokušalo se organizirati na taj način, a potrebite vagonne bi napravili domaći proizvođači, ali Austrija neće dozvoliti prelazak granice jer je njihov istovjetan sustav patentiran, te bi morali koristiti njihove vagonne. O tome bi se trebala organizirati posebna rasprava, jer se radi o posebno teškom problemu, budući da Republika Hrvatska već gubi novac na takvom tranzitu, koji se preselio sjevernije, preko Mađarske, zbog ratnih djelovanja i tadašnjih okolnosti. Glede kontrole učinjenog ministar je kazao kako će se u proračun uvrstiti analiza troškova svakog uvrštenog stavka, pa će se na taj način postići transparentnost i bolja kontrola učinjenog i utrošenog.

Mr. Vladimir Mesarić (KDM) pozdravlja Prijedlog strategije i pokušaje da se revitalizira željeznički promet, naglašavajući potrebu za racionalizacijom u svim pogledima, ali ne inzistirajući na redukciji gospodarskih i upravnih aktivnosti, koji mogu dovesti do pojačanja i poboljšanja kvalitete željezničkog prometa, kako teretnog, tako i putničkog. Izrazio je potom svoju sumnju u ispravnost rješenja prema kojemu bi se broj zaposlenih trebao znatno reducirati, jer bi se povećanjem aktivnosti smanjio taj disbalans. Trebalo bi proučiti način na koji funkcionira željeznički promet u Švicarskoj, koji je tamo najdominantniji oblik prijevoza, a koja ima neusporedivo manje pogodnu reljefnu konfiguraciju tla. Kod nas se, nažalost, preferira cestovni prijevoz, kazao je Mesarić, te je predložio da se, putem zakonskih odredbi, taj oblik prijevoza, poglavito za srednjoškolsku i studentsku populaciju dodatno subvencionira. Koridor od Mađarske do Italije, odnosno luke Trst ili luke Koper, iako kratak, ali je trenutno najfrekventniji pravac, uskoro će biti izvan funkcije, kad Slovenija izgradi svoju ubranu prugu do Hodoša, dakle od Mađarske granice

prema Murskoj Soboti, napomenuo je zastupnik. Susjedne zemlje puno ulažu u pruge, pa bi i mi mogli puno toga naučiti i umjesto redukcije pokušati staviti sve kapacitete u funkciju. Pri nabavci lokomotiva i vagona apsolutnu bi prednost trebali imati domaći proizvođači, među kojima su mnogi došli u financijske poteškoće. U posljednje dvije godine, koliko je prošlo od donošenja Prometne strategije razvitka Hrvatske, ocijenio je Mesarić, učinilo se koliko je to bilo moguće, a na aktualnoj je Vladi da uloži dodatne napore i postepeno reafirmira željeznički promet, poglavito onaj putnički. Na taj bi se način izbjegle socijalne tenzije do kojih bi došlo pri otpuštanju znatnog broja radnika, bez racionalizacije u svim drugim dijelovima.

Strategija ne postoji, već pojedinačne akcije s ciljem saniranja

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** zastupnicima se obratila **Ivana Sućec-Trakoštanec**, ali je prije generalnih opažanja zastupniku Mesariću kazala kako strategija zapravo ne postoji, već se putem pojedinih akcija i studija pokušavalo sanirati probleme željezničkog prometa i Hrvatskih željeznica.

U Prometnu strategiju razvitka bio je uključen i željeznički promet, ali danas se govori i o restrukturiranju poduzeća koji taj promet obavlja. HDZ i njegovi zastupnici ne mogu podržati prijedlog da se HŽ podijeli, da se zatvaraju pruge, da se otpuštaju radnici, a sve to bez valjanog razloga. »Sve spominjane studije polaze od idealnih uvjeta, a izračivali su ih ljudi koji su iz sasvim drugog miljea od ovog našeg«, napomenula je zastupnica, dodajući kako strategija ne bi smjela rješavati sadašnje probleme, već prvenstveno trasirati pravce razvoja u budućnosti.

• Država ne može prema željeznici imati tržišni odnos, jer je ona od posebnoga nacionalnoga, gospodarskoga, demografskoga i razvojnog interesa.

Drži da država ne može prema željeznici imati tržišni odnos, jer je ona od posebnog nacionalnog, gospodarskog, demografskog i razvojnog interesa za Republiku Hrvatsku. Sasvim

je drugo pitanje kako će HŽ efikasnije koristiti svoje resurse, nivelirati broj zaposlenih i uskladiti ga s prometom, primjenjujući moderne organizacijske metode, te smanjiti troškove. Ne podržava predloženo restrukturiranje prema kojem bi se HŽ podijelio na tri dijela – infrastrukturu, putnički prijevoz i teretni prijevoz, koji bi se onda u različitim fazama privatizirali, jer bi na taj način država ostala samo vlasnik pruga na kojima bi netko drugi ostvarivao dobit. Primjer projekta sličnog tipa, koji je Margaret Thatcher svojedobno pokušala provesti nije donio pozitivne rezultate. Također bi trebalo povećati računa o ekološkom aspektu, te se u tom pogledu ugledati na Austriju i Švicarsku, koje inzistiraju da se tranzit preko njihovog teritorija odvija željezničkim putevima. Kao dodatni argument navela je sigurnost željezničkog prometa, koja je puno veća od one u cestovnom prometu. Zbog svega navedenog zastupnica drži kako bi država trebala ulagati i više od onoga koliko trenutno ulaže. Drži da je kamionski lobi vrlo jak, te da se i s te strane zapravo koči revitalizacija željezničkog prometa. Predloženu strategiju zastupnici HDZ-a ne mogu prihvatiti, a Sućec-Trakoštanec je predložila i da se sve iznesene primjedbe ugrade u Prijedlog, prije no što se nađu pred zastupnicima po drugi put. Zastupnici HDZ-a podržavaju modernizaciju i poboljšanje poslovanja željeznice, ali nisu za dijeljenje HŽ-a na tri sektora, ukidanje pruga i otpuštanje velikog broja radnika. Na kraju je svog izlaganja zastupnica istaknula kako podržavaju izradu analize koja uvažava realnost pozicije u kojoj se nalazi hrvatska država i kojom se o razvitku željezničkog prometa promišlja u skladu s ciljevima o kojima je ranije govorila.

Zatvaranje jedne od najrentabilnijih pruga prije rata?

Josip Majdenić (HDZ) je svjestan činjenice da je proces pretvaranja hrvatskih željeznica u komercijalno uspješnu tvrtku dug i težak, te da će puno stajati hrvatske porezne obveznike. Poražavajućim je okarakterizirao podatak da država subvencionira HŽ 55 do 60 posto, u posljednjih 10 godina, iako se pokušavao povećati promet putnika i roba, osigurati sredstva za »iskup carine«, osloboditi HŽ od poreza na diesel gorivo, ukinuti nerentabilne pruge, otpustiti preko

4,5 tisuća radnika. Pruga Vinkovci-Osijek predviđena je za trajnu obustavu, iako je već sada van uporabe, budući da je stradala u ratnim razaranjima, odnosno da je opljačkana u duljini od 17 kilometara. Sanacija tog dijela stajala bi oko 35 milijuna kuna. Ona međutim nikako ne bi trebala biti uvrštena u tu kategoriju, jer je prije rata bila jedna od najrentabilnijih i najisplativijih pruga u državi, njome je prometovalo negdje oko 13 putničkih i 7 teretnih željezničkih kompozicija, a njena iskoristivost iznosila je oko 98 posto. Osijek je gospodarsko, kulturno i sveučilišno središte, pa ta pruga ima posebno značenje za cijelu regiju.

Rentabilnost HŽ-a ne bi trebalo podizati samo kroz zatvaranje pruga, već i putem obnavljanja pruga koje su bile rentabilne. Zastupnik je stoga apelirao na svoje kolege i zamolio ih da ne budu brzopleti i svojim odlukama ne pridonese još većem osiromašenju.

• Rentabilnost HŽ-a ne bi trebalo podizati samo kroz zatvaranje pruga, već i putem obnavljanja pruga koje su bile rentabilne.

Zvonimir Novoselec (HDZ) nije želio ponavljati općenite ocjene koje je u ime Kluba iznijela Ivana Sućec-Trakoštanec, a u ime Odbora za gospodarstvo i financije zastupnik Križanić, ali je ponovno naglasio potrebu da se pri donošenju Strategije pokušaju sagledati i eksterne štete, odnosno koristiti. Upozorio je na određene nedosljednosti i nejasnoće u utvrđivanju financijskog statusa HŽ-a. Drži da bi ova Strategija trebala biti suglasna ranije donesenim strategijama prostornog uređenja i prometnog razvitka. Ovom potonjom je, naime, utvrđeno da se do 2003. godine sagradi pruga na relaciji Sveti Ivan Žabno – Gradec. Ta je dionica vrlo značajna jer skraćuje put od Bjelovara do Zagreba, ali podiže i iskoristivost pruge Bjelovar – Kloštar, koja je obnovljena 1993. ili 1994. godine, a ovom ju je Strategijom predloženo ukinuti. Zastupnik je predložio da se ta pruga uvrsti među pruge koje će biti sufinancirane iz državnog proračuna, tvrdeći kako će se isplatiti njena eksploatacija.

Također drži da bi bilo isplativo odvojiti krak pruge od Svetog Ivana Žabno prema Križevcima.

Prijedlogom strategije predviđa se da se primjenom načina financiranja rada jedinica lokalne samouprave i uprave omogućiti da one same sudjeluju u financiranju željezničkih pravaca za koje su zainteresirane (1. skupina pruga), a za pruge druge skupine predloženo je da Zastupnički dom donese odluku o trajnoj obustavi ili o osiguranju sredstava za posebne ugovore na pojedinim prugama, i to iz državnog proračuna. Zastupnik je zatražio dodatno pojašnjenje, jer se iz predloženih rješenja daje zaključiti da će se pruge, bez obzira u koju skupinu spadaju, financirati iz državnog proračuna.

Na kraju je svog izlaganja zastupnik Novoselec podržao stajalište Kluba zastupnika HDZ-a i još jednom apelirao na ministra da se pruga od Kloštra, preko Svetog Ivana Žabna i Bjelovara i Gradeca prema Zagrebu ostavi u uporabi, tim više što je Bjelovarsko-bilogorska županija već uložila znatna sredstva, te da ona dobije isti status kao i neke druge pruge u Hrvatskoj, odnosno da je financirana iz državnog proračuna. Suvremeni promet uključuje i onaj kombinirani, pa se i Hrvatska mora tome prilagoditi, a to neće moći biti moguće ako se pruge ne osposobe za kvalitetnu eksploataciju.

Željko Režić (HSL) je ocijenio kako je Ministarstvo pomorstva, prometa i veza trebalo povesti računa o važnosti nekih pruga, primjerice Vinkovci–Osijek, za koju je predloženo da se ne ulaže u njenu rekonstrukciju, prije nego ih je rasporedilo u skupine, tim više što će se šine i nako morati mijenjati, pa činjenica da na jednom dijelu te pruge nedostaju šine i nije dobar argument.

Znatna će se sredstva morati uložiti u modernizaciju i nabavku novih vlakova, pri čemu bi maksimalno trebalo uključiti i domaće proizvođače, a ako se odluči da, zbog tehničke zastalosti, posao neće moći dobiti domaći proizvođači, trebalo bi im pokušati osigurati odnos kooperanta stranom proizvođaču. Režić je ocijenio kako željeznički promet u Hrvatskoj ima budućnost, ali da treba puno učiniti i na čistoći vagona i slično.

Govoreći o navodima sindikata i uposlenika HŽ-a kako se u poslovanju uočavaju neke nepravilnosti i neracionalno trošenje sredstava iz državnog proračuna, Dragan Papac (HDZ) je ustvrdio kako nije čuo pokretanje postupka utvrđivanja odgovornosti za takvo poslovanje.

Vlakom koji prometuje prugom Vinkovci – Drenovci – Gunja dnevno putuje veliki broj čaka i radnika, a i dobar dio prometa iz BiH prema Vukovaru ili Mađarskoj mogao bi se odvijati tim pravcem, pa ta pruga ne bi trebala biti u prvoj skupini. Pruga Vinkovci – Županja također ima veliko značenje, budući da je Županja industrijsko središte. Posebno je naglasio važnost pruge Osijek – Vinkovci, na kojoj je, kako kaže zastupnik Papac, završio fakultet, jer njome putuje mnogo studenata i radnika, a prije rata često se znalo događati da se na vlak nije moglo ući, što dovoljno govori o njenoj rentabilnosti. Pogrešno je, međutim, zanemarivati okolnosti uslijed kojih je ona postala neisplativa. Tu su prugu opljačkali četnici u Domovinskom ratu, tako da je ona dijelom neiskoristiva. Političke stranke, građani i sindikati potpisuju peticije i žele osigurati ostanak pruge i njeno stavljanje u pogon u cijelosti. Na tome će žestoko ustrajati i zastupnici tog kraja, kako u Županijskom, tako i u, nada se, Zastupničkom domu, jer bi ta pruga, nakon rekonstrukcije, zasigurno opravdala uloženi novac, a o čemu govore i prijeratni podaci.

Ona povezuje Vukovarsko-srijemsku županiju s Osijekom, a autobusni je promet vrlo skup. Pojedinci iz HŽ-a čak su predlagali da se dio tračnica s teretnog kolodvora iskoristi za izgradnju dijela pruge koji je opljačkan, što potvrđuje da se zasigurno može pronaći neko rješenje, konstatao je zastupnik Papac.

Koridor prema Europi ne smije se zatvoriti

Dragutin Bračun (HDZ) je govorio o prugama Krapinsko-zagorske županije, koje zapravo predstavljaju međunarodne koridore prema Republici Sloveniji, odnosno Europi. Teško je reći da li će te pruge u bližoj budućnosti biti rentabilne, ali njihova je važnost jednako velika kao i onda kada su se gradile, ako ne i veća. Jasno je da one nisu služile za izvoz ruda, već su u funkciji međunarodnog koridora, kazao je Bračun, pa se pita zašto se predlaže ukidanje tih prometnih komunikacija, a imajući u vidu strateške vanjskopolitičke ciljeve Republike Hrvatske. Stoga će se zalagati za ostanak tih pruga u funkciji i ostaviti mogućnost da se tim prugama prometuje onako kako se prometovalo u vrijeme kad su i sagrađene.

Upitao je ministra koliko Hrvatska ima međunarodnih pravaca, kad si može dozvoliti da ukine dva od njih (Zabok-Đurmanec i Savski Marof-Kumrovec), te zašto Hrvatska ne iskorištava svoje željezničke kapacitete ako u cijelom svijetu postoji tendencija preusmjerenja cestovnog prometa na željeznički, koji za Republiku Hrvatsku ima stratešku važnost.

Ivan Lacković-Croata (HDZ) podržao je zastupnike koji su se zalagali za pruge Koprivničko-križevačke i Bjelovarsko-bilogorske županije, a posebno se založio da se pruga Kloštar-Bjelovar ne ukine, jer je prema nekim podacima ona samo 15 posto nerentabilna. Za tu se prugu zalagao i pokojni zastupnik Sulimnac, pa je ona konačno bila obnovljena i stavljena u pogon.

Vinko Jelić-Balta (HDZ) je u svom izlaganju podržao ranije iznijete stavove zastupnika o potrebi ostavljanja pruge Bjelovar – Križevci u funkciji, a novom bi dionicom pruge od Bjelovara do Kloštra put do Zagreba bio kraći za pola sata. To je od velike važnosti za kraj koji je ionako prometno izoliran, prije svega radi boljeg povezivanja sa Zagrebom i središnjim dijelom Slavonije. Zatražio je da se Prijedlog strategije još jednom razmotri i da se uvaži iznijeti prijedlozi, pa će ga tada moći podržati.

• Željeznički je promet u manjem ili većem dijelu uvijek subvencioniran iz državnih proračuna.

»Niti jedan željeznički sustav na svijetu nije u potpunosti rentabilan, pa nije ispravan takav pristup ni Hrvatskim željeznicama«, iznio je Šimun Kujavec, dodajući kako je željeznički promet u manjem ili većem dijelu uvijek subvencioniran iz državnih proračuna. Prema tome, nije ispravno ni pruge svrstavati u skupine prema rentabilnosti, a pri tome se ne upitati zašto su neke pruge nerentabilne. U prugu Varžadin – Golubovec nije uložena ni kuna u posljednjih 60 godina. Materijal nabavljen za njenu modernizaciju u cijelosti je otišao u Knin, pa se, zbog političkih barijera, ta pruga ponovno nije modernizirala. Danas se ne mogu izdvojiti sredstva za tu namjenu, ali bi se sklapanjem kakvog ugovora od posebnog javnog interesa i taj problem mogao riješiti. Nije ispravno govoriti o iskorištenosti

željezničkih pravaca, kad znamo da su mnoge pruge devastirane uslijed ratnih razaranja ili opljačkane.

Potrebno je izraditi ne generalnu, već za svaku prugu pojedinačnu cost-benefit analizu, u čiju bi izradu trebalo uključiti i stručnjake sa tih područja koji su svakako mjerodavni i koji mogu argumentirano dati svoje mišljenje.

Također nije ispravno povlačiti paralelu s Hrvatskim cestama i izradivati kategorizaciju po uzoru na ceste, budući da se županijske uprave za ceste financiraju iz castarina koje plaćaju registrirana vozila na određenom području, a kod željeznica to nije slučaj. Zastupnik je upitao i koje kriterije treba uzeti u obzir pri uspostavljanju modela za financiranje jedinica lokalne samouprave i uprave, kako bi one mogle sufinancirati održavanje i modernizaciju, pa čak i izgradnju pruga. Prije svega bi, drži on trebalo utvrditi koliko su ukupne koristi, a kolike ukupne »žrtve«, što nije jednostavno. Trebalo bi, dakle, simulirati budući razvitak određenog kraja i njegovog gospodarstva, a potom i cjelokupni razvitak s gospodarskog, prometnog i društvenog aspekta, s naglaskom na predviđanje utjecaja koji taj prometni pravac ima na taj kraj, kao i ulog za postizanje odnosno rezultat koji bi polučili moderni željeznički kapaciteti. Problem je iznalaženje potrebitih sredstava i postizanje adekvatnog tehnološkog statusa pruge, a to nije krivnja ni bivše ni sadašnje Vlade.

Ocjena rentabilnosti nikako ne može biti precizna, ako se ocjenjuje prema sadašnjem stanju željeznica, tim više što su uzroci takovog stanja drastični, a u izradu analiza i ocjena opravdanosti održavanja određenih željezničkih pravaca moraju biti uključene jedinice lokalne samouprave i uprave. Vrlo je bitno naći ispravne kriterije pri izradi ugovora o financiranju, kako ne bi bili pod utjecajem lobija i da se ne bi formirali po uzoru na »zatvorene dogovore«.

Skrenuti dio cestovnog prometa na željeznički

Dr. Ivan Marijanović (HDZ) je svjestan težine situacije u kojoj se nalaze Hrvatske željeznice, ali i njenog velikog značenja za nacionalni, gospodarski i demografski boljitak, a ono pokazuje i naš odnos prema javnom dobru. Maksimalno oprezno treba pristupiti donošenju odluke o svakoj pojedinoj pruzi, imajući na umu okolnosti u posljednjih 10 godina. Do tada su bile u pu-

noj funkciji, a danas je izgubljen pretežit dio prometa koji se ranije njima odvijao, tržište, te znatna sredstva koja su prije donosili tranziti željezničkim prometom preko hrvatskog teritorija, a ne samo promet.

Prijedlogom strategije pod znak upitnika se stavlja prometovanje prugama Banova Jaruga – Daruvar, Nova Kapela – Pleternica, te Pleternica – Našice, u ukupnoj duljini 1230 kilometara, pa su ljudi iz Požeško-Slavonske županije već počeli potpisivati peticije jer se boje da će se one staviti van uporabe. Lokalne vlasti i Vlada Republike Hrvatske trebale bi zajednički poraditi na iznalaženju rješenja.

Promet tim prugama ne može biti konkurentan cestovnoj alternativu, budući da su pruge u vrlo lošem stanju, jer su nakon Domovinskog rata samo osposobljene za promet, ali vlakovi ne mogu voziti brže od 40 kilometara na sat. Dovođenje u stanje brže prohodnosti tih pruga skrenuo bi veliki dio putničkog prometa na željeznički. Dr. Marijanović je na kraju svog izlaganja podsjetio kako su brodski i željeznički promet ekološki neprihvatljivi.

Ministar pomorstva, prometa i veza **Alojz Tušek** stupio je za govornicu kako bi održao završnu riječ i odgovorio na navode i pitanja zastupnika Županijskog doma. Kazao je kako je željeznička mreža velikim dijelom nastala prije stotinjak godina, u vrijeme kad, osim konjske zaprege, nije bilo prijevozne alternative. Godišnje se u željeznice ulaže oko 2 milijuna kuna, a stanje tračnica i vagona je vrlo loše, pa nije potrebno izrađivati nikakve stručne analize da bi se uvidjelo kako nešto nije u redu. Zastupniku Mesariću je ministar Tušek odgovorio kako Vlada ne zastupa pristup sveobuhvatne redukcije, a potom je izvijestio članove Županijskog doma o pregovorima koji se vode za ustanovljenje i kvalitetnije organiziranje gradskog željezničkog prometa, koji bi od središta gradova vodio u krugu do 100 kilometara.

Na redukciju autobusnih linija države nema pravo, jer bi to dovelo do monopoliziranja i preferiranja jedne vrste prometa.

Austrija i Švicarska zaštitile su se iz ekoloških razloga, propisujući da se tranzitni promet obavlja željeznicama, pojasnio je Tušek, složivši se kako je to i hrvatska budućnost, te je iznio kako se i HŽ pokušava modernizirati nabavkom niskopodnih vagona, kao i uvrštavanjem ovakvog tranzita u svoju ponudu.

Koridor od Mađarske do Slovenije preko Čakovca i Kotoribe i njegova frekventnost koja je znatno porasla u posljednjih 10 godina ima zapravo svoj uzrok u činjenici da se Luka Rijeka nalazi u problemima, pa se roba preusmjerava u Luke Trst i Koper. Hrvatskoj je u interesu staviti Luku Rijeka u puni pogon, a tada će se koristiti koridor Mađarska – Koprivnica – Križevci – Zagreb – Rijeka. Vlada podržava i otvaranje pruga cijelom dužinom koje povezuju Hrvatsku s BiH, kao i domaću proizvodnju vagona i lokomotiva.

Zastupnici Sućec-Trakoštanec ministar Tušek je odgovorio kako su pokazatelji izneseni u Prijedlogu strategije više nego valjan razlog za otpuštanje dijela radnika iz HŽ-a, ali to nije otpuštanje u klasičnom smislu te riječi, već će te radnike čekati program preusmjeravanja, prekvalifikaciju odnosno za socijalno zbrinjavanje, te svi ostali programi za koje je Vlada oformila posebna povjerenstva. Jedno je dobiti otkaz, a drugo je biti nedobrovoljno otpušten, ustvrdio je ministar.

Ministarstvo pomorstva, prometa i veza je proračunom za 2000. godinu dobilo manje sredstava nego za 1999. godinu, a Tušek se nada da za iduću godinu sredstva neće biti dodatno smanjena, pa nije moguće ulagati više u Hrvatske željeznice. Dodatno je obrazložio i ideju da se poslovanje HŽ-a razdijeli na tri segmenta: putnički promet, teretni promet i infrastrukturu.

Putnički će se prijevoz uvijek morati subvencionirati, a tako je u svim zemljama svijeta, jer je siguran željeznički promet preskup da bi ekonomski mogao uspješno poslovati. Pruga od Osijeka do Vinkovaca bi trebala dobiti status kapitalnog projekta, ako je se želi staviti u pun pogon, i nitko nije protiv toga, ali će se u tom slučaju morati odustati od neke druge kapitalne investicije, budući da je količina sredstava kojom Ministarstvo raspolaže fiksna.

Ministar je napomenuo i neusuglašenost prometne i prostorne strategije, pri čemu dolazi do problema izdavanja lokacijskih dozvola za izgradnju cesta, ali i pruga, iako u manjem broju slučajeva, te je dodao kako bi ih obje trebalo mijenjati i uskladiti s još nekim zakonskim aktima i popratnim propisima.

Izgradnju pruge preko Svetog Ivana Žabna nitko ne dovodi u pitanje, a početak će iduće godine proračunskim sredstvima, čime bi, nakon njenog

završetka, pruga u cijelosti bila solidna. Problem je međutim s dijelom pruge koja se odvaja od Križevaca, koji bi trebalo subencionirati, pa bi u tom smislu trebalo postići dogovor s jedinicama lokalne samouprave i uprave, a ako se on ne postigne o sudbini te pruge odlučivat će Hrvatski državni sabor, kao i o načinu financiranja.

Tušek je naglasio i snažnu potporu kombiniranom prijevozu, ali ne monopolizirajući, odnosno stavljajući u povoljniji položaj ni cestovni ni željeznički promet.

Eventualnu situaciju u kojoj na području kopnenog prijevoza mogu nastati monopoli treba eliminirati slično kao i u morskom prometu (uvodeći privatne burze i trajektno linije). Slaže se da je HŽ neracionalno gospodario, te da su navodi sindikati dijelom ispravni, iako drži da ni sindikati nisu posve nevini, te je obavijestio zastupnike da su Ministarstvo pomorstva, prometa i veza i Ministarstvo financija, u suradnji s Financijskom policijom pokrenuli postupak utvrđivanja odgovornosti, pa ako se otkrije protuzakonito postupanje nalazi će ući u daljnju proceduru.

Također, ministar je informirao zastupnike o planovima za izgradnju kanala Dunav – Šamac koji bi skratio promet prema ostatku Europe za oko 500 kilometara, pa će taj dio Slavonije biti manje prometno izoliran, a kod Vukovara se planira izgraditi najveća riječna luka u ovom dijelu Europe, čime bi taj dio definitivno postao sjecište desetak koridora svih triju vrsta prometa.

Zastupniku Bračunu je pojasnio i kako je jedna stvar imati međunarodni koridor, a druga međunarodni prijelaz, budući da koridori idu velikim pravcima i obično prate ceste. Hrvatska se bori priskrbiti što veći broj koridora na svom području, jer oni garantiraju i veliki tranzit, međutim mi za sada imamo samo jedan koridor.

Ministar Tušek je, na kraju svog izlaganja, pojasnio kako su analize izrađivale nezavisne konzultantske kuće upravo zato što bi, da se pita jedinice lokalne samouprave i uprave sve pruge ostale u funkciji na način na koje su to bile i do sada, te da se kriteriji i kategorizacija ne mogu primijeniti na pruge na način na koji je to učinjeno s cestama. Restrukturiranje HŽ-a zamišljeno je tako da bi svaka županija imala svoju ustanovu koja bi brinula o infrastrukturi, pri čemu bi financiranje tog segmenta bilo posebno dogovoreno s

lokalnim vlastima i izrađene pojedinačne analize, a osoblje i oprema ostali bi pod ingerencijama centralizirane uprave. U konačnoj realizaciji te ideje neće se žuriti, budući da su željeznice vrlo vrijedan resurs i da se u skladu s tim ništa ne smije raditi naprečac, bez jakih i argumentiranih stavova.

Nakon izlaganja ministra pomorstva, prometa i veza zastupnici su glasovali o Prijedlogu strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica, te su utvrdili mišljenje kojim je ne podržavaju.

Hrvatske željeznice u zaostatku 50 godina

Nakon što je pred zastupnicima Zastupničkog doma Prijedlog strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica obrazložio ministar pomorstva, prometa i veza, **mr. Alojz Tušek, dr. Jure Radić** iznio je stajalište odbora Zastupničkog doma za pomorstvo, promet i veze, te za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, budući da su o ovoj temi raspravljali na zajedničkoj sjednici.

U ime Kluba zastupnika HSP-a i HKDU-a govorio je **Tonči Tadić**, a na početku je izrazio zadovoljstvo što se s rasprava o ustavnim promjenama prešlo na rasprave o temama koje su od vitalne važnosti i koje se odnose na gospodarsko-socijalnu situaciju.

Hrvatske su željeznice bez dvojbe za otprilike 50 godina u zaostatku za modernim europskim i svjetskim željezničkim sustavima. Unatoč velikim naporima dobro organiziranih sindikata radnika HŽ-a, materijalni uvjeti rada predstavljaju stalnu opasnost i za zaposlene i za putnike. Iznio je potom podatke o nesreći kod Plaškog, koja je već peta veća nesreća od srpnja ove godine, kad je 33 vagona iskočilo iz tračnica, a kočnice prvih šest vagona su se istopile zbog vrućine i trenja, što zorno pokazuje i dokazuje kako je stupanj sigurnosti ispod razine prihvatljivog.

HŽ također pokazuje neprestan trend smanjivanja zaposlenih, pa su tako i preostali zaposleni premoreni, što dodatno smanjuje stupanj sigurnosti, kazao je Tadić, te napomenuo kako je i ovim Prijedlogom strategije predviđeno daljnje smanjivanje broja zaposlenih, i to na 8 tisuća i 800 radnika.

Za studiju kanadske konzultantske kuće izdvojeno je oko milijun njemačkih maraka, a sada je angažirana neka nizozemska kuća, sve prema diktatu Svjetske banke za obnovu i razvoj, mimoilazeći Sabor, a ne sukladno potrebama Republike Hrvatske, što pokazuje da »iznad Sabora nije Bog, kako je htio otac Domovine Ante Starčević, već Svjetska banka«. Svjetskoj je banci u interesu da se ulaže u peti i deseti koridor, a ne u cjelokupne strateške potrebe sustava HŽ-a. I u predmetnom Prijedlogu stoji da je hrvatski prometni prostor povoljno valoriziran u mreži paneuropskih prometnih pravaca, ali Sabor ponajprije mora voditi računa o hrvatskim nacionalnim interesima i o interesima gospodarstva u cijelosti.

Nema dvojbe o prednostima koje nudi željeznički prijevoz, kazao je Tadić, jer je sasvim jasno kako je on ekološki čišći nego cestovni, manji je utrošak energije, prijevozni je kapacitet veći, a svega toga su svjesne i zemlje Europske unije. I Hrvatska bi se trebala priključiti trendu preferiranja željezničkog prometa, čime bi se znatno rasteretio cestovni promet, posebice bi to bilo korisno radi rasterećenja čvorišta kod Karlovca gdje je promet kamionima vrlo gust.

Ocijenio je, međutim, opcije i predvujete za izlazak Hrvatskih željeznica iz teškog stanja u kojem se nalazi, vrlo nepovoljnima, a prije svega radi velikog broja zaposlenih koje bi trebalo otpustiti, zatim zbog namjere da se rentabilni dijelovi HŽ-a nakon restrukturiranja privatiziraju, a oni nerentabilni, kao putnički promet, i dalje ostanu na teret poreznih obveznika.

• Željeznice se mogu istinski valorizirati jedino uklopljene u cjeloviti prometni sustav.

Prijedlog strategije restrukturiranja i modernizacije HŽ-a izrađen je na način da se željeznički promet promatrao izolirano od cjelovitih potreba Republike Hrvatske, što začuđuje, budući da se željeznice mogu istinski valorizirati jedino uklopljene u cjeloviti prometni sustav, a nije ih moguće promatrati ni odvojeno od luka u Rijeci ili Splitu, ali ni onih riječnih duž Dunava. Taj pristup lako može odvesti do zaključka da je željeznički promet nerentabilan i da se nužno moraju poduzeti neke redukcije.

Iako je u HŽ potrebno investirati oko 800 milijuna kuna, Prijedlogom je predviđeno svega 400 milijuna kuna, pa je i Odbor Zastupničkog doma za pomorstvo, promet i veze istaknuo u svom izvješću potrebu za iznalaženjem niza dopunskih poteza koje bi pomogle ozdravljenju HŽ-a. Oslobođanje od plaćanja poreza na diesel gorivo predviđeno je predmetnim dokumentom, ali potrebno je riješiti i dugovanja INI i HEP-u, kontrolirati troškove poslovanja, osloboditi HŽ dugovanja proizašlih iz ratnih okolnosti i radi neadekvatne dosadašnje politike Vlade u prometnom sektoru.

Prijedlogom strategije nisu predviđena sredstva za socijalni program za zbrinjavanje radnika koji će biti otpušteni iz HŽ-a, kazao je Tadić i ocijenio kako bi Prijedlog strategije trebalo poslati Vladi na doradu, jer ovakav nije pogodan za usvajanje, te je dodao kako drži besmislenim govoriti o ukidanju nekih pruga, bez prethodnog donošenja cjelovite strategije razvitka Republike Hrvatske.

Restrukturiranje je prijeko potrebno

»Od potrebe restrukturiranja Hrvatskih željeznica ne može se pobjeći«, kazao je na početku svog izlaganja u ime Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin**.

1998. godine vođena je »tiha« rasprava o ovoj temi, prilikom uzimanja zajmova za restrukturiranje HŽ-a (167,4 milijuna dolara), najvećim dijelom od Europske banke za obnovu i razvitak i Svjetske banke za obnovu i razvitak, a čija je cijena bila očito otpuštanje i smanjivanje broja zaposlenih na 16 tisuća.

Ovim je Prijedlogom predloženo otpuštanje još 3 350 radnika do 2002. godine.

Jasno je da Vlada do tada neće moći ponuditi zamjenska radna mjesta, jer u tržište samo od sebe neće moći otvoriti toliko radnih mjesta. »Restrukturiranjem javnih službi« bez posla će ostati ukupno oko 50 tisuća ljudi.

Za otpremnine je zaposlenima u HŽ-u bio predviđen iznos od 55 milijuna maraka (od ukupnog iznosa kredita), kazao je Kajin, te je upitao postoji li neki alternativni program pomoći otpuštenim radnicima, osim otpremnina, tako da oni koji ostaju bar mogu računati na svoja radna mjesta.

U razdoblju od 1998. do 2005. godine predviđeno je iz HŽ-a otpustiti ukupno 10 tisuća zaposlenika, a paralelno bi trebao teći proces restrukturiranja i privatizacije, međutim, taj se proces bazira prvenstveno na »uklanjanju zaposleničkog balasta«. Ta je privatizacija tako nedostavno obrazložena u predmetnom dokumentu, pa je taj dio teško upotrebljiv za raspravu, ocijenio je IDS-ovac Kajin.

Sa 183 milijuna dolara kredita namjeravalo se obnoviti 220 kilometara kolosijeka, nabaviti 40 novih lokomotiva, 120 putničkih vagona i 100 teretnih vagona, međutim, ništa od toga nije učinjeno.

Klub zastupnika IDS-a zastupa stajalište da se pruga od Lupoglava do Raše ne zatvori, jer bi tako područje Raškog bazena bilo odsječeno od Europe, ali i od Zagreba, čime bi dodatno bio ugrožen razvoj cijele Labinštine, imajući na umu loše stanje u kojem se nalaze tamošnje ceste.

Kajin se nadao da će netko možda razmisliti i o željezničkom povezivanju sa Zagrebom preko tunela kroz Učku ili Čičariju preko Rijeke. Ponovno otvaranje te pruge, nakon što se jednom zatvori, a isto je i s prugama Bjelovar–Kloštar i Vinkovci–Osijek, puka je utopija. Trebalo bi imati viziju o stanju i pravcu kojim se želi krenuti u nekoj regiji, dodao je zastupnik.

Ako će jedini kriterij biti dohodovnost pruge, valja se zapitati koja je pruga u Hrvatskoj uopće dohodovna.

Temeljni je cilj predložene strategije povećanje teretnog prometa za 5 posto godišnje, što je vrlo moguće, imajući na umu da se Srbija stabilizira i da teret više neće zaobilaziti Hrvatsku, ali i da je potrebno da Luka Rijeka postane konkurentna onoj u Kopru i Trstu, a predlaže se i privatizacija dijelova HŽ-a. Putnički će promet i dalje biti potrebno sufinancirati iz proračunskih sredstava, kazao je zastupnik i kao relevantan podatak naveo i činjenicu da je najveći dio kredita namijenjenih za modernizaciju i restrukturiranje željeznica bio iskorišten za isplatu otpremnina, a ne za primjerice nabavu novog voznog parka.

Predloženo je također zatvoriti nerentabilne pruge i otpustiti višak radnika, na čemu se temelje opcije za izlazak iz postojećeg stanja HŽ-a, međutim, socijalni program zbrinjavanja tih radnika ključan je moment pri razmatranju ovog Prijedloga strategije.

Jedinice lokalne uprave i samouprave zainteresirane su za podizanje razine i prometovanje željeznicama,

međutim to neće biti moguće ako na snazi ostane ovakav sustav financiranja jedinica lokalne uprave i samouprave.

Također, bez postizanja konsenzusa sa sindikatima, Strategija neće biti uspješna, napomenuo je Kajin, te ukazao na nelogičnost predviđanja porasta plaća zaposlenima u HŽ-u, u skladu s porastom bruto društvenog proizvoda, a Vlada s druge strane nudi koncept zamrzavanja plaća u javnim službama i poduzećima.

Na kraju svog izlaganja pozvao je zastupnike da ne prihvate zatvaranje pruge Lupoglav – Raša.

Važnost socijalnog aspekta pri rješavanju viška radnika

»Mi u Klubu zastupnika SDP-a držimo da je ovaj Prijedlog strategije izuzetno značajan dokument jer se odnosi na rješavanje problema jednog od najznačajnijih gospodarskih sustava u zemlji i predstavlja do sada prvi i najrazrađeniji projekt restrukturiranja poduzeća u vlasništvu države«, kazao je **Miroslav Korenika**.

U projekt su aktivno uključene velike međunarodne financijske institucije i operacionalizacijom, odnosno donošenjem određenih zakona temeljenih na predloženoj Strategiji postići će se racionalizacija Hrvatskih željeznica u svim segmentima.

»Jedan od najneugodnijih zahvata zasigurno je otpuštanje viška zaposlenih, a za nas socijaldemokrate izuzetno je važan socijalni aspekt rješavanja viška zaposlenih«, napomenuo je.

Željeznički promet u odnosu na cestovni ima mnoge komparativne prednosti, a najznačajnije su one energetske i ekonomske prirode, budući da su zbog energetske uštede manji troškovi prijevoza.

Otvaranjem desetog koridora prema SR Jugoslaviji i intenziviranjem prometa petim koridorom od Mađarske prema lukama na hrvatskoj obali ostvario bi se i značajni devizni priljev zbog većeg prometa u tranzitu.

Željeznički je promet i ekološki čistiji, a predstavlja i sigurniji način za prijevoz otpadnih tereta i opasnih tvari.

Jedan od ciljeva predloženog dokumenta je smanjivanje kamionskog prijevoza, koji bi se preusmjerio na željeznice.

Unatoč svemu, i kod nas i u svijetu postoji tendencija smanjivanja željezničkog prometa, kako roba, tako i putnika, a poslovnije HŽ-a u posljednjih godina dovelo je do sadašnje si-

tuacije koja se slobodno može nazvati krizom, pa se rješavanjem situacije u HŽ-u moraju ozbiljno pozabaviti sve državne institucije.

Miroslav Korenika (SDP) je naglasio kako je hrvatski željeznički sustav osposobljen za veći opseg usluga od ovih koje se danas nude, budući da je prilagođavan drugačijoj tržišnoj strukturi i da je nedovoljno tehnički razvijen, zastario je i proizvodi velike gubitke. Zastupnik je potom naveo i podatke o dugovanjima HŽ-a drugim državnim poduzećima kao što su INA i HEP.

Političke i gospodarske prilike, ratna razaranja, zaostajanje u konkurentnoj sposobnosti, neracionalnost u poslovanju, ali i jednim dijelom loš odnos vlasnika, odnosno države prema Hrvatskim željeznicama rezultirali su podatkom da 50 posto zaposlenih ima u odnosu na 1990. godinu 25 posto manji transportni i financijski učinak.

• Uzrok lošem stanju zasigurno su i pojave na koje su sindikati ukazivali; neodgovornost, nedisciplina, neznanje, nestručnost, kriminal...

Uzrok lošem stanju zasigurno su i pojave na koje su sindikati ukazivali; neodgovornost, nedisciplina, neznanje, nestručnost, kriminal...

Zbog svega navedenog, zaključuje Korenika, sadašnje stanje u Hrvatskim željeznicama je neodrživo.

Hrvatska je Vlada još 1998. godine pismom o razvojnoj politici i ugovorom s Europskom bankom za obnovu i razvitak, koji je ratificiran u Saboru odlučila započeti s procesom osuvremenjivanja i restrukturiranja, ali se zbog nedostatka političke volje i novca nije puno učinilo.

Svako daljnje odlaganje rješavanja najosjetljivijih dimenzija problema u HŽ-u rezultira sve težom i težom situacijom, a jedna od njih je zasigurno i zatvaranje nekih pruga, pa tako, primjerice, pruga Varaždin – Golubovec nije rentabilna i u nju se 30 godina nije ništa ulagalo i ljudi je ne koriste jer je prespora, pa je isplativije putovati autobusom.

Subvencije iz proračuna 60 posto

Niska kvaliteta usluge i inzistiranje na pokrivenosti cjelokupne mreže, kao i nepostojanje potencijala kojim bi bilo moguće pokriti veći dio

troškova, dovelo je do nerentabilnosti dijela mreže HŽ-a, što rezultira neprestanom potrebom za subvencioniranjem iz Državnog proračuna, pa su na taj način ove godine Hrvatske željeznice 60 posto subvencionirane.

Klub zastupnika SDP-a podržava prijedlog da se utvrdi primarna i sekundarna mreža pruga, te da se, nakon dogovora svih zainteresiranih strana uvedu najracionalniji mogući oblici prometa. Krivo se interpretira kako će se prema Strategiji dio pruga odmah ukinuti, jer je precizirano kako će odluku o ukidanju donositi Hrvatski državni sabor, nakon detaljnog izvješća ministarstva, to više što se uvažava činjenica da trenutna nerentabilnost određenih pruga, poglavito onih na područjima od posebne državne skrbi nije razlog za ukidanje pruge.

Željeznica ima značajnu ulogu u razvitku čitavih regija, pa je potrebno dogovoriti racionalizaciju i organizaciju prijevoza takvim prugama, s ciljem eliminiranja nerentabilnosti.

Stanje u HŽ-u je vrlo loše, a sredstva iz Državnog proračuna koriste se poglavito za isplatu plaća, a ne za podizanje razine komparativnih prednosti željeznica. Ulaganja moraju rezultirati napretkom i razvojem, te stvarati pretpostavke za postupnu modernizaciju, koja bi opet rezultirala, povećanim prometom putnika i roba, racionalnijim poslovanjem i smanjivanjem potpore iz Državnog proračuna.

Relativno velik broj ljudi zaposlenih u HŽ-u je tehnološki višak, ali zastupnici SDP-a naglašavaju kako ne smije doći do nekontroliranog otpuštanja. Obveza je Sabora i Vlade osigurati sredstva za socijalni program zbrinjavanja viška radnika, a Vlada je već osnovala povjerenstvo i u projekt uključila Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Nova uprava HŽ-a trebala bi pokrenuti kvalitetan dijalog sa sindikatima i postići socijalni mir, dogovoriti metodologiju za zbrinjavanje različitih kategorija ljudi, koji će morati biti otpušteni.

Racionalizacijom i otpuštanjem određenog broja ljudi ni u jednom trenutku ne smije biti dovedena u pitanje razina sigurnosti željezničkog prometa.

Sve aktivnosti zacrtane Prijedlogom strategije bit će dorađene u zakonu koji će se donositi u Hrvatskom državnom saboru, a pritom se misli i na izmjene Zakona o financiranju jedinica lokalne samouprave i uprave, kojima bi se omogućilo da lokalna

samouprava i uprava sudjeluju u subvencioniranju pruga za koje ona procijeni da je od velike važnosti za njihovu regiju.

Nije sporna proeropska orijentacija Republike Hrvatske u kulturološkom, političkom i gospodarskom smislu, ali je jasno kako je za približavanje tim integracijama nužno postići neke standarde, ustvrdio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a dr. Jure Radić.

Osnovna primjedba na Prijedlog strategije je njena kratkoročnost, činjenica da nije cjelovita i nije usmjerena ka postizanju europskog stupnja u prometovanju željeznicama, iznio je zastupnik.

Kratkoročno zatvaranje nekih pruga može eventualno donijeti neke gospodarske koristi, međutim, takvi su potezi dugoročno vrlo štetni. Hrvatske bi željeznice trebale pratiti trendove u Europi i njene razvojne tokove, jer bi se na taj način postigle uštede u prijevozu pojedinih tereta, rezultiralo bi i drugim razvojnim efektima, a puno bi se učinilo i na očuvanju okoliša.

»Neodgovornost, nedisciplina, tromost, neulaganje, nestručnost i kriminal su riječi koje opisuju stanje u Hrvatskim željeznicama«, kazao je dr. Jure Radić.

Tehnička zaostalost je pak problem za sebe, a čak je i priznati stručnjak za željeznički promet, pokojni profesor Alačević, nakon izgradnje ličke pruge kazao kako je ona već u tom trenutku bila zaostala za oko 20 godina za europskim prugama.

Svemu tome se mora dodati i činjenica da su pruge u ratu opljačkane i devastirane, a negativan je trend u željezničkom prometu započeo i prije 5 do 6 godina, prije početka Domovinskog rata. Zbog različitih je razloga terefni promet počeo zaobilaziti hrvatsku prijevoznu mrežu, što se može primijeniti i u poslovanju Luke Rijeka, koja danas obavlja svega petinu prijeratnog prometa.

Unutarnje mogućnosti uštede u Hrvatskim željeznicama prilično su velike, kazao je Radić, budući da raspoložu dvostruko većim brojem lokomotiva i vagona nego što ih je doista potrebno, jer je opseg prometa pao, te je upitao zašto se oni ne prodaju nekome kome još mogu poslužiti iako su tehnički zaostali. HŽ posjeduje i atraktivne zemljišne lokacije koje bi se mogle prodati tvrtkama koje grade stanove ili slično.

Zastupnik je iznio i primjedbu kako je ovaj Prijedlog strategije restrukturiranja i modernizacije zapravo samo prijedlog za restrukturiranje.

Jedan od najrazvijenijih željezničkih sustava na svijetu, onaj švicarski, u idućih će 5 godina uložiti još 15 milijardi švicarskih franaka u modernizaciju željeznica. Hrvatska ne može razmišljati na taj način, ali može izraditi kvalitetan program.

Paralelno sa smanjivanjem broja zaposlenih, modernizacija i restrukturiranje

Radić je također ocijenio kako su podaci navedeni u Prijedlogu prilično nesređeni i kako je nedopustivo da u »dokumentu koji dođu u rujnu piše kako će se socijalni program zbrinjavanja viška radnika izraditi do rujna ove godine«.

Paralelno sa smanjivanjem broja zaposlenih mora se provoditi i modernizacija i osuvremenjivanje, budući da će znatno manji broj zaposlenosti u suprotnom dovesti do snižavanja razine sigurnosti prometa, a to se ne smije dopustiti. Prije otpuštanja treba osigurati kvalitetan program za njihovo zbrinjavanje, precizirati s kojih radnih mjesta i koji su to ljudi, a predmetnim se dokumentom to uopće ne regulira.

• Željeznici nije moguće pristupiti samo s ekonomskog gledišta i rentabilnost uzeti kao jedini kriterij, jer bi se tada sve hrvatske pruge trebale ukinuti.

Željeznici nije moguće pristupiti samo s ekonomskog gledišta i rentabilnost uzeti kao jedini kriterij, jer bi se tada sve hrvatske pruge trebale ukinuti.

Trebalo bi uzeti u obzir i demografske, razvojne i ekološke parametre, a nedopustivo je recimo zatvarati prugu Kumrovec – Zagreb, jer kada Slovenija otvori svojih 11 kilometara pruge koja bi se nastavila na nju, put od Beča do Zagreba bit će skraćen za stotinjak kilometara.

Podržao je prijedlog Odbora za pomorstvo, promet i veze da se o sudbini svake pruge raspravlja pojedinačno i da se svaka situacija zasebno analizira.

Govoreći o modernizaciji željezničkog sustava u Hrvatskoj, zastupnik je kazao kako bi trebalo u Prijedlogu strategije anticipirati i otvaranje novih pruga, možda ne ove

ili iduće godine, ali zacrtati planove za budućnost.

Vesna Škare-Ožbolt je u ime Kluba zastupnika DC-a kazala kako se do sada željeznici nije davalo gotovo nikakvo značenje, nego se tretirala samo kao potrošač proračunskog novca, iako treba reći da Hrvatske željeznice sudjeluje s više od 5 posto u vrijednosti cijelog gospodarstva RH i sa 20-ak tisuća uposlenih čini zavidan potencijal i poduzeće koje zaslužuje maksimalnu pozornost. Krajnje je vrijeme da se taj pristup Hrvatskim željeznicama promijeni i da se stvore preduvjeti za uspješno poslovanje na transportnom tržištu po uzoru na neke zapadnoeuropske države. Cilj je stvoriti željeznicu koja će uz odgovarajuće subvencije biti održiva gospodarski i financijski.

U današnje vrijeme teškog gospodarskog stanja, kada Hrvatska ima visoku stopu nezaposlenosti, gotovo najveću od svih tranzicijskih zemalja, vrlo je nezahvalno i nepopularno govoriti o otpuštanju radnika, međutim, Vlada i Hrvatske željeznice moraju kvalitetno riješiti taj problem.

Prihvaćanjem produktivnosti smanjila bi se potreba za otpuštanje, radnika. To se treba i mora korigirati svake godine tijekom petogodišnjeg razdoblja i restrukturiranja, kazala je Škare-Ožbolt.

Iz Prijedloga je vidljivo da ni Vlada nije ispunila dio svojih obveza iz proračuna, kao npr. 170 milijuna kuna za plaćanje dobavljača, pa zato čudi konstatacija u zaključku Vlade o isključivoj odgovornosti Uprave i Nadzornog odbora za neizvršavanje ciljeva i zadataka projekta osuvremenjivanja Hrvatskih željeznica.

Preusmjeravanje dijela cestovnog prometa na željeznički

Upitala je zašto nema izvješća o realizaciji mjera Vlade o preusmjeravanju prijevoza roba sa ceste na željeznicu, ili o suradnji s domaćom industrijom. Pitanje od goleme važnosti je i koje je mjere Ministarstvo prometa poduzelo da zaštiti Hrvatske ceste od kamiona na realizaciji Mađarska – BiH jer tereti višestruko premašuju nosivost tih regionalnih cesta, naročito na relaciji Vinkovci – Županja. Hrvatska od tog i takvog teretnog prijevoza nema nikakve koristi, već samo milijunsku štetu, stoga bi resorno ministarstvo i Vlada trebali preusmjeriti takav promet na alternativne željezničke pravce.

Zastupnici DC-a drže da Vlada mora aktivno raditi na izradi zakona koji bi izjednačili status ceste i željezničke pruge i kreirati proračun tako da se adekvatno valorizira pravi značaj željeznice u Republici Hrvatskoj. Naglasila je potrebu dovođenja infrastrukture u stanje koje će omogućiti konkretan status željezničkom prijevozniku, a građanima kvalitetnu uslugu, jer se tek tada može očekivati osnivanje privatnih kompanija i prihod od naplate korištenja infrastrukture. Posebno se osvrnula na prijedlog ukidanja pruge Vinkovci-Osijek i podsjetila ministra Tušeka da se DC već obratio Ministarstvu otvorenim pismom, međutim, nisu dobili odgovor. Ta je pruga najvećim svojim dijelom bila na okupiranom području i potpuno je uništena i devastirana, a šteta se procjenjuje na 50 do 70 milijuna kuna. Prije rata pruga Vinkovci – Osijek bila je jedna od najiskorištenijih pruga u Hrvatskoj, s blizu milijun prevezenih putnika, i ima veliko značenje za cjelokupnu slavonsku regiju, pa se upravo stoga ne smije prihvatiti zatečeno stanje i zbog ratnih razaranja ostaviti tu prugu zatvorenom. Dužni smo osigurati obnovu i dovesti je u stanje prije rata, možda čak i u tehnički jednostavnijem obliku, ako će to biti jeftinije i onda je ponuditi na korištenje po tržišnim uvjetima. Na potezu je lokalna uprava.

»Ova regija je multietnička, pučanstvo se vratilo, a dva grada su povezana svakodnevnim migracijama i sigurni smo da se ova pruga nikada ne bi smjela ukinuti i ne bi se ni ukinula da nije bilo rata, pa ne smijemo dopustiti da Vukovarsko-srijemska i Osiječko-baranjska, dvije ratom najpogođenije županije ispaštaju sada i u miru«, kazala je u ime Kluba zastupnika DC-a Vesna Škare-Ožbolt, dodajući kako je neshvatljivo da je takvu značajnu prugu u ovom materijalu predloženo ukinuti.

Osnovni prigovor ovom Prijedlogu strategije je nedovoljno elaboriranje stanja s prugama koje su po studiji Kanak predviđene za ukidanje i što to znači u financijskim efektima kako bi odluka Sabora o sudbini tih pruga bila donesena na temelju egzaktnih pokazatelja.

Razvojni program željezničkog prometa nije dovoljno elaboriran, kao ni privatizacija i načini za privatizaciju sporednih djelatnosti teretnog i putničkog prometa. »Kako možemo biti sigurni da prihvaćanjem ovog materijala prekidamo dugogodišnju agoniju Hrvatskih željeznica i da joj i

otvaramo put za sigurnu i kvalitetnu budućnost«, upitala je zastupnica. Ovo je pogotovo nejasno, s obzirom na točku 2. zaključka Vlade Republike Hrvatske.

Demokratski centar drži da je potrebno napraviti dugoročniju strategiju za razvoj Hrvatskih željeznica, kao i izraditi plan socijalnog zbrinjavanja viška zaposlenih, jer to ova strategija ne nudi.

U ime Kluba zastupnika HSS-a govorio je **Marijan Maršić**. Tom je prilikom kazao kako je prije izrade Prijedloga strategije restrukturiranja i modernizacije HŽ-a bilo potrebno učiniti neke predradnje, a to su usvajanje Strategije i Programa prometnog razvitka Republike Hrvatske, koji su poslužili kao okviri i provedbeni dokument na temelju kojeg se mogu donositi određene odluke na razini države.

Prijedlog strategije izradio je Nadzorni odbor Hrvatskih željeznica, nakon čega je on upućen Ministarstvu pomorstva, prometa i veza.

1950. godine kopneni je prijevoz željeznicom iznosio 90 posto ukupnog prometa, a danas samo 17 posto.

Pruga Savski Marof – Tovarnik donosila je dvije trećine ukupnih prihoda Hrvatskih željeznica.

Iako se zastupnik slaže da je trebalo izraditi strategiju za osuvremenjivanje i restrukturiranje Hrvatskih željeznica, drži kako neki parametri ipak nisu uzeti do kraja u obzir, a u to se uvjerio i u razgovoru s predstavnicima sindikata.

Strateška opredjeljenja na međunarodne pravce su jasna, odnosno koridor X na istok-zapad i koridori 5a, 5b i 5c a perspektiva ostalih pruga je upitna.

Privatizacija tek nakon cjelovitog popisa imovine

Zastupnici HSS-a drže kako bi trebalo zasebno obraditi restrukturiranje, a zasebno modernizaciju, te da je vrlo bitno specificirati koji dijelovi HŽ imaju posebni državni interes, a koji mogu biti privatizirani, međutim s tim procesom se može krenuti tek nakon što bude donesen cjelovit Zakon o privatizaciji i kad bude dostupan cjelovit popis imovine HŽ-a. Socijalni bi program zbrinjavanja trebao biti sastavni dio restrukturiranja i usuglašen sa svim socijalnim partnerima, a nikako nametnut. Zastupnici HSS-a ne mogu prihvatiti da će sedam tisuća ljudi u idućih pet godina ostati bez posla, a da neće biti kvalitetno i trajno zbrinuti.

Trebalo bi stoga ozbiljno poraditi na programima prekvalifikacije i otkupljivanja staža, kao i na zbrinjavanju invalida rata i invalida rada, te onih koji imaju umanjenu sposobnost rada.

• Trebalo bi ozbiljno poraditi na programima prekvalifikacije i otkupljivanja staža, kao i na zbrinjavanju invalida rata i invalida rada, te onih koji imaju umanjenu sposobnost rada.

Maršić je iznio kako bi trebalo preispitati prijedlog o obustavi prometa prugama Vinkovci – Osijek, Sisak – Caprak – Karlovac, Lupoglav – Raša, Savski Marof – Kumrovec i Bjelovar – Kloštar. Problem nerentabilnosti pruga ne nastaje jer su one nepotrebne ili preskupe, već zbog sveukupne gospodarske situacije kojoj danak plaća i željeznički promet.

Izvijestio je potom i o peticiji za nezatvaranje pruge Vinkovci – Osijek koju je potpisalo oko 18 i pol tisuća ljudi, a koju su proveli Sindikat i Hrvatska seljačka stranka. Pruga Osijek – Vrpolje ugrađena je u međunarodnu trasu, a manje je važna. Iznio je i argumente u korist pruge Osijek – Vinkovci, koja će biti još važnija nakon završetka projekta kanala Dunav – Sava, ako se on prokopa do Bogdanovačkog brda, te ekološke opasnosti, budući da je tamo 43 hektara šuma.

Na kraju svog izlaganja Maršić je izrazio nadu kako će se zastupnici složiti da se prometna politika treba definirati na način da se što manje koristi cestovni promet, a što više željeznički, te da se rokovi za provođenje nekih segmenata Strategije što više produlje kako bi se posljedice što manje osjetile. Također drži da bi Vlada trebala izraditi jednu cjelovitu prometnu strategiju Republike Hrvatske i u njoj razraditi sve ovom prilikom uočene nedostatke.

U ime Kluba zastupnika HSLs-a govorio je **Željko Glavan**, koji je mišljenja kako je u ovakvim gospodarskim uvjetima nužno donijeti dokument sličan ovom predloženom.

U situaciji kad javni rashodi u visokom postotku sudjeluju u nacionalnom dohotku, nužna je racionalizacija svih sustava, kao što se to ovdje i predlaže, iako u ovom trenutku neće biti moguće provesti i neke razvojne

aspekte, kao što su otvaranje novih pruga i proširenje kapaciteta.

Zastupnici HSLs-a drže kako bi paralelno s ovim dokumentom trebalo donijeti i strategiju dugoročnog razvika, kojom bi bila predviđena izgradnja ravnicaške pruge Zagreb–Rijeka, čime bi se put do mora smanjio na sat vremena.

Željeznički sustav gotovo u svim zemljama svijeta posluje s gubitkom, pa tako i ovaj naš, ali bi trebalo poraditi na tome da oni budu što je moguće manji.

Temeljne principe Prijedloga strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica zastupnik je ocijenio dobrom osnovom za smanjivanje gubitaka, ali se željeznicama ne može prilaziti isključivo s ekonomskog gledišta, već se mora voditi računa i o utjecajima na okoliš, te demografskim i strateškim ciljevima države. Očekuje se da će nakon donošenja ovog dokumenta uslijediti niz dokumenata i provedbenih akata, uklopljenih u dugoročnu strategiju razvika željezničkog prometa i Hrvatskih željeznica.

Iskustvo razvijenih željezničkih sustava kazuje kako sustav bolje funkcionira razdvojen na dijelove: infrastrukturu, putnički i teretni promet. Glede ukidanja pruga Glavan drži kako Sabor siguran mora donijeti konačnu odluku, ali u dogovoru s jedinicama lokalne samouprave i uprave, budući da samo one mogu procijeniti stvarnu važnost za pruge za to područje, te da se ljudima mora objasniti da ukidanje pruge neće značiti ukidanje mogućnosti prijevoza, jer će se osigurati alternativni prijevoz.

U situaciji tako visoke nezaposlenosti ozbiljno bi trebalo razmisliti prije ukidanja svakog radnog mjesta, a ako je to doista nužno, valjalo bi osigurati kvalitetan socijalni program zbrinjavanja.

Novac od prodaje nekretnina uložiti u razvitak

HSLs izrazito podržava privatizaciju, poglavito pratećih djelatnosti i onih dijelova koji nisu čvrsto vezani uz tehnološku cjelinu funkcioniranja željezničkog prometa, ali pri tome treba biti vrlo oprezan kako se kroz neko vrijeme ne bi ustanovilo da je model privatizacije bio pogrešan. Također bi trebalo neproduktivne nekretnine u vlasništvu HŽ-a rasprodati i novac uložiti u razvitak, jer je nedopustivo da se troši na njihovo održavanje.

Kad se u obzir uzmu i nesreće koje se događaju radi tehnološki zaostale infrastrukture, vagona, lokomotiva i pruga, još je jasnije da je restrukturiranje i modernizacija neophodna.

Na kraju izlaganja je kazao kako žali što u dokumentu nije navedeno koliko se očekuje da će iznositi stvarni troškovi restrukturiranja i kolike se financijske koristi očekuju, apelirao je na sindikate i poslodavstvo HŽ-a da učini sve kako bi se spriječile zloupotrebe, rastrošnost i kriminal, te je izrazio nadu kako će Hrvatska u dogledno vrijeme imati efikasnu i modernu željeznicu.

Zlatko Kramarić iznio je stajalište Kluba zastupnika HNS-a i LS-a, te je ustvrdio kako nije jednostavno govoriti o ovoj temi kad su osnovne premissa ovako obeshrabrujuće.

Izostajanje odgovarajuće prometne politike i strategije prati vrlo loša tehnička, tehnološka i organizacijska situacija, kao i teško ekonomsko stanje. Cestovni se prijevoz u isto vrijeme nekontrolirano razvio do granica društvene nerentabilnosti, a pomorski, riječni i željeznički promet nerazmjerno malo sudjeluje u prijevozu roba i putnika.

Zastupnik Kramarić je mišljenja kako je i nedavno usvojena Strategija prometnog razvika Republike Hrvatske temeljena na paradigmi zastarjele prometne politike koja se oslanja na konkurentski odnos pojedinih prometnih grana. Suvremeni prometni sustavi u pravilu su multimodalni, a zastupnici u čije ime govori drže kako osnovu neracionalnosti prometnog sustava čini stihijski razvoj cestovnog prometa, do kojeg je došlo zbog izostajanja potrebnoga društvenog usmjerenja.

Brojni su faktori pridonijeli tome, a jedan od najvažnijih je činjenica da se cestovni prijevoz nije odvijao u granicama podmirjenja svih troškova, a država je snosila troškove produljivanja cesta, ustroja i sigurnosti prometa. Zakonom o Hrvatskim željeznicama država je na sebe preuzela obvezu održavanja i gradnje željezničke prometne strukture, čime su željeznice stavljene u nešto povoljniji položaj.

Gotovo sve europske zemlje provode rigorozne mjere kako bi se smanjili kapaciteti cestovnih vozila, odnosno ograničilo njihovo povećanje, uvode se prijevoznicičke dozvole, utvrđuje opseg investicija, ograničuju radijus kretanja, kako bi se postigla društvena rentabilnost.

U Republici Hrvatskoj dopušten je enorman uvoz i prijevoz teškim cesto-

vnim vozilima, iako je jasno da bi bilo racionalnije koristiti neki drugi oblik prijevoza, a događa se i da je nedavno otvoren most kod Osijeka gotovo pred zatvaranjem jer ne može izdržati tako veliki broj teretnih vozila koji njime prolaze. Mudrijim je ocijenio otvaranje željezničkih koridora za takvu vrst prometa.

Uvođenjem ekološkog poreza smanjile bi se postojeće nejednakosti u odnosu na uvjete poslovanja prometnih grana, kao i troškovi otklanjanja negativnih posljedica, te razvoj ekološko čistih prijevoznih kapaciteta.

Komentirajući prijedloge za ukidanje pojedinih pruga, Kramarić je takav pristup ocijenio potpuno pogrešnim, jer se oni opravdavaju zbog visokih troškova poslovanja, a ne vodi se računa o činjenici da su investicije u željezničkom prijevozu u odnosu na cestovni niže 2,5 puta, da je prometovanje željeznicom ekološki prihvatljivije.

Nikako se ne može prihvatiti ideja o ukidanju pruge Osijek–Vinkovci, čime bi se dodatno oštetilo to područje i stanovništvo tog kraja, nakon svih pretrpljenih ratnih razaranja. To bi imalo značajne štetne gospodarske posljedice.

Tijek pregovora s predstavnicima Svjetske banke i MMF-a pokazuju da oni utječu na trend otpuštanja radnika iz javnih poduzeća, pa tako i iz Hrvatskih željeznica, ocijenio je Kramarić, dodajući kako su rokovi za otpuštanje prve grupe prekratki. Ustrajavanje na klasičnom pristupu nerentabilnim sustavima i provođenje ekstremnih mjera rezultat će daljnjim opadanjem opsega prijevoza, efikasnosti i kvalitete željezničkog prometa, koji će postati toliko neracionalan i minoran da će ga biti teško uklopiti u europski željeznički sustav.

Kramarić je iznio stajalište i o privatizaciji HŽ-a. Europska iskustva pokazuju kako različiti modeli privatizacije željeznica redom ukazuju na oprez jer taj proces teče vrlo sporo, a i neisplativo je pretvorbi podvrgnuti čitave sustave. Prije donošenja posebnog Zakona o pretvorbi HŽ-a uporno se pokušavaju prodati mnoge nekretnine, sestrinska poduzeća, radionice, hoteli i skladišta, a sve s ciljem ostvarivanja prihoda izvan osnovne djelatnosti. Prenošenje ovlasti u razvoju željeznice na jedinice lokalne samouprave i uprave pokazalo se, međutim, vrlo uspješnim, pa će se i Klub zastupnika HNS-a i LS-a zalagati za to. Zlatko Kramarić izvijestio je zastupnike o pismu Udruge polagatelja

prava na dionice HŽ-a, a u kojem oni upozoravaju na trgovanje vlasničkim udjelima bez valjanih odluka Nadzornog odbora, čišćenje ovisnih društava od radnika, skupe inozemne kredite, neracionalno upravljanje imovinom, izostanak odgovarajuće Vladine potpore domaćoj proizvodnji tračničkih vozila, te izostanak socijalnog dijaloga. Zastupnici HNS-a i LS-a očekuju nastavak rasprave o ovoj temi i neke izmjene, kako bi lakše mogli glasovati za Prijedlog strategije.

Nema razloga, nastavlja ovaj LS-ovac, da se prigradski i javni gradski prijevoz i dalje marginalizira, kad se u suradnji s lokalnom samoupravom može učiniti puno.

Financijska podloga socijalnog programa

Mr. Nikola Ivaniš govorio je u ime Kluba zastupnika PGS-a i SBHS-a, te je iznio kako je jasno da svi sudionici u raspravi imaju isti cilj: stvaranje moderne i učinkovite željeznice.

• Modernizaciju treba pratiti tehnološka i kadrovska obnova, a može biti provedena jedino u suradnji sa sindikatima i zaposlenicima Hrvatskih željeznica.

Modernizaciju mora pratiti tehnološka i kadrovska obnova, a može biti provedena jedino u suradnji sa sindikatima i zaposlenicima Hrvatskih željeznica.

Iznesene sumnje u kvalitetan socijalni program za zbrinjavanje otpuštenih radnika sasvim su opravdane jer je činjenica da ideje o prekvalifikaciji i dokvalifikaciji, te ponovnom zapošljavanju nigdje nisu financijski poduprijet, kao što su na to već ukazali zaposleni u HŽ-u, drži mr. Ivaniš.

Složio se da većina pruga nikada neće biti rentabilna, ali tako je i s trajektnim prugama, a država se u jednom trenutku opredijelila za očuvanje trajektnih linija u prometu, te s govornicima koji su govorili o tendenciji smanjivanja cestovnog prometa zbog urbanističko-infrastrukturnih blokada i razvitku željezničkog prometa. Zbog svega navedenog misli kako bi trebalo biti izrazito oprezan kod restrikcija u željezničkom prometu.

Prugu Lupoglava–Raša ne bi se smjelo ukidati jer bi time čitava

Labinština i taj dio Istre koji je vrlo gusto naseljen ostao prometno zaklunat, a velike bi gubitke trpjela i riječka luka. Primorsko-goranski savez i Slavonsko-baranjska hrvatska stranka podržavaju inicijativu da se pruga Vinkovci–Osijek ne ukida, te da se pri odlučivanju o sudbinama pruga odlučuje u Saboru, izrada pojedinačnih analiza.

Na kraju svog izlaganja osvrnuo se i na ne nužno kvalitetna rješenja koja preporučuju strane konzultantske tvrtke, navodeći pritom primjer Luke u Trstu, koja je postupajući prema napucima holandskih konzultanata zapala u ozbiljne probleme.

Takvim je tvrtkama ponekad prioritetniji interes Svjetske banke i MMF-a, od onog malih država kao što je Republika Hrvatska.

Prvi je u pojedinačnoj raspravi sudjelovao Branislav Tušek (SDP), koji je kazao kako mu je drago da se pred zastupnicima našao dokument koji je u skladu s predizbornim obećanjima koalicijskih partnera, u sklopu osnova industrijske politike. Stupanj neiskorištenosti kapaciteta Hrvatskih željeznica je velik, tehnički je sustav izrazito zaostao, produktivnost je u padu, kao i kvaliteta usluge, a sukobi između sindikata i uprave ne prestaju.

Kriminalu u HŽ-u nije se stalo na kraj, kazao je zastupnik, te je izrazio svoju nadu da će se odgovorni konačno procesuirati, a prema nalazima Državne revizije riječ je o velikoj sumi novca.

Previše se govori o višku zaposlenih koje bi trebalo otpustiti, a prema lo o ljudima koji će upravljati HŽ-om. Nedopustivo je da se uopće ne spomigne potreba za angažiranjem visoko obrazovanog potencijala, ocijenio je Branislav Tušek i upitao je li moguće temeljne ciljeve predložene Strategije ostvariti bez visoko obrazovanih mladih ljudi, koji raspolažu novim znanjima i koji bi trebali predstavljati nositelje sveukupnog nacionalnog prosperiteta. Odbacivanje takvog potencijala rezultira nenadoknadivim gubitkom.

Situacija je teška: socijalni dijalog između uprave i sindikata ne postoji, prečeste su međusobne prijetnje, sukobi i optužbe, gubici su veliki, a predviđeno je otpuštanje 7 tisuća radnika. Sve se to mora imati na umu pri iznalaženju rješenja za izlazak iz situacije, odnosno osigurati zajednički dijalog i osjećaj partnerstva u ostvarivanju ovog projekta.

Predložio je da se spominjanim so-

cijalnim programom zbrinjavanja osigura snažniji stimulans ljudi za prekvalifikaciju, sufinanciranje ponovnog zapošljavanja, informiranost o eventualnom doškoloivanju i to putem eliminiranja poznate činovničke i birokratske zatvorenosti u Zavodu za zapošljavanje, pa ako treba osigurati Zavodu i konkurentsku privatnu agenciju za zapošljavanje. Potrebno je također organizirati tijelo koje će koordinirati napore sindikata, Zavoda za zapošljavanje, Ministarstva rada i socijalne skrbi pri zbrinjavanju radnika.

Na kraju je svog izlaganja rezimirao što je Prijedlogom strategije predviđeno učiniti sa slavonskim prugama, a to je uglavnom stavljanje izvan prometa i iznio podatke o prometovanju tim prugama prije Domovinskog rata i o štetama koje su pretrpjele za vrijeme rata, te je upitao predstavlja li to nastavak tendencije da se mnoge stvari prelamaју preko leđa Slavonije, koja ionako ima najlošiju infrastrukturu, signalizaciju, cestovne prijelaze i improvizirane mostove.

Kod izrade Strategije za restrukturiranje i modernizaciju HŽ-a trebalo bi okupiti što širi krug koji imaju isti cilj, a to je stvaranje i izgradnja sigurne i efikasne Hrvatske željeznice.

Kadrovska pitanja ne smiju se rješavati po političkim linijama

Dr. Anto Kovačević (HKDU) podsjetio je na Krležine i Lovrakove literarne motive vezane uz željeznicu i vlakove.

U svojem se izlaganju orijentirao na kadrovska rješenja u upravljanju HŽ-om, jer je, unatoč povećanju financijske i radne produktivnosti, smanjenju troškova i ostalih pozitivnih pokazatelja, za koje je zaslužna uprava imenovana u kolovozu 1999. godine, razriješana dužnosti, naglašavajući kako politička podobnost u gospodarstvu donosi više štete nego koristi, a radi se upravo o političkim motivima, jer drugih nije moglo biti.

Mjesto generalnog direktora Hrvatskih željeznika ne može biti politička funkcija.

Da bi se proveo zacrtani plan restrukturiranja i modernizacije potrebno je godišnje uložiti 800 milijuna kuna, a bit će moguće namaknuti svega 400 milijuna, pa zaključak Vlade, prema kojem nije usvojeno obrazloženje Hrvatskih željeznika o neizvršavanju ciljeva i zadatka projekta osuvremenjavanja i restrukturiranja za

razdoblje od 1998. do 2000. godine, ne korespondira s ustanovljenom činjenicom o nedostatku novca.

Na kraju je pozvao zastupnike, sve uključene u raspravu i sve zainteresirane strane da problemu pristupe s krajnjom ozbiljnošću jer to nije političko već gospodarsko pitanje.

Dr. Ivan Čehok (HSL) javio se za repliku, jer drži kako je zastupnik Kovačević iskoristio njegovu ideju o simbolici vlakova u Hrvatskoj književnosti.

Dr. Anto Kovačević se nije složio s tim, jer drži da je bilo upravo suprotno.

Željko Krapljan (HDZ) je ocijenio kako Prijedlog strategije djeluje kao spisak želja nekompetentnih osoba, jer željeznica nije samostalan čimbenik u prometu roba i usluga, već je dio prometne mreže, pa se stoga prije svega treba odrediti mjesto koje željeznica u njoj zauzima.

Iz Prijedloga je očito da je željeznica u Hrvatskoj okarakterizirana samo kao element 5. i 10. paneuropskog koridora. Na tokove prometa tim koridorom možemo utjecati kvalitetom, sigurnošću i točnošću, ali na njih uvelike utječu u faktoru lučkog prometa.

Skrenuo je pozornost na činjenicu da određivanje razine prometa roba prema tonskom kilometru nije pravi pokazatelj, jer nije isto voziti salatu ili cement.

Upitao je je li isplativije prevoziti mazut, primjerice, željeznicom ili cestom, a potom je izvijestio zastupnike o stanju prometa i infrastrukture željezničke mreže u Sisačko-moslavačkoj županiji, navodeći pritom konkretne podatke o zapuštenosti dionica pruga, neiskorištenosti kolodvorskog prostora u Sunji, moderne pumpne postaje u Sisku, te gubicima koji nastaju jer se po gorivo mora u Zagreb, nepostojanju minimuma sigurnosti na prijelazima, signalizaciji i prometu općenito. Upitao je stoga ministru Tušeka jesu li stanovici sa sisačkog područja ponovno »gubitnici«.

Ivan Jarnjak (HDZ) podržao je one govornike koji su diskutirali o potrebi za cjelovitom strategijom prometnog razvitka Republike Hrvatske, a jedan takav dokument izradila je i Vlada Republike Hrvatske 1999. godine.

Teško je govoriti o ukidanju nekih pruga, a u isto vrijeme ne predviđati alternativu za te pruge.

Jarnjak drži kako je Prijedlog strategije restrukturiranja i modernizacije zapravo Prijedlog ukidanja,

restrukturiranja i modernizacije. U samom dokumentu stoji kako u Europi željeznice preuzimaju vodeću ulogu, a imajući na umu geografsku strukturu Hrvatske, vrijeme je i da mi krenemo tim putem, iako to košta.

Hrvatska je turistička zemlja i u vrijeme špice sezone željezničkim bi prometom moglo putovati puno turista. Primjerice, mogli bi trasu vlak od Kölna do Klagenfurta produljiti do Rijeke ili Splita, umjesto da se 90 posto prometa odvija cestama i da se stvaraju nezamislive gužve.

Željeznica košta, a dio troškova je ovim Prijedlogom predviđeno prenijeti na jedinice lokalne samouprave i uprave, što je diskutabilno, budući da će ona jedinica koja ima nerentabilne pruge morati sama plaćati za njih, a ona koja ima rentabilne pruge neće ništa morati plaćati. U tom se slučaju postavlja pitanje ravnomjernog razvoja svih regija Republike Hrvatske.

Prugu Savski Marof – Kumrovec predloženo je pretvoriti u industrijski kolosijek, a ako se to napravi izgubit ćemo veliku dobit, budući da će Slovenci svojih 11 kilometara pruge vezati upravo na tu prugu. Ako je brzina koja se može postići na toj pruzi premala, zašto se umjesto predloženog ne učine zahvati koji bi omogućili prometovanje većom brzinom, a tu je i mogućnost za uključivanje u prigradski promet, koji bi zasigurno dobro došao ljudima tog kraja.

Pruge Zabok – Đurmanec, Zabok – Gornja Stubica i Varaždin – Golubovec stare su više od 100 godina, a za njih bi lokalna samouprava trebala izdvajati oko 9 milijuna kuna godišnje, iako se njima reducirano prometuje i nemoguće je garantirati bilo kakav vozni red. Krapinsko-zagorska i Varaždinska županija nisu u mogućnosti izdvajati tako velik novac za tako lošu prugu, što zapravo znači da će se ona morati ukinuti, pitanje je samo sada ili za 5 godina.

Zastupnik Jarnjak predložio je da se Prijedlog strategije vrati Vladi, koja bi trebala izraditi cjelovitu strategiju prometnog razvitka u Republici Hrvatskoj.

Zdrava konkurencija među prometnim granama

Mr. Ivan Štajduhar (SDP) ponovio je kako su u ovom dokumentu, čiji je predlagatelj Vlada Republike Hrvatske, sadržane strateške odrednice za zadovoljenje prometnih zahtjeva i mogućnost integriranja u europske tokove.

Nacionalna željeznica je ogledalo svake države. Zemlje poput Japana, Njemačke ili Francuske ulažu velika sredstva u pruge kojima se prometuje velikim brzinama, održavaju zdravu konkurenciju među prometnim granama, razvijajući domaću prateću industriju gradnjom stabilnih postrojenja, uređaja i vozila, čime zapošljavaju i veliki broj ljudi.

Karakteristična je, međutim, tendencija ka transformaciji iz glomazne tradicionalne državne željeznice u tržišno orijentirane segmente, specijalizirane za putnički, teretni promet i infrastrukturu, ali i dalje subvencioniraju svoje željeznice, poglavito u izgradnji infrastrukture, a često participiraju i u nabavci vagona i vlakova. Preostali dijelovi željeznica, kao što su radionice, ugostiteljstvo i agencije u potpunosti su privatizirane, te samostalno sudjeluju u tržišnoj utakmici.

Hrvatske željeznice nalaze se na samom početku sličnog puta, ocijenio je Štajduhar, a podsjetio je i na vrijeme kad je HŽ bio jedan od najproduktivnijih, najopremljenijih i najbržih poduzeća tog tipa u ovom dijelu Europe.

Nakon početka Domovinskog rata prekida se promet i prema Dalmaciji i prema BiH, pa je promet opao za gotovo 75 posto. Tranzitni promet također zaobilazi hrvatske prostore.

Broj zaposlenih je u posljednjih 10 godina pao sa 43 tisuće na 19 tisuća, investicije su izostale, a pruge su u ratu devastirane, pa se ni prijeratni nivo tehničke opremljenosti nije mogao održati.

Danas Hrvatske željeznice znatno zaostaju za onim mađarskim ili slovenskim i potpuno je jasno da su promjene nužne.

Produktivnost rada je vrlo niska, a osnovna je zadaća prvo je dovesti na prijeratni nivo, a potom raditi na njenom daljnjem podizanju. Vlada i resorno Ministarstvo u tome moraju imati značajnu ulogu, potičući zdravu konkurenciju među prijevoznicima, ali i stvarajući podjednake početne uvjete za to, što znači da se paralelno s izdvajanjima za autoceste mora izdvajati i za remont i osuvremenjivanje magistralnih željezničkih pruga.

Time bi se za vrijeme turističke sezone izbjegle poznate gužve oko Karlovca, budući da bi se dio putničkog prometa preusmjerio na željeznice.

Taj je oblik prometa racionalniji, ekološki prihvatljiviji i sigurniji, a restrukturiranjem Hrvatskih željez-

nica na tri dijela bilo bi moguće lakše poslovati zbog bolje kontrole troškova i lakšeg ostvarivanja prihoda.

• Osnovni cilj u budućem poslovanju trebao bi biti povećanje rada i profita, tržišna filozofija poslovanja i komercijalizacija.

Osnovni cilj u budućem poslovanju trebao bi biti povećanje rada i profita, tržišna filozofija poslovanja i komercijalizacija.

U mnogim je ekonomskim teorijama okosnica trošak, a na ovaj bi način bilo moguće više utjecati na razinu troškova. Na kraju je svog izlaganja SDP-ov zastupnik zaključio da će samo uz angažman Vlade, Ministarstva pomorstva, prometa i veza biti moguće transformirati Hrvatske željeznice u suvremenu europsku željeznicu.

Slijedeći je govornik u raspravi o ovoj temi bio HDZ-ov zastupnik **mr. Zlatko Mateša**, koji je ustvrdio kako su Prijedlogom strategije dobro dijagnosticirani problemi Hrvatskih željeznica, ali ne i »terapija«. Prije svega je potrebno demistificirati glavni problem, a to je izostanak prihoda, a ne višak zaposlenih, ili nerentabilnost pruga. Gotovo svi željeznički sustavi su neprofitabilni.

Korist od zatvaranja pojedinih pruga u Hrvatskoj iznositi će oko 10 posto od sume ukupnih troškova HŽ-a, što nije malo, ali defanzivna i restriktivna strategija, koja se temelji na smanjenju broja zaposlenih, zatvaranju pruga, privatizaciji i organizacijskim promjenama neće donijeti onolike koristi kolike bi se mogle postići povećanjem prometa, samim tim i produktivnosti. Time se zapravo dokazuje da je osnovni problem nedostatak prihoda.

Besmislica je u Prijedlogu navoditi kako je smanjenje broja zaposlenih u HŽ-u ključno za financijski oporavak.

Privatizacija također neće moći polučiti željene rezultate jer je Hrvatska premala da bi se mogla postići odgovarajuća tržišna koncentracija korisnika za profitabilni putnički promet.

Rješenje za izlazak iz te situacije predstavljala bi ofenzivna pozitivna strategija, pa je predložio da se dokument doradi na način da se preispita potencijalno tržište Hrvatskih željeznica i kakve su mogućnosti da se prihod poveća kroz rast prometa

privlačenjem novih tereta i izmjenom cjenovne politike.

Prije ili kasnije morat će se ulagati u nove investicije i obnoviti prugu prema Splitu, prema Rijeci, što bi rezultiralo i ulaskom u novi razvojni ciklus jer bi mnoge tvrtke orijentirane na HŽ mogle sudjelovati u modernizaciji.

Umjesto zabrane prometovanja teških vozila na cestama prema moru, taj bi promet trebalo preusmjeriti na željeznice.

U Prijedlogu strategije nedostaje socijalni program zbrinjavanja viška zaposlenih, a o kojima ovisi i njihove obitelji, koji bi trebao uključivati i potencijalno upošljavanje na novim projektima.

HŽ je i veliki kupac, pa bi dio ljudi moglo raditi na tim projektima i eliminirati postojeće dobavljače.

Imovinu koja nije u funkciji prometovanja trebalo bi u suradnji s gradskim poglavarstvima iskoristiti na druge načine. Puno je mogućnosti za racionalizaciju i smanjenje troškova, prije svega putem oslobađanja od plaćanja poreza na diesel gorivo.

Zaključio je svoje izlaganje prijedlogom da se preispita može li se ova Strategija nadopuniti na način da osigura dugoročnu stabilnost Hrvatskih željeznica.

Dva su razloga zašto sam se javila za raspravu, a to su prijedlog otpuštanja 7, pa još 3 tisuće radnika i prijedlog ukidanja nekih pruga, rekla je **Jadranka Kosor (HDZ)**. Smatra da je nužno, bez odlaganja, uložiti sav napor kako bi se Hrvatske željeznice financijski konsolidirale te da je nedopustivo smanjenje broja zaposlenih bez pravog socijalnog programa. Bez programa zbrinjavanja radnika, ne može se govoriti uopće o bilo kakvoj strategiji, zaključila je zastupnica te dodala da bi se bez modernizacije Hrvatskih željeznica uz predložena otpuštanja bitno smanjila sigurnost. Drži da rentabilnost ne može biti razlog ukidanju pruga, jer da željezničke pruge za mnoge ljude život znače. Poduprla je zaključak Sindikata Hrvatskih željeznica koji govori o tome da se ne namjerava ništa uložiti u modernizaciju te da iskazane investicije ne mogu pokriti ni zaostatke u investicijskom održavanju.

Replicirala je **Snježana Biga-Friganović (SDP)** te rekla da je u Strategiji predviđen socijalni program te da neće biti moguće otpuštanje ili prekvalifikacija radnika dok se taj program ne izradi.

Jadranka Kosor (HDZ) složila se, rekavši da je ona upravo i mislila kako je usporedo sa Strategijom razvoja potrebno raspravljati i o socijalnom programu.

Dr. Zvonimir Sabati (HSS) govorio je o problemu željeznica u području Varaždina. Rekao je da situaciju može nazvati lošom, pa i očajnom. Oni koji žive u tom kraju znaju koliku važnost ima postojanje tih pruga, kaže zastupnik te dodaje da postojeći kapaciteti ne zadovoljavaju tehničku razinu odvijanja prometa tog dijela Hrvatske. Drži da se stanje pogoršava svake godine jer se godišnji ciklusi remonta ne provode, te da je uz loše stanje pruga prisutna i tehnološka zastarjelost signalno-sigurnosnih uređaja. Naveo je i primjer da se na kolodvoru Varaždin još uvijek upotrebljava petrolejsko osvjjetljenje glavnih signala, predsignala i skretničkih znakova. Smatra da je evidentno kako ovakvo stanje bitno utječe na kvalitetu prijevozne usluge. Unatoč tome, prevozno područje Varaždina zabilježilo je u 1999. godini bolje rezultate nego 1998., zaključio je gosp. Sabati. Pitaو je tada na što su se trošila sredstva amortizacije te zašto za željeznice nisu osigurana i druga sredstva kao što je to napravljeno sa cestama? S komercijalnog stanovišta teret je najznačajniji dio željezničkog prijevoza i upravo bi se u tom dijelu prijevoz sa cesta trebao preusmjeriti na željeznice, zaključuje zastupnik predloživši da to bude strateški cilj Vlade.

• Strategiju restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica mora se uskladiti s cijelim kompleksom prometa u Hrvatskoj kao i s temeljnim europskim stajalištima i ciljevima.

Mr. Mato Arlović (SDP) podržao je Strategiju restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica, za koje kaže da se moraju uskladiti s cijelim kompleksom prometa u Hrvatskoj kao i s temeljnim europskim stajalištima i ciljevima. Naglasio je kako se Strategijom razvija željeznička mreža sukladno hrvatskim potrebama s orijentacijom na more, dok se istodobno na prvom mjestu ističe sukladnost s Europskom unijom, te kaže da je ta dva prioriteta trebalo spojiti. Usklađenje s Europskom

unijom mora se desiti u tehničko sigurnosnom pogledu, smatra zastupnik te dodaje da HŽ trenutno nema sve potrebne uvjete za predloženo uvođenje nagibnih vlakova. U ime Kluba zastupnika SDP-a predložio je tada donošenje određenih zaključaka. Prvi je da se u provođenju Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica ni jedan pružni pravac bez obzira na njegovu isplativost ne može zatvoriti ili ukinuti, a da se prije toga ne ponudi jedinicama lokalne samouprave i gospodarskim subjektima na tom području da sklope s HŽ-om posebne ugovore o korištenju tih pruga. Drugi zaključak odnosio se na višak radne snage te je mr. Arlović predložio da se radnicima ponudi zapošljavanje u sporednim djelatnostima u okviru HŽ-a, a ako to nije moguće, onda u trgovačkim društvima u kojima je Republika Hrvatska većinski vlasnik. Tek potom razmišljalo bi se o otpremninama te o slanju na Zavod za zapošljavanje, obrazložio je zastupnik. Što se tiče problema da rezervni dijelovi potrebni za modernizaciju željeznice stoje na carinskim skladištima zato jer za njih nije plaćena carina, predložio je i treći zaključak. Smatra da bi Vlada trebala zatražiti da se ti rezervni dijelovi predaju Hrvatskim željeznicama, a carina za njih bi se platila iz proračunskih sredstava potrebnih za rad HŽ-a.

Jedan od segmenata rekonstruiranja Hrvatskih željeznica je i smanjenje nerentabilnih pruga u putničkom prometu, te rješavanje statusa pruga s malim radom što najradikalnije i najdirektnije pogađa pruge na području Bjelovarsko-bilogorske županije, rekla je **dr. Karmela Caparin (HDZ)**. Razlog ovakvih mjera je u nerentabilnosti, koja postoji na svim prugama u Republici Hrvatskoj, tvrdi zastupnica te pita koji su kriteriji za utvrđivanje te nerentabilnosti. Konstatira da je rentabilna samo pruga Zagreb-Dugo Selo jer tuda prolaze vlakovi prema sjeveru odnosno istoku. Smatra da su se za utvrđivanje rentabilnosti koristili prošlogodišnji podaci. Što se tiče pruga Bjelovarsko-bilogorske županije tvrde da su podaci ove godine bitno drugačiji. Povećan je broj putnika zahvaljujući subvencioniranju mjesečnih karata radnicima, učenicima i studentima, a povećan je i teretni promet, kaže zastupnica. Rekla je i da su te pruge prije nekoliko godina rekonstruirane te da u njih neće biti potrebno ulagati još dulje vrijeme i da će odgovoriti svim zahtjevima željezničkog prome-

ta. Zaključila je da se svako zatvaranje pruga mora posebno obrazložiti te da se zaista mora napraviti socijalni program zbrinjavanja za sve koji će se otpustiti.

Vladimir Šeks (HDZ) je ukazao na to da je Vlada u svom programu, s početka godine, navela da će jačati ulogu jeftinijih, ekološki prihvatljivijih i štedljivijih oblika prijevoza, u koji spada i željeznički promet. Rekao je da je Vlada uputila u Sabor prijedlog Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica u kojem piše da bi se socijalni program trebao dovršiti najkasnije do rujna 2000. godine, a potom bi početkom studenoga trebale stizati obavijesti o prestanku radnih odnosa. Smatra da se prvo ostaje bez posla, a da se tek onda primjenjuju socijalni programi te pita vladu i HŽ jesu li opće izradili koji socijalni program? Program u kojem se navodi da je smanjenje broja zaposlenih za sedam tisuća ključno pitanje za financijski oporavak HŽ-a nije socijalni program, tvrdi zastupnik. Smatra da bi u okviru izrađenih socijalnih programa trebalo osigurati egzistenciju onima koji bi ostali bez posla, a ne obrnutim redom. Podržao je prijedlog Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo te Odbora za pomorstvo, promet i veze prema kojima nema nikakvih ukidanja pruga bez obrazložene odluke i odobrenja Hrvatskog sabora te izrade i provedbe socijalnog programa.

Mladen Godek (HSL) svoje je izlaganje započeo pojašnjenjem koliko je značenje prometnog pravca preko Koprivnice koji je, kaže, uvidjela još i Austro-Ugarska. Izrazio je žaljenje što cesta za Mađarsku ne ide preko Koprivnice kao i pruga, već je ona, kaže, »zapela u zagorskim bregima« te za njenu izgradnju fali još mnogo novaca radi kopanja tunela. Osvrnuo se tada na 1998. godinu kada je tadašnja vlast kroz organizaciju HŽ-a ukinula željezničko čvorište u Koprivnici, te tvrdi da je to bila isključivo politička odluka. Što se tiče sadašnje Strategije restrukturiranja HŽ-a, smatra da koprivničko područje nije zaslužilo da bude prvo na listi za ukidanje, budući da ostvaruje odličan rad. Rekao je da se na tom području utovari ista količina, pa čak i više tona tereta nego na varaždinskom, osječkom i vinkovačkom području, te da je pokrenuto jednako vlakova kao i na splitskom i osječkom području zajedno. Zaključio je da bi trebalo u restrukturiranju i stvaranju nove organizacije Hrvatskih željeznica valori-

zirati važnost željezničkog čvorišta u Koprivnici poštujući utvrđena načela ekonomičnosti i rentabilnosti u poslovanju.

Cesta koja je »zapela u zagorskim bregima« nije dio zagorskog lobija, nego je ona dio europske trase tzv. pirinske ceste, replicirao je **Ivan Jarnjak (HDZ)**. Osvrnuo se i na predloženu Strategiju i rekao da ako se ona prihvati Zagorci više neće popevati »Beži Jankec, beži Jankec, cug ti pu pobegel« jer cuga više ne buju imali.

Doista nema smisla da razgovaramo o cestama, odgovorio je **Mladen Godek (HSL)**. Rekao je da nije zavidan i da je za to da se ta cesta dovrši ali konstatira da bi preko Koprivnice, koja je također u Europi, ona bila jeftinija za 350 milijuna njemačkih maraka.

• U dosadašnjem poslovanju HŽ-a bilo je nestručnosti, neodgovornosti, nediscipliniranosti te mogućih kriminalnih radnji.

Nitko nije osporavao potrebu restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica, kaže **Želimir Janjić (HSL)**. Imajući u vidu stanje HŽ-a svi su isticali kako je predložena Strategija itekako potrebna, smatra zastupnik. Glede stanja, istaknuo je gubitak od 200 milijuna kuna, povećan dug dobavljačima, smanjena investicijska ulaganja, rezervne dijelove koji stoje na carini, visoke izdatke za vodoprivredu i komunalnu naknadu, te da se ne mogu naplatiti ni potraživanja od Makedonije, BiH i SRJ. Zaključio je da sve upućuje na to da je u poslovanju HŽ-a bilo nestručnosti, neodgovornosti, nediscipliniranosti te mogućih kriminalnih radnji. Drži da je pred novom upravom i nadležnim Ministarstvom težak posao, budući da trebaju povući poteze koji neće biti dočekani s oduševljenjem. Osvrnuo se tada na stanje prometa u istočnom dijelu Hrvatske te rekao da su ceste sve više uništene radi tereta kojeg prevoze kamioni. Kada bi se ta vrsta prometa odvijala željeznicom smanjila bi se ulaganja u ceste, zaključuje gosp. Janjić. Za taj dio Republike Hrvatske, rekao je, očekuje da se pruge otvore, a ne da se zatvore.

Vlak nije samo prevozno sredstvo, nego motivski i tematski simbol poglavito za Zagorce kojima je »cug« simbol napretka i civilizacije, smatra

dr. Ivan Čehok (HSL). Drži da su »divlje« okolnosti, kako fizičke, tako i socijalne kroz proteklih deset godina uništile Hrvatske željeznice i dovele je na rub bankrota te tehnološki unazadile. Za »divlje« okolnosti kaže da su to ratna zbivanja, zastarjelost vlakova te razmišljanja da treba graditi samo autoceste. Konstatirao je da nam je infrastruktura željeznica na razini Austro-Ugarske te da bi trebalo uvjeriti javnost da europske zemlje danas više ulažu u željeznice nego u autoceste, jer su željeznice gospodarski, energetski i ekološki prihvatljivije. Ukazao je tada na nešto što ne vidi u Strategiji, a za što drži da je izuzetno važno. U pojašnjenju se zastupnik poslužio primjerima s područja Grada Varaždina te rekao da se tamo nalazi pet nezaštićenih željezničkih prijelaza, na kojima godišnje pogiba priličan broj osoba. Mišljenja je da prioritet mora biti sigurnost kako željezničkog prometa, tako i pješaka, biciklista i svih koji se voze cestama. Ako će se modernizacija odvijati uz svakodnevno izlaganje riziku ljudskih života, onda je gosp. Čehok protiv takve modernizacije, jer kaže da je ona korak unazad.

Restrikcija neće riješiti probleme

Marija Bajt (HDZ) konstatira da je izlaz iz teškog stanja u HŽ-u koji nudi Prijedlog strategije smanjenje broja zaposlenih za oko 7000 što je »ključno za financijski oporavak HŽ-a« i to je neprimjerena konstatacija, rekla je. Ne može je olako prihvatiti jer bi pogodila brojne obitelji a restriktivna Strategija neće riješiti teškoće HŽ-a. Smanjenje broja zaposlenih trebalo bi rješavati prihvatljivim socijalnim programom, zapošljavanjem na novim projektima a prihod željeznica, što je glavni problem, povećati prometom, novim investicijama i razvojnom usmjerenošću, posebno teretnim prometovanjem na pravcu Rijeka–Mađarska.

• Greška Strategije je što joj je rentabilnost ključni kriterij a zanemaruje demografske, razvojne i ekološke učinke.

Željezničkom prometu ne može se pristupiti samo s ekonomskog gledišta, rekla je zastupnica osvrćući se na navedenu nerentabilnost pruga

i njihovo ukidanje ili promjenu, pa je i greška Strategije što joj je rentabilnost ključni kriterij jer zanemaruje demografske, razvojne i ekološke učinke. Ocjenjuje da nije prihvatljiva trajna obustava putničkog prometa na pruzi Pleternica–Našice i Vinkovci–Županja i najenergičnije se tome protivi (Pleternica–Čaglin–Našice). U Domovinskom ratu pokazalo se strateško značenje ovih pruga pa bi za ovakvu odluku trebalo i mišljenje Ministarstva obrane a potonja pruga stara je više od sto godina i u potpunosti obnovljena prije godinu dana i nezamjenjiva je za ljude koji uz nju žive (sela Mihaljevci, Tulnik, Zarišlac itd.)

Pitala je ujedno i po kojem se ključu ukidaju pruge u Slavoniji te naglasila da je za regionalni razvoj Republike Hrvatske potrebno izraditi dugoročnu strategiju HŽ-a. U cjelini gledano Prijedlog strategije je u nekim dijelovima nedorečen i potrebno je sustavno predočiti posljedice koje bi nastale svim tim mjerama, rekla je na kraju zastupnica. Prijedlog će podržati jedino ako se prihvate zaključci matičnog Odbora.

Dr. Tibor Santo (zastupnik mađ. nac. manjine) naglasio je da ima ozbiljne rezerve prema zaključcima Kluba zastupnika SDP-a ali i prijedloga iz Strategije prema kojoj se pruga Vinkovci–Osijek ostavlja zatvorenom, a zatvorena je na najgori mogući način – uništena u agresiji – rekao je zastupnik. O toj pruzi treba govoriti kao o onome što će se obnoviti a onda staviti u režim PSO – nerentabilne pruge od javnog interesa – a da postoji javni interes svjedoči i 29 000 potpisa stanovnika tog područja. Kao jedan od bitnih argumenata za takvo rješenje je i obećanje naše Vlade i Predsjednika (u više kontakata s mađarskom Vladom) da će se u obnovi područja na kojima se nalaze pripadnici mađarske nacionalne manjine dati pozornost (kao i svima drugima) a bez obnove prometnih pravaca obnova gospodarstva je nezamisliva, naveo je zastupnik.

Definirati prometnu strategiju

Marijan Maršić (HSS) također je upozorio da je za stanovništvo Istočne Slavonije i gospodarske subjekte od izuzetnog značenja da postojeće trase pruga (kao i u Baranji i Srijemu) budu u funkciji i da ne dođe do obustave prometovanja (niti privremene niti trajne). Tu prvenstveno

no misli, objasnio je, na pruge Vinkovci–Gunja, Vinkovci–Županja, Vinkovci–Erdut, Vinkovci–Vukovar i naročito prugu Vinkovci–Gaboš–Osijek na razvijenu luku Vukovar. Podržava izlaganje zastupnika Janjica i ujedno predlaže da se na stanici Drenovci preispita uvođenje robnog terminala i carine a na stanici u Spačvi kamionskog terminala. U gospodarskoj strategiji razvoja Republike Hrvatske treba žurno definirati i prometnu strategiju i politiku te državnim instrumentarijem odrediti mjesto željeznici a što je ekonomski, energetski i ekološki prihvatljivo za cestovni promet.

Zlatko Canjuga (HND) smatra da bi ovo trebala biti Strategija u prvom čitanju jer mu se čini da ima goleme nedostatke. Potpuno je neprihvatljivo predviđeno ukidanje pruga (zastupnik je protiv tog) kao i jednoobrazno rješavanje otpuštanja radnika. Jesmo li mi Hrvati bedastiji od Slovenaca koji u ovom trenutku moderniziraju prugu Koper–Budimpešta i možemo li govoriti nešto drugo osim »nešto se ne može«, pita zastupnik. Smatra da se »nešto« može u životu napraviti i pokrenuti i da se više treba osloniti na vlastitu pamet i ljude.

Drago Novina (SDP) zaključuje da su gotovo svi sudionici rasprave suglasni s donošenjem Strategije i smatra da bi odustajanje od ovog projekta značilo i odlaganje ulaska u europske integracije za koje smo se čvrsto opredijelili. Cjelokupni promet, kopneni, pomorski, zračni, cjevovodni transport moramo u narednim razdobljima što brže prilagodavati europskim kriterijima kao bi se što prije i uspješnije integrirali u globalni prometni sustav. Željeznica je jedan od vidova kopnenog prijevoza i nemoguće ga je izolirano promatrati, kaže zastupnik upozoravajući da će potreba i način razvoja HŽ-a (kao i prihodi) uglavnom ovisiti o tokovima roba i putnika ne samo u našoj već i u susjednim zemljama. Nikako se ne slaže s onima, veli, koji misle da se stanje u HŽ-u može unaprijediti na račun cestovnih prijevoznika (ograničavanjem broja cestovnih vozila).

Sve se željeznice subvencioniraju

Tonči Tadić (HSP), napominje da je svaka željeznica u svijetu subvencionirana (talijanske su bile subvencionirane sa čak 68 posto, njemačke danas sa 35 posto) no u apsolutnom

iznosu to je i deset puta veći novac nego kad je riječ o HŽ-u. Sve države na to pristaju jer je željeznica multiplikativni faktor gospodarstva (poticaj domaćim proizvođačima željezničke opreme, poticaj demografskoj obnovi) i cilj je svake države održavati promet tako da pridonosi razvoju same zemlje, rekao je zastupnik podsjetivši na zahtjev Kluba zastupnika HSP-a/HKDU-a.

Modernizacija HŽ-a je bitna (sigurnost prometa) a ova Strategija i dalje znači isključivo restrukturiranje, kaže zastupnik, te naglašava da će ona završiti na uobičajeni hrvatski način – restrukturiranje će se provoditi dok bude trebalo otpuštati ljude a zacet će kad bude trebalo ulagati u sigurnost i modernizaciju.

Dr. Zlatko Kramarić (LS) podsjetio je na svoje izlaganje u ime Kluba zastupnika te naglasio da treba svakako inicirati i poticati uspostavu socijalnoga dijaloga u nadolazećem postupku restrukturiranja i privatizacije željeznice. S otpočetim procesima u ovom potonjem iznio je neslaganje u ime Kluba zastupnika LS-a. Prije tih procesa Vlada Republike Hrvatske morala je uvažiti potrebu sveobuhvatne rasprave i usvajanja u Saboru strategije gospodarskog razvoja Republike Hrvatske, prometnog razvitka te zakona o privatizaciji željeznice kao i izmjene Zakona o HŽ-u, rekao je zastupnik podsjećajući na prijedloge Kluba zastupnika LS-a (revizija modela restrukturiranja HŽ-a, mobilizacija domaće struke, angažiranje hrvatske metalske industrije uz malu financijsku potporu Vlade) kao nužne mjere za bolju budućnost HŽ-a. S otpuštanjem radnika LS se ne može nikako pomiriti, rekao je, među ostalim.

Dr. Zvonimir Sabati još se jednom javio da bi istaknuo da je pruga Varaždin–Golubovec od velikog značenja za područje Varaždinske i Krapinsko-zagorske županije i da ne treba razmišljati o njenom ukidanju već je modernizirati i graditi nastavak prema Zagrebu odnosno Krapini s varaždinske strane. Ima i puno argumenata koji govore da na varaždinskom području nema potreba za smanjenjem broja zaposlenih na željeznici (prekovremeni sati), a i racionalno se provodila politika smanjenja zaposlenih i povećanja produktivnosti i to više nego na drugim područjima, rekao je, među ostalim.

• Naglašena je važnost socijalnog momenta u (nedorečenom) programu otpuštanja oko čega ne bi trebalo biti nikakvih dvojbi i to moraju biti ozbiljni programi koji će omogućiti brigu o višku zaposlenih, jer Hrvatska i ovako ima previše socijalnih napetosti.

Vilim Herman (HSL) je također naglasio važnost socijalnog momenta u (nedorečenom) programu otpuštanja oko čega ne bi trebalo biti nikakvih dvojbi i to moraju biti ozbiljni programi koji će omogućiti brigu o višku zaposlenih, jer Hrvatska i ovako ima previše socijalnih napetosti.

Podsjetio je i na zahtjeve slavonskih zastupnika za očuvanje pojedinih pruga, primjerice Vinkovci–Osijek–Vinkovci u vezi s kojom i građani izražavaju svoje mišljenje što Vladi mora nešto značiti iako struka može reći drugo no ni ovo prvo se ne može zaobići, rekao je te pozvao ministra da preuzme obvezu »jer slavonski zastupnici to traže od vas«, a ne da ispadne »što sjevernije to ležernije«.

Nedostaje vizije o povezivanju

Željko Pavlic (HSL) naglasio je da se sredina iz koje dolazi protivi promjeni statuta pruge odnosno ukidanju pruge (putnički promet) Čakovec–Mursko Središće. Bojimo se da nam se ne ponovi situacija s prugom Kotoriba–Čakovec, koja je zbog višegodišnjeg zapuštanja i neodržavanja imala sve manje prometa. Sada se gradi nova pruga, spojnica između mađarske i slovenske željeznice, čime će pruga Kotoriba–Čakovec–Pragersko s dobrim tračnicama ostati bez tranzitnog prometa. Prema podacima kojima raspolažemo i pruga Čakovec–Mursko Središće neće dugo biti slijepo crijevo jer se planira izgradnja spojnice u Murskom Središću (s druge strane granice od Lendave pa do te nove pruge) i da se u Sloveniji itekako radi na modernizaciji i izgradnji novih pruga. Znači, otvara se novi pravac koji će itekako biti atraktivan za ovo područje ali i cijelu Hrvatsku radi povezivanja sa Srednjom i Zapadnom Europom.

Ova Strategija »boluje« od nedostataka te vizije, primijetio je zastupnik i založio se za oprezno pristupanje otpuštanju radnika te za modernizaciju željeznice kao jednog od uvjeta njezinog opstanka (prosječna brzina vlaka od Kotoribe do Zagreba 50-ak kilometara).

Sonja Borovčak (SDP) rekla je da nije dobro da se raspravlja na način da se radi o lobijima (slavonski) jer da je i u Krapinsko-zagorskoj županiji počelo potpisivanje peticije zbog ukidanja nekih pruga (čini joj se da su to inicirali oni koji u deset godina nisu baš ništa učinili da se popravi situacija na željeznici).

Ovih je dana prezentirano u lokalnim medijima da će se usvajanjem Strategije vjerojatno »sutra« ukinuti navedene pruge a zbog javnosti treba reći da to nije tako i da zaključci Kluba zastupnika SDP-a o tome govore drukčije kao i u vezi s viškom zaposlenih, rekla je, među ostalim.

Završnu riječ dobio je **mr. Alojz Tušek**, ministar, zahvalivši u ime Vlade na ovako iscrpnoj raspravi i iskazanim prijedlozima. Što se tiče primjedbi u vezi s predviđenim otpuštanjem radnika ministar je ponovio da neće biti klasičnih otkaza već da će se koristiti druge metode (otpremnine, poticaji, prekvalifikacije) a bit će prikazane u socijalnom programu koji će biti završen do kraja studenoga.

Što se tiče nerentabilnosti pruga riječ je o 700 izrazito nerentabilnih pruga od ukupno 2700 pruga, no jasno je da nitko ne misli donositi odluke i provoditi ih mimo zakona i ovog časnog Doma. Prema tome odluke o pojedinim prugama bit će donesene u ovom uvaženom Domu, naglasio je, među ostalim.

U ime predlagatelja prihvatio je zaključke matičnog Odbora i Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo (uz manju dopunu drugog zaključka – ne samo željeznica već i razvitka željezničkog prometa) smatrajući da bi Dom mogao podržati ovaj Vladin Prijedlog strategije o restrukturiranju i modernizaciji Hrvatskih željeznica.

Potpredsjednik Sabora i predsjedatelj **mr. Mato Arlović** potom je zaključio raspravu te naglasio da su svoje zaključke podnijeli i klubovi zastupnika te je predložio Klubu zastupnika HSS-a da povuče svoj treći zaključak (kojim se traži – prije prihvaćanja Strategije uvesti limitirani broj provoznih dozvola za kamione) jer ga nije moguće ostvariti ako se sada prihvati Strategija. To je prihvatio **Marijan Maršić** kao predstavnik tog Kluba dodavši da to treba

biti ugrađeno u modernizaciju i restrukturiranje.

Prihvaćena Strategija i predloženi zaključci

Zastupnički je dom zatim jednoglasno prihvatio zaključke (objavljujemo ih u cijelosti) – a time i

1. Prihvaća se Prijedlog strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica, uz uvjet iz zaključaka broj 2., 3. i 4.

2. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da predloži Hrvatskom saboru, dugoročnu strategiju razvitka Hrvatskih željeznica.

3. Vlada Republike Hrvatske treba Hrvatskom saboru, temeljem članka 6. stavka 6. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskim željeznicama (NN 53/94 i 162/98), predložiti i obrazložiti svaki prijedlog odluke o obustavi prometa posebno za svaku pojedinu prugu iz točke 11. (točke 2. i 3. u tabeli) Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica.

4. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da izradi precizni socijalni program i tek potom pristupi realizaciji racionalizacije broja zaposlenih (prekvalifikacije i daljnjeg smanjenja broja zaposlenih), te da o tome izvjesti nadležne odbore Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora.

5. U provođenju Strategije restrukturiranja i modernizacije Hrvatskih željeznica niti jedan pružni pravac, bez obzira na njegovu isplativost, ne može se zatvoriti ili ukinuti, a da se prije toga ne ponudi jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave te gospodarskim subjektima sa sjedištem na njihovom području da sklope sa HŽ-om posebne ugovore. Za te ugovore i ostanak pružnih pravaca moraju postojati gospodarski i drugi interesi ovih subjekata, i pri tome se druga strana obvezuje osigurati razliku cijene između gubitka koji ostvaruje HŽ i ekonomski opravdane cijene, polazeći od uvjeta i kriterija za određivanje cijena koje važe na HŽ-u.

6. Program rješavanja »viška« zaposlenih na HŽ-u mora se ostvarivati tako da se tim radnicima ponudi zapošljavanje, kad za to postoje

Strategiju – koje su predložili Odbor za pomorstvo, promet i veze i Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, zaključke Kluba zastupnika SDP-a, Kluba zastupnika HSP HKDU-a (jedan suzdržan glas) i Kluba zastupnika HSS-a:

opravdani i na gospodarskim osnovama utemeljeni razlozi. Zapošljavanje se može realizirati u drugim pratećim tzv. sporednim djelatnostima HŽ-a, ili drugim javnim poduzećima odnosno trgovačkim društvima u kojima Republika Hrvatska ima većinski ili pretežiti udio, a nakon što se iskoriste naprijed navedene mogućnosti, tek onda koristiti instrument otpremnine, slanja u mirovinu i na zavode za zapošljavanje.

7. Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da sve rezervne dijelove te druge robe koje su neophodno potrebne za restrukturiranje i razvoj HŽ-a, poglavito za tehničko-tehnološko održavanje, modernizaciju i automatizaciju HŽ-a, a zadržani su na carinarnicama Hrvatskih carina, preda HŽ-u a naplatu iznosa neplaćene carine osigura kroz planiranje proračunskih sredstava potrebnih za rad HŽ-a.

8. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske da na odgovarajući način međusobno uskladi dinamiku smanjenja broja zaposlenih s mogućom dinamikom modernizacije, a sve u cilju osiguranja optimalnog stupnja sigurnosti željezničkog prometa te da o tome izvjesti nadležne odbore Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora.

9. Zadužuje se Vlada Republike Hrvatske:

– prije nego se donese zakonska regulativa i projekt raspolaganja imovinom Hrvatskih željeznica ne može se provoditi privatizacija i prodaja dijelova Hrvatskih željeznica,

– da razradi stvaranje eventualnog tehnološkog viška zaposlenika Hrvatskih željeznica po fazama uvođenja modernizacije sa kvalitetnim socijalnim programom i konsenzusom svih socijalnih strana,

– odgoditi sklapanje ugovora u javnom interesu (PSO ugovori) do rekonstrukcije pojedinih pruga.

I. K.; M. S.; Đ. K.

IZVJEŠĆE O STANJU FINACIJSKOG I BANKARSKOG SUSTAVA REPUBLIKE HRVATSKE U 1990. GODINI S OSVRTOM NA DEVIZNE PRIČUVE NBJ, DUG SFRJ I »STARU« DEVIZNU ŠTEDNJU

Stvaranje bankarskog sustava Republike Hrvatske

Zastupnici Zastupničkog doma jednoglasno su nakon rasprave donijeli zaključak kojim su prihvatili Izvješće o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini s osvrtom na devizne pričuve NBJ, dug SFRJ i »staru« deviznu štednju. Zastupnici su ujedno primili i Izvješće Hrvatske narodne banke o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini. Time su ispunjeni zaključci Zastupničkog doma doneseni na 5. sjednici Zastupničkog doma, 29. lipnja 2000. godine kojima je zatražena izrada rečenog izvješća.

O IZVJEŠĆU

Uz Izvješće o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini, donosimo i sažetak i temeljne dijelove teksta iz izvješća o radu Narodne banke Hrvatske u 1990. godini, budući da je u međuvremenu s ovog dokumenta skinuta oznaka – povjerljivo.

U uvodu podnietog izvješća govori se o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini. Te godine HNB nije bila nezavisna središnja banka, nego je bila dio tzv. sustava narodnih banaka koji se sastojao od Narodne banke Jugoslavije i osam narodnih banaka republika i autonomnih pokrajina. Sa stajališta makroekonomskog okruženja ova je godina bila prožeta implementacijom Programa ekonomske reforme Saveznog izvršnog vijeća. U osnovi tog programa ležalo je ograničavanje proračunskih rashoda i uređenje državne blagajne, restriktivna monetarna politika, te politika plaća vezana uz strukturne reforme. One su se odnosile na privatizaciju i restrukturiranje gospodarstva, te proces sanacije banaka i razvoj financijskog tržišta.

Bivša SFRJ nije uspjela zaustaviti hiperinflaciju iz 1989. godine, a takvo je stanje dovelo do pogoršavanja

uvjeta vanjsko-trgovinske razmjene, odnosno do relativno velikog pojeftinjenja uvoznih i poskupljenja izvoznih proizvoda. U sljedećem podnaslovu podnietog izvješća, govori se o bankarskom sustavu Republike Hrvatske u navedenoj godini, a uvodno se ističe da je već nekoliko desetljeća prisutan dvoslojni bankovni sustav. Njime su razdvojene funkcije središnje banke od funkcije poslovnog bankarstva. Niskom stupnju konkurencije među bankama pogodovali su kartelski »samoupravni« dogovori banaka o visini kamatnih stopa na depozite stanovništva i regulacija po kojoj je poduzeće moglo imati samo jedan žiro-račun kod banaka.

Od sredine osamdesetih godina započela je intenzivna reforma poslovnog bankarstva. Na području kamatnih stopa razbijena je politika realno negativnih kamatnih stopa, osobito nakon uvođenja obvezne indeksacije prema inflaciji, koja se primjenjivala dvije godine. Krajem 1990. godine u Hrvatskoj je poslovalo 26 banaka sa sjedištem u Hrvatskoj, a interesantno je napomenuti da su depoziti stanovništva bili najveći kod Ljubljanske banke. Analiza financijskog stanja banaka pokazuje da su loši plasmani banaka bili prije pravilo nego iznimka. Rješavanju problema loših plasmana uvelike je pomagala visoka inflacija, koja je bankama donosila kapitalnu dobit smanjenjem realne vrijednosti loših plasmana i smanjenjem realne vrijednosti obveza na osnovi depozita u domaćoj valuti.

Zahvaljujući inflaciji neke su nesolventne banke kasnije bitno popravile svoje financijsko stanje i postale solventne. U nastavku se govori i o deviznom depozitu stanovništva i problemima zbog nepostojanja regulacije prema limitira izloženost banaka prema valutnom riziku. Propisi su, uz neke iznimke, također zabranjivali odobravanje deviznih kredita u zemlji, a inozemna ulaganja nisu smjela premašiti minimum koji je propisivala NBJ. Uvođenje konvertibilnosti dinara i slobodno kupovanje deviza

ubrzio je zamijenilo ograničenije iznošenja efektivne u inozemstvo. Jednako tako došlo je do manjka efektivna i čekova u blagajnama banaka, povlačenje mogućnosti kupnje deviza i do obustave isplate devizne štednje u pojedinim bankama. U 1991. godini kriza likvidnosti još se više zaoštrila, a NBJ nije željela smanjiti svoje rezerve i na svojim aukcijama prodavati devize poslovnim bankama koje bi servisirale dospjele devizne obveze. Konačno, u travnju su SIV i NBJ donijeli odluke kojima reguliraju način vođenja deviznog računa i deviznog štednog uloga domaće i strane fizičke osobe i način raspolaganja sredstvima na tom računu. Tom odlukom je definirano da građani slobodno raspolažu samo s onim sredstvima koja su položena poslije 27. travnja 1991., dok se »stara« sredstva položena na devizne račune banaka do 27. travnja 1991. godine mogu podizati i koristiti uz prethodnu najavu od 7 do 180 dana prije izvršenja naloga. Uredbom o pretvaranju deviznih depozita građana, u javni dug Republike Hrvatske pokušalo se obuhvatiti više aspekata »stare devizne štednje« stanovništva. Bilo je potrebno zaštititi staru štednju od obezvređivanja, te odgoditi eventualnu monetizaciju ove štednje i privremeno zamrznuti dio nemonetarnih depozita. Na kraju se navode i podaci vezani uz inozemni dug bivše SFRJ, koji je na kraju 1990. godine iznosio 17,3 mlr. USD, te regulaciju inozemnog duga nakon pristupa Republike Hrvatske u članstvo MMF-a. Hrvatska je dobila 24,49 posto od iznosa kvote SFRJ u MMF-u, ali je morala preuzeti i obveze SFRJ prema ovom tijelu u istom postotnom iznosu. Na kraju se navode i obveze te vanjski dug Hrvatske prema inozemstvu, kao i o međunarodnim pričuvama.

Sukladno zaključcima Zastupničkog doma od 29. lipnja 2000. godine Hrvatska banka dostavila je materijal pod nazivom »Izvještaj o radu Narodne banke Hrvatske u 1990. godini«. Ovo izvješće zastupnici Zastupničkog

doma dobili su kao dodatni materijal uz navedenu točku. U opsežnom radu koji je ilustriran brojnim statističkim i tabelarnim prikazima uvodno se razmatra ekonomska i monetarna politika u 1990. godini. Ocijenjeno je da je tadašnja ekonomska politika predstavljala pokušaj da se izvrši prelazak iz hiperinflatorne administrativne, u tržišnu privredu koju karakteriziraju stabilni novac i cijene. Ta je politika koncipirana u ambicioznom programu ekonomske reforme SIV-a koji je objavljen krajem 1989. godine. Osnovni cilj ovog programa odnosi se na obaranje inflacije na nisku razinu, uz zadržavanje povoljnog stanja platne bilance. Taj se cilj trebao ostvariti sa standardnim reguliranjem efektivne potražnje, te sa strukturnim i socijalnim politikama.

Programom ekonomske reforme postavljene su osnove monetarne politike za 1990. godinu s ciljem da se inflacija obori na nisku razinu, uz porast neto domaće aktive banaka. Osnovni instrumenti monetarne politike koji su trebali osigurati realizaciju ovih zadataka bili su: politika kamatnih stopa NBJ – (tako da primarna emisija postane relativno najskuplji izvor sredstava), obvezne rezerve banaka, minimalni iznos deviznih rezervi banaka, plafoniranje zaduženja banaka u inozemstvu i izuzetno, limitiranje plasmana banaka. Ovi instrumenti monetarne politike trebali su se primjenjivati u izmijenjenim sistemskim uvjetima, tj. uz sve veću afirmaciju politike otvorenog tržišta. Istovremeno bi se postupno napuštao selektivni program primarne emisije, uz zabranu zaduživanja javnog sektora u 1990. godini, te uz prenošenje loše aktive banaka na Agenciju za sanaciju banaka i uz poboljšanu kontrolu boniteta svih privrednih subjekata.

U nastavku Izvješća govori se i o osnovnim determinantama rasta novčane mase u rečenoj godini. Tako se primjerice navode i ekonomske varijable na koje Narodna banka Jugoslavije treba, u sklopu odrednica ukupne ekonomske politike utjecati. Da bi dosegla svoje krajnje ciljeve monetarna vlast svugdje određuje posredne ciljeve: politiku kamatnih stopa i kvantitativni opseg emisije. Promjena novčane mase proizvod je multiplikacije promjene monetarne baze primarnog novca. Pri tome, veličina multiplikacije, pretežno ovisi o ekonomskim odlukama i nebankarskom sektoru. Ona kod nas ima razmjerno manji utjecaj na monetarni rast od utjecaja kretanja monetarne

baze. Kretanje novčane mase tokom 1990. godine karakterizirale su razmjerno vrlo dinamične mjesečne stope rasta, zaključno s kolovozom, te njihova izrazita deceleracija u narednim mjesecima, do konca godine. Tako je i uz razmjerno visoke stope monetarnog rasta (posebno rasta gotovog novca) hiperinflacijski trend bio slomljen. Cijene su se pred kraj prvog polugodišta potpuno stabilizirale.

U nastavku se govori i o dinarskoj likvidnosti banaka te se konstatira da je opći nivo likvidnosti banaka u Jugoslaviji u 1990. godini, s izuzetkom ljetnih mjeseci konstantno opadao, da bi se u četvrtom tromjesečju spustio na kritičnu razinu. Stopa primarne likvidnosti banaka, uz izraženu tendenciju smanjenja, bila je u toku cijele godine niža od stope likvidnosti banaka. Analizira se zatim kretanje novčanih tokova po godišnjim kvartalima da bi se na kraju iznio rezime. Njime se utvrđuje nedostatak likvidnih sredstava i oslanjanje na interventne izvore tijekom studenoga i prosinca 1990. godine. Tada je prosječna dnevna razina korištenih sredstava obvezne rezerve i kredita za likvidnost dosegla visinu od 1,1 milijardu USD. Ovaj dio teksta upotpunjen je preglednim tabelama u kojima se donose indikatori likvidnosti banaka u SFRJ, s mjesečnim monetarnim kretanjima u 1989. i 1990. godini.

U slijedećem se odlomku govori i o kreditnom poslovanju Narodne banke Hrvatske, a daje se i pregled stanja kredita za refinanciranje iz primarne emisije krajem 1990. godine. Iznosen je i osvrt na kontrolu kreditnog poslovanja banaka u kojima je ukazano na više nepravilnosti tijekom poslovanja. Tako se primjerice izdvajaju prekršaji vezani uz nepridržavanje propisa oko usklađivanja općih reeskontnih kvota, nepropisno korištenje sredstava obvezne rezerve te neplaćanje dospjeli obveza i kamata po avansima. Prema svim domaćim bankama poduzete su mjere putem rješenja Guvernera Narodne banke Hrvatske u cilju uspostave i održavanja financijske discipline u poslovanju. U priloženom se Izvješću utvrđuju i ekonomski odnosi s inozemstvom, te planirana i ostvarena kretanja na ovom polju. Konstatira se da je u 1990. godini ostvaren izvor robe u vrijednosti od 14.308 milijuna USD i bio je za 7,15% veći od izvoza robe ostvarenog u prošloj godini. Pri tom je izvoz na konvertibilno područje povećan za 12,5%, a smanjen je uvoz na klirinško područje za 13%. Razloge

stagnirajućeg izvoza prvenstveno treba tražiti u nestimulirajućem, nerealom, fiksnom tečaju dinara u 1990. godini kao i padu industrijske proizvodnje te restriktivnoj monetarnoj politici. U tabelama se donosi stanje i kretanje deviznih rezervi, promet deviza te devizna štednja stanovništva u Republici Hrvatskoj. Iznose se podaci o razini devizne štednje na dan 31. 12. 1990. godine koja iznosi 4.257,4 milijuna USD. Neoročena devizna štednja iznosi 64%, a oročena štednja, preostalih 36%. Upozoreno je i na važno pitanje koje se otvara tečajnim razlikama u deviznoj štednji građana. Ukazano je na činjenicu da dugi niz godina ovo pitanje nije bilo odgovarajuće riješeno, već se svake godine donosio poseban zakon. Tečajne razlike snosila je Narodna banka Jugoslavije, a njihovo pokriće nije osigurano iz realnih izvora što je kreiralo najveće dubiozno potraživanje u zemlji. Donosi se i pregled novozaključenih kredita registriranih za korisnike iz Republike Hrvatske, a sačinjeni su i izvještaji o sklopljenim vanjskotrgovinskim ugovorima. Od ukupne vrijednosti sklopljenih ugovora o izvozu robe i usluga, najveće se vrijednosti odnose na SR Njemačku (1.350 milijuna dolara), Švicarsku (845 milijuna dolara), Italiju (629 milijuna dolara), Veliku Britaniju (254 milijuna dolara) i Francusku (206 milijuna dolara). Izvješće završava pregledom u kojemu se govori o kontroli trezora, nadzoru u bankama u Republici Hrvatskoj, te pregledu gotovinskog prometa novčanica i kovnog novca u apsolutnim i relativnim iznosima u 1989. i 1990. godini. Na kraju se donose i podaci vezani za organizaciju i upravljanje u Narodnoj banci Hrvatske.

RADNA TIJELA

Odbor ZASTUPNIČKOG DOMA za financije i Državni proračun raspravio je o predmetnom Izvješću kao matično radno tijelo. Nakon uvodnog obrazloženja predstavnika Hrvatske narodne banke, u raspravi je izneseno više mišljenja, primjedbi i prijedloga. Istaknuto je da je navedeno Izvješće prihvatljivo, ali ima i određenih nedostataka jer nisu prezentirani podaci koji se odnose na diobenu bilancu Republike Hrvatske prilikom njenog razduživanja iz bivše države. Bilo bi interesantno vidjeti koja su potraživanja prema bivšem SSSR-u i ostalim državama SEV-a, kao i potraživanja prema nesvrstanim

zemljama, posebno prema Iraku i Iranu. U svezi sa Izvješćem iznijeta je primjedba da se na stranci 9. gdje je iznijet podatak o vanjskom dugu Republike Hrvatske u iznosu od 9,9 mlrd. USD, trebalo detaljnije obrazložiti posebno vanjski dug i javni dug Republike Hrvatske. Nakon provedene rasprave Odbor za financije i Državni proračun jednoglasno je odlučio predložiti Zastupničkom domu donošenje zaključka kojim se prima na znanje Izvješće o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini, s osvrtom na devizne pričuve NBJ, dug SFRJ i »staru« deviznu štednju.

Odbor za gospodarstvo, razvoj i obnovu raspravio je o Izvješću kao zainteresirano radno tijelo. Nakon provedene rasprave Odbor je jednoglasnom odlukom predložio matičnom domu donošenje zaključka kojim se prima na znanje Izvješće o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini s osvrtom na devizne pričuve NBJ, dug SFRJ i »staru« deviznu štednju.

RASPRAVA

U Zastupničkom je domu uvodno govorio predstavnik predlagatelja, zamjenik guvernera, Hrvatske narodne banke – **Relja Martić**. Napomenuo je da ove informacije daju pregled situacije u bankarskom sustavu kakav je bio 1990. godine, sa svim problematičnim stvarima i dubiozama koje su opterećivale tadašnji monetarni sustav.

Riješiti problem »stare« devizne štednje

Nakon njega, za riječ se javio zastupnik **Tonči Žuvela** koji je govorio u ime Kluba zastupnika SDP-a. Ocijenio je da je ovaj period bio obilježen hiperinflacijom koja je polako, ali sigurno, izjedala čitavo gospodarstvo, financijski i bankarski sustav. Tadašnje Savezno izvršno vijeće započelo je s programom reformi prema novom, tržišnom gospodarstvu. Naglasio je istovremeno da je u tom periodu valutni tečaj bio fiksno vezan, u odnosu sedam dinara za jednu DEM. Zbog ovih su okolnosti bile moguće zloupotrebe jer su banke koristile kredite za ostvarenje vlastite likvidnosti. Ove su mogućnosti, bolje rečeno monetarne upade osobito koristile banke iz Srbije. U takvom okruženju hrvatske banke nisu bile osposobljene za tržišno poslovanje, a

analize s kraja 1990. godine ukazuju da je 67% ukupne aktivne bilance banaka spadalo u rizičnu skupinu. Budući da banke nisu mogle koristiti valutnu klauzulu, nisu mogle ostvariti zaštićenost prilikom ulaganja. Mi u SDP-u, nastavio je zastupnik Žuvela, držimo kako je pitanje statusa deviznih depozita i njihovo pretvaranje u tzv. staru štednju, odnosno u javni dug, krucijalno pitanje, zbog kojega je uostalom i donesen zaključak koji je potaknuo ovo izvješće.

Smatra da je u Izvješću trebao biti i podatak o iznosu deviznih depozita koji je ostao blokiran u NBJ. Podsjetio je da Vlada Republike Hrvatske krajem 1991. godine donosi Uredbu o pretvaranju depozita u javni dug, a dvije godine kasnije Sabor ovu uredbu pretvara u zakonski akt. Naglasio je zatim da su odabrani pojedinci »starom deviznom štednjom« kupovali dio društvenog kapitala i na perfidan način preraspodijelili društveno bogatstvo. Zaključio je konstatacijom kako će podržati podnijeto Izvješće koje je između ostaloga ukazalo koliko je važna financijska disciplina kao preduvjet da se hrvatsko gospodarstvo približi suvremenom svijetu.

• Samo su odabrani pojedinci mogli »staru« deviznu štednju upotrijebiti za privatizaciju i kupnju poduzeća.

Zatim je u ime Kluba zastupnika HSS-a govorio zastupnik **Luka Roić** koji je ocijenio da je podnijeti materijal aktualan budući da pruža putokaz budućim ekonomskim analizama. Ponovio je neke, već iznijete konstatacije o složenosti financijskog trenutka 1990. godine i podsjetio da je to period velike naftne krize, smanjenja stope proizvodnje i globalne političke krize koja kulminira Zaljevskim ratom. U tom periodu Narodna banka Hrvatske (kasnije HNB), nije bila neovisna institucija, a ekonomsku politiku kreiralo je Savezno izvršno vijeće. Rezultati analize ukazuju da je većina banaka u Republici Hrvatskoj imala velikog udjela kapitala u rizičnoj aktivni, a pojedine su popravile nesolventno stanje zahvaljujući visokoj stopi inflacije. Zaključio je da je iz Izvješća vidljivo kako se radilo o administrativnom sustavu koji nije bio tržišno orijentiran. Današnji bankarski sustav u Republici Hrvatskoj daleko je kvalitetniji i treba ga nadograđivati kako bi se izbjegle pogreške i zamke iz prošlosti.

Treba se posvetiti aktualnim ekonomskim problemima

U ime Kluba zastupnika HDZ-a govorio je zastupnik **Ivan Šuker** koji je izrazio nadanje da će se ubuduće raspravljati o tome kako riješiti nagomilane probleme, a ne tko je i što krivo napravio. Ocijenio je kako su tadašnje preuzete hipoteke i nagomilani problemi ipak uspješno razriješeni. Zadržao se na dijelu u kojemu se analizira stopa rasta cijena na malo i rashodima proračuna koji pokazuju napredak u odnosu na protekli period. Osvrnulo se zatim i na podatke o stopi inflacije te ocijenio da su na tom području evidentni pozitivni pokazatelji koje treba respektirati. Smatra da najviše prijedora izazivaju podaci o visini zaduženosti i svim detaljima koji se odnose na vanjski dug koji se ipak tijekom prethodnih devet godina smanjio za 630 milijuna USD.

Republika Hrvatska preuzela je obvezu vraćanja »stare devizne štednje« i bez obzira na sve probleme koji su iskrsnuli uz taj naslijeđeni problem, građani Hrvatske ipak će dobiti nazad cjelokupni iznos štednje. Iznio je zatim pojedine brojčane pokazatelje oko vanjskoga zaduživanja koje se može pratiti i analizirati od 1995. godine. U tom je periodu Hrvatska sklopila ugovor sa 15 vlada koje su članice Pariškog kluba, a kasnije i s članicama Londonskog kluba. Zatražio je ujedno da ministar Crkvenac pojasni iz kojih su izvora vraćeni stari prispjeli dugovi i sanirani manjkovi mirovinskog i zdravstvenog fonda u visini od nekoliko milijardi kuna. Napomenuo je da će Klub zastupnika HDZ-a ipak podržati rečeno izvješće, te iznio nadanje da će u budućim raspravama dominirati aktualni problemi čijim se razrješavanjem stvaraju okviri za gospodarski i socijalni boljitak Republike Hrvatske.

Zastupnica **Jadranka Katarinčić-Škrlić** približila je stavove i razmišljanja Kluba zastupnika HSL-a oko bankarskog sustava iz 1990. godine. Istaknula je da podržava, odnosno prima na znanje iznijete podatke kojim se analiziraju preuzete bankarske obveze. I ona je govorila da Hrvatska ima i potraživanja iz tog perioda, te napomenula kako je klirinški dug Rusije prema našoj zemlji između 650 i 800 milijuna USD. Kada se razmatra ovo Izvješće, treba imati na umu da se to odnosi na razdoblje prije nego je Hrvatska narodna banka postala nezavisna i središnja banka. Istovremeno treba znati da je to period kada je

vladalo potpuno drugačije makroekonomsko okruženje, a valutni tečaj i sve gospodarske poluge bile su u rukama Saveznog izvršnog vijeća. Osnovni instrument monetarne politike do raspada sustava bivše SFRJ bio je administrativno limitiranje plasmana poslovnih banaka, koje su pak vlastitu likvidnost zadržavale zahvaljujući vrlo visokim zaduživanjima kod središnje banke. Problem loših plasmana rješavao se zahvaljujući visokoj inflaciji, a NBJ je sve tekuće obveze prebacivala na Federaciju. Krajem 1989. godine proglašena je konvertibilnost dinara, a tečajne razlike nastale po deponiranoj deviznoj štednji kod NBJ pretvorene su u javni dug.

• Treba provjeriti i potraživanja Republike Hrvatske od bivših članica SSSR-a, Iraka i Irana.

Podsjetila je zatim na trenutke kada je građanima ograničeno slobodno raspolaganje deviznim računima pa je postalo jasno da u tadašnjoj državi više ne funkcionira ni bankarski ni monetarni sustav. Rezimirala je zatim podatke o vanjskom zaduženju Republike Hrvatske te podsjetila da je regulacija duga izvršena djelomično tek 1993. godine kada smo

postali članicom MMF. Konstatirala je da vanjski dug Republike Hrvatske na dan 30. lipnja 2000. godine iznosi 9,9 mlrd. US dolara.

Podnijeto izvješće je prihvatljivo za Klub zastupnika HSLŠ-a koji će ga podržati.

Nakon toga prešlo se na pojedinačnu raspravu, a riječ je dobio zastupnik dr. sc. **Đuro Njavro (HDZ)**. Smatra da se trebalo posvetiti aktualnim monetarnim i bankarskim problemima, umjesto analiziranja podataka starih desetak godina. Složio se da ipak treba objasniti hrvatskoj javnosti sve podatke i teške okolnosti u kojima je započeta izgradnja samostalnog monetarnog i bankarskog sustava Republike Hrvatske. Demantirao je iznošenje tvrdnji da su svi problemi generirani tijekom posljednjih desetak godina, te upozorio da valja imati na umu makroekonomsko i političko okruženje iz kojega se Hrvatska mukotrpo odvajala.

Ocijenio je da je od 1978. do 1990. godine trajao period gospodarske stagnacije što je uočljivo iz stope rasta, odnosno pada proizvodnje, a velike štete pretrpjeli su i hrvatski građani koji nisu mogli raspolagati vlastitim deviznim sredstvima. Ukupni gubici procjenjuju se na 31 milijardu USD, jer je to bila cijena inflacije koju su građani isplatili u gotovini ili držeći dinarske depozite. Sve to upozorava da je u proteklih deset godina uči-

njeno mnogo kako bi se izašlo iz tadašnje katastrofalne gospodarske situacije, kojima su se pridružili i troškovi za obranu, obnovu zemlje i socijalne potrebe. Kada se uzme u obzir da su napravljene brojne nove ceste, zgrade i infrastruktura, može se s ponosom osvrnuti na protekli desetogodišnji period. Odbio je kritike kako se ništa korisnoga nije napravilo tijekom vladanja prošle državne administracije, te pozvao nadležne strukture državne vlasti da se okrene rješavanju aktualnih i nagomilanih socijalnih i ekonomskih problema.

• U proteklom je desetljeću izgrađen bankovni sustav uz nepovoljne okolnosti poput: ratnih troškova, obnove zemlje i socijalnih davanja.

Ovim je apelom zaključena rasprava, a predsjedatelj je dao na glasovanje zaključak kojim se prihvaća Izvješće o stanju financijskog i bankarskog sustava Republike Hrvatske u 1990. godini s osvrtom na devizne pričuve NBJ, dug SFRJ i »staru« deviznu štednju. Ovakav zaključak zastupnici Zastupničkog doma prihvatili su jednoglasno.

V. Ž.

GODIŠNJE IZVJEŠĆE HRVATSKE ELEKTROPRIVREDE D.D. I OBRAZLOŽENJE ZAHTJEVA ZA USKLAĐIVANJE CIJENE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Županijski dom prihvatio je prijedlog odbora Doma za gospodarstvo i financije. Shodno tom prijedlo-

gu nije se održala rasprava o Godišnjem izvješću Hrvatske elektroprivrede d.d. i obrazloženju zahtjeva za usklađivanje cijena električne energije.

Članovi Odbora za gospodarstvo i financije ocijenili su da Izvješće nije obuhvatilo ključna pitanja, a to su:

usporedivost cijena električne energije kod nas i u susjednim zemljama te slučaj ENRON. Pošto se predloženi materijal nadopuni, Dom i Odbor će provesti raspravu, stoji u obrazloženju predsjednika Odbora **Stjepana Marića**.

M. S.

Izbori – imenovanja – razrješenja

Dva nova člana Odbora za zakonodavstvo; razriješen dužnosti član Državnog sudbenog vijeća

Predsjednik Odbora Županijskog doma za pravosuđe, izbor i imenovanja **Ivan Novosel** obrazložio je pred zastupnicima tog doma Prijedloga odluke o izboru dva člana Odbora za zakonodavstvo, **Rudolfa Königa** i **Krone Peronje**.

Dosadašnjim članovima tog Odbora prestala je dužnost jer je **Ivan Škarić** izabran za zastupnika Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora, a **Petar Čoban** izabran je za župana Vukovarsko-srijemske županije.

Žarko Katić (HSLs) javio se raspravu jer drži kako bi dužnost Ivana Škarića, zastupnika HSLs-a, trebalo ponuditi zastupniku iste stranke, kako omjer utvrđen izbornim rezultatima ne bi bio narušen.

Ivana Sućec-Trakoštanec (HDZ) kazala je kako Klub zastupnika HDZ-a žali što HSLs nema svog predstavnika, ali to je posljedica odredbe da jedna osoba ne može istovremeno obavljati više funkcija. Odnos među

strankama u članstvu Odbora zadržan je jer je broj zastupnika u Domu smanjen.

Zastupnici Županijskog doma većinom su glasova (34 »za« i 5 »suzdržanih«) odlučili podržati Prijedlog Odbora za pravosuđe, izbor i imenovanja.

U ime Odbora je **Ivan Novosel** predložio i da se član Državnog sudbenog vijeća **Ivan Milanović** razriješi dužnosti prije isteka mandata, na vlastiti zahtjev, sukladno članku 9., stavak 6. Zakona o Državnom sudbenom vijeću.

Zastupnici su većinom glasova (28 »za«, 10 »protiv« i 4 »suzdržana«) podržali i taj Prijedlog.

I. K.

ODGOVORI NA ZASTUPNIČKA PITANJA

ENERGETIKA

Zašto ne pojeftini benzin?

Osvrnuvši se na smanjenje cijene diesel-goriva i lož ulja te na izjavu ministra gospodarstva da cijene benzina ostaju iste jer je porastao tečaj dolara što ima bitan utjecaj na cijenu nafte, zastupnica Zastupničkog doma **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)** postavila je pitanje: »Iz koje se to nafte proizvodi motorni benzin, a iz koje diesel-gorivo s obzirom na to da je cijena goriva vezana uz tečaj dolara te zašto nisu pojeftinili ostali energetički bitni za gospodarstvo kao ukapljeni naftni plin i mazuti koji imaju tendenciju smanjenja cijene na svjetskom tržištu.«

Odgovor je dala **Vlada Republike Hrvatske**.

U Republici Hrvatskoj godišnje se proizvede 1,4 milijuna tona nafte (podatak za 1999. godinu) uz tendenciju pada domaće proizvodnje. Istodobno uvoz je iznosio 3,75 milijuna tona. Naftu, koja je najvećim dijelom uvoz-

nog podrijetla, **INA – Industrija nafte** plaća u dolarima, pa je prema tome logično da se i cijene naftnih derivata vežu uz tečaj dolara. To međutim ne znači da za sve derivate postoji ista korelacija s dolarskom cijenom. Dakle promjene dolarske cijene različito utječu na cijenu pojedinog derivata, jer ne sudjeluju u istom postotku u troškovima proizvodnje. Najizraženiji utjecaj dolarska cijena ima na motorni benzin.

Prerada nafte u rafinerijama ovisi o vrsti, odnosno svojstvima i strukturi produkata te prerade, te o tehnologiji i kapacitetima. Zahtjevi za visokokvalitetnim produktima rezultiraju povećanjem broja sekundarnih postroje-

nja, a produkti se mogu podijeliti na lake i teške benzine, plinskog ulja i destilacijski ostatak. Motorni benzini se dobivaju iz lakih i teških benzina, a dizelsko gorivo iz plinskog ulja. Način prerade, kao što je rečeno, dovodi do različitih troškova proizvodnje za različite derivate.

Jedan od razloga zašto je došlo do pojeftinjenja samo dizelskog goriva, a ne i motornih benzina, je gospodarske naravi, jer se transport putnika i roba najvećim dijelom obavlja vozilima koja koriste dizelsko gorivo.

Ukapljeni naftni plin i mazut nisu mogli pojeftiniti jer je nakon analize svih ekonomskih parametara koji utječu na njihovu cijenu ustanovljeno da za to nema uvjeta bez obzira na promjene dolarske cijene sirove nafte.

Osim toga treba naglasiti da se i na svjetskom tržištu cijene derivata općenito mijenjaju različito u odnosu na promjene cijena sirove nafte, jer se radi i o tržišnim mehanizmima, kaže se na kraju odgovora.

M. S.

BROJ

280

IHS

21. XI. 2000.

MIROVINSKO OSIGURANJE

U pripremi novi zakon

Zastupnika u Zastupničkom domu **Marijana Maršića (HSS)** zanimalo je pod kojim uvjetima i kada će biti regulirano ostvarivanje prava na mirovinsko i zdravstveno osiguranje za korisnike koji su mirovinu zaradili u BiH (na koji će način ti korisnici dobivati mirovinu i do kojeg iznosa).

Zakonom o isplati mirovina korisnicima koji su mirovinu ostvarili u republikama bivše SFRJ iz 1993. godine, a ranije i Uredbom iz 1992. godine, Republika Hrvatska je privremeno preuzela isplatu navedenih mirovina i obvezala Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje da, po načelu reciprociteta, isplaćuje te mirovine do uspostave platnog prometa između Republike Hrvatske i pojedine države, stoji u odgovoru **Ministarstva rada i socijalne skrbi**.

Budući da je platni promet između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine uspostavljen, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje je od 1998. godine, u neposrednim kontaktima s nositeljima mirovinskog osiguranja BiH, pokretao pitanje obveze svake države da preuzme isplatu mirovina za svoje umirovljenike. Međutim, predstavnici Bosne i Hercegovine u tim razgovorima nisu pokazali interes za preuzimanje obveza prema svojim umirovljenicima koji žive na teritoriju Republike Hrvatske.

U ožujku 2000. godine održani su u Zagrebu pregovori između dviju strana o pitanjima iz socijalnog osiguranja i izradi Ugovora o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Tom prilikom izaslanstva obiju država su konstatala da je već nekoliko godina uspostavljen platni promet i da su se stekli odgovarajući uvjeti da nositelji mirovinskog osiguranja obiju država ponovno uspostave izravnu i trajnu isplatu mirovina svojim umirovljenicima koji imaju prebivalište na području druge države. Tada je hrvatsko izaslanstvo najavilo posljednju isplatu mirovina za mjesec travanj i dogovoreno je da se u međusobnim odnosima nositelja mirovinskog osiguranja obiju država dostavi ispis korisnika mirovina koji su obveza pojedine države. Sukladno dogovoru, fondovi, odnosno zavodi za provedbu mirovinskog osiguranja u BiH (u Sarajevu, Mostaru i Bjeljini) zaključili su 18. svibnja 2000. godine

posebni Sporazum o međusobnim pravima i obvezama u provođenju mirovinskog i invalidskog osiguranja kojim su razgraničili obvezu prema umirovljenicima sa svog područja.

Od 28. kolovoza do 1. rujna 2000. godine u Sarajevu je održan drugi krug hrvatsko-bosanskohercegovačkih pregovora o nacrtu Ugovora o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i BiH. Tom je prilikom hrvatsko izaslanstvo obaviješteno da je mirovinski fond u Sarajevu preuzeo obvezu isplate mirovina za 5.960 umirovljenika, onaj u Mostaru za 5.400 umirovljenika, a fond u Bjeljini (Republika Srpska) za 7.919 umirovljenika s prebivalištem u Republici Hrvatskoj. To znači da je 1281 umirovljenik ostao neraspoređen (od navedenih korisnika zatraženo je da, radi identifikacije, dostave određene podatke).

Na zahtjev više umirovljeničkih udruga iz BiH, 29. rujna ove godine Ministarstvo rada i socijalne skrbi i Ministarstvo zdravstva održali su radni sastanak s predstavnicima zainteresiranih udruga (16 sudionika) poglavito iz sjeverozapadne Bosne i Bosanske Posavine, kaže se dalje u odgovoru.

Nakon višesatne rasprave u kojoj je izraženo nezadovoljstvo sadašnjim umirovljeničkim statusom, kao i nepovjerenje u Republiku Srpsku u svezi s izvršavanjem obveza prema umirovljenicima, a i zbog različitih stajališta udruga, utvrđeno je da valja iznova preispitati postojeća rješenja glede isplate mirovina (kako od strane BiH, a ponajprije Republike Srbije, tako i od hrvatske strane), te razjasniti modalitete zdravstvene zaštite. Glavni je zahtjev udruga umirovljenika da se poštuje njihovo stečeno pravo na mirovinu iz BiH, te da te, izrazito niske, mirovine subvencionira Republika Hrvatska. Naime, prema podacima Društvenog fonda penzijskog i invalidskog osiguranja Sarajevo, najniža mirovina iznosi 468,00 kuna, a najviša 2.452 kune;

prema podacima Zavoda za mirovinsko osiguranje Mostar najniža mirovina iznosi 484 kune, a najviša 2.532 kune. Javni fond penzijskog i invalidskog osiguranja u Bjeljini trebao bi isplaćivati mirovine za svibanj i lipanj početkom studenog ove godine.

Prema navodima u odgovoru Vlada Republike Hrvatske kontinuirano prati stanje na ovom području. S obzirom na učestale primjedbe udruga umirovljenika o izrazito niskim mirovinama isplaćenim u BiH, kojima se ne podmiruju osnovne životne potrebe u Hrvatskoj, Ministarstvo rada i socijalne skrbi priprema zakon kojim će se ova problematika urediti na odgovarajući način (Nacrt zakona bit će upućen u saborsku proceduru hitnim postupkom, u studenome ove godine) kaže se u odgovoru.

U nastavku se napominje da je Ugovorom o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, koji je potpisan 4. listopada 2000. (očekuje se da će do kraja ove godine stupiti na snagu) uređeno pitanje zdravstvene zaštite umirovljenika jedne države koji žive na teritoriju druge države.

Do stupanja na snagu spomenutog Ugovora, prema kojem svaka država preuzima obvezu podmirenja troškova zdravstvene zaštite za svoje umirovljenike koji žive na teritoriju druge države, Vlada Republike Hrvatske će posebnim zaključkom i nadalje regulirati korištenje zdravstvene zaštite spomenute kategorije hrvatskih državljana, stoji na kraju odgovora.

M. Ko.

Nisu ispunjeni zakonski uvjeti za mirovinu

Povodom pitanja **Damira Kajina (IDS)** zastupnika u Zastupničkom domu: »U kojem će roku gospođa **Jovanka Bosanac iz Pakraca ostvariti svoje pravo na mirovinu?**«, odgovorilo je **Ministarstvo rada i socijalne skrbi**.

Zastupnik je obaviješten kako je Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Područna služba u Bjelovaru rješenjem od 15. lipnja 2000. godine odbilo zahtjev gospođe Bosanac za priznanje prava na mirovinu.

Razlog je taj što se gđa Bosanac od 1. rujna 1991. do 30. travnja 1992. godine nalazila u radnom odnosu na području SR Jugoslavije. Kako je to bilo zadnje zaposlenje i osiguranje navedene osobe, a Ugovor o socijal-

nom osiguranju između RH i SRJ još nije stupio na snagu, nema zakonske osnove po kojoj bi se gospođi Bosanac priznalo pravo na mirovinu u Hrvatskoj, zaključilo je Ministarstvo.

M. S.

Provođenje Zakona o konvalidaciji

»Kada će se na jedan kvalitetan način početi provoditi Zakon o konvalidaciji, čije provođenje sa sobom povlači kršenje ljudskih prava, poput nemogućnosti ostvarivanja prava na mirovinsku i invalidsku zaštitu, zaštitu vojnih i civilnih invalida rata, te kod prijave radno sposobnih na biro za zapošljavanje?«. Bilo je to pitanje koje je Milan Đukić (SNS) zastupnik u Zastupničkom domu Hrvatskoga sabora uputio Ministarstvu pravosuđa, uprave i lokalne samouprave.

Ministarstvo je navelo da se zastupničko pitanje ne odnosi na tumačenje Zakona o konvalidaciji nego na ostvarivanje prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja i zaštite vojnih i civilnih invalida rata. Pitanje se odnosi i na primjenu Uredbe za provođenje Zakona o konvalidaciji za upravno područje rada, zapošljavanja, mirovinskog i invalidskog osiguranja, doplatka za djecu, socijalne skrbi i zaštite vojnih i civilnih invalida rata, te bi ga trebalo uputiti Ministarstvu rada i socijalne skrbi, zaključeno je u odgovoru.

M. S.

OBRAZOVANJE

Izobrazba učitelja razredne nastave

Ivan Čehok (HSLs), zastupnik Zastupničkog doma Hrvatskoga sabora postavio je pitanje vezano uz izobrazbu učitelja razredne nastave, što se provodi na Učiteljskoj akademiji u Zagrebu.

Ministarstvo prosvjete i športa odgovorilo je da je u okviru svojih nadležnosti prijavno promijeniti »Pravilnik o stručnoj spremi i pedagoško-psihološkom obrazovanju učitelja i stručnih suradnika u osnovnom školstvu« i tim promjenama definirati što će raditi učitelji koji su završili tzv. »pojačani studij« izabranog predmeta. No, prije toga potrebno je, na razini sveučilišta u Zagrebu i drugih sveučilišta, konačno postići suglasnost za što je kvalificiran i

kompetentan učitelj koji je završio taj studij. Na završetku odgovora, Ministarstvo prosvjete i športa navelo je kako bi konkretniji odgovor zahtijevao preciznije pitanje zastupnika.

M. S.

ODRŽAVANJE PROMETNICA

Dionica Županja – Gunja

Zastupnici u Zastupničkom domu Sabora: Marijan Maršić (HSS), Želimir Janjić (HSLs) i Branislav Tušek (SDP) upozorili su da je državna cesta broj 214., na pravcu Županja (D55) – Gunja (granica Republike BiH) koja prolazi kroz Bošnjake i Posavske Podgajce u dužini od 28,9 km u izuzetno lošem stanju zbog višegodišnjeg prometovanja teških i teretnih vozila za BiH i obratno. U svom pitanju zastupnici traže da im se odgovori kada se može očekivati popravak ove prometnice.

Na postavljeno zastupničko pitanje odgovorilo je Ministarstvo pomorstva, prometa i veza:

»Na spomenutoj dionici promet teških teretnih automobila pojavio se u zadnjih nekoliko godina s otvaranjem graničnog prijelaza u Gunji. Ove godine je posebno bio izražen veliki tranzitni promet iz BiH – Republika Srpska (Dušanić, Tadić, Knezović i dr.) zbog čega su oštećene ceste istočne Hrvatske.

Na državnoj cesti D214 (Županja-Gunja) evidentirano je oštećenje cestovne konstrukcije. Najteže oštećenje je na dionici 4,5 km, no zbog načina izgradnje oštećenja se mogu proširiti i cijelom dužinom ceste. Uslijed oštećenja kolničke konstrukcije dolazi do odvajanja, potonuća ili otklizavanja dograđenog dijela nasipa.

Kako je sigurnost prometa na tako oštećenim dionicama D214 znatno ugrožena, Hrvatska uprava za ceste je pristupila izvedbi radova na privremenoj sanaciji, da bi se cesta osposobila za laki promet automobila do 7,5 tona. Radovi privremene sanacije

moraju se izvesti do kraja listopada 2000. godine.

Za trajnu sanaciju predmetne dionice državne ceste nužno je izvršiti istražne radove na samom nasipu i izraditi projekt sanacije. Očekujemo da će se u Državnom proračunu za 2001. godinu osigurati potrebna financijska sredstva i da će se trajna sanacija izvršiti tijekom sljedeće godine«.

V. Ž.

POLJOPRIVREDA

Isplata dugova

Zastupnici u Zastupničkom domu Sabora: Želimir Janjić (HSLs) i Marijan Maršić (HSS) upozorili su da poljoprivrednici koji su predali utovljene svinje Poljoprivredno-trgovačkoj zadruzi »Farmer«, do sada nisu isplaćeni za predanu stoku. Predaja tovljenih svinja zadruzi obavljena je još 13. ožujka 1999. godine, a do danas nije podmiren dug iako je isplata trebala biti obavljena u roku od najviše 45 dana. Od resornog Ministarstva zatražili su da zaštiti poljoprivrednike kako bi uspjeli naplatiti svoja potraživanja.

Na ovo pitanje odgovorilo je Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva ističući da ono ne raspolaže pravnim mogućnostima ni ovlastima da u navedenoj stvari provodi bilo kakve radnje koje su u nadležnosti ostalih državnih institucija, prije svega sudskih. Ocijenili su da bi se poljoprivrednici u zaštiti svojih prava trebali obratiti nadležnom sudu, te tim putem ostvariti naplatu svojih potraživanja.

V. Ž.

PRIVATIZACIJA

Tužba za poništenje pretvorbe »Luke Rijeka« u rješavanju

Zastupnika Zastupničkog doma Željka Glavana (HSLs) zanimao je postupak zahtjeva za poništenje pretvorbe društvenog poduzeća »Luka Rijeka«.

Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave odgovorilo je putem izvješća Upravnog suda Republike Hrvatske u kojem se navode brojevi svih riješenih sporova, ili u rješavanju, vezanih uz poduzeće »Luka Rijeka«.

Za konkretni predmet u kojem je tužitelj Sindikat radnika poduzeća »Luka Rijeka« radi pretvorbe poduzeća, Ministarstvo je odgovorilo da je u rješavanju, te da je sporna legitimacija tužitelja radi čega je Sud tražio očitovanje, nakon čega će slučaj biti prioritetno riješen.

M. S.

PRAVOSUDE

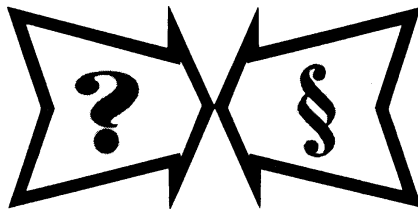
Opasnost od zastare glede stečaja štedno-kreditnih zadruga

Zastupnik u Zastupničkom domu **Miroslav Korenika (SDP)** postavio je pitanje **Ministarstva pravosuđa uprave i lokalne samouprave**, kako ovih dana imamo priliku čitati da se jako dugo odvijaju stečajevi štedno-kreditnih zadruga pa postoji opasnost od zastare slučajeva na sudu. Konkretno, zastupnika je zanimalo što Vlada i Ministarstvo može napraviti da do zastare ne bi došlo te da se ujedno ispituju tragovi novca, naročito žirovnog.

Ministarstvo je navelo da je državno odvjetništvo u Zagrebu podiglo optužnicu protiv pet okrivljenika zbog kaznenih djela zloporabe ovlasti i prijevare u gospodarskom poslovanju te krivotvorenja isprava i zaključenja štetnih ugovora. Što se tiče slučajeva financijskog inženjeringa Općinskog državnog odvjetništvo u Zagrebu podiglo je optužnicu protiv Davora Balića za ukupno 34 kaznena djela, te protiv Jasminke Suhić gdje je oštećena 781 osoba. Optužnica je protiv iste osobe kasnije proširena radi prijevare, a tu su oštećene 284 osobe. Za određena kaznena djela obustavljen je postupak, a za većinu je on u tijeku glavne faze. Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnijelo je zahtjev za provođenje istrage protiv Željka Meseca i Dejana Tišme zbog kaznenih djela prijevare. Istražni sudac samo je otvorio istragu, ali daljnje radnje nisu poduzete.

Kod navedenih predmeta, izuzev postupka protiv odgovornih osoba PZ »Sutla Šenkovec«, zbog proteka vremena, može doći do zastare u fazi rasprave kod suda, a problem je u saslušavanju velikog broja svjedoka-oštećenika, na čemu inzistira obrana okrivljenika, stoji u zaključku odgovora.

M. S.

UNUTARNJI POSLOVI

Kaznena prijava zbog prijetnje

Zastupnik u Zastupničkom domu **Vlado Jukić (HSP)** postavio je pitanje vezano uz **pojašnjavanje događaja koji su se zbili tijekom proslave u Postaji prometne policije Kutina 1. travnja 2000. godine.**

U odgovoru koje je uputilo **Ministarstvo unutarnjih poslova** stoji da je navedena proslava bila održana povodom preseljenja u novi objekt. Na proslavu je došao i gospodin Marko Nikić, tada policijski službenik Postaje prometne policije Kutina, te se doveo u alkoholizirano stanje. Oko 1 sat i 30 minuta gospodin Nikić započeo je verbalni sukob s okupljenim službenicima tijekom čega je u jednom momentu izvadio i pištolj te ga usmjerio prema službeniku Policijske postaje Mladenu Zvonaru. Prema riječima gospodina Nikića do sukoba je došlo radi toga što je tražio da se sviraju »slavonske«, a ne »srpske« pjesme. Ostali policijski službenici koji su se nalazili na mjestu događaja tvrde da je alkoholizirani gospodin Nikić tražio da svira na klavijaturama što je dovelo do verbalnog sukoba. Tom prigodom Marko Nikić zahtijevao je razgovor s tadašnjim zapovjednikom Postaje prometne policije Kutina, Davorom Javorskim, te je i u njega uperio pištolj prijeteci da će pucati. Nakon smirivanja situacije, gospodin Nikić još je jednom pokušao bocom napasti zapovjednika Javorskog, nakon čega je vezan i zadržan. Prema iskazu gospodina Nikića tijekom zadržavanja u više navrata je bio tjelesno zlostavljan. Nakon izvršenog alkoscopiranja utvrđeno je da zadržana osoba ima koncentraciju alkohola od 1,41 g/kg.

Uspostavljena kriminalistička obrada rezultirala je podnošenjem kaznene prijave od strane IV Policijske postaje Kutine Policijske uprave Sisačko-moslavačke Općinskom državnom odvjetništvu u Kutini radi

osnovane sumnje da je gospodin Marko Nikić počinio kazneno djelo »Prijetnja«. Nakon tog događaja u V Policijskoj postaji Kutina Novska zaprimljena je bolnička prijava u kojoj je navedeno da je Marko Nikić zatražio liječničku pomoć u Domu zdravlja Novska, prilikom čega su mu ustanovljene teške tjelesne povrede, pa je upućen na liječenje u bolnicu u Pakracu. U toj bolnici je ostao od 1. do 4. travnja 2000. godine, pri čemu su ustanovljene lake tjelesne povrede.

Načelnik Policijske postaje Sisačko-moslavačke podnio je Zahtjev za pokretanje disciplinskog postupka radi osnovane sumnje da je Marko Nikić počinio težu povredu radne discipline. 17. travnja 2000. godine doneseno je rješenje kojim se navedena osoba udaljuje s dužnosti do okončanja disciplinskog postupka. 31. svibnja gospodin Nikić rješenjem je proglašen krivim te je kažnjen mjerom prestanka radnog odnosa. Ujedno mu je odbijena žalba, te je on pokrenuo upravni spor.

Jednako tako, načelnik Policijske uprave Kutina podnio je Zahtjev za pokretanje disciplinskog postupka protiv gospodina Davora Javorskog zbog povrede mjere »nepoduzimanje ili nedovoljno poduzimanje propisanih mjera.« Također je Policijska uprava Sisačko-moslavačka predložila da se gospodin Javorski premjesti na drugo radno mjesto u istoj policijskoj upravi, te je on postao voditelj Pododsjeka sa zaštitno-tragačkim psima. Ujedno je disciplinski sud PU Sisačko-moslavačke Davora Javorskog proglasio krivim te ga kaznio novčano u iznosu od 30 posto osobnog dohotka u trajanju od jednog mjeseca.

Prije spomenuti Marko Nikić žalio se u dva navrata Ministarstvu unutarnjih poslova glede postupanja gospodina Javorskog i odgovornih službenika tijekom opisanih događaja, prilikom čega je, tvrdi gosp. Nikić, Davor Javorski zataškao slučaj usklađivanjem izjava te zaprijetio ostalim službenicima premještanjem s radnog mjesta ukoliko nešto kažu.

Ministarstvo, dalje navodi, kako nisu došli do saznanja da je gospodin Javorski prijetio službenicima niti da su potvrđeni navodi gospodina Nikića o tjelesnom zlostavljanju. No, ukoliko gospodin Javorski bude pravomoćno osuđen Ministarstvo navodi, da će poduzeti sve mjere radi utvrđivanja disciplinske odgovornosti. Pro-

vjere nisu pokazale niti navod gospodina Nikića o zataškavanju.

Shodno navedenom, Ministarstvo unutarnjih poslova je ocijenilo da su rukovodni državni službenici Policijske uprave Sisačko-moslavačke poduzeli potrebne mjere prema odredbama Zakona o kaznenom postupku i Zakona o unutarnjim poslovima.

M. S.

Više kaznenih djela nego lani

Zastupnica u Zastupničkom domu **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)** iznijela je stanje kriminaliteta u prvih osam mjeseci ove godine u odnosu na iste podatke iz prošle godine. Kako je iz podataka vidljivo da su kaznena djela u porastu, zastupnica je upitala **zašto je zakazalo preventivno djelovanje policije**, ustvrdivši da je sigurnost države na niskoj razini te da podržava sve koji traže ostavku ministra unutarnjih poslova.

Ministarstvo unutarnjih poslova predočilo je sve podatke o broju kaznenih djela 1999. godine uspoređujući ih s podacima iz 1998. i prvih devet mjeseci ove godine.

Konstatirano je da se iz predočenih podataka može neupitno zaključiti da je ove godine broj otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela veći za 16,4 posto. Zbog različitih bitnih obilježja pojedinih oblika kriminala potrebno je u tumačenju stanja i kretanja pojedinih pojavnih oblika kriminala poštivati upravo te kriminološke značajke, kako bi se mogli donositi ispravni zaključci.

Kada se radi o tumačenju porasta broja kaznenih djela tzv. »općeg kriminaliteta« u koji spadaju kaznena djela: krađe motornih vozila, razbojništva i teške krađe, koja kaznena djela se od strane oštećenih ili drugih osoba prijavljuju policiji i kod kojih je gotovo neznatna tzv. »tamna brojka neprijavljenih kaznenih djela«, analiza poduzetih mjera i čimbenika koji su mogli utjecati na povećanje ovog pojavnog oblika kriminaliteta ukazuje na to da je ovo Ministarstvo u posljednjih nekoliko godina poduzelo niz mjera u svrhu prevencije ovih kaznenih djela, međutim, nažalost nije moglo utjecati na to što još uvijek većina novčarskih ustanova, pošta i trgovačkih radnji (koje su najčešći objekt napada kod kaznenih djela razbojništava) još uvijek nema nikakvu tehničku niti fizičku zaštitu. Također, ovo Ministarstvo i pored ostvarenih kontakata s osigurava-

jućim društvima nije moglo utjecati na povećanje broja vozila sa ugrađenom protuprovalnom zaštitom. Glede prevencije teških krađa – provalama u domove, ovo Ministarstvo i pored pisanih i usmenih apela građanima da povećaju vlastiti nivo samozaštite te da u domovima ne drže veće količine gotovog novca, također nije moglo utjecati na nedovoljno samozaštitno ponašanje građana, pa je upravo u svrhu povećanja učinkovitosti preventivnog djelovanja policije jedna od značajnih odrednica budućeg ustroja Ministarstva ustrojavanje i ustaljšavanje policajaca, čija bi zadaća bila prvenstveno preventivno djelovanje na određenom području (slično engleskom »Bobiju«). Među ostale uzroke koji su mogli djelovati na porast broja kaznenih djela tzv. »općeg kriminaliteta«, valja svrstati i značajan porast broja stranih državljana koji su u vrijeme turističke sezone boravili u Republici Hrvatskoj.

Analizirajući porast broja poginulih osoba u prometu tijekom prvih devet mjeseci ove godine, prosuđujemo da je do porasta broja prometnih nezgoda došlo uslijed znatnog povećanja intenziteta putničkog prometa tijekom turističke sezone, pri čemu držimo da je jedan od bitnih uvjeta koji utječu na sigurnost prometa stanje prometnica i nedovoljna protočnost prometa na određenim čvorištima. Prema našim analizama nepropisna i neprimjerena brzina uzrok je 31,1% prometnih nezgoda, vožnja na nedovoljnoj udaljenosti uzrok je 10,8% prometnih nezgoda, nepoštivanje prednosti prolaza uzrok je 10,7% prometnih nezgoda, nepropisna vožnja unatrag uzrok je 9,05% prometnih nezgoda, nepropisno uključivanje u promet uzrok je 5,7% prometnih nezgoda, nepropisno skretanje uzrok je 4,7% prometnih nezgoda, nepropisno pretjecanje uzrok je 3,6% prometnih nezgoda, nepropisno mimoilaženje uzrok je 3,5% prometnih nezgoda, nepropisno obilaženje uzrok je 3%, prometnih nezgoda, dok su greške pješaka uzrok svega 1% prometnih nezgoda.

Sukladno navedenom, ovo Ministarstvo je u vrijeme turističke sezone veliku pozornost posvetilo upravo povećanju sigurnosti i protočnosti prometa na nedovoljno propusnim cestovnim pravcima i cestovnim čvorištima, zahvaljujući čemu su smanjene posljedice koje su uslijed pojačanog prometa mogle ugroziti turističku sezonu, a upravo je u tijeku i rad na predlaganju novih mjera kojima bi se preveniralo ugrožavanje sigurnosti cestovnog prometa od strane nesavjesnih ili nedovoljno iskusnih vozača.

Iz statističkih pokazatelja o broju evidentiranih požara, evidentno je njihovo značajno povećanje neupitno uzrokovano visokim temperaturama i dugotrajnom sušom kakva nije zabilježena u nekoliko desetaka prethodnih godina. Pored visokih temperatura i suše neupitno je da su nastancima i širenju požara doprinijele velike neobrađene površine, kao i veliki broj ilegalnih odlagališta smeća na područjima na kojima su nastajali požari. Pored ovih nazovimo ih objektivnih uvjeta nastanku i širenju požara neupitno je doprinijela i neadekvatna pripremljenost dobrovoljnih vatrogasnih društava te nedovoljna tehnička opremljenost profesionalnih vatrogasnih postrojbi. Analizirajući uzroke požara evidentno je da je tijekom prvih devet mjeseci ovo Ministarstvo podnijelo 639 zahtjeva za provedbu prekršajnih postupaka protiv osoba koje su uzrokovale požare, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kada je podneseno 299 prekršajnih prijava, povećanje broja prekršaja iz ove oblasti za 113,7%, dok je istovremeno tijekom prvih devet mjeseci ove godine podneseno 78 kaznenih prijava protiv osoba osumnjičenih za uzrokovanje požara, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kada su podnesene 63 kaznene prijave povećanje broja podnesenih kaznenih prijava za 23,8%.

Upravo iskustva do kojih se došlo tijekom tekuće godine, kao i uočeni propusti koji su pogodovali nastajanju i širenju požara temelj su za poduzimanje potrebnih mjera glede financiranja, tehničkog opremanja i ustroja vatrogasne službe i službe motrenja u svrhu preveniranja i ranog uočavanja požara, kako bi se u narednoj godini smanjio broj požara te ublažile štete koje požari uzroku.

Kada su u pitanju kaznena djela gošpodarskog kriminaliteta, korupcije,

organiziranog kriminaliteta i kriminaliteta droga, evidentiran je porast broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela ovih pojava oblika kriminaliteta, pa je tako tijekom prvih devet mjeseci ove godine otkriveno i prijavljeno:

– 7894 kaznena djela gospodarskog kriminaliteta, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine povećanje broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela za 16,2%,

– 584 koruptivnih kaznenih djela, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine povećanje broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela za 40,38%;

– 5718 kaznenih djela koja se prate u djelokrugu suzbijanja organiziranog kriminala, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine povećanje broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela za 16,1%;

– 5526 kaznenih djela u svezi zlouporabe droga, što je u odnosu na isto razdoblje prethodne godine povećanje broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela za 9,3%.

Radi ispravnog tumačenja podataka o stanju i kretanju ovih pojava oblika kriminaliteta, bitno je za istaći kako je većina kaznenih djela otkrivenih tijekom tekuće godine počinjena u prethodnim godinama, međutim zbog jednog od bitnih obilježja ovog kriminaliteta – prikrivenosti, ova kaznena djela otkrivena su i prijavljena tek ove godine, tako da se prezentirani podaci o povećanju broja otkrivenih kaznenih djela iz djelokruga suzbijanja gospodarskog kriminaliteta, korupcije, organiziranog kriminaliteta i kriminaliteta droga ne mogu tumačiti kao povećanje broja počinjenih kaznenih djela u tijeku ove godine, već kao produkt pojačanog angažiranja Ministarstva unutarnjih poslova na otkrivanju i prijavljivanju ovih kaznenih djela.

Upravo zbog obilježja prikrivenosti, kriminal koji se pojavljuje kao posljedica djelovanja gospodarskog, koruptivnog, organiziranog i kriminaliteta droga nije moguće pratiti na isti način kao ostale pojavne oblike kriminala kod kojih je tzv. »tamna brojka« neotkrivenih i neprijavljenih kaznenih djela zanemariva, pa je sukladno tome (temeljem iskustava pribavljenih kroz međunarodnu policijsku

suradnju) ovo Ministarstvo sačinilo katalog ovih kaznenih djela, kako bi praćenjem stanja i kretanja broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela moglo donositi utemeljene kriminalističke analize i prosudbe neophodne za planiranje vlastite aktivnosti na suzbijanju ovih pojava.

Prikrivenost kao bitno obilježje ovih pojava oblika kriminaliteta proizlazi iz činjenice da se radi o kaznenim djelima sa tzv. »netipičnom žrtvom«, odnosno kaznenim djelima kod kojih je oštećen neki javni interes (Proračun, zdravlje ljudi i dr.), ili se radi o kaznenim djelima počinjenim na štetu fizičkih osoba koje se zbog straha od moguće odmazde počinitelja ustežu prijaviti da je nad njima počinjeno kazneno djelo, tako da za razliku od kaznenih djela tzv. »općeg kriminaliteta« kod kojega kaznena djela policiji ili Državnom odvjetništvu prijavljuju oštećene ili neoštećene osobe, broj otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela s elementom prikrivenosti uglavnom ovisi o angažiranju i učinkovitosti djelatnika policije ili drugih službi koje u svom djelokrugu rada zahvaćaju suzbijanje ovih pojava oblika kriminala.

Na kraju, umjesto zaključka, može se konstatirati da je tijekom prvih devet mjeseci tekuće godine poduzeti čitav niz preventivnih i represivnih mjera u svrhu suzbijanja i otkrivanja svih pojava oblika kriminala. Međutim, i pored ostvarenih rezultata, evidentna je potreba učinkovitijeg preventivnog djelovanja koje ne ovisi samo o djelovanju ovog Ministarstva. Upravo zbog toga, inicirane su ili se poduzimaju potrebne mjere u svrhu otklanjanja uzroka koji su se negativno odrazili na učinkovitost djelovanja ovog Ministarstva, ali i drugih tijela izvršne i pravosudne vlasti, poglavito onih uzroka koji su posljedica nedovoljne usklađenosti ili neadekvatne pravne regulative. Kada su u pitanju mjere koje se poduzi-

maju unutar Ministarstva, za izaći je rad na izradi zakonskih odredbi i rad na novom ustroju, koji bi trebali osigurati optimalnu djelotvornost uz znatne uštede i smanjenje broja zaposlenika. U tu svrhu, neophodno je potrebno obaviti depolitizaciju policije te osigurati adekvatnu tehničku opremljenost neophodnu za učinkovitije suprotstavljanje djelovanju organiziranog i međunarodnog kriminala te korupcije.

Tek dovršenjem započetih promjena, kako u Ministarstvu, tako i u drugim izvršnim i pravosudnim tijelima treba očekivati kvalitetniju prevenciju i represiju kriminala, jer podizanje kvalitete, prevencije i represije kriminala kao društveno negativne pojave, samo djelomično ovisi o učinkovitosti djelovanja Ministarstva unutarnjih poslova.

M. S.

ZRAČNA PLOVIDBA

Hrvatska kontrola zračne plovidbe

Zastupnik Županijskog doma **Srećko Kljunak (HSS)** uputio je nekoliko pitanja vezanih uz **rad Hrvatske kontrole zračne plovidbe**. Odgovorilo je **Ministarstvo pomorstva, prometa i veza**.

»O stanju sustava kontrole letenja te njegovoj ispravnosti i zastarjelosti govori izvješće EUROCONTROL-a, Europske organizacije za sigurnost zračne plovidbe, u kojem se navodi:

»... da je učinkovitost, funkcionalnost i pouzdanost postojećeg sustava COKL-a Zagreb i odgovarajuće tehničke infrastrukture primjerena i da će ostati takva još izvjesno vrijeme, tj. barem dok se ponovno ne dostigne razina prometa od prije 10 godina.«

Stoji navod da je starost dijela opreme u Centru oblasne kontrole u Zagrebu 15-ak godina i da smo dostigli 60% predratnog prometa, ali stoji i činjenica da primjerice kontrolori letenja u Londonu, koristeći sličnu opremu staru 30-ak godina, rade svoj posao u uvjetima neusporedivo većeg prometa.

Do sada uložnim sredstvima u obnovu sustava kontrole letenja (kredit Europske banke za obnovu i razvoj i proračuna Republike Hrvatske) u potpunosti su postignuta dva stra-

teška cilja koje je Vlada Republike Hrvatske i Ministarstvo pomorstva, prometa i veza postavilo pred upravu kontrole letenja, a to su:

1. osiguranje prometa zrakoplova u preletu Republike Hrvatske, odnosno normalizacija zračnog prometa na jugoistoku Europe;

2. osiguranje prometa zrakoplova prema turističkim destinacijama na Jadranu, kao podrška turističkoj privredi.

Da sredstva nisu bila ulagana na taj način, postavlja se pitanje kako bi izgledao dolazak turista npr. u dubrovačku zračnu luku sa još uvijek srušenim kontrolnim tornjem i uništenom infrastrukturom, kada se zna da u Dubrovnik 70% turista dolazi zrakoplovima? Tko bi danas mogao opravdati takav promašaj? Isto pitanje stoji i za ostale zračne luke na Jadranu.

Posao kontrolora letenja je kontrola zračnog prometa primjenom odgovarajućih procedura i normi, kako bi se osigurao visoki stupanj sigurnosti zračnog prometa.

Tijekom 2000. godine greškom kontrolora letenja došlo je u tri navrata do narušavanja normi razdvajanja zrakoplova i te slučajeve ispituje nadležno povjerenstvo Ministarstva pomorstva, prometa i veza. Uzme li se u obzir da je u prvih devet mjeseci hrvatsko nebo preletjelo preko 140 000 zrakoplova (100% više nego lani), ovako mali broj »grešaka« kontrolora letenja mjeren po europskim kriterijima daje potvrdu o postignutom visokom stupnju sigurnosti zračnog prometa i dobro obavljenom poslu kontrolora letenja.

Izbor direktora HKZP-a proveden je prema zakonskoj proceduri, tj. putem

javnog natječaja. Ocjenu dosadašnjih rezultata rada direktora na obnovi sustava kontrole letenja Republike Hrvatske i normalizaciji prometa u regiji dala je i Organizacija međunarodnog civilnog zrakoplovstva (ICAO) i Europska organizacija za sigurnost zračne plovidbe (EUROCONTROL), a koje ocjene su doprinijele u donošenju odluke Skupštine i Nadzornog odbora HKZP-a o izboru direktora.

Nedavno potpisanim Kolektivnim ugovorom između uprave i sindikata HKZP-a, regulirano je pitanje radnog vremena zaposlenika pa tako i kontrolora letenja. Do sada po osnovu radnog vremena nije primljena niti jedna primjedba od kontrolora letenja na radno vrijeme.

Istina da je, nakon devet godina bez prometa, normalizacija prometa u regiji stavila kontrolore letenja kao i sve ostale zaposlenike HKZP-a pred veće obveze, ali do sada su one uspješno izvršavane, stoji na završetku odgovora.

M. S.

izvješća HRVATSKOGA SABORA

• GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

- * OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
- * REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Ina Kralj, Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirena Pehneć, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarlija i Vjekoslav Žugaj
- * GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin
- * TAJNICA REDAKCIJE: Anita Vuksanović
- * ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6, tel: 01/4569-722; fax: 6303-018
- * POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb
- * PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR. 30102-637-2650, Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6
- * www.SABOR.HR
- * TISAK: Tiskara Ureda za opće poslove Vlade RH i Hrvatskog sabora